

2944

قُلْ كُنْتُمْ لِحُكْمِ اللَّهِ كَمَا سَأَلْتُمْهُ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ

الحمد لله الذي حفظنا من غيبتنا من حق والد بن الموسوم به

۱۳۰۲ هـ
مرآة العاشقين
شعاع

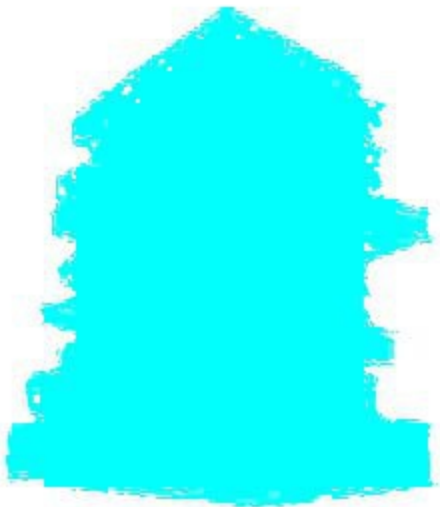
مشهد اربعين مسجد عید مبارک و غیره و غیره و غیره

مطبع مصطفی و لا یوم مطبوعه

کتابخانه
مکتب
مکتب

Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.

پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ
پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة و السلام علی سید المرسلین و تحیاتهم الباقین و
 علی آله الطاهیرین و صحابه المکرمین اما بعد ہزاران ہزار عجز و انکسار بجناب خالق الہی
 و النصار پرارند معروس نو بہار چونکہ مابندگان گناہ گار و مجرمان تہہ کار جز مایہ کرد و بصیحت
 شعارند ایم و بجز کالای تھی دستی بدست نیست لہذا ای کریم الاکریم غفور اللذنبین کہ
 بادشاہ حقیقی تویی و ہازگشت نشیب و فراز بتوازشنای کبر بای تو عقل جملہ انبیائی اولیاء
 بر خاک عجز و نیاز و از صفات کمالات تو جملہ خلق و کائنات مقصر امید و بخشش کمالات تو
 و شفاعت انبیاء و رسل علیہم السلام و اصفیاء و اولاد اکرام شدہ این چند آیات از سوز دل
 بخدمت تو و ابجلاال تو عرض نمایم * **مناجات بجناب قاضی الحاجات**

ہوای نفس شیطانی زمین بردار یا اللہ
 چنین نم با دل ویران فرودگذار یا اللہ
 شنائی نمیدارم بجز سردیدار یا اللہ
 کرم فرما دین عالم برین بیکار یا اللہ
 ہوای حرص نفسا نے زمین بردار یا اللہ
 مرا انگین در ان حالت فرود گزار یا اللہ
 بہر حالت تو موجودی بدیرو دار یا اللہ

بفضل و لطف رحمانی نگاہم دار یا اللہ
 منم در مانع او حیران تو کی فریاد رس رحمان
 نہ با و نیاز بود کارم نہ عقبی را حسرت دارم
 بدرگاہ تو می نامم جب میں بر خاک عالم
 تو سلطانی تو رحمانی تو منانی تو بھمانے
 چو برگشت نہ غیبت شود وار دوم رحلنا
 تو عبیبی و مستعد تو معبودی و موجود

<p>دویدم ورنی شیطان فناوم در عجب خداوند گنہگارم بالطاف نظر دارم تو ستاری و غفاری تو محبوبی و داور بفضل خویش بزودانی سعید را تو گردانی</p>	<p>ازین زندان پر خندان درونم آریا بعد ز چشم خود گفتم بارم بجال زاریا بعد درین افلاک ماواری منم ناچار یا اللہ بزیر نخل رحمانی نگاهم دار یا اللہ</p>
---	--

وز نو کر نعت سید المرسلین جامع النبیین بابا العالمین صاحب صلح علیہ السلام

بعد شاکر یا گو تاگون اتحاد تحیات زکیات صلوات لطیبات بر کلمین بنوۃ و رسالت
گلشن فتوت و بسالت اوز نگار نشین بارگاه جاه و جلال صدر آرائی انجمن رفعت
کمال منظم فیوضات الهی مصدر کمالات نامنتهای صاحب قیام سین خداوند کرمین
سلطان الیقین یگمان خلق نشین بی نشان فضل الانبیاء بران الاصفیاء منظم عز و
کمال شاه ذرو بجلال فاطن کلام الهی و وقت اسرار نامنتهای مطلوب استظفا الوصیة
مقصود لولاک لما نظم الیومیت حضرت احمد مجتبیٰ محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ و آله و سلم

<p>یا محمد صاحب خلق عظیم یا محمد سرور عالم جناب یا محمد پیشوای انبیاء یا محمد برستان ہدی یا محمد ہر اوج مکرمت یا محمد بحر علم مین لادن یا محمد طلوع انوار غیب یا محمد ماوی و نیا و دین یا محمد صیقل مرآت دل یا محمد روی تو بدر منیر</p>	<p>معدن اکرام و الطاف نیم ومی شفیق اکبر یوم الحساب یہ نہای تقیاء اولیاء نو گل جنت دان باغ ارتعنا احضتہ پر نور برج سدائت ورز ماندہ کاشفا اسرار کین واقف لہدات و ہم و شکوین ابر رحمت رحمتہ لبس الدین واقف آری و غبار از آب و گل زلف عنبر بوی تو مشک و عنبر</p>
---	--

یا محمد منبع جو د و علی کا
 یا محمد قد با تو سینت مقام
 یا محمد چشمہ آب حیات
 یا محمد بیکسا از او ستگیر
 یا محمد سرور ہر دو جهان
 یا محمد چارہ و بیچارگان
 نام تو روشن لب عالم کو بگو
 قزاق پاکت درد مندان را دوا
 غمزد و انت جلعو گرد و سیہیم
 ذکر تہای محبوب حق ایمان کن
 نام تو بر ہر زبان و در زبان
 ایس توئی محبوب با مطلوب ما
 کار ساز سے ما توئی ای کار ساز
 ای خیر گریے گرد و زنبین
 در و مردم ای طہیب کس جان
 واقف عالم توئی در جملہ حال
 بہت و ارومی دوا دیدار تو
 دیدہ نام گریان درد و فراق
 بار شوال صد توئی فریاد رس
 بیکسا از کس توئی در دو جهان
 کیک نظر سوی من بجای کن

نور بخش سینہ اہل صفا
 در گروہ انبیا ہستی امام
 نور تو روشن جان شش جہا
 مقتدا سے ہر فقیر و ہر سیر
 ہادی دین رہنمای گمراہان
 داد سے درد و ہر در ماندگان
 فیض تو جاہلیت در ہر چار سو
 بھر ہر بیمار دار و سے شفا
 روشن از حسن رخ آئینہ ام
 درد عشقت ہر زمان در بان
 در دل اہل دل عشقت ایمان
 در جہان مقصود ما مرغوب ما
 بادشاہ دو جهان بھر نگاہ
 پیشوائے مومنین و مقتدین
 رخ ما در یاب از نبض تہان
 دور کن از دل غم و رنج و طال
 تو طبیعہ و منم بہیسا ر تو
 سینہ ام پر یان بسوز اشتیاق
 من نہ دارم درد و عالم خیر تو کس
 رسم کن ہر با حق تو جگان
 غم کسای بی دل غم خواہ کن

<p>گر چه صنایع گشت محرم در گناه روز و شب بنشسته در حسرت بید ای بلند آواز تو در جهان بچنگل کن برین سکین سعید</p>	<p>توبه کردم غم من از حق بخور تا نباشد از حضور تو بید سر و دینم استخار لا مکان نیست بار جز تو کس دیگر شد</p>
---	--

در مدح عارف ربانی محبوب جهانی سراج عالمین مولانا
مولانا شیخ شمس الحق الدین

<p>آن مجمع جو و سحر و آن مخزن علم و حیا آن ماه دنیا شمس و آن بخت عالمین آن شمس و آن شمس خورشید قبول آن خواجده دور زمان قبول شد در دو جهان آن مقتدای رفیق بر خاص سالکان آن پیشوای مومنان آن بنای گمراهان و آن عالم علم الباقین آن شاه عدل الباقین ستر جمال احمدی فیض کمال سرمد آن زبده هر دو جهان آن سر کون مکان ای منظر انوار حق و سی مخزن اسرار حق ای قبله گوین ماوی کعبه دارین سا ای خواجده روی زمین اسرار و شریکین ای پیشوای مقبلان و زوایای سالکان ای دین ما و نیای ما شفق گرم فرمای ما ای سیم حیدر توان در روز عسقت نیم جان</p>	<p>و آن مهدی در صبر و رضا یعنی شمس العلماء آن سبیل پارس یقین آن محرم در آن خور آن واقف بر احد و انده علم و آن که شایسته تر نماند آن صابر صفا مشکل کشای عاشقان آن ماه نور انوار شد جلوه فیض عیان در عرصه رفیقان و آن محرم حق الباقین آن کاشف حقیقت شد از جیش منجلی نور جلال کسب و آن وقف ستر نهان آن مخلص نور انوار و ای کاشف استار حق در هر خلا و بر ملا ای سید تعلیم با کن برین مسکین ای پیشوای مومنین که انوار ای دین ما و نیای ما شفق گرم فرمای ما ای سیم حیدر توان در روز عسقت نیم جان</p>
--	--

نوع دیگر

نام نامی آن چنانست **عبدالله بن علی**
 شد وجود آن شد بین **مخلص نور خدا**
 شمس و نیایش بین **شمس جهان شمس بان**
 قطب عالم قطب بین **قطب بان قطب جهان**
 بودی راه شریعت **مصدر انوار حق**
 آن جناب پیر اعظم **باو شاه دو جهان**
 زیر فرمانش همه **اقلیم دنیا سیر**
 پیر اکرم آن جناب **شاه سلیمان زمان**
 دستگیر عاجزان **شاه سلیمان متقی**
 غنچه باغ سلیمان **خواجہ دور زمان**
 ای شہ شمس **اعلام شکل کشا بصر خدا**
 کن مددور بین **دنیا با شہ عالیجناب**
 یا جناب قطب عالم **پیر شمس الدین ولی**
 در خیالی من **نمی آید منت سائے دگر**
 شمس بین **باشمس دین و روز بانیم و بام**

جلو گشت **جا بجای خورشید نور اهدا**
 اہل وصلت اہل دل **اہل صفا اہل ہدا**
 شد متور از وجودش **ہر وجود و صفا**
 اہل علم و اہل سلم **و اہل دین اہل وفا**
 زبده اہل طریقت **پیش و اسی اتقیا**
 حجت اہل حقیقت **عارف سر خدا**
 حکم جاری گشت **بر آفاق دین آن شما**
 داو تاج فقر و محنت **بر سر آن ماہ نقا**
 ہم مشتق شد **در جهان مطہر نور الہدا**
 کاشف سر دت **سائق عالم علم صدا**
 کن مدد بر حال **زارم بی سر و پایے نوا**
 نیست ما را جز **تو کس فریاد رس ای پیر ما**
 دستگیر کن **مرا سے دستگیر اولیا**
 جز امید فضل **تو ہم نیست ما را التجا**
 کن مدد یا شاہ **شاهان بر تعبیری نوا**

مضمون در عقیدہ این فقیر حقیر

گریزان **کارم خدا را بندہ ام**
 پنجتن **را من شفیق خود کنم**
 از علایان **حسین و حسنین**
 من غلام **اہل بیت آنحضرت**

از دل **وجان مصطفی را بندہ ام**
 چار یار **با صفا را بندہ ام**
 فاطمہ **حسیر النساء را بندہ ام**
 خادمان **مصطفی را بندہ ام**

دوازده صاحب امام رهنما	هم شش پدید که یار بنده ام
چار نذیب نیز و انتم معتبر	نذیب یک حقیار اسنده ام
خاک بوس عوث محی الدین منم	واصلان حق نما را بنده ام
خاک درگاه حسین الدین منم	شیخ قطب الدین قطب مصیبا منم
خادم شاه فرید الدین منم	هم نظام الدین نظام اختیار بنده ام
من سگ شاه پلیمان تویم	شاه شمس الدین شمس اولیا بنده ام
من سعید خادمان چشتیم	انبیا اولیا را بنده ام

اما بعد میگوید اضعف عبادا والوحید سید محمد سعید بن سید حیدر شاه حسینی زنجانی حنفی
چشتی پیر توحی جبل الله اصوله و فرموده المحدثون من فی زمره خدام الرسول علیه السلام
که از سخنان اسرار و امر الهی و از زرف و امانت است این که از زبان دریا و لسان گوهر نثار بد
الشربیه شمس الحقیقه ملک المستنیر سلطان الطریقیت برهان الحقیقت امام العاقین
سندالوحیدین حضرت خواجه شمس الحق والدین سیالوی رضی الله تعالی عنه و عن سید
و اخلاف آنچه بسمع رسیده بنویس حق سبحانہ بمع کرده شد چون عاشق الزین کلام که مظهر و صفا
متکلم است جمال و کمال معشوق معنوی سبحان نماید لهنداناش بهر آت العاشقین
کرده شد و الله المستعان و علیه التکلان ۱۲ التماس از ناظرین با انصاف بنده
چون بطالع این مغلطات خوش وقت گردند این بنده را بدعا خیر یا در فرمایند و بعدین
عاطفت و صلاح ببیند زیرا که نه بر شاعر می انشا پروازی دعوی کند و نه بر علم و فضل
غره امم عرض این چند سخنان بباغت محبت خواجه جکان حضرت مولانا را در سخنان
شیخ شمس الحق والدین تحریر نمودم پس کلام عشق آمیز را بقواعدهای نسبت چنانچه
حضرت خواجه عین الدین اجمیری رفته میفرماید بیست عشق را با مومنان نزدیک باشد
احتیاج به این سخن بر سجده می خواند می باید نوشت به اگر سهوا یا خطی بی بیند یا

م
سازگار بود
تکمیل کرد به دست
بیان

بقلم اصلاح مترین فرمایند بموجب نحو ای حدیث شریف که در مشکوٰۃ به صابیح آمده
 اول سخن نفسی آدم نفسی ذریته اگر چه کلام بیش از سه و خطا مبر انیست لیکن بر
 بنظر اصلاح بند و عیبش منبر نظری آید و در خارش گل یا سمدین نماید چنانچه
 شیخ سعدی میفرماید شمع اگر چه چشم را درت نگه کنی بر دیو و فرشته ات نماید چشم که در
 نظر شنیدم که در روز اسید جمع و بد از این بیکان بخش کریم و تو نیز بر بدی بینی
 اندر سخن و سخن جهان آفرین کار کن به حکم حدیث شریف تخلقوا باخلاق الله
 عملی بد کرد بدان ای عزیز و جمع کردن این لفظیات چند باعث گردید باعث
 اول آنکه تا از ان جناب شد آب یادگاری بماند هر که خواند سعادت یابد و مرا
 بدعا خیر یاد آرد و در روز جزا باعث بر مانی و ستگاری باشد باعث و و هم که سخن
 حضرت بهترین خنیاست از چند وجه اول آنکه مطابق قرآن و حدیث است و دوم
 و تیار از اول مرید فراموش کند و آخرت را یاد آرد و سوم دوستی حق بجهان و تعالی
 و در دل مرید پیدا آید چهارم چون مرید این سخن بشنود از راه بی پایان اندر و پنجم
 سالکان راه نماید و هارفا از عرفان بخشند ششم اگر مرید ضعیف بود قوی هست گردد
 و هفتمش باید شود هفتم آنکه برای تزکیه نفس و تصفیه قلب نهایت مفید است پس ششمین
 بیچین سخنان از واجبات و هشتم باعث سوم که حضرت رسالت پناه صلی الله
 علیه و آله و سلم میفرماید عند ذکر اصحاب کین تنزل رحمتی چون ذکر صاحبین باعث نزول
 رحمت حق تعالی است پس این سخنان ایشان وسیله نزول رحمت و هشتم باعث
 چهارم که محبت پیروشن ضمیر در جانم سوج میزود و همه وقت فرحت دل من از
 سخنان ایشان بود مع آنکه اگر هیچ سخن احب بس حسب سنی خویش سخنان ایشان
 که در وقت و آن جان من بود جمع فرودم باعث پنجم که حضرت رسول علیه السلام میفرماید
 سخن از او آن مجلس منع الله قلبی بس مع اهل الذکر بهیبت چون شوی دور از حق

چون شوی دور از حق
 سخن از او آن مجلس منع الله قلبی بس مع اهل الذکر بهیبت چون شوی دور از حق
 سخن از او آن مجلس منع الله قلبی بس مع اهل الذکر بهیبت چون شوی دور از حق

اولیا و در حقیقت گشته دور از خدا یعنی چون که صحبت مردان اول عرفان است
 همیشه حق تعالی است پس صحبت اول سعادت است صحبت آن ذات او بیشتر است
 موقوفات را مقصود و عظیم دانستیم زیرا که فکر و موقوفات این که در مقصود
 حقیقت عین صحبت معنوی است با آنها باعث ششم که صاحب اول حمل
 فرموده اذ انما ب عنده الشیخ تحمیل صورته تعظیما لصفیه صورته کما ان فی صحبتی سر
 صحبت حصول سعادت تصور آن ذات فکر و خیال خود را در سخنان ایشان مشغول
 گردانیم تا خیال بسوی غیاب راه نیاید مولوی معنوی فرموده ای برادر تو
 همین اندیشه به باقی تو استخوان در ریشه به گر گل است اندیشه تو گشایی و در
 خار تو همی گشایی با عتق منضم که چون سخنان صدیق تر جان آن الا صفات
 وسیله نجات است و بیشتر از میان بسبب روی و همجوری بهره یاب نمی گردانند
 بعضی سخنان که از حدیث صحبت ایشان باستماع آن در قاعه نمودم تا بعد از
 همه انافع باشند باعث ششم که مولانا مولوی حاجی علیه الرحمه میفرماید بیشتر
 نه تنها عشق از دیدار خیزد و بسا کمین دولت از گفتار خیزد و در آید چو در آید
 گوش به زبان آرام بر باید ز دل هوش به پس چون که تجلیات عشق حقیقی
 بودند بشنیدن حکایات صحبت انوار الهی شدن و نوشتن موقوفات آن و
 صفات وسیله عشق حقیقی دانستیم باعث ششم که خواجہ فرید الدین گنج شکر
 فرموده که چون مرید سخنان پیروز بشنود و در قاعه در آورد بعد و هر حرفی که می
 ثواب طاعت هر ساله در اعمال ناله او ثبت میفرمایند بعد از مردان
 بیشتر باشد و هم سالهان المشایخ خواجہ نظام الدین حتمه الله علیه فرموده
 مولانا شیخ فرید الدین قدس مدسه العزیز شنیده ام هر مردی که سخنان او زبان
 پیروز و بگوش هوش بشنود و آنرا بنویسد او را برکات و حسنات بیش از پیش حقیقا

Handwritten marginal notes in blue ink on the left side of the page, including phrases like "و در حقیقت گشته دور از خدا" and "موقوفات را مقصود و عظیم دانستیم".

از زانی فریاد برین امید پیشستن بلفوظات پیر و ستگیر خود مشغول شدم باعث
 و بهم آنکه در روز قیامت بطفیل این سخنان از مردان خود شمرده این خاکسار گناهکار
 را شفاعت خود درازد چون اصحاب کعبه در سلازمت خود نگه دارند خداوند اسگ
 چند قدم دوستان تو زود اورا بسبب دوستی دوستان خود در زمره آدمیان شمردی
 و در بهشت خواهی آورد این خاکسار اگر چه بدعوی دوستی دوستان تو بکمال رسید
 اما بطفیل خواجگان کبا و اولیای نادار ازین کرامت محروم گردان و از نظر حرم خاص
 که با ایشان میسر میسر میسر مکن این سخنان را وسیله عرفان حق انخوان من گردان
 یارب العالمین باعث شوق زیارت خواجہ شمس الحق الدین گنار شمس الحق
 که در نوزده سالگی هر حضرت والد بزرگوار چند کتب نظم تعلیم نمود بعد از آن بخدمت عالم علوم
 فروع و اصول کاشف دقائق معقول و منقول حضرت مولوی سلیمان احمد نقشبند
 محروم و مولوی سید چند کتب صرف و نحو و غیره خواند بودم که شوق زیارت شیخ طریقت
 و علم پدگشت و طریقه نقشبندی متبع سنت نبوی بنهسته معتقد آن شدم از والد بزرگوار
 به بیعت ایشان اجازت خواستم چونکه حضرت ابویم بخدمت حضرت شیخ نبی بخش جسته
 صاحب بیعت و بیعت و خلافت حاصل کرده بکمال ریاضت و مجاهده مشغول بودند
 فرمودای فرزند ارجمند ازین راه مانع و مزارحیم اما مرضی من کنست که در سلک حشمت اهل
 بهشت منسلک شوی و کتاب فوائد الفواد که بلفوظ حضرت سلیمان المشایخ خواجہ نظام
 الدین صاحب بلوسی مست بطالع آن امر کردند لاجرم حسب الارشاد آنحضرت شب و روز
 بمطالع آن مشغول شدم اگر چه بیشتر کتب از علم تصوف در جهان موجود اند بهیچیک
 از آن لذت و شوق نیافتم جزین کتاب که بجز و مطالع آن محبت خواجگان چشمه نظام
 پیدا شد تا آنکه درین خیال شب و روز مشغول بودم درین اثنا حضرت مومن صاحب
 مدد علی که در ریاضت و مجاهده مقامی عالی و شانی بلندی داشتند نسبت سلوک

حضرت نقشبندیہ و شیبانیہ فرمود ای فرزند از بسیا مردم خاص و عام شنیده ام که بزرگ
 شیخ شمس الدین سیالوی از خلفای کبری حضرت خواجہ توسوی بسیار بزرگ
 و طبقت و در علوم ظاہری و باطنی عالم و در ہدایت و ارشاد مقتدای وقت اند
 راہ حق می طلبی بخدمت ایشان برو بجزر شنیدن این خبر شوق زیارت آنحضرت جوش
 زد و اورد و لم بود کہ مفصل حال آن ذات والا صفات الطلاع یا بم اتفاقاً روزیک
 بمجلس سماع صوفیہ نوشاہیہ نشسته بودم شخصی اندیش نام گفت مجلس سماع این صوفی
 مخالف حضرت پیر من است زیرا کہ این مزار پیر میشوند گفتم پیر تو کدام است گفت حضرت
 خواجہ شمس الحق و الدین سیالوی پیر من است پس مفصل حال آن ذات والا صفات
 پرسیدم و از فضائل و کمال ایشان بجزہ یاب بشدم بعد از آن روز بخدمت تو
 غلام رسول جاساکن قلدہ مہیان سنگ شرف تو بودم کہ اتفاقاً شخصی بخدمت تو
 صاحب عرض شد کہ فلان بزرگ چنیوٹی و فلان مرد کاسور دو منزل ایو کہ چگونہ
 اند فرمودند چنین مردان و ظریف جوان را نیک بخت میگوند باز گفت کہ حضرت
 خواجہ شمس الحق و الدین سیالوی چگونہ اند فرمودند آن شیخ کامل و مکمل اند با تمام
 دین گواہی عتقاد من محکم شد و آتش عشق بجوش آمد و از حضرت والد بزرگوار اجازت
 خواستم پس آن حضرت بوسیدہ جمیلہ خود شب و شب و وقت نماز عشاء شازدہم ماہ جماد
 الثانی سنہ سبع و ثمانین و اثناعشر ماہ ہجری بخدمت حضرت خواجہ شمس العارفین حاضر
 گردم و بیعت کنانیدند و حضرت حسب استعداد من بندہ از کار و اولاد ارشاد فرمودند
 تا آنکہ بہر سال دیگر شغال و مراقبات ارشاد فرمودند حسب المقدور بوجہ خدمت
 آوردم بعد از آن بتاریخ مغرہ ماہ ربیع الاول بسند کینا رود و در
 ہجری مقدس سنہ و ز شنبہ ہجرہ مولوی غلام محمد توسوی بجزان خدمت بردم و آن شیخ
 العارفین بنحو ابیہم و شفقت بی غایت ملاحظاتی علمان فرمودند و در کون بہت بار

و در کون بہت بار
 در کون بہت بار
 در کون بہت بار
 در کون بہت بار
 در کون بہت بار

نیز ارشاد کردند چون صبح شد پیش آنحضرت کیفیت خواب باین کردم و تعبیر آن سوختم
 فرمود کتاب مرفوع و کسکول شریف درین فقیر خانه موجود اند از ابن نویس و زکوة صفت
 اسم الهی که بسند حضرت عوث صمدانی شیخ عبدالقادر جیلانی در مرفوع مسطور اند بحسب
 شریک آدکن پس همچنان کردم بعد از آن روز شنبه بیستم ماه ربیع الاول ۱۲۹۶
 سعادت قدم بوسی حاصل شد روی سومی این دعا گو کرده شفقت بیغایت ارزانی فرمود
 و تعلیم شریفین یک پیر این خود عطا کردند و یک کلاه چهارترکی نیز بدست خود بر سرین
 نهادند بعد از آن این دعا گو عرض داشت که والدین شریفین من سبب عدم اولاد این
 بنده قصد نکاح دیگر میدارند اما چون که محبت ایشان در دلم قرار گرفته است معصوم
 راغب نشدم و امید آنست که ایشان بدگاه قاضی الحاکمات دست برداشته و عاقبت
 فرمایند تا خدا تعالی عزوجل اولاد صالح عنایت فرماید پس حضرت حسب شفقت بیغایت
 دست دعا بجناب حق سبحانه برداشتم و عاقبت فرمودند و یک دعوی نیز بدست مبارک
 دادند و فرمودند که سبزو رست نه وجه خود به بند پس همچنان کردم بعد از آن بتاریخ
 هفدهم ماه شعبان ۱۲۹۶ روز جمعه بوقت محض حق سبحانه بطفضیل آنحضرت فرزند احمد
 عطا فرمود و چون بعد از آن خدمت فیض رحمت آنحضرت مشغول شدم و مشرود تولدش
 کردم فرمودند تا صبح و چهره واری گفتم محمد یوسف گفتند مبارک باد و خدا تعالی دیگر برادر
 نیز عنایت فرماید این ارشاد مبارک آنحضرت در دلم پوشیده داشتم که بعد از آن
 روز شنبه چهاردهم ماه حضرت ۱۲۹۶ در روز پیش از وصال آنحضرت سعادت قدم بوسی
 حاصل شد مولوی غلام محمد توسوی گجراتی و حافظ محمد دین کلهوڑ و امام بخش و زار و سید احمد
 خدمتگزار آنحضرت و یاران دیگر نیز حاضر بودند روی سومی این دعا گو کرده شفقت بیغایت
 کرد و از زبان مبارک فرمود که حضرت خواجو توسوی رحمة است بارادرباب غور پرده
 مہمانان تا کید بلخ فرموده بود حسب المقدور هر چه پیشتر آید می کنیم چنانچه مینویسند شمارا نیز

باید که خدمت مہمانان بموجب طاعت خود بجای آری و عراس مشایخان و اوجگان نیز
 بقدر توفیق کجی کہ درین ہر دو امر میں برکت پیدا شود و اگر کسی راہ خدای مخلص
 و وظیفہ می خواہد آنہم گوی شمارا اجازت است پس ہمہ مجلس نشینان مرا گفتند مبارکباد
 کہ آنحضرت خلافت و اجازت دادو گفتیم بچند علی بن ابی طالب بعد از ان شب جمعہ
 وقت سحر دوم ماہ ربیع الاول سنہ ۱۲ ہجری ہشت روز بعد از وصال آنحضرت و در تمام
 حضرت مولانا بچل مقرر بخدمت حضرت ہفتہ بودم کہ زیارت حضرت صاحب شفا شد ہمہ این
 کہ چہرہ مبارک آنحضرت مثل قمر چہارم و ہم روشن بدن مانند آفتاب درخشان مسجد خود
 متصل بر اسی ہاست مستعد شدند و جمیع درویشان آستان پس آنحضرت صفا بستند
 ہنوز تکبیر اولی نشد و ہر دو سو کو معظم دین صاحبان جانب راست نزد آن حضرت حاضر
 شدہ کیفیت بیماری پرسیدند مگر آنحضرت نشیند پس این منہ نہ زد یکا شدہ رسید کہ
 حال طبیعت مبارک ایشان چگونه است فرمودند بفضل آہی خیر است باز چہرہ خندان
 و تبسم کنان فرمودند خدایتعالی ترا فرزند ارجمند دیگر عنایت و مایہ عرض کردم کہ
 قبل ازین نیز ایشان در بیابان دعا فرمودہ است اگر بدرجہ قبول انقذ عین عنایت
 خدایتعالی است پس بعد از ان بتاریخ چہارم ماہ صفر سنہ ۱۲ ہجری روز شنبہ وقت
 نماز ظهر حق سبحانہ و تکلیف و گری عنایت کرد و نامش سید عبد العزیز نہادم الحمد للہ
 تاکہ بعد از ان بہان خواب ارشاد فرمودند کہ خدمت مہمانان نیز حسب الامکان
 بجای آری و وظیفہ اسم یا حی یا قیوم بوالد بزرگوار خود تلقین نامی پس چہرہ
 شدم پیش مولوی معظم و این صاحب واقع خواب با ظہار منانتم مولوی
 فرمود مبارک باد کہ در بیداری و خواب آنحضرت شمارا موزون مبارک است
 روزی خدمت فیصد جہت آنزات والہ صفا شہ ف شدہ عرض کردم کہ خادان
 آستان چنانم کہ زالی بر آخر دین حضرت یوسف عالیہ السلام ریسمان تنیدہ دورہ است

گرفته حاضر شد و گفت اگر چه مفلس ام ولیکن در زمره خریداران او محسوب شوم خواه
شمس العارفین سوی این بنده اتفاف نموده فرمود آن ضعیفه محض بر او بدین یوسف
علیه السلام بهانه ساخته بود و الا قیمت او این نبود الگاہ این بیت بر زبان مبارک
بیت اگر چه من بسوی قاصر قماشتم که در سگت یاد نشن باشم بعد از آن در عاگو عرض
کرد که بنده نیز بهانه زیارت ساخته بحضور ایشان می آید با حقوق طاعت ایشان که
بجائی رود لیکن امید است که بطفیل صحبت ایشان آمرزیده شوم چنانچه در مشکوٰۃ نوشته
دیدیم که خدا تعالی فرماید جمیع حلقه ذاکران را بخشیدیم و رشتگان میگویند امی پروردگار
ما فلان بنده گنہگار محض بر کما حتی بمیان حلقه ذاکران شسته بود خدا تعالی
فیض را بدین نیز بطفیل آنها بخشیدیم الگاہ فرمود آنچه گفتی حق است که در روز قیامت بدین
بطفیل نیکان بیامرز و چنانچه شیخ سعدی گفته بدیت شنیدیم که در روز امیدیم
بدان را به نیکان بخشید کریم بعد از آن فرمود شخصی بر دروازه روضه مبارک
خواجہ فرید الدین استاده میگفت عجب در بار بیت مردمان که می آیند گمان کنند که
بر بکت حضرت خواجہ صاحب آمرزیده شوم و خواجہ صاحب سفیر مانید امید آنست که خدای تعالی بطفیل مردمان
که می آیند دست پائی بقبرین من مالند آمرزیده شوم بعد از آن فرمود خواجہ توسک
رحمۃ اللہ علیہ میفرمودی چند مردمان دست خود بدست من نهند امیدم که گاہی مرد متقی
بدست من آید و بطفیل آن خدا تعالی بخشید پس ازین سخنان با جواب شدیم و گفتیم الحمد للہ
و ذکر و نحو است کردن و نوشتن ملفوظات بدان ای عزیز بود

چند سخنان گوهر قستان از زبان صدق ترجمان حضرت مولانا شیخ شمس الحق الدین زین
عقل مشکل بطلب عشق حقیقی تحریر نمودم و بوسیله جمیلہ موکو احمد یا سیال ساکن پونانی سعادت
قدم بسوی آنحضرت حاصل کردم مولوی صاحب وراق مرقوم بخدمت آنحضرت گذرانید عرض
داشت کرد که این چند سخنان ایشان سید محمد سعید تحریر نموده با سید لنگه بنوشتن این اجابت فرمود

خواجہ شمس العارفین ملاحظہ فرمادے کہ نیکو نوشتہ ہر عمل خیر کہ از بندہ وجود آید غنیمت است این دعا گو
 نیز عرض است کہ اگر اجازت باشد چند سخنان کہ از زبان گوہر نشان ^{کربلا} شہزادہ بنویسیم جو
 شمس العارفین فرمود بنویس ہر تہ پوائی نوشت اما حال ما در ویشان چنانست کہ دیگر نہ
 بہ ترک نیامی آموزیم و خود در پی حصول آن سعی نمائیم انکاہ این بیت بزبان سارک اند
 بیت ترک دنیا بروم آموزند بہ خوشترین سیم و غلہ اندوزند بعد از ان این بیت
 نیز خوانند یا ایہا الذین آمنوا الذکوہ ما لا یفعلون سبحان اللہ کہ مقرر بان
 حق با وجود چندین لطاعت دریا صفا ہے خود را چنان محو و منسی فرمودہ کہ در ہر دو حالت
 میگویند ما عرفتک حق معرفتک ما عبتک حق عبادتک و غزل معروضہ خدمت است
 این بود غزل چون توئی محبوب و مرغ خوش باہ آدم پروردگہت با صفت باہ شمس و شمس
 شمس دنیا و آست ہ روشن از علم ست بر روی تو را زہ از سیاہ بختی از طلعتہ کون
 برویم با بنی عشق باہ سرور و سالار ملکین توئی با عاثر با پوس کن سفر آید چہ در
 سخنان کہ از زبان درفشان سخنرت بشنیدی شکر کردی و اکثر عادت شریف حضرت
 مولانا و مرشدنا آن بود کہ چون این خاکسار حضور ایشان بنشست سخنان صدقہ جانگاہ کن
 بزبان سارک داندندی حق تبارک و تعالی ذات ملک صفا خواجہ شمس العارفین فہمی و خیر
 برکت و ما ازین شہرت سخنان کہ عین با حیات مطالبان سیر با گردانہ آمد مہرین
 رب العالمین و فہرست این ملفوظات بچہل مرتب مرتب کردہ مرتب اول ذکر گفت
 حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مرتب دوم ذکر فضیلت خلفاء راشدین
 آن سید المرسلین مرتب سوم ذکر فضیلت نوح علیہ السلام مرتب آن حضرت سارک
 علیہ السلام و تحقیق است کہ ایم از مرتب چہارم ذکر تعظیم و تکریم و شکر است
 پنجم ذکر فضیلت عشرہ مبشرہ و نہ مرتب ششم ذکر فضیلت ہاجرین و مرتب
 ہفتم ذکر عقیابہ و ہواکین بین لطاعت مجتہدین جز ان مرتب ہشتم ذکر جلب علم

چند

۴ کا سازی کنی تو از سکا خوش باہ چون توئی بہر زبان کار

و فضیلت آن مرآت نهم و ذکر طهارت و صلوات متعلق آن مرآت و نهم و ذکر کواکب و
 مذمت تارکان مرآت یازدهم و ذکر روزه مرآت و نهم و ذکر حج و فضیلت
 بیت شریف مرآت سیزدهم و ذکر تلاوت قرآن و مذمت قاری بے عمل مرآت چهاردهم
 و بیان ذکر حق سبحانه و تعالی و فضیلت آن مرآت پانزدهم و ذکر فضیلت ورودش فی
 مرآت شانزدهم و ذکر اوراد و نگه داشتن وقت آن مرآت هفدهم و ذکر فضیلت
 عبادت و مذمت تارکان آن مرآت هجدهم و ذکر فضیلت اخلاص مذمت با مرآت
 نوزدهم و ذکر محاسبه مراقبه مرآت بیستم و ذکر توکل و صبر مرآت بیست و یکم و ذکر مذمت
 غضب و فضیلت حسان و تحمل اذی مرآت بیست و دوم و ذکر سخاوت و خدایت مہمانان
 و فضیلت اعراض اچکان مرآت بیست و سوم و ذکر جهاد و ضرر و جهاد اکبر و جنگ حضرت
 علی کرم اللہ وجہہ و امیر معاویہ مرآت بیست و چهارم و ذکر زهد و مجاہدہ حضرت خواجہ ابو
 و جزآن مرآت بیست و پنجم و ذکر مذمت تکبر و کیفیت فنا و ہستی موموم مرآت بیست
 ششم و ذکر رکاب شیطان و مذمت صحبت و حبت مان و جزآن مرآت بیست
 و ہفتم و ذکر فرق میان فرقه ملائتان مان سابق و زمان حال مرآت بیست و ہشتم و
 ذکر قبوال فرقه رافضیہ و مذمت آن مرآت بیست و نهم و ذکر علم جبر و مذمت منجمان و علمان
 ناقص و حقہ مرآت نسی ام و ذکر صحبت اختیار و مذمت ملازمت و شامت بد کردار
 سسی و حکم و ذکر مذمت دنیا و اہل آن مرآت سسی و نهم و ذکر تنزکیہ نفس و تصفیہ قلب
 خود طرا بچہ و حقیقت مرگ روح انسانی و جزآن مرآت سسی سوم و ذکر زیارت
 قبور و امداد و خوسبتن از اہل آن مرآت سسی چهارم و ذکر بیعت و فضیلت آن مرآت
 فیض از بزرگی سلسلہ دیگر مرآت سسی و پنجم و ذکر تعریف و فضیلت پیر و محبت و عبادت
 و کواکب تصور آن مرآت سسی و ششم و ذکر کسب جذبہ و ستفراق اہل اللہ مرآت
 ہفتم و ذکر محبت خدا و رسول و دوستان او و تبرکات سرور کائنات و اولیائا نامداد

روز و شنبه شانزدهم ماه جمادی الثانی سنه سبع و ثمانین و ثمان عشر مائت سعادت قدم
 بوسی خواجہ شمس العارفین حاصل شد حضرت والد بزرگوار این عالم گوی و حفظ امیر و دیگران
 نیز حاضر بودند خواجہ شمس العارفین بزبان مبارک را ندکه اسما شریفه آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 در قرآن مجید و دیگر کتب سماویہ بسیار مذکور اند و یکی از انہا اسمی است انگاہ فرمود لفظ
 سنہ معنی وارد گئی نگہ خواندن و نوشتن از کسی نیا موحہ باشد و آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 ہچنان بودند و دم آنکہ عربا صل پر حنیف را ام گویند چنانچہ کہہ را ام القری گویند کہ صل
 ہمہ شہرا و دیہ ماست پس آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را حق تعالی امی فرمود کہ صل ہم
 سوچوات و مخلوقات اوست چنانچہ شیخ سعدی فرمودہ بیت تو صل وجود آدمی آنست
 و گر ہر جہ موجود شد فرع تست و ہچنین در حدیث آمدہ کل الخلاق من نوری وانا
 من نور اللہ سیوم آنکہ نسبت بجانب ام القری است کہ کہت پس معنی کمی بود انگاہ
 فرمود کہ امی در شویں مراد از نگار من آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم است کہ با وجود امی بودن
 علم اولین و آخرین می نهند و عاشقان ایزد سنان را با شمارتی حقائق یزدانی سنان
 ربانی تعلیم کردند ہمدین محل سو کو غلام حسین قریشی این حدیث خواند او تمیت علم
 الاولین و آخرین بیت علمے کا موزگارش حق بود ہ علم اولین کامل مطلق بود
 بعد از ان فرمود حضرت خواجہ حافظ رحمۃ اللہ علیہ حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم را معشوق ہر وہ سالہ تعبیر کردہ و قرآن مجید را بی و سولہ نام نہادہ و صحبت آنست
 را صحبت کبیر و صحبت قرآن را صحبت صغیر خواندہ و این بیت بزبان مبارک را ند بیت
 معشوق ہر وہ سالہ و می و سالہ ہ ہین بست مر صحبت صغیر و کبیر انگاہ فرمود
 کہ ہر وہ سالہ باعتبار غیب سراج است کہ و سالہ قرآن مجید باعتبار اینکه نزول و دو با
 شدہ یکا بار از لوح محفوظ با سمان دنیا فرود آمد و دیگر با از انجا آیت یا سورت
 سورت بروفق مصباح ہندگان نازل شدہ و ملر او صحبت کبیر آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

گفته با اعتبار آنکه بهترین از اولاد آدم علیه السلام اند و جمیع پیغمبران روز قیامت
 زیر است او بیاوند و پناه جویند چنانچه در حدیث آمده **عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ قَالَ**
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا سَيِّدُ الْوَالِدِ الْأَوْفَمِ لَوْ قُمَ الْقَبِيَّةُ وَلَا فَخْرَ وَبَيْدِي لَوِ الْأَ
أَحْمَدُ لَا فَخْرَ وَتَأْمِنُ نَبِيٌّ يَوْمَئِذٍ أَوْ تَمَّ قَمْنٌ سِوَا الْأَ تَحْتَ أَوَاتِي أَحَدِيثٌ وَصَحِيحٌ صَغِيرٌ
 بقرآن و پل کرده اند زیرا که بمقابل مترجم آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم صغیرت در نزد
 کریم و عظیم موسوم ساخته چنانچه در قرآن مجید آمده **إِنَّ الْقُرْآنَ كَرِيمٌ وَدَوَّكِرٌ وَنَقْدٌ مُبِينٌ**
سُبْحَانَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ بعد از آن فرمود که حق سبحانه و تعالی آنحضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم را برای رحمت عالمین مبعوث گردانید چنانچه در قرآن مجید آیه **وَإِنَّا لَنَرَاهُ لَمَنِكَ**
إِنَّا رَحْمَةُ اللَّهِ الْغَلِيظِينَ و تفسیر حمینی آورده حضرت رسول علیه السلام **رحمتی بر مؤمنان را که**
 بدو راه هدایت یافتند **إِنَّا رَحْمَةُ مَهْدَاتٍ وَرَحْمَتِ مَرَكَا فَرَانِ** که بسبب او از عذاب
 استیصال میں بودند **مَا كَانَ لَنْدَ لِيَعْدَ بَعْرٍ وَانْتِ فِيمَ وَرَكُشَفَ الْأَمْرَ رَأُورَهُ** که از رحمت
 بود که امت را در هیچ مقام فراموش نگردد خواه در مکه معظمه قیام فرمودندی خواه در مدینه نبویه
 خواه **بِعَرَشِ مَعْلَى ذُو حَوَاهِ** و در تمام قباب تو رسیدن باید فرمودندی که **إِسْتَلَامَ عَلَيْنَا وَكَلَّمَ**
عَبَادَ اللَّهِ اصْطَبَحِينَ و در آن مقام محمود و شفاعت کبری مختار و سرور از خواستند استیصال
 گویند **نُظْمَ عَاصِيَانِ** پرگنه در دامن حسن زمان + دستار در دامن تو در اندون **حَا اسْتَبِينِ**
 ناسید آنحضرت بانصرت نتوان شدن + چون توانی در مسرت عالم رحمته للعالمین
 بدرین محل فرمود شخصی **تَمَكِّبُ كَبِيرَهُ** چون توبه کند گناهان و خدا تعالی بایرزد و گویند
 آنحضرت رسول علیه السلام **إِسْتَبِ بِالْمَعْنِ كُنْدَ أَنْ خَدَّيْتِمَالِي** نیامرزد و در **بِرَّ الْمَعْنِ**
 معظم و محاسب هر لوسی این بیت خواند **بَيْتِ مُحَمَّدٍ نَجْمُ الْكَوْنِ كَاخِرُ رَأْيِ وَوَالِي حَقِّ**
نَجْمِ خَلْقِ مُحَمَّدٍ و در علاج نامه آورده که چون سجد اقصی با نبیا و مرسل طاعتی
 هر یک **بِأَلْفِ هَاكِي** این کردن پس من غیر خدا الهی نهان اندم **وَقَدْ كُنْتُمْ كَافِرِينَ**

الذی جعلنی رحمۃ اللعالمین و بعثنی علی سائر الخلق اجمعین و جعلنی بشیراً و نذیراً و اعطانی فرقاناً مجیداً و جعل امتی خیر الامم و جعلنی اولاً و آخراً بعد الزمان علاماً بربہ
 قوال الجفتن این مولود اشارت فرمود نمود که در شریف ای که از دست عنایت
 فیض بحر رحمتی به آب رحمت سیل رحمت آب سار رحمتی به از کرم و زور رفتاری های
 تکمیل و دور به بحر رحمت کان رحمت کن سار رحمتی به خسرو سی وین و لان نامت
 محمد مصطفی به مشک رحمت خطبه رحمت نابدا رحمتی به غیرت طوبی ست قدت چهره ان مشک
 از م به نخل رحمت به رحمت در بهار رحمتی به بارگت از ورون و وزیر و نخل از نعیم به
 یا ب رحمت بیت رحمت هم جلد رحمتی به گیسوی پیشانی تو روی تو خورشید حسن به شام
 رحمت صبح رحمت هم بهار رحمتی به از بیان رحمت ای رحمت اللعالمین به نعتی نادان به
 گوید بی شمار رحمتی به بعد از ان رحمتی ذکر ابتدا سی زول حی افتاد و خواجہ شمس العارفین
 زبان مبارک راند که چون وقت آمدن وحی نزدیک رسید رسول علیه السلام بر هر سو و سنگی که
 گذشتی از او از آمدی که اسلام علیک یا رسول اللہ تا روزی از انقی آسمان فرشته را دید که
 یک پای خود بر پا دیگر نهاده استاده است و با او از میگفت یا محمد انت رسول اللہ و انا جبرئیل
 به طرف که در آسمان بینگریست همان صورت می دید از انجام رحمت نموده بخانه خدیجه کبری
 رضی اللہ عنہا آمد و آن حقیقت بدو باز گفت خدیجه بآنحضرت گفت که این ستر کبسی گوی
 و خدیجه نزد و رفته بن نوفل سپر عم خود رفت و گفت امروز محمد این نوع معاینه کرده است
 و خدیجه گفت ای خدیجه مژده باد مژده که محمد پیغمبر آخر الزمان است و این ابتدا می نبوت است
 خدیجه و پس آمده رسید لم رسیدین با بین شارت و اد بعد از ان سخن در ذکر علاج آن
 حضرت علی السید علیہ السلام افتاد و خواجہ شمس العارفین زبان مبارک راند که رفتن آنحضرت
 از مکة به بیت المقدس سخن آن ثابت شده منکر آن کافر است و عروج بر آن و وصول به مرتبه
 قریب با جاوید صحیح مشهور ثابت گشته و بهر که کار آن کنضال ست عقیده اکثر اهل

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلام آنست که عروج آنحضرت صلی الله علیه و آله روح بوده معنای او در بیدار واقع شده بیت آنکه شش
تنش از جهان بود و همی در عرض جیش بین آسمان بود و در آن شب جبرئیل علیه السلام با چندین
ملائکه نزول فرمود و آنحضرت را بر برق سوار کرده پانزدهم قتی به بیت المقدس رسید
و انبیا و ملائکه را امامت کرد و بعد از آن بسواک براق یا بریز جبرئیل علیه السلام جانب
آسمان عروج کردند و در آن قول آمد و در دم علیه یحیی و یسوم و یوسف و در چاه
اوریش و یونس و در شرم موسی و در قنقم ابراهیم را دید و برایشان سلام کرد و جواب
بر وجه اکر ام شنید و از آنجا بسدت المنتهی و بیت المعمور و حوض کوثر و نحر الرحمة رسید
و جبرئیل علیه السلام نزد یک جناب نور از حضرت آنحضرت باز ایستاد و از آنجا تها جمع
قطع کرده بقامی رسید که براق نیز از قمار با ماند پس بسواک رفت و بقا پانزدهم رسید و در
نوبت از حق تعالی خطاب او آن جناب شنید و هر نوبت آن حضرت را ترقی دیگر دست و او تا نوبت
و فی منتی در رسید و از آنجا بجلوت خاص فلکان تا قاف سمین او او می و آید و است
فاو حی الی عبده اوحی استماع یافت و در وقت مراجعت بهشت و درجات آن روح
و در کات آن دیدند و بهشت المقدس با آن آمد و متوجه کوه منظر شد و کاروانهای تشریف
دید چون بخانه آمدند جهان سوال آب فرو جانی بود و ابتر گرم و بنجیر می و بکر کت بود
همه در بین محل طیبی سلام علی قریشی عرض داشت کرد که اهل رضی نازیم کار نمی خورند
و حجت آنکه رسول علیه السلام در شب عیاج هر دو سال از آنجا نماند بهشت خوابه شکر
فرمود آن که چشمان نمی بونند که انبیا و اولیا بعد از تریبی زمانی و طی مکانی حاصل
و این ساعت از زمین تا قاف سمین آن حضرت میل است علیه السلام و در آن
مقطع فرود آمدند و در هزار بود و هم چنان که در سده هزار سال بود و در آن
تمام کرد یعنی آن هر ده سال می اقیقت آن طیب بود پس قیال و نشانی است
نیز که فی اقیقت هر ده سال گذشت بود بلکه بر تریبی زمانی آنرا بسواک قطع می بود

در این کتاب
مذکور است
که در آنجا
که در آنجا
که در آنجا

حکایت

از آن حکایت عیسی علیه السلام بر زبان مبارک راند که حکیم جالینوس بعلم نجوم معلوم
 کرد که نزول باران تا شش سال نخواهد بود و بخدمت حضرت عیسی علیه السلام رفته عرض
 داشت کرد که دعا فرمایند تا حق تعالی بارش کند حضرت مهتر عیسی علیه السلام بدرگاه خدا
 بیجا سناجات کرد و بجان آن باریدن باران شروع گشت و جالینوس متعجب ماند که از علم نجوم تا
 شش سال مساکی باران معلوم شده بود حضرت عیسی علیه السلام نمودنمی دانی که حق تعالی انبیا و اولیا را
 طی مکانی و طی زمانی داده است اگر چه مدت باریدن بارش بعد از شش سال بود و لیکن تم
 طی زمانی آنرا باندک مدت کشش نمودم سر آت دوم در ذکر فضیلت خلفا
 باشد پس آن سید المرسلین روز چهارشنبه سعادت قدم برسی حاصل شد سو که
 سلطان محمود تاروسی و نظام الدین گجراتی و یاران دیگر نیز حاضر بودند و دعا گو عرض
 داشت کرد که فضیلت چهار کبیا مساویست یا بالترتیب خواه شمس العارفین فرمود
 فضیلت آنها بالترتیب است الگاه این حدیث بر زبان مبارک راند افضل الناس من
 بعدی ابو بکر ثم عمر ثم عثمان ثم علی و همچنین در فقه اکبر آورده افضل الناس بعد
 رسول الله صلی الله علیه و سلم ابو بکر بن الصدیق ثم عمر بن الخطاب الفاروق
 ثم عثمان ذو النورین ثم علی بن ابی طالب رضوان الله تعالی علیهم اجمعین
 چهارمین محل دعا گو عرض داشت که در مشرب صوفیان پیرو را از دیگران افضل
 میدانند پس علی کرم الله وجهه نیز بر طریقت اندا اگر ایشان را بر اصحاب ثلثه افضل در علم جانی
 ست یا فی فرمود ساکنان باید که فضیلت خلفای اربعه بالترتیب داند و از روی
 شایان کبار فضیلت جد رکاز از دیگران بهتر داند بعد از آن فرمود که چون
 حضرت رسالت مآب خرقه بعلی کرم الله وجهه عطا فرمود در آن نهانی که با ظهار آن پیش حساب
 خرقه ماسور بودند تلقین کردند فرمودند که بجز مستحق دیگری کیست مگویی چون آن راز و باطن
 ایشان شنید و خوف آنجا ظاهر گردد و بوی پاره نهاند و در جای خفا فاده بود برکنار او

مرآت دوم در ذکر فضیلت خلفا راشدین آن سید المرسلین

131018

سفر کرده آه کردند آب از تبه انچه چندان جوشش و که غلیبان کرده از بچاه بیرون آید
 بعد از آن فرمود که از خلقای اربعه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم دو کس صاحب سلسله
 شده اند امیر المؤمنین ابو بکر صدیق و امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب رضی الله تعالی عنهما
 و سلسله فقر ایشان تا بنور جباریت چنانچه سلسله عالیہ نقشبندیہ بحضرت ابو بکر صدیق
 نمیرسد و دیگر جمیع سلاسل بحضرت علی کرم الله وجهه منسوب اند و عاگوسی عرض شد
 که و تعجب آنیکه دیگر هر دو یاران آن حضرت صلی الله علیه و سلم هر صاحب سلسله نشوند
 فرمود تعجب نیست زیرا که نعمای حق تبارک و تعالی بی حساب اند هر یک و شان خود را بنعمت
 علیهم السلام مشرف ساخت چنانچه حضرت ابو بکر صدیق را بنعمت صدق سفر از کردگار
 قال الله تعالی و الذی جاز بالصدیق و صدق به و تفسیر حسینی آورده که گفته اند فاعل ما به بنعمت
 علیه السلام است و صدق ابو بکر صدیق را چون صدیق فاعل شنید گفت اشهد انک
 رسول الله تعالی گفت آنحضرت اشهد انک صدیق حقا و امیر المؤمنین حضرت عمر بن الخطاب بنعمت
 عدل و شجاعت موشو ساخت که ما قال الله تعالی اشهد انک علی الکفار که حضرت
 فاروق است و هم در حدیث آمده اشهد انک هم منی امیر المؤمنین حضرت عثمان
 بن عفان انعمت شفقت و حیا مشرف گردانید چنانکه در تفسیر حسینی نوشته که رحما بنعمت
 نوسی النوریت رضی الله عنه که رفت حیا و انوار سی و در فاشی او شهرت و معروف بود
 خالق و خلاق بدان صفات و سمات موسوم و مشهور هم در حدیث مسطور است و حضرت
 حیا عثمان و امیر المؤمنین حضرت علی کرم الله وجهه بنعمت لطافت و عبادات سعادت
 مند گردانید و تفسیر حسینی آورده که انهم کما سجدوا شرح حال ترضی است علی که در حدیث
 که اکثر اوقات او بوظائف و کما عبادات میگذاشت و آن موسوم و تفضیلت
 از واج مطهرات و ذکر اهل بیت رضی الله تعالی عنهم آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم روز شنبه سعادت قدم بوسی حاصل شد علام محمد در ویش و انهم شش

در حدیث مسطور است و حضرت
 حیا عثمان و امیر المؤمنین حضرت علی کرم الله وجهه بنعمت
 لطافت و عبادات سعادت
 مند گردانید و تفسیر حسینی آورده که انهم کما سجدوا شرح حال ترضی است علی که در حدیث
 که اکثر اوقات او بوظائف و کما عبادات میگذاشت و آن موسوم و تفضیلت
 از واج مطهرات و ذکر اهل بیت رضی الله تعالی عنهم آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم روز شنبه سعادت قدم بوسی حاصل شد علام محمد در ویش و انهم شش

تذکرہ وار و عزیزان و دیگر نیز حاضر بودند و عا گو عرض شد شت کرد کہ از میان ام المومنین حضرت
 خدیجہ الکبریٰ و ام المومنین عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہما کہ ام فضیلت است خواجہ شمس
 العارفین فرمود در فضیلت ہر دو وجہ حاویش واروشدہ اند بگر آنکہ حضرت خدیجہ الکبریٰ رضی
 اللہ تعالیٰ عنہا منظر العجائب است کہ تولد خاتون جنت از لطن ایشان است و تولد حسنین نیز با
 از ایشان است و جبرئیل علیہ السلام اللہ عنہما چنان منور بود کہ حضرت عائشہ صدیقہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا
 پیش پیشانی مبارک او رضی اللہ عنہما در شب تاریک شتہ در سوزن کشید کہ این وقت
 مذکورہ در فضیلت حضرت خدیجہ الکبریٰ رضی اللہ عنہا در حدیث آمدہ عن علی قال

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ خَيْرُ نِسَائِهِمَا مَرِيئَةُ بِنْتِ عَمْرٍاءَ

وَخَيْرُ نِسَائِنَهَا خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ بَعْدَ زُرَّانِ سَمْنِ دُرِّ زُرَّانِ بِنْتِ

اقتا و عا گوئی عرض شد شت کرد کہ این بیت کہ ہم کس از خواجہ شمس العارفین فرمود از آیت

إِنَّمَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ مَعْلُومٌ يَشُو دُكْرُ اِبْنِ بَيْتِ

از راج مطہرات آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اند و از حدیث سعد بن ابی وقاص آیت بیاید

و آیت میشود کہ اہل بیت حضرت علی کرم اللہ وجہہ و فاطمہ و حسنین اند و حدیث سعد بن ابی

وقاص نیست **عن سعد بن ابی وقاص** قال لما نزلت هذه الآية فقل

تَقَالُوا نَدْعُ أَنْبَاءَنَا وَنَبِّأُكُمْ دَعَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيًّا وَفَاطِمَةَ

وَحَسَنًا وَحُسَيْنًا قَالَ اللَّهُمَّ هُوَ الْإِخْوَانُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ مَا شَعَرْتُمْ خَدِيجَةُ بِنْتُ

پنجتن بپوش بعین ہجرت نص و خبر فرض کردہ بر ثقلین ہجرت بزرگ و اب اقم ظہر نور

محمد ست علی فاطمہ حسن حسین ہجرت از ان فرمود کہ روزی رسول علیہ السلام پلاس سیما

دوش مبارک خود و بہادہ حضرت فاطمہ الزہرا و امین سعیدین رضی اللہ تعالیٰ عنہما و علی کرم

و جہ را زیر آن کلیم نوشتند و فرمود اللَّهُمَّ هُوَ الْإِخْوَانُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ مَا شَعَرْتُمْ خَدِيجَةُ بِنْتُ

عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَدَاةً وَعَلَيْهِمْ مِرْكَمٌ حُلٌّ بَيْنَهُمْ

اسود فجااء لعسرت علی رضی اللہ عنہ فادخلہ ثم جاء الحسن فادخل معہ
 ثم جاءت فاحبت فادخلها ثم جاء علی فادخلہ ثم قال انما يريد اللہ لیذیب
 عنکم الرجس اهل البیت ویطہرکم تطہیرا رواہ مسلم امرات چهارم
 و ذکر تعظیم و تحريم ساوات کرام رضی اللہ عنہم شب چهارشنبه سعادت
 قدم بوسی صل شد و لوسی علام محمد گجراتی تو سوی و حساب زاوه شعاع البین و حساب
 بعد از درویش رسید احمد درویش و یاران دیگر نیز حاضر بودند سخن مذکور تعظیم ساوات افتاد
 خواجہ شمس العارفین بر زبان برک را نکر تعظیم سید بر دیگران و احسب و عاکلوی عرض شد
 کرد که اگر سید زاوه مخالف شریعت باشد تعظیم آن چگونه است فرمود بعضی علمای تعظیم او
 جائز نیست اما زو این فقیر بلحاظ رسول علیه السلام تعظیم ایشان با دیگران در قطع نظر از علم
 و تقوی هم چنین در سفینة الاخبار حدیثی تخلص سیر بابی زنجانی که چندی از کاتبان
 و عاکلوی مست آورده روز علوی مست در جماعت حضرت شیخ شهاب الدین مشهور در
 در آمد شیخ برخاست یاران گفتند این علوی فاسق است فرمود فی فضل است ایشان
 خود که در حق شاهزاده این سخن که میگویند نباید گفت بافتند چون در فضل است فرمودند
 ایشان فضل داده است حرف در آن فاضل است اگر چه در حدیثی است که در حدیثی
 ابو جهل و فرعون و فرود باشد و محکم از حکایات و عیون و البیرون و غیره است
 افضل است همچنان ساوات اگر در ایشان جمله فسق بود چون از کاتبان حدیثی است که
 کسی فضل ندارد و تعظیم ایشان برین استناد میجوید است که در حدیثی است
 فضل و علم و تقوی بر سالت جوان ندارد و در حدیثی است که در حدیثی است
 نوخته اگر در ایشان همه فسق باشد تعظیم ایشان با تاج رسول علیه السلام لازم است
 نظر بر عمل صالح هم در محفل و عاکلوی عرض داشت که در حدیثی است که در حدیثی است
 اولاد علی الصالحین لله والصلوات

در روز چهارشنبه سعادت
 قدم بوسی صل شد و لوسی
 علام محمد گجراتی تو سوی
 و حساب زاوه شعاع البین و
 حساب بعد از درویش رسید
 احمد درویش و یاران دیگر
 نیز حاضر بودند سخن مذکور
 تعظیم ساوات افتاد خواجہ
 شمس العارفین بر زبان برک
 را نکر تعظیم سید بر دیگران
 و احسب و عاکلوی عرض شد
 کرد که اگر سید زاوه مخالف
 شریعت باشد تعظیم آن چگونه
 است فرمود بعضی علمای
 تعظیم او جائز نیست اما زو
 این فقیر بلحاظ رسول علیه
 السلام تعظیم ایشان با دیگران
 در قطع نظر از علم و تقوی
 هم چنین در سفینة الاخبار
 حدیثی تخلص سیر بابی
 زنجانی که چندی از کاتبان
 و عاکلوی مست آورده روز
 علوی مست در جماعت حضرت
 شیخ شهاب الدین مشهور در
 در آمد شیخ برخاست یاران
 گفتند این علوی فاسق است
 فرمود فی فضل است ایشان
 خود که در حق شاهزاده این
 سخن که میگویند نباید گفت
 بافتند چون در فضل است
 فرمودند ایشان فضل داده
 است حرف در آن فاضل است
 اگر چه در حدیثی است که در
 حدیثی است که در حدیثی است
 ابو جهل و فرعون و فرود
 باشد و محکم از حکایات و
 عیون و البیرون و غیره است
 افضل است همچنان ساوات
 اگر در ایشان جمله فسق بود
 چون از کاتبان حدیثی است
 که کسی فضل ندارد و
 تعظیم ایشان برین استناد
 میجوید است که در حدیثی
 است فضل و علم و تقوی
 بر سالت جوان ندارد و در
 حدیثی است که در حدیثی
 است نوخته اگر در ایشان
 همه فسق باشد تعظیم ایشان
 با تاج رسول علیه السلام
 لازم است نظر بر عمل صالح
 هم در محفل و عاکلوی
 عرض داشت که در حدیثی
 است که در حدیثی است
 اولاد علی الصالحین لله
 والصلوات

بسیار که رات در آن ایام که در قریه بکشد چنانچه تعلیم علم سکونت سید ششم عالمی آمد و در
 شروع کرد و سادات مخالف شریفیت را از روی پند و نصیحت بسیار طعن میکرد و سید
 عالم که پند و سی با و سباحته شروع کرد و گفت تعظیم ایشان نمی کنی و ندانی که آنحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم در حق ایشان گفته وَأَوْلَادِهِ فَرَمُودَةٌ است آن عالم
 گفت اگر چه رسول علیه السلام تعظیم ایشان امر فرموده اما این حد را ملا علی قاری
 رحمه الله موضوع گفته است دیگر آنکه در حدیث لفظ لَا يَحُونَ لِي واروست نه کافرون
 و درین مان بعض سیدان که باوصاف صوفی اند از حکم کحون لی بگذشته در گردان
 کافرون افتاده اند پس تعظیم ایشان نیز ساقط شد بعد از آن فرمود سید فیض علی نام
 در قریه بکشد آمد و چند مدت سکونت نمود و در افعال و اقوال و بیچ خلل معلوم نگردید
 مگر چون رکابل رفت اوصاف رضای وظی هر شد چون این خبر بد دست محمد امیر کابل رسید
 حکم قبض کرد پس حکم آنرا رسن در گردن انداخته هلاک کردند تا سه روز لاش او و مبارک
 او سخیقتد تا مردمان دیگر را عبرت حاصل کرد و بعد رسین محل و عاگوی عرض شد است کرد که
 بعض مردم میگوند سید نیست که حسین باشد یا این قول رسبت یا نه حواجه شمس العارفین
 زبان بسیار زانند که چون سید جلال الدین بخاری حمه الله علیه از مناسک حج فارغ شده بمدينه
 مبارک که رسیدند مجاوران وضعه شهوره آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم از ایشان پرسیدند که
 قوم شما چیست گفتند سید ام او شان گفت علامت سید مثل حسن و غیره بر شما نمی است
 و سید فرود از لون مبارک آن حضرت متغیر شده بود باز گفتند بگو که از قوم دیگر ام
 سید موصوف فرمود بگویم زیرا که در زمره ملعونان و اول شوم که آن حضرت رسالت پناه صلی
 الله علیه و آله وسلم در حق آن فرموده لعنة الله على الذين يخرجون الحارثين بالحديث باگفتند
 اگر دعوی راست است پیش وضعه مبارک آنحضرت استاده آواز مکن با اگر از روضه شریف آواز شنیدم
 دعوی ایشان تسلیم کنیم حسب ایشا و شان بجناب حق تلک استوجه شده پیش وضعه مبارک

کافرون

سید

استاده بجز و نیاز گفتند و صلوات و سلام علیک رسول ممدنی بحال از روضه حضرت
 آواز آمد لبیک یا ابنی بجز و شنیدن این آواز فیض آب کثر مردمان از مجاوران آن سید
 موصوف بیعت کردند بعد از چند مدت سکونت نموده از بخاروان شدند بعد از مدت مدیدی
 مدینه منوره تشریف آوردند همه مجاوران استمان فیض نشان آنحضرت صلی الله علیه و سلم
 بخدمت سینه موصوف حاضر شده عرض کردند که باز بطریق سابق پیش روضه مبارک آن
 حضرت آواز کنید تا لبیک بشنویم فرمود بحال سابق گناهان نامه مری سیه شده است
 شاید نیاز مشیج بوال اقتدایه چون بسیار آرزو کردند بطریق مذکور آواز کردند بهمان
 لبیک برآمد همه خاوران استمان را نهایت خورمی خوشنودی حاصل شد و گفتند
 پیش ازین چنین آواز نازمین نشنیده ایم مگر پوسیده جمیل ایشان باین سعادت مشرف شدیم
 احمد الله علی ذلک هکذا درین محل خواجه شمس العارفین زبان مبارک را اندک که سید
 سید حسن و کابلی خلیفه خواجه توسوی پیش من حکایت کرد که روزی جانب مشرف شدیم
 در قریه آنچه باو شب در آمد سید چرخ علی سجا و نشین و دیگر سیدان نزد من آمدند و قوم
 من بتفسار کردند گفتم سیدام گفتند سید گونا گاه شوی که از قوم افتخار شده بسیار است
 دعوی کنی گفتم اگر سید گفتن گناه است شما تا هفت پشت گناه گار سید چرخ که خود
 سید گفتید چون دانستم که از گفتگوی بازمی آیند نزدیک کان ایشان تنور باتش
 گرم شده بود خورادان انداختم و گفتم انگس که دعوی ساوا کنیز و من با هم جمع سیدان
 حیران و شمه مساز شدند و از گفتگوی خود غرور هفت خواجه شمس العارفین فرمود آن سید
 موصوف را گفتم که این چنین خوراک بر است مشهور سیدان هم در مشرف موصوفان
 گفت مرغ آن کما نبودم اما جهت راضی خود آن را لازم ساخته بعد از آن خواجه
 العارفین فرمود اگر شخصی سید و عبادت نماید تعالی سعی کند از دیگران ترقی کند چنانچه
 حضرت خواجه عیسی لدین و جهان شهر و معروف اند حضرت خواجه عثمان همدانی که

بسیار

بسیار

کبار و اولیای نامدار اند با وجودیکه پیر ایشان شیخ اند آنها شهرت نیافتند و هم چنین حضرت
 سید جمال شریف عبدالقادر حبلدلی رضی الله تعالی عنده را همه خاص و عام میدانند و شیخ ابوسعید
 رحمه الله که پیر ایشان است این چنین مشهور نیست بعد از آن ذکر تعبیر خواب حواجه توسی
 رحمه الله در زبان مبارک اندیشی از سبب حواجه توسی بنجاب دید که بر سر من زیر پای آن
 و چپ دست من قرآن مجید نهاده است از عالمی تعبیر من خواب ستفها کرد و نگفت مبارک
 با که تعبیر من خواب است که جمیع احوال ایشان بر قرآن شریف است بعد از آن وقت دعا گو
 جانب پشت مبارک آنحضرت قبضه میکرد و رسید آنحضرت بخش کبیری مبارک را مالش میکرد و سید سید
 شاه چندین طرف سرسیدی دیگر جانب پان آنحضرت نشسته بود و چند سیدان دیگر مثل
 صاحب شله صاحب سلطان پور و فیض شاه و یار شاه سکنه جهام و سید حیدره صاحب جمال پور
 و سید کریم شاه صاحب سول نگر می و سید قطب شایه منزل شاه و نیز دیگر سیدان که در شتند نام
 آن هر یک طوالت می نمود و گرد آنحضرت نشسته بودند و توسی مادر ایشان آورده و فرمود
 آنحضرت که حواجه توسی همه اینها را خود قرآن شریف دید و ما را هر طرف همه سیدان نظر
 می آیند پس شرف است این همه و بجز شربت شده است همه درین محل فرمود عجب کار است
 که سیدان این روایات شیعیه مذہب اند و ما را دشمن است و شناسم سید بند و دیگر سادات که
 از وطن سید می آیند و در مجالس سنت جماعت می باشند و عقدا و مشایخ هم در سنی
 یابک شوند انگاه و فرمود که شخصی شیعه مذہب از قوم بلوچ در شهر سکونت میداد و در حق آنجا
 ملازمه خان مالان میگفت حتی که مایان را نیز شناسم سید او گفتم معنی و توقفست که ما را نا
 و پیوسته شناسم سید بعد از چند مدت پیشه ملازمت او تغییر شد و بیکار و ذلیل شده ملاک گردید
 بعد ازین فصل ما گویم ضد شت کرد که مصنف مفاتیح الاعجاز شرح بخش از کلام سید
 فرمود و معنیات نور بخش نام او بود گفتم از تصنیفات ایشان معلوم میگردد که در علم توحید بنده
 کمال بودند حواجه شمس العزیزین فرمود و چنین علوم است سادات را پیدا شد به گاهی که مشغول

در
 کتب
 معتبره
 است

شود و بکمال میرسانند گفته مساوات این باقی بین و صفاق نظر کنی آئید فرمود و آنرا که از مساوات
 کرامت درین است. می آمدند احدی از اوصیای حمید خالی ندیدیم بلکه هر چه یافته بمنزل مقصود
 از نگاه فرمود که روزی حضرت خواجہ توسوی رحمتہ اللہ علیہ میفرمود هر که درین توکل در خاک بیاید
 احدی ایمان نیاید بلکه نبوز حضرت ایمان و بکمال سید مہدیین محل و عالمی حضرت
 کرد که اطلاق لفظ آل بر کرامت خواجہ شمس العارفین فرمود این لفظ بیشتر است در میان
 آل رسول علیہ السلام و اولیای کرام از نگاه این جایت بزبان مبارک را ندکل تقوی و تقوی
 مرآت پنجم در ذکر فضیلت عشر و عشره رضا و زوجه سعادت قدم بوسی خوب
 شمس العارفین حاصل شد مولوی معظم دین صاحب مولوی و مولوی نظام الدین سکندر ادرجی
 و یاران دیگر نیز حاضر بودند خواجہ شمس العارفین بزبان مبارک را اندک بشارفتا بهشت مراد و
 از واج مطهرات حضرت صلی اللہ علیہ وسلم صحابه دیگر را نیز ثابت شده اما مشهور بود حضرت
 عبد الرحمن بن عوف و کس از ابو بکر و عمر و عثمان و علی و طلحه و زبیر و سعد بن ابی وقاص
 عبد الرحمن بن عوف و ابو عبید بن ابراح و سعد بن ابی حنیف و زینب و اورد حضرت
 بن عوف ان اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال ابو بکر بنی الجنۃ و عمر بنی الجنۃ و
 عثمان بنی الجنۃ و علی بنی الجنۃ و طلحہ بنی الجنۃ و الزبیر بنی الجنۃ و عبد اللہ
 بن عوف بنی الجنۃ و سعد بنی الجنۃ و قاص بنی الجنۃ و سعید بن زید بنی الجنۃ
 عبید بنی الجنۃ بنی الجراح فی الجنۃ رواہ الترمذی بعد از ان فرمود که جمع کفار
 و فرخ شوند و چند کس را نمانند قطع و در شانند مثل ابو بکر و عثمان و زبیر و
 مرآت ششم در ذکر فضیلت مهاجرین و انصار مشرف
 قدم بوسی حاصل شد به علامت محمد سالی و علامت محمد و ولش بود از ان
 بودند سخن در فضیلت مهاجرین و انصار یافتند خواجہ شمس العارفین بزبان مبارک
 جمع مهاجر حضرت رسول علیہ السلام فاعلم ان الامور فرقه از انہا بزرگ از انہا بزرگ

در ذکر فضیلت مهاجرین و انصار مشرف

اهل و مال و دار خود را گذاشته همه را حضرت سید عالم صلی الله علیه و سلم هجرت کردند و بان
خود را بر آن حضرت صلی الله علیه و سلم قربان کردند و فرقه دوم نصاری که مان و دختران
خود و مہاجرین نکاح کرده دادند و خانہ نامی خود را نیز با نہاسپہ زندگاہ این آیت شریف
بزرگان مبارک رانند **لِلْفُقَرَاءِ الْمُحْسِنِينَ الَّذِينَ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ**

يَتَّبِعُونَ فَضْلًا مِنْ اللَّهِ وَمِنْ حُضُونِنَا وَيُبْصِرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَكَ اللَّهُمَّ

الصَّادِقُونَ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّامِرَ وَالْإِيمَانَ مِنْ ذُنُوبِهِمْ لِيُجِبُوا مِنْ هَاجِرٍ

إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُوقِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ

وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ بَعْدَ ذَلِكَ نَزَلَتْ آيَةُ الْفَقَرِ فِي نَصَارَى مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ مَدِينَةِ

بسم الله الرحمن الرحيم

در عقائد و اصول دین و طاعت و مجتهدین و غیره

صفات ایمان

فرو صفات ایمان نیست اول میان آوردن بخداست که یکانه است اورا شکر یک
 نیست و سو و وزیران مخلوقات همه از خداست و در میان آوردن بفرشتگان
 که آفریدگان خدا اند سو م ایمان آوردن بکتابی که از جانب خداست تعالی آمده اند همه حق
 اند و راست چه در ایمان آوردن به پیغمبران که آنچه گفته اند همه حق است و راست
 پنج در ایمان آوردن بر روز قیامت که بیشک آمدنی است نشستم ایمان آوردن بر اینکه
 تقدیر خیر و شر از خداست تعالی است هفتیم ایمان آوردن بر زنده شدن پس از مردن
 بعد از ان دعا گو عرض شد است که باریدن باران از کجا می آید و بچه طور باران می آید
 العارین فرمود که اهل شریعت میگویند که بر آسمان دریاست عظیم چون خداست
 خواهد که بارش کند مهتر میکائیل را حکم فرماید که این قدر باران در موضع فلان ببارد
 میکائیل حکم بجا آورد و همچنین جبرائیل علیه السلام را بر رویانیدن نباتات و گلها می آید
 و غیره موکل ساخته است و عزرائیل علیه السلام را قابض ارواح مخلوقات معین کرده و
 سرافیل علیه السلام را بر نفع صدور موکل نموده بعد از ان فرمود جمیع انبیاء فاضل تر اند
 از ملائک خواص ملائک خواص فاضل تر اند از خواص مؤمنان و خواص مؤمن فاضل تر اند
 از عوام فرشتگان و عوام فرشتگان فاضل تر اند از عوام مؤمنین بعد از ان فرمود
 در کان این و چیست اول قرار کردن بزبان دو مرتبه صدیق کردن بلیل الکا فیه
 حکام نیز نیست چون کافر ایمان آورد اول جان او از کشتن خلاص باید و دوم
 از گرفتن خلاص گردد و سوم مع فرزندان از برده شدن مامون گردد چهارم
 ناطق رنجانیدن خلاص بید چشم کمان بگردن بر پشایت ششم شبوریت
 و دوزخ نماند هفتم برکت ایمان پانزدهم برسد بعد از ان فرمود و الله اعلم
 بیهفت است اول هستی خدای تعالی البقیب باوردن و پنجمین هفت روز غیب باوردن
 کردن با عیبه امور آخرت دوم علم غیب خاصه خدا تعالی و هشتمین سدوم علما را

عزرائیل

جبرائیل

سرافیل

حلال اعتقاد کردن چهار مرام حرام اعتقاد کردن پنجم از عذاب خداست
 ترسناک ماندن نهم از رحمت خداست تعالی امیدوار بودن هفتم باختیار خود
 آوردن بعد از آن فرمود اصول دین چهار آیه و حدیث و قیاس مجتهد و اجماع
 است هر کس که از این چهار بیرون رود و انکار کند کافر گردد و حدیث ائمه مجتهدین علماء اسلام
 آیت الخیر و الله و الخیر الرسول و اولی الامر من بعده فرض گفته اند سید
 محل مولوی نور الدین عرض داشت کرد که فرق غیر متعالیین مراد از اولی الامر بادشاه است
 سید از دخاچه شمس العارفین فرمود که عبارت از اولی الامر صلحا و تقیاً اند که جمیع جمیع صلحا
 حمیده باشند و قرآن و حدیث را بخوبی دانستند باشند همچنین شاه عبدالعزیز و پهلوی
 و تفسیر آیت فلا تجعلوا لله اندادا نوشته که کسانی که اطاعت آنها بحکم خدا فرض است
 شش گروه اند از آن جمله مجتهدین شریعت و شیوخ طریقت اند که حکم ایشان بطریق
 لازم الاتباع است بر عوام زیرا که فهم سر شریعت و دقائق طریقت ایشان است
فاسئلوا اهل الذکر ان ینصروکم لعلکم تفلحون نگاه فرمود بادشاه و جهان در
 خدا اند که جمیع امور زیر فرمان ایشانند بخلات بادشاه ظاهری که با مورد نیاز مشغول باشد
 بهادر میجمل حکایت فرمود که روزی او را نگاری بصحابت نواب سعد الله خان بخاریت
 میان میر صاحب حمه آمدی آمد اتفاقاً میان صاحب آنوقت از جهانه خود سپشتی جنتند
 خادمی عرض کرد که بادشاه بخدمت شما می آید سر بر آورده فرمود من لستم که کدام سپست
 است چون شاه موصوف نزدیک سید هیچ اتفاق نکرد نواب سعد الله خان عرض داشت
 کرد که لطفیم بادشاه چرا کردید فرمود عجب بدیست که رزق خدا تعالی بخورم و جمیع حاجات
 اند و بخوابم بخدمت دیگری اتفاقات کنم بعد از آن فرمود اجماع است که علماء دین
 بین برامری از امور دین اتفاق کنند چنانچه در زمان خلافت حضرت عمر رضی الله
 عنه آواسی بیست رکعت تراویح بر جماعت مقرر شد و جمیع علیه حضرت عثمان رضی الله

کتاب

کتاب

کتاب

بهدرا ن مجمع بودند که حضرت علی کرم الله وجهه نبودند چون آمد دیدند که قنایل و مسجد
 روشن اند و جاهکت تراویح قائم شده فرمودند قائم کند خدا بیجا اعمال حسنه ترا چنانچه قائم
 کردی تو سنت رسول علیه السلام را نگاه این شرف بزرگان برک راند که صحیح
 اَمَّا عَلَي الصَّلَاةِ بَعْدَ اِزَانٍ فرمود فرقه روضه غیر مقلدین فعلا قول خود را
 مطابق نص و حدیث شمارند اما زعم ایشان باطل است زیرا که این هر دو فرقه از قیاس مجتهدین
 و جماع است منکر اند و در حق ایشان لعن کنند بعد از ان فرمود ساکت باید که چون قصد
 سلوک و ورع کند هم از مذیب واحد که دلپیش احسن و آقو و فائز اش اعم و اتم باشد اختیار
 کند و هر که ازین راه دیگر حجتی با کند عبث و بایوه باشد و از راه مصلحت بیرون افتد بعد
 از ان فرمود که اگر شخصی بر تحقیق مسئله شریعت بحضور حضرت خواجه توسوی رحمه الله آمد
 عالمان دین و مفتیان شریعتین از فرمودی عمل در ایشان با حدیث صحیح عین مملکت
 مگر انگس که معرفت حدیث و طریقه استنباط مسائل کما حقہ ندانسته باشد عمل بالحدیث جائز نیست
 پس ایشان لازم است اگر تحقیق مسئله کنند از کتب فقه حنفیه نمایند زیرا که استنباط مسائل ایشان از
 آیت و حدیث است مطابق هر دو بدان اسی عجز شریعت باعث ضلالت و گمراهی اکثر مردم
 درین باب است که در حق فقها عظام و فقرا ای کرام و کتبا بنا لعن کنده چنانچه در باب فقها
 لفظی و قوف اصحاب لای و سبحان لفظ فقه پیکی میگویند و منکر اند از استعانت اولیاء و استعانت
 انبیاء می طریق خود را بحدیث منسوب کنند و حالانکه حکام حادث از ماسخ و منسوخ و ضعیف
 قومی و طریقه استنباط کما حقہ نمیدانند پس مخالف آن عمل کنند از آن جهت که استعانت اولیاء
 انما و حساب زاده محمدین عرض شد است که اکثر مردمان شاکر است میگویند که اگر استعانت اولیاء
 آوردن حضرت نوح الاعظم تسبیح عبد القادر جیلانی خلاف روح است زیرا که چون حیثیت
 و گیر شد باز مماتی نیاید پس این آن استی با مردمند معلوم شد که نفس این کرامت در دم
 است خواجه شمس العارفین فرمود آن حیاتی که باقی است در روز قیامت باشد در روز قیامت

بسیار است

بسیار است

بسیار است

بسیار است

چنین کار از اکثر اولیائے مدار بطور آمدن چنانچه حضرت خواجہ قطب الدین اوشی کاکی رشتنیدین
غزل کشتگان خنجر تسلیم را به هر زمان از غیب جان و گیرست به حالت فنا حاصل شد
قوال مصرع اول گفتی جان بحق تسلیم کردمی و چون مصرع ثانی شروع کردی بزجالت اول
زنده شدی چون سلوت اجل نزدیک سید مصرع ثانی از زبان قوالان فرمودش شد پس حضرت
از دار فانی بدر باقی رحلت نمود پس از آنجا که معلوم گردید که حیاتی بعد مماتی هم از قبیلہ است
ست ہمدیہ نخل سخن روز کر عزیر علیہ السلام افتاد خواجہ شمس العارفین فرمود و تفسیر حسینی می آید
روزی حضرت عزیر علیہ السلام بر فرسوار شدہ توجہ بہ بیت المقدس نموده بدی کہ بدو فرسخ از ایلیا
بود رسید پس موضعے ویران دید اما در خان او میون وار بود وقتیکہ خنجر بچسبید مقدار
انگور گرفت و در سایہ قرار کردہ چند خنجر بخورد و باقی نیز خود داشت و انگور را پیشتر وہ پاره
بیا شامید و یقیہ در خیکے ریخت و حرکت داشت پیشتر و بہست و تکیہ و دیوار کردہ بسوی ویران
می نگریست چون از انبابت ویران دید گفت اِنِّی یُحْيِي هٰذَا اللّٰهُ بَعْدَ مَوْتِهَیْنِ چگونہ
زنده گرداند این دید را خدا تعالی یعنی چگونہ آباد کند بعد از خستگی او باشندگان او را بچہ زنده
گرداند بعد از مردن ایشان پس میرانید او را خدا تعالی بہان تفکر و تامل بادت صمد
خرا و نیز بر چون بنجیم بسوی رفتی چہ دید کہ سید مردمان مرده اند بنجا پارہ تعالی
سناجات کرد کہ اسی خداوند کریم این کس از بقدرت زنده گردان پس بجزر و عاکرون او ہمہ
سروگان زندہ شدند بجان صورت کہ بود بعد از ان ہمدیہ سخن در ذکر ابراہیم علیہ السلام
افتاد خواجہ شمس العارفین زبان مبارک اند کہ در تفسیر حسینی می نویسند روز ابراہیم علیہ السلام
گفت اسی پروردگار من بنما قدرت کاملہ چگونہ زنده میگرددانی مردگان گفت آیا تو ایمان
نیاوردہ کہ من مرده را زنده میکنم گفت ابراہیم بے ایمان آورده ام ولیکن این سوال کہ
تا آرام بگیرد دل من بشاہدہ چگونگی آن گفت خدا اگر معانہ این حال از زوداری پس بگو
چہار عدد ہرقان کیوتو و خروس و ذباغ و لحاوس پس ایشان از ذبح کن و گوشت و پوست

تفسیر حسینی

تفسیر حسینی

و عظام ایشان کوفته با یکدیگر میسازند و سرهای ایشان روست خود نگهدار و آن گوشت
 پوست کوفته را چهار حصه کرده بر چهار جبال چابدا بنه و هر یک مرغی را بنام وی ندا کن حضرت
 ابراهیم علیه السلام همچنان کرد و سرهای ایشان بدست گرفته آواز کرد که ای کبوتر و ای طوطی و سر
 و ای زرافه و ای خر و سبک و سرهای خود ببانید بفرمان ایزد و نشان عز و جل اجزای هر یک
 از دیگری جدا شده و با یکدیگر ملتزم گشته بدان ایشان درست شد و بسوی سرهای خود
 بر زمین چیدن گرفتند پس آن بدنها تا پیش پای ابراهیم علیه السلام می ویدند و از بنجا پرواز
 کرده بسوی سرهای خود که در دست وی بود پیوستند بعد از آن فرمود روز قیامت
 ابراهیم علیه السلام و فرمود و رسول جواب شروع کرد و دید ابراهیم علیه السلام گفت
 نسبت است که مردگان از زندگانی رفته اند و زنده سازد و فرود جواب داد من نیز همین قوت
 دارم مرده را زنده و زنده را مرده میکنم و شخصی قیدی انمی را را کرد و مرده زنده را
 کرد حضرت ابراهیم علیه السلام گفت خدایتعالی من آن جانب از جانب مشرق طلوع برآید
 و تو آنرا از جانب مغرب برآری پس بین سخن لاجواب و مبہوت گشت بعد از آن این

آیت شریف بر زبان مبارک رانند **قوله تعالی اذ قال ابراهیم فان الله ياتني
 بالشمس من المشرق فات بها من المغرب فبهت الذي كفرا بعد ازان
 سخن در ذکر سلیمان علیه السلام افتاد فرمود چون لشکر سلیمان علیه السلام بودی نمل و رود
 نمود نمل لشکران خود را حکم داد که اشک حضرت سلیمان علیه السلام درین میدان می دید باید که از
 سوراخهای خود سکونت و آید تا از پای کوبن لشکران محفوظ باشید بعد از آن این آیت
 شریف خوانند **قوله تعالی یا ایها الملأ اذ خلوا منک کذک لانی****

سَلِيمَانَ وَجُنُودَهُ وَهَمْ لَا يَشْعُرُونَ بعد از آن سخن در کرامت و شرف حضرت
 غوث الاعظم سید عبدالقادر رضی الله تعالی عنه افتاد صاحب او و محمد بن صاحب و امیر
 برکات عرض داشت کرد که اگر مردمان میگویند چون حضرت غوث الاعظم رضی الله تعالی عنه

براهیم علیه السلام

غوث الاعظم سید عبدالقادر رضی الله تعالی عنه

حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم در شب حجاج از زبان ورفشان فرمود یا و کدی
 قَدْ مَحَىٰ هَذِهِ عَلَيَّ رَقَبَتِكَ وَقَدْ مَكَكَ عَلَيَّ رِقَابِ كُلِّ وَحِيٍّ اَللّٰهُ بِسَمْعِ بْنِ مَحْبُوْبٍ
 سبحانی باین سعادت واپسین سو صوف شدند فرمودند قدم رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
 برگردن من است و قدم من برگردن جمیع اولیا باشد پس ہر یک باین قول و مقر شدند
 و صدق آوردند اما شیخ صنعان ازین امر روگردانید اما این قصہ رسیست بازہ حجاج
 شمس العارفین فرمود این چنین ذکر شیخ صنعان در کتب معتبر ندیدہ بلکہ حضرت
 سولانا سولوی جامی قدس اللہ سرہ السامی و رفحات الانس شیخ عبدالحق در خیار
 الاحتمامی نویسند کہ چون حضرت شیخ عبد القادر میران محی الدین بر منبر سوار شدہ و عظم
 سپگردندستہ ہزار عالم نامدار و سید صدک و مکمل در محفل آنحضرت موجود بودند می رود
 آنحضرت از زبان گوہرفشان ارشاد فرمود کہ قدم حضرت رسول علیہ السلام برگردن
 من است و قدم من برگردن کل اولیا باشد ہمان سنا مردی کل قدم مبارک آنحضرت
 گرفتہ بردوش خود نہاد پس با وجود تسلیم کردن چند ہزار عالم ربانی و اولیا احمدی ایستہ
 کردن شیخ صنعان ثابت نگردیدہ بعد از ان سخن روزگار امام غزالی و جلال الدین
 رومی رضی اللہ تعالی عنہما افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود چون حضرت رسول علیہ السلام
 در شب حجاج بر فلک چہارم با موسی علیہ السلام ملاقی شدند فرمودند علما اتی کا بنیا بنی التمر
 اندازین سخن در دل موسی علیہ السلام تعجب بدو گفت میخواہم کہ عالمی از مت ایشان
 کنم حق تعالی روح مبارک حضرت جلال الدین رحمتہ اللہ علیہ پیش موسی علیہ السلام حاضر کرد
 و فی ما بین ایشان گفت گو گوناگون پیدا آمد باز فرمودند کہ اکثر اہل علم بر اند کہ روح
 امام عنکے رحمتہ اللہ حاضر شد و موسی علیہ السلام گفت السلام علیکم امام غزالی جواب
 داد و علیکم السلام و رحمتہ اللہ وبرکاتہ موسی علیہ السلام گفت جواب سلام و علیکم سلام بود
 پس با وہ کلام چہ گفتی گفت زیادہ نیست بلکہ مضاعف است باز موسی علیہ السلام گفت

شیخ صنعان

شیخ صنعان

توحیبت امام غزالی رحمه الله علیه گفت محمد بن محمد غزالی باز موسی علیه السلام گفت
 که من فقط نام تو ستفصار نمودم نه نام پدر تو پس گفتن نام پدر چه فائده بود امام صاحب
 جواب داد که تو در جواب لبارتعالی و مَا تَلِكْ بِيْمِينِكَ يَا مُوسَى چرازاید کرده ای و
 گفتی اَتَوَكَّوْءُ عَلَيْهِمْ وَاَهْتَشِرُ بِهِمْ اَعْلَى غَمِّي وَلِي فِيهَا مَا رُبَّ اٰخِرَى بَلْ كَرِهْتَ
 اَهْلِي عَصَاىَ كَافِي بُوْد و فَوَاىِدْ اَنْ حَقَّ تَعَالَى رَا مَعْلُوْم بُوْد نَدَ كَه خَالِقِ عَصَاىَ وَ فَوَاىِدْ
 اُو بُوْد پَس بِاَطْهَارِ تُوْجِهٍ حَاجَتٌ و حضرت موسی علیه السلام گفت که چون از جانب حق تعالی
 نَدَا اَمْ تَلِكْ بِيْمِينِكَ يَا مُوسَى و انتم که این سؤل منجانب عالم الغیب الشهادت
 محض بحجت استیناس و ال مرتبت پس باقتضای حال این مقال زیاده کردم امام صاحب
 گفت که چون شما را برای طلب نمودید پس من نیز بالجہار حال خود این الفاظ گفتم چون
 موسی علیه السلام این جواب شنید مرتبه علمای امت محمدی را تسلیم کردند باز خواجه شمس العارفین
 فرمود مرتبه امام غزالی از صحابہ تابعین و تبع تابعین است چون دنی را این مرتبه
 باشد رتبه علی خود عالی خواهد بود بعد از ان سخن در عقیده حضرت مخدوم جهانیان
 گشت حمزه امداد فماد و خواجه شمس العارفین فرمود روزی حضرت مخدوم رحمه الله بحضرت
 روضه متبر که سه ورکانات خلاصه موجود است صلوات الله علیه وسلم رسیده عرض کرد که از دست
 دراز اشتیاق عرفان آن حق سبحانه میدرم از روضه شریف آواز برآمد که ای فرزند از حمید
 بولاست بند درومی سر و کمال حال مقبولان نگاه ذوالکمال از میدان سلیمان المشایخ
 خواجه نظام الدین بداولی نصیر الدین نام ملقب به چرانم دہلی مشہورست ازو شان طلب
 تو حاصل خواهد شد سید موصوف حسب ارشاد سرور کائنات صلوات الله علیه وسلم
 بمنزل و شہر دہلی رسید و کلومی چند بری تنجا آنحضرت بر خسان خود سارید و نزد الوار
 نمود آواب تسلیات بجا آورد و و احوال خود اظهار نمود ان جناب بالاصفات حسب اشارت
 آن سرور عالم صلوات الله علیه وسلم سید موصوف انعمت بالحنی عنایت فرمود و بعد از چند

بکر تحقیق محمد بن محمد غزالی

تذکره فضیلت حضرت امام رضا

تذکره خواجہ حسن عسکری

تذکره فضیلت حضرت امام رضا

مدت یک سال با مسکین تبرک داده رخصت فرمود بعد از آن سخن در حسن اعتقاد و اقامت در
 مدینه مدینه حاکم امیر صدر شدت کرد که فسوس از تحصیل علوم با بهره ماندم خواجہ شمس العارفین
 فرمود نمیدانی که اکثر مردان با وجود تحصیل علوم از قرب حق سبحانه و تعالی محروم شده اند زیرا
 عمل علوم حسن اعتقاد است پس طاعت و تقوی را باید که در حصول حسن اعتقاد سعی بلیغ نماید و
 در طاعت شایسته نماز و روزه و حج و زکوة و صدق و امانت و تقوی را باید که در حصول علوم در اعطا فرماید
 چنانچه مولوی سید سید علی حسینی چون کنی خدمت بخوانی یکا کتیب با علمها نوره
 یابی از حبیب ذوالکاه و مکررین محل خواجہ شمس العارفین فرمود که حضرت خواجہ حسن بصری حرمت
 علیہ عجیزه دنیا از جناب یزد و متعال التماس نمود که امی خداوند کریم این سچاره مفلسین را
 علمی نصیب بکن که بر برکت آن عامن جناب تو مستجاب شود روزی حضرت خواجہ حبیب بصری
 مرید ایشان امانت بیکر و نذرین وقت خواجہ حسن بصری تشریف ارزانی فرمود اما پس از
 اقتدا نکردند ازین جهت که آن قرآن صحیح نمی خواند از غیب آوازی شنیدند که اسی دوست
 من آن علمی که میخواهی که باعث آن مستجاب شود آوازی شنیدی همین بود که پس حبیب علمی اقتدا
 کنی پس آنرا فوت کردی و آنرا جابل و نهستی حال آنکه عقیده از جناب من از تو زیاد است
 پس ازین حکایت حافظ امیر ترمکین خاطر حاصل شده بخدمت حضرت خواجہ شمس العارفین
 جان و دل شغول گردید بعد از آن سخن در باب اعتقاد پخته افتاد خواجہ شمس العارفین
 زبان مبارک را نه ساکت باید که همه حال اعتقاد خود را محکم وارو که اصل سلوک اعتقاد است
 بعد از آن برین بیت بزبان برک را نذرینت در گاه خانه محقق از کفر ناگریز است
 اگر بسوزد و گریه لب نباشد بعد از آن فرمود کفر در صراط صوفیان بمعنی اعتقاد پخته
 است که هرگز زائل نشود و بشکیک مشکک مراد از آتش مصائب شدائد دنیا است
 مراد از ابراهیم عا شقانه حقیقی که تحمل نید میکنند بعد از آن سخن در عقیده حضرت
 امیر خسرو و افتاد خواجہ شمس العارفین فرمود که روزی شخصی بخصه سلطان المشایخ حضرت

شیخ نظام الدین آمد و چیزی خواست سلطان المشایخ فرمود هر چه درین روز آید ترا خواهم
 اتفاق در آن روز هیچ چیز نیاید باز دو م روز عرض کرد سلطان المشایخ بهمان طور فرمود
 آن روز نیز چیزی نیاید باز سوم روز عرض شد است که خواهی موصوفت نعلین شریفین
 حواله ایش کرده حضرت فرمود چون بمیان آید با و خوبه ای خسر و که مال سوداگر می بقاید
 چهار لکمه بر شتران بار کرده می مد ملاقی شد پرسیدند از کجای آئی گفت در دلی تریف
 بخدمت سلطان المشایخ همیشه حاجت دنیوی نفته بودم دو کله در ماندم چیزی نیافتم آخر
 خواهی صاحب نعلین مبارک خود و عطا فرمود چون این خبر در گوشش میر صاحب رسید فرمود اینرا
 می فروشی گفت آری فرمود قیمت این چیست گفت هر چه عنایت فرمایند همه مال چهار لکمه
 بار کرده مع شتران بود او و نعلین مبارک ازان گرفته در جابه پیچیده باد ب کمال بر بسته
 بخدمت سلطان المشایخ آمد حضرت صاحب پرسید که چیزی فائده در تجارت شده امیر
 صاحب عرض کرد غریب نواز آن قدر که سافع این بار حاصل گردید گاهی نشسته کیفیت
 خرید نعلین مبارک بهمان نمود خواهی حساب فرمود بسا ازان خریدی حسب اعتقاد تو اگر مال
 رو چندان دادی که بودی بعد ازان فرمود که از گرمی عشق قمیصل امیر خسر و سنا از جای ال
 سوخته بودی چهارمین محل دعا گوی عرض کرد این چنین عشق بچه طور حاصل بد فرمود
 قوله تعالی ذلک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء باز امام بخش نذر بردار عرض داشت کرد
 با شتغال و اذکار حاصل نمیشود فرمود بی برکت شتغال خطرات نفسانی و دوسوسه شیطانی
 دور شوند اما حصول عشق محض از گرمی دست بعد ازان سخن دزد که جن انس از نگاه
 غلام علی عرض داشت چنانچه بنی آدم را تکلیفات باری نبوت لائق شود و عالم بنیان
 باشد باینه خواهی شمس العارفین فرمود عالم بنیان و جمیع امور است با بنی آدم و اهل حق از آنکه
 بعضی ازان بر سالت حضرت سرور کائنات صلوات اللہ علیہ وسلم آورد و در چهارمین محل فرمود
 پیدایش فرشتگان از نور است و چنان از مار و لہذا شیلیمان در گردان با و در افتاب بوقت

بسیار

لعنت در گردن و شد و انا خیر سینه گفت و از شرافت سجد آدم علیه السلام باز ماند بعد از نخل
 فرمودند در حوالی کوه قاف زمین است که از کوه قاف هفتاد حصه زیاده است و باز دیگر
 گردان زمین است از مسو این هفتاد حصه زمین اول زیاده است و باز گردان زمین دیگر است
 از نقره که هفتاد حصه زیاده است از زمین مسو باز گردان زمین است از زر و آن هم فلخ
 تر است و بر آن قومی سکونت میدارند و از تکلیفات هر دو جهان فارغ است و از حوال
 ابلیس هم بی خیر و عذاب موت و حشر و غیره ایشان را هرگز نخواهد شد و آخر نیز داخل بهشت شوند
 پس ازین خبر همه حاشیه نشینان متعجب ماندند انگاه فرمود تکلیفات بسیاری و خواری و عذاب
 جان کندن و عذاب با قبر و حشر و زلزله و زور و دوزخ و غیره بهر بنی آدم را شامل است و
 اهل میازا بشفاعت حضرت رسول علیه السلام داخل بهشت کنند امرت هشتم و رطب
 علم و فضیلت آن روز جمعه سعادت قدم بوسی حاصل شد مولوی احمد سکر پنهانی
 رسید الح شاه سلطان پور و یاران دیگر نیز حاضر بودند سخن رطب علم افتاد و حاجه شمس العارفین
 فرمود که در رطب علم سعی بلیغ باید کرد بعد از ان این حدیث بزرگان مبارک را نند حدیث
 الْحَبِيبُ وَالْعَلِمَةُ مِنَ الْمُهْدِ إِلَى الْكَلْبِ هَدْرَيْنِ مَجْلُ سَيِّدَاتِ نَحْبَشِ عَرْضِ شَيْتِ كَسَاكِ رَا
 چند قدر علم ضروریست حاجه شمس العارفین فرمود سالک اباید که کتاب کنز الدقائق بخوبی
 خوانده باشد باز سید مذکور عرض داشت که حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی رضی الله تعالی عنه
 میفرمایند که اگر سالک علم مخلوق پنج گانه خوانده باشد هم کافیت حضرت سولانا فرمود که
 همین قدر کافیت مگر در خاندان ما اولی تر و لطیفه خواندن علم است چنانکه حضرت برسان
 پیام صلی الله علیه و آله وسلم در بیابان کید فرمود مَنْ تَرَ هَذَا بَعْدِي فَلْيَعْلَمْ فَقَدْ مَاتَ
 كَأَقْرَأِ الْوَجْنَ جَنُونَاً وَ هَمَّ بَرِّ كَيْ فَرَمُودِهِ بِمَيْتِ الْكُرْبِيِّ عِلْمِ كَارِي بِشَيْ كِيرِ
 شود کافر و یا دیوانه میروید و هم فرمودند در رکعت عالم با عمل از عبادت تمام مخلوقات
 علم بهتر است باز سید مذکور عرض داشت که اکثر مردمان به نیت مضرب بودن و محدث شدن

علم و فضیلت آن

میخوانند نه برای رضای رحمان پس این چنین علم چه فائده می بخشد خواه شمس العارفین
 فرمود علم محبت رضای رحمان باید خواند نه برای رضای شیطان زیرا که علم بدون علم
 نیست فعل شیطانی است باز سید موصوف عرض داشت چونکه ورز کر چه زحمتی و دیگر
 و لطائف خلاص حاصل نمیشود در خواندن علم چگونه حاصل میشود خواه شمس العارفین فرمود
 اگر چه بجز خلوص نیست عمل مقبول نیست مگر ترک آن عمل صالح هم فعل شیطان نیست که
 مقصود او همین است که هر دو مان از علم بهره و نشوند نمود باند منزه بعد از آن فرمود

هدایت یافتن بر علم موقوف نیست چنانچه حق تعالی میفرماید قوله تعالی واللّه یهدی

من یشاء ان یراه المستقیر و دیگر آنکه اگر در هدایت بر علم منحصر بودی شیطان
 لعین با وجود چندین علم با معون گشتنی بعد از آن شخصی طالب العلم عرض کرد که شوق
 خواندن علم سیدایم اما لاچارم که والد بزرگوار من ضعیف است و اجازت ما هم ندهد که در حاکم
 زنده بخوانم هر چه درین باب فرمایند بجا آرم فرمودند بر او روی دیگر واری گفتی فرمود اگر
 که درم و جحی دیگر برای آرام و خدمت او میدانی علم بخوان والا حقوق والدین بر جمیع حقوق
 مقدم اند پس تا درم حیات والد بزرگوار خدمت او بجا آری زیرا که از خواندن علم مقصود عبادت
 است و شناختن حقوق اسلام با عرض کرد که چیزی از لطائف ارشاد فرمایند فرمودند
 بار کلمه طیبت نیز بار درود و وظیفه فرموده بخوان «اها مدیرین محل شخصی عرض است
 که در جهت حصول علم چیزی ارشاد فرمایند خواه شمس العارفین فرمود بعد از نماز فجر یکصد
 بار یا علیم علمتے خوانده بگوئی اسی خداوند کریم بجز است این اسم را علم نصیبان هم
 درین محل فرمود که تقاضایم بانجام عمر سیدانا استقیاتک مطالع کتب ما
 توحید کنم مگر دیده بند عرض داشت که عشق را با ضعیف چه کار بکند در حال یاد در رود
 بعد از آن شخصی مطرب ضیاء الدین نام بخد مت حضرت صاحب عرض داشت که دعا
 فرمایند تا بقانون سماع بخوبی واقف شوم خواه شمس العارفین فرمود اصل بهره علم است

بیتاری جحی

تا در علم ثابت قدم نباشی فن علم موسیقی را چه در آنگاه فرمود بر خور و از محمد بن صالح
 و بعد قوال و چند نفر دیگر همراه خود کرده جانب پاک پتین شریف رفتند و در برج نظامی بخت
 حضرت تواجبه اللہ بخش سجاده نشین قدم بوسی حاصل کردند و صاحب زادگان مہاروسے
 در ویشان گیر نیز حاضر بودند میر و قوال بخش آواز غزل آغاز کرد غزل خلوت گزید
 رہنما شایع حاجت بہ چون کوئی دست بہت بصر حاجت بہ تا آخر ہدیہ
 محل صاحب زادہ غلام نحر الدین مہارو دام برکاتہ روی اسو صاحب زادہ محمد دین صاحب
 کردہ فرمود قوال ایشان سخنان بہتر سگیوید اما از علم و تفہیم نیست کہ صحت الفاظ
 داند بعد از ان سخن در علم آدم علیہ السلام افتاد کہ سید اللہ بخش حاجے پور عرضدا
 کہ تفسیر آیتہ و علم آدم الاسماء ککلا چگونہ است خواجہ شمس العارضین فرمود
 بیاموز ایند حق سبحانہ و تعالیٰ آدم علیہ السلام را کہ نامہای جمیع مخلوقات از علو تا
 و سفلیات بلکہ تاثیرات ہمہ موجودات سرد و گرم حار و بایس معلوم کنائید بعد از ان
 این مصرع بزبان مبارک رانند مصرع علم الاسماء یک تم از وقت نیست
 و ہمچنین در تفسیر حسینی آورده چون آدم علیہ السلام را بشارت علم الاسماء مشرف
 ساخت بعد از ان آن مخلوقات موجودات را کہ نامہای آن با دم علیہ السلام تعلیم
 کردہ بود و بر فرشتگان آورد و گفت قولنا انبئونی باسماء هؤلاء
 یعنی خبر دهید مرا بنامہای اینہا کہ روبرو شما اند اگر ہستید شمار است گویان و طعن
 بر استحقاق خلافت آدم یعنی غرض ایشان آنست کہ آدم لائق خلافت نیست
 زیرا کہ ازین خون نری و فساد و ظہور آید و مایان تسبیح و تقدیس تم بحسب آوردیم
 شایان منصف خلافت مایم حالانکہ خلیفہ را علم باید شمارا نیست پس گفت حق سبحانہ
 و تعالیٰ خبر دهید مرا نام این اشیا قولہ تعالیٰ قالوا سبحانک لا علم لنا الا ما
 علمتنا انک انت العلیم حکیم یعنی گفتند فرشتگان بعد از جہل خود ما بدان

کلام علیہ السلام

اسامی بطریق اعتدال که تنزیه میکنیم ترا از همه نقصها تنزیه کردنی هیچ و نشی نیست ما را اگر میخواهی
 تو در آموختی ما را بستی که تو دانی آموزگار محکم کار و صائب کردگار و ازین آیه در چیز معلوم
 شد ندکی آنکه فضل علم بر عبادت زیرا که در میان فرشتگان انواع عبادات بکثرت جمع بودند
 و فضل حضرت آدم علیه السلام را حاصل شد و دم آنکه بعضی شیخین اند که ظهار آنها حسب
 نیان ست که ابلهین عداوت حضرت آدم علیه السلام انجا کرد جان خود را بشفاوت بدست
 گرفتار نمود پس عزیز تر باید که نقد عمر خود را در تحصیل علم دینی بکن تا سداوت داری و
 یابی و از عداوت و حسد دور باش تا فرشته گوهر باشی بعد از ان سخن در فضل آدم
 و موسی علیه السلام افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود که چون روح حضرت موسی علیه السلام با
 روح مبارک حضرت آدم علیه السلام ملاقی شد گفت بسبب روشن ایشان و آنکه قدم بکنند
 گوناگون گرفتار آمدیم اگر ایشان نخوردند می چهر بچندین سخن با افتادند بی روح حضرت آدم
 علیه السلام جواب داد ما چرا علامت میکنی در کتابت و به بین که نمد اعز و جمل رزق قبل
 پیدایش من هشت هزار سال طیار کرد و هشت پس من متن حسیت اگر از او نماند بودی
 کی خود می روح حضرت موسی علیه السلام را جو شید بهمدین محل سیدان و کشتن و فخر
 و هشت اگر چنین است پس علامت بر کسی نیست بهر او خیر و شکر بار او حق سوار و تعالی
 میشوند خواجہ شمس العارفین فرمود آری چنین است که مبارسی جمیع است قدرت است
 این صبح بزرگان مبارک را در صحرای کوه پور و در بندین باکنی با یونان جی کوهی پی نون جی و در
 بین یونان بهر چه در تقدیر تخریر گردید همان بشیت و از او حق تعالی بظهور می آید و در پیش
 را با یک کار ثواب بحق سوار و تعالی منسوب کند که خسیس و فقیر و بیچاره را

باز میروم در بعضی علمای اسلام

بفرمایند که ما احبابک من حسنہ فی اللہ اوصیایک است و انما فضلک
 باز میروم و در شیت که چون مبارسی جمیع است و در سن بیان و تو بهر چه در
 وقت حسیت فرود جی و تو را کند و میباشند و در نیکو قال و عدت اند و دیگر آنکه جبر

او ای امر و نهی سست شوند و گویند چاره مانیت هر چه کند خدا کند و صوفیان در احکام
 خدا تعالی چیست و چالاک میباشند و امر محبوب حقیقی را سعادت و آرزو این به در نخل
 مولوی اعظم دین صاحب عرض داشت که این قدر فرق هم معلوم میشود که آن منظر منظر اول
 این منظر را وی خواجہ شمس العارفین فرمود آخر سلسلہ ہر دو اسم با اسم واحد میرسد پس حقیقت
 ہر دو فرقہ یک تن اند با اعتبار مرتبہ احدیت و دو تن اند با اعتبار واحدیت بعد از ان
 سخن در تعلیم علم افتاد روی سکو مولوی غلام محمد آورده فرمود کہ سب سے نور محمد صدا چہ خوب
 گفت تا ہنوز قرآن ختم نکرده است فرمود طفل را باید کہ در خورد و سالی بر آخواند پس
 نماید والا محروم ماند مولوی صاحب عرض داشت از خوف زدگی کہ تا از مدرسہ بر جا
 نزد فلان بنحو اندک گاہ این مصرعہ بزرگان مبارک را نہ مصرعہ جو را استاد بہ مہر پدر
 انگاہ فرمود حق ہتا از حق والدین فائق ترست ازین جهت کہ والدین جسم را پرورش
 کنند و استاد روح را پرورش کند بعد از ان خواجہ شمس العارفین فرمود در پیش را
 علم بیاید خواند کہ بدون او سکو کش با انجام رسیدن محال است ہم درین محل غلام
 حسین قریشی عرض داشت کہ دو کس با در حقیقی بودند یکی بعلم ظاہر مشغول گشت و دیگری او
 سلوک قدم زد روزی برادر عالم خدمت برادر ساک رفت و گفت از شما بوسی مراد می
 باعث چیست گفت دمی وزیر شاہی بلاقات میں آج بود و از پوششش و بوجہ بطن
 میں بریدہ ہر اختلاف نفس موشی مردہ و پرہ و آستہ امم گفت چند مدت گذشتہ است گفت دو
 گفت نماز و روزہ باز اعادہ کن کہ بدون طہارت نماز جائز نیست انگاہ فرمود
 کہ بد تقوی آن بہتر است کہ مطابق سنت رسول علیہ السلام باشد چنانچہ شیخ سعدی
 رحمتہ اللہ علیہ میفرماید **بیت** بزہد و ورع کوش صدق و صفاہ ولیکن میفرماید
مصطفیٰ بعد از ان شخصی عبد الحکیم نام باراہہ بیت پیش حضرت صاحب شہادت
 خواجہ شمس العارفین فرمود چند کتب خواندہ گفت شرح وقایع و خیالی و ملاحسن وغیرہ خواندہ

خواجہ شمس العارفین

فرمود اکثر مردم از آن معلوم ظاهر می آید که اوقات خود را صرف نوشتن و کتب سلوک و توحید مثل
 تصنیفات امام غزالی و مولوی جامی و جمیع کتب اشتغال نمایند تا آنکه مقصود از تحصیل
 علوم هر چه است که در اصل حق گردد چنانچه بزرگی فرموده بیست علم نحو و صرف انی افقه خوا
 یا رسول و جزو و حال حق تعالی دورمانی ای قبول به بعد از آن فرمود شنوی مکتوب
 و فقه و من لکم هر دو در در مطالع باید داشت که این هر دو کتاب مخزن سلوک و معدن توحید
 اند بعد از آن فرمود در فقهی بخدمت خواجہ توسوی رحمة اللہ علیہ حاضر بودم روی سوا
 من کی و در فرمود کتاب عوارف المعارف شیخ شہارباہ الدین رحمة اللہ علیہ در علم تصوف
 عجیب است باید که در مطالع آن مشغول باشی اگر مطالعه تمام کتاب بتوانی فصل که در او
 شیخ است ضروری باید دید بعد از آن فرمود که مدت دراز مطالعه شنوی کردیم حاصل
 هر شش روز خدمت و اطاعت شیخ دستیم چو اطاعت شیخ درست آید همه منازل مرتب
 سلوک و در آن حاصل شوند زیرا که اطاعت شیخ خود عین اطاعت خدا و رسالت چنانچه بزرگی
 فرموده بیست چنانکه ذات پیر را کردی قبول به هم خدا در ذاتش آدم رسول اگر جدا
 ز حق تو نخواجی راهی که گم کنی هم متن و هم دیباچه راه بعد از آن بزرگان مبارک را ندان
 صافق را باید که در ابتدا می سلوک کتاب کیمیای سعادت را مطالعه نماید و در آنها سلوک
 به مطالع شنوی و شنوی مشغول باشد و عاقل و خرد داشت که که مطالع کتب فائده و بدخوا
 شمس العارفین فرمود مطالع کتب مثل سطرست چنانچه کاتب بر سطر راست و در بنویسد
 هم چنین صاحب مطالع احکام شریعتی دانسته برین عمل کند بعد از آن سخن در علم
 و تعلیم علم امام بنی حضرت مولانا شمس العارفین افتاد صاحب او محمد و بن علی
 کرد که سید عمر الشیرازی که امست خواجہ شمس العارفین فرمود سید محمد بن علی
 سال سید بیست بعد ازین سه سال زندان بود بجز آنکه سید محمد بن علی در این مدت
 و ملا و خوی و غنہ ہشتاد و بیست سال است با صاحب را و صاحب را در

کہ کیفیت طالب علمی ایشان چگونه است فرمود و ماہ بسا کہہ و جہتہ در قریہ میکی و ہو کہ ماندہ
 کریمہ و نام حق خواندم بعد از ان پند نامہ شیخ فرید الدین عطار در قصیدہ مکہ شریف بحدیث
 ماسون صاحب حمدین شروع کرد و ما آنکہ تمام کتب در سنیہ نظم از و نشان تعلیم یافتیم و بعد از ان
 کتب صرف و نحو و منطق از مولوی محمد علی صاحب درس گرفتیم تا آنکہ مدت سیسز و ہ سال را بجا سگ
 و ہشتتم بعد از ان دوران رقریہ انخلاص گذرندیم شمر حوقانہ و را اول و نطول و در دوم سال
 خواندم بعد از ان شش ماہ در شہر کابل با اندم ہدایہ شریف در انجا خواندہ سند علم حدیث نیز صا
 کروم بعد از ان چند کتب توحید مثل لواع مولوی جامی و لغات فخر الدین عراقی و شرح لغات
 مولوی جابو سوا سبیل و کشکول و مرقعہ شریف من تصنیفات خواجہ کلیم المدجبان از
 و رقریہ توسعہ شریف مجید من حضرت خواجہ توسوی **رحمۃ اللہ علیہ** خواندم ہمہ پیرین محل بند
 عرض شد شہت کہ طالب علمی خواجہ توسوی چگونه است خواجہ شمس العارفین فرمود ابتدا می شمر در کون
 درگ کہ مولد ایشان خواندن شمر ہا کردند بعد از ان رقریہ توسعہ شریف ہدایہ حسن علی
 کتب نظم خواندند بعد از ان در مجموع لاکہ سخن کہ از قریہ توسعہ شریف بطرف مشرق
 بفاصلہ پنج کردہ است بحدستہ ولی محمد رحمۃ اللہ علیہ نیز چند کتب نظم در سنیہ خواندند
 بعد از ان چہنہ تحصیل علم عربی بہمت کوتاہی رسیدند و در خدمت قاضی محمد
 صاحب بن حضرت قاضی قاضی محمد بنی **رحمۃ اللہ علیہ** سبتی شروع کردند و چند سال در انجا خواندند
 بعد از ان روز کہ حضرت خواجہ مبارک **رحمۃ اللہ علیہ** فریاد حج شریفیا آورده بود ہمراہ استاد احمد علی صاحب
 رقتہ بہ بیت خواجہ مبارک **رحمۃ اللہ علیہ** شمر ہا شدند بعد از ان سخن طالب علمی حضرت خواجہ نور محمد
 مبارک **رحمۃ اللہ علیہ** افتاد خواجہ شمس العارفین فرمود حضرت خواجہ مبارک **رحمۃ اللہ علیہ** سبتی علم
 عربی بخوانند و در ولایتی بود ہند پارہ مان دیدیوزہ جمع نمودہ پیش آنحضرت می بہا و در ہ
 ایام مولانا فخر الدین از او رنگا بہ در ولایت شمر بیت آورہ و در جای اقامت کرد و روز
 ورویش خواجہ مبارک **رحمۃ اللہ علیہ** بمکان مولانا رسید و آنحضرت از او رویش صورت و نسبتہ نام و

چون آن رویش بخدایت خواجه مهار و صاحب مدو گفت که امروز مردی در نجاشی آمده است
 از حال او تعجب که بقدر پنجاه شصت گز سر او میل میدارد و قبا فراخ و دستار معه کلاه شمله و
 بر سر میدارد معلوم میشود که شخصی امیر کبیر است و چون گفتار او شنیدیم دستم که مردی عالم
 است در دل خواجه مهار وی آمد که از ابهت بنیم آن درویش را همراه خود کرده بخدایت آنحضرت
 رفتند و ملافا کردند مولانا فرمود چه میخواهید گفتند قطبی میخواهیم فرمود اگر مرضی مبارک ایشان
 با من تکرار سبق میکرد باشد گفت با چنین بدعتی تکرار نخواهم کرد مولانا فرمود تو کار خود بکن
 بدعت من چارست چون روز دیگر پیش استاد کتاب کشادند طبیعت ایشان شد گردید هر چند فکر کرد
 هیچ مطلبی نمیدانند گفت باعث چیست که به حرف نمی خوانی اگر کسی از نجاشیه آزار خسته
 چون در دل خیال کردند که شاید روز بان شخصی کلام حبارت امیر کرده ام شاید بیخ شده باشد بخت
 آنحضرت رفت و گفت که ویر روز سخن نا شایسته شمارا گفته بودم معاف فرمایند و با من تکرار سبق نیز
 فرمایند پس پنج روز برای تکرار سبق بخدایت حضرت مولانا آمدند روزی لانا فرمود سبق تو این بهتر است
 که الله الله گوئی پس بحمزه و زبان تاثیر گشت و با وی بیعت کردند شغل علم ظاهری همانجا ماند
 و به شغل باطنی مشغول شدند بعد از آن سخن در تدریس قاضی محمد قاضی رحمه الله علیه است
 خواجه شمس العارفین فرمود مدرس علم عربی ایشان نجاشیه است برده بود و چنانچه علماء و ان
 کتاب لایخوانند تقریباً هشتاد نفر بودند باقی دیگران نیز بیشتر بودند لگانه فرمود مولانا
 حمدین غلیظه خواجه توسوی رحمه الله علیه فرمود که قاضی نجاشیه عاقل و حتمه الله علیه است اسباب
 شدت چنانچه وقتی مسایح گفته و پیوند پیش خواجه مهار و سنی ما بعد مدینه بگذراند و آنست که چیزی
 حقیقه نذر گذرانیدیم ممد درین مجلس صاحب آید محمد بن صاحب حضرت است که قوم حضرت قاضی
 عاقل محمد و فخر محمد جمال طنائی چیست فرمود یاد ندارم اما با ذات چه تا وقت از آنجا
 است از نگاه این بیت بزبان مبارک بلند چیست عشق را با موسی تا نماند با شکر عین
 این سخن بسجده و نجاشیه میباید نوشت به بعد از آن سخن تدریس خواجه توسوی افتاد و آن

شمس العارفین فرمود بیست و سه فضیله کامل در توحید شریف تدلیس گیرند و بیست و
 زیاده سبق نزد هر کس خوانده میشد و دیگر علیاً ناداران از هر طرف مشرق و مغرب جنوب شمال
 بیشتر می آمدند لکن از فرمود کسب توحید مثل لواط و لعنت و بغل و استیجاب حضرت حاضر
 شد می چون نظر مبارک برین افتاد و بیست مبارک نیز فرمود خوانده سبق تعلیم نمود
 و اکثر آفات در باب خواندن سبق سبب فرمود چنانچه روزی در قریه مهاجر شریف بحلقه
 درویشان جلوس فرموده بودند و بسیار مردان خاص و عام گرد ایشان نشسته بودند در آن حال
 اگر چه فراغت بود سومی سخن بیست مبارک اشاره کرده و فرمود ای حال محضت اقدس حاضر شد کتاب
 کشاد و مسمی خواندم بعد از آن فرمود در ویش علم باید خواند تا از آفت ریا امین باشد
 وقتی شخصی از ملک چچو پزیرا آمد و گفت شانزده بار چه بیت الله شریف کرده باز از بدت
 دراز در بغداد سکونت کردم و بسیار زهد و ریاضت نفس و افکندم چنانچه تا دو چهل و پنج روز تمام
 بر تبه خلافت طریقه قادریه رسیدیم و هم از سلیمان روم رویه تخریب است لکن خواه شمس العارفین
 روی سکو و خاک کرده فرمود فسوس مرا کس اگر چه حصول نیامد عزیز خویش بر باد کرده
 خالی دست رفت بعد از آن فرمود و علم عجب نعمت است اگر این شخص علم داشتی هرگز ایستاد
 ریا و حصول نیامشغول نبود بعد از آن فرمود اکثر مردمان بیک تسخیر عبادت کنند و آن
 آدمیان حاجات خود طلب نموده اند که ایشان هم بدرگاه قاضی الحاکم حاجت اندوز و
 را باید که عبادت آن خالق حقیقی برای او کند که در همه حال کار سازست بعد از آن سخن
 در ظهور علم سحر افتاد - بنده عرض داشت که در علم سحر از کلام کس ظهور یافته است خواه شمس العارفین
 فرمود علم سحر قدیمی است و ظهور آن از فرشته ماروت و ماروت شده که در تفسیر حسینی آورده که
 ایشان بر آدمیان گنهگاران طعن میزدند حق تعالی میفرمود که ایشان بسته نفس و هوا و
 شمار نیز همان حالت که ایشان است بود صدور عملها بدتر از افعال ایشان از شما همگان
 دشتی ایشان ستیجا نمودند و حق سبحانه نفس شکر را بدیشان داد و بر آقا و مستحقان

بسم الله الرحمن الرحیم

زمین فرستاد ایشان بر زمین آمده بر زنی زهره نام عاشق شدند و بسبب سحر بخت قریب
 بناحق و سجده صنم اقدام نمودند و حق تعالی ایشان را از صعود بر آن منع کرد عذاب بر ایشان
 درین جهان مقرر شده و اگر چاه بابل بوسه آویخته معذب باند و انزال سحر بر ایشان بجهت آن بود
 که بدان مان سحر و عوینوت میگردند حق سبحانه و در زمان حکومت ایشان متبیل از معصیت این
 علم هم علم بدیشان فرستاد و گویند بوجه الهام ایشان کیفیت این علم در موخت تا جمعی بر کافران
 را تعلیم دهند و ایشان بر کیفیت سحر و حقیقت آن مطلع شده معارض مدعیان نبوت کردند
 بعد از آن علم سحر بر زمین منتشر گردید انگاره و مروتا سحر از کفار زیاد تر میشود یعنی هر قدر
 که در غلاطت و خباثت مشغول باشند بقدر علم سحر آن در ترقی گردد و همین طور علم و سحر
 از مردمان نیکو کاران و نیک پذیر و خندانکه در الهامت از خلل افتد علم او هم کم گردد و سحر
 هم در ذکر طهارت و صلوات و جز آن روز شنبه سعادت قدم بوسی حاصل
 نیاز در رویش و کریم بخش نو مسلم و یاران دیگر نیز حاضر بودند سخن در طهارت و صلوات آنها
 خواجہ شمس العارفین رسول کریم بخش نو مسلم کرده معانی کلمه طیب و کلمه شهادت و کلمه تمجید یاد
 کرد و بعد از آن ترتیب وضو و غسل تعلیم نموده و فرمود چون حالت جنب شود غسل کند نو مسلم مذکور
 عرض شد که در مذبح بنود هر روز غسل میکنند خواجہ شمس العارفین فرمود غسل
 روز مژده بر طهارت باطن هیچ فائز نگنند بدان آدر ویش طهارت در دو قسم است
 ظاهری طهارت باطن طهارت ظاهری نیست که جهت آدای نماز و مثل آن حساب است و طهارت
 کند و چون جنبی شود غسل نماید و طهارت باطن نیست که در الازا و صا رویه مثل کلمه
 حسد و بغل و غضب باکی سازد و طهارت ظاهری بدون آبی خاک باکی محال و طهارت باطن
 نیز که نفس و تصدیق حاصل نشود بعد از آن این بیت بر زبان رک را در مذبح است

در روز چهارشنبه
 در روز چهارشنبه
 در روز چهارشنبه

در طهارت باطن

دل پاک تا پاک مے بن باکی پاک ز بددا	تسی هون بوتیمان بجهت بود که پاک ذره بگردان
هرگز همت نه آسیا مولد رخ چشمان بکنهی سدا	سپان نال که بپوزی نامل سیب کیا که بکس وا

شعر هفت کرد و نه با تیان بن تو و دان میجو عیب استیانتی به چه بلدان خصلت
 بعد از آن بند و عرض داشت که سمنون وقت صلوات خمس که امست خواجہ شمس العالی
 فرمود وقت نماز فجر از صبح صادق است تا طلوع آفتاب و مستحب است ادائیگی و تا آخر وقت در
 نصف ثانی از تمام وقت نماز بگذارد هر چند مسافر بود مستحب است پس تا خیر کند تا وقتی که اگر
 قنار نماز ظاهر شود و نماز تواند کرد وقت ظهر از زوال آفتاب رسیدن سایه هر چیزی بدو بر آید
 آن روز سایه اصلی و مستحب است و اگر تا خیر است و خداوند است که بگذارد و قبل از
 رسیدن مثل پس قبل از تمامیت مثل اول بعد از نصف آن مثل مستحب است زیرا که حدیث
 نصحت است وقت است چنانکه حدیث بعد از نصف اول وقت است و وقت عصر بعد از وقت
 ظهر است یعنی از شلین و مستحب است نماز عصر تا خیر است تا آنکه قرص آفتاب تغییر نشود و وقت غروب
 بعد از غروب غیبی است شفق است و آن بیاضی است در افق که بعد از غروب غیبی
 و مستحب است او ای مغرب تعجیل است در هر زمان و وقت عشا و در غروب شفق تا صبح
 صادق و مستحب است تا خیر عشا تا ثلث شب افضل است که بعد از شش ساعت شبانه ساعت اول
 نمود و شود بعد از آن فرمود صلوات بر دو قسم است صورت و معنوی صورت آنست که حسب
 امر شریعتی بشرائط و آداب بجا آرد و معنوی آنست که از ماسوی سدر که نمود بحضور حق و
 و تعالی متوجه شود بعد از آن فرمود ذکر حق نیز نمیزد نماز است زیرا که مقصد از نماز یاد حق
 است چون من در ذکر حق تعالی مشغول شود گوید که در نماز است بعد از آن فرمود ارکان
 نماز بر سه قسم است قوی و فعلی و قلبی قوی مثل زوات و فعلی چون قیام و رکب و سجود و غیره
 جمیع حرکات و قلبی مثل حضور دل یعنی از جمیع ماسوی سدر و گردانید بجز متوجه شود
 بیت ذوق طاعت بل حضور سی دل نیاید بی کسی طالب حق را دل حاضر درین گاه پس
 و نیز و صفیا بدون حضور قلب زجایز نمیشود چنانچه در حدیث مسطور است لا صلوة
 الا بحضور القلب و معنی این حدیث بر چند وجه گفته اند از اول بعضی آنست که کامل

ذکر اوقات صلوات خمس

ذکر صلوات صورتی و معنوی

ذکر صلوة امام حسین علیه السلام

ذکر صلوة علی مرتضی

ذکر صلوة حکم دین علیه السلام

ثواب نماز بدون حضور حاصل نمیشود و نزد بعض بوقت نیت نماز حضور شرط است و نزد بعض بجز حضور هرگز جایز نیست و اینجایا هر حدیثی که عمل کند بعد از آن سخن در ذکر صلوة امام حسین رضی الله عنه فرمود چون بر آن نماز استادی چون مبارک ایشان متغیبه میگشت از زبان مبارک میفرمودند که خداوند آن امانت که زمین آسمان عرضش کرسی غیره از تحمل آن عاجز آمدند بنده عاجز را چه لطافت که برداشت او کند پس بهین مراقبه نماز را او اگر در صلوة از آن سخن در ذکر صلوة علی کرم الله وجهه افتاد فرمود وجود مبارک آن امیر المؤمنین در میدان جنگ وین شدی و وقت نماز مثل موم نرم می شد چنانکه روزی در جنگ حدود مبارک ایشان تیر نخلبید هر چند بکشید بیرون نیاید چون در نماز مشغول شد تیر بکشید و ایشان را خبر نشد و این شما صاحب او محمد بن حسان عرض داشت که نزد امام شافعی از جایار شدن خون ضوفا سد نشود دلیل ایشان بهین باشد بعد از آن ذکر نماز محکم وین سیرانی افتاد فرمود چون بر آن نماز مشغول میشدند اول قوالا از نزد خود میشانند چون ایفا فرمودند می نیت نماز بحضور در آن رست نموده تمام کرد می تا آنکه باین طور نماز خود بنام رسانیدی بعد از آن فرمود که بزرگی نماز نمی خواند بیض مردمان و گفتند که نماز بخوانید فرمود خوانم مگر سوره فاتحه نخواهم خواند گفتند که بجز سوره فاتحه نماز جایز نیست پس لا عار شد گفتند فاتحه را خوانم مگر ایاتک نعبد و ایاتک نستعین نخواهم خواند حاصل کلام چون حسب خواستش مردمان در نماز مشغول شدند چون ایاتک نعبد خواندند ازین هر کس او خون جاری گشت درین شما صاحب او محمد بن حسان عرض داشت که باعث جاری شدن خون بود خواجہ شمس العارفین فرمود چون مردمان خدا در محبت حق سبحانه مشغولند از غلبه غلبه جاری شود بعد از آن سید اکرام شاه سکنه سیهلوکی عرض داشت اگر سهوا نماز فوت شود قضای آن در کتب نفقه ثابت است و آن کلام عمل است که اگر فوت شود قضای آن نیست فرمود هر آن نفس بفضلت گذرد و نامی اش محال است بعد از آن سخن در ذکر

ذکر صلوة جعفر علیه السلام

نماز خواجہ توسوی حمزہ اللہ علیہ افعالہ و خواجہ شمس العارفین فرمود روز پیش از آمدن حضرت صاحب
 نماز جماعت بگذشت و در آن روز حضرت خواجہ صاحب بذاتہ امام شہزادین نیز اقتدا کردیم
 و علیہ شوق الہی و دل آنذات والا صفات چنان گرفتہ بود کہ نماز را باہستگی آواگردن
 توانستند و در رکوع و سجود چندان تیزی می نمودند کہ طاعت متابعت و معیت آن نمیتوانم
 کرد و از مریدان حضرت عین العرفان سید محمد کیسودر از در بیان میفرمایند کہ ایشان میگفتند کہ در نماز
 تمام بچند خوانندہ نمیشود از جهت غلبہ حضور و حضرت سید محمد کیسودر از در بیان میفرمایند کہ طالب حق
 را در نماز قرائت اندک باید خواند ما از حضور قلبی بازماند کہ نماز بی حضور جز حرکات پیرودہ نیست
 بعد از آن فرمود چون حضرت خواجہ توسوی در موضع مہار شریف تشریف فرمودی جامع
 مقرر کردہ بود سکونت میکردند و فری بر آواسی نماز بسجد و آمدند و جماعت طیباً بودیم
 متقدمان صفار دست کردہ ہماوندین نیز حضرت خواجہ صاحب استادم از دماغ آنذات بركات
 آواز مثل جوشیدن یک شیشیدیم و امام قرائت و راز کرد حتی کہ حضرت خواجہ توسوی را از جهت
 غلبہ شوق الہی طاقت ہستادن نماند و نشست بعد از آن سخن در ذکر فضیلت نماز
 ظاہری افتاد - بندہ عرض داشت کہ از مروی رند با شماع آمد کہ این ضو و نماز ظاہری بچکار آید
 تا آنکہ نماز حقیقی حاصل نکند کہ مراد وصال دوست خواجہ شمس العارفین فرمود بجان حصول
 نماز حقیقی از نماز ظاہری کہ مقدم بر دست یازمانند نمیدانند کہ حق سبحانہ و تعالی در باب وضو

امر ظاہر فرمود و قولہ تعالی یا ایہا الذین امنوا اذا قمتم الى الصلوة فاغسلوا وجوهکم
 وایدیکم الى المرافق وامسحوا برؤسکم وارجلکم الى الکعبین ودر باب
 نماز ہم امر واقعہ و الصلوة فرمود پس چون ساکنان ظاہری حسب مشرعت آواکند
 یقین است کہ آہستہ آہستہ بصلوہ حقیقی مشرف شود کہ سولوی جامی علیہ الرحمۃ فرمودہ است
 ساجاز عشق روگر چه مجاز است کہ آن بجز حقیقت کار ساز نیست ؛ انگاہ فرمود مراد از
 مجاز امور شرعی است چون در حکام شرعی ثابت قدم باشد میگردانست کہ بنابر علیا

در فضیلت نماز ظاہری

در وقت نماز

فانز گرد و همدیگر برین محل بنده عرض داشت که در ولشیشی نقشبندی از من پرسید که در
 خواندن نماز معکوس سند چیست در جوابش بیچ گفتیم خواجه شمس العارفین فرمود ما یازدهمین
 سند کافیت که حضرت خواجه قطب الدین رحمۃ اللہ علیہ را نماز معکوس ارشاد فرمود
 گفت ای فرید نماز پنجگانه بجماعت بگذاری و یک خم قرآن روز مره در نماز معکوس بکنی حسب
 الارشاد شیخ خود در ادای نماز معکوس کمر بست بستم و با حساب مرتب شیخ دلمسته نماز شروع
 کرد چنانچه شخصی را هم از خود کرده گفتند بعد از فراغت آرمیان بای میار رس بسته در چاه آویزد
 و وقت صحر بیرون کنی پس یک ختم قرآن مجید در آن کردی و نماز پنجگانه نیز بجماعت بگذاری
 تا آنکه بهین طور چهل روز تمام کردند که تا هنوز بمیان خوجگان بهمان طریق جایست مگر درین
 زمان بعضی چاه با سقف رس بسته می آویزند انگاه فرمود مردمان میگویند که حضرت کبیر شکر
 صاحب و زده سال با تار در میان در چاه آویخته ماند این قول عوام الناس محض سابقه است
 هم کتاب فوائد الفوائد مسطور است که شیخ ابوسعید ابو الخیر رحمۃ اللہ علیہ میفرمایند آنچه بمن رسید از
 حضرت رسالت پناه صلوات اللہ علیہ وسلم همه او اگر دم تا آنکه معلوم شد که حضرت در کائنات معلوم
 اللہ علیہ آله وسلم وقتی نماز معکوس گذارده است برستم بای خود را برین بستم و خود را در چاه
 آویزون کرده هم چنان نماز او اگر دم بعد از آن سخن در ذکر نماز فوت نموده و نوافل افتاد
 قادر بخش را بر او عرض شدست که حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی میفرمایند شخصی که در انقض خواند و
 نوافل شغوان باشد مثل آنست که عورتی تانہ ماہ بار حمل بروست و آخر حمل اضلاع شدید
 است که شخصی که دیون کسیست و مخالف گوناگون پیش آن ببارد و قرضه او آواس نکند
 خواجه شمس العارفین فرمود آنچه عنونک الا عظم فرموده است حق است اما باید که نوافل
 او امین هم بگذارد و بعد از آن حسب المقدور قضا نماز پنجگانه بگذارد اللہ فرمود نماز نوافل
 و در وقت بعضی نقصان قرض حساب کرده شوند انگاه فرمود چون نماز ای خود
 بنیم بیچ بجه قبولیت آن نمی یابیم هر قیامت چنین نماز ای مثل بایه کهنه پیچیده بر سر
 آن

صاحب صلیق خواهند نویسد معلوم شد که جز فضل او را نمیست بعد از آن فرمود بجز
 مجذوب در موضع همو کی نزد مسجدی بگذشت روی سکو نماز این آورده گفت همین نماز که
 شما در روز قیامت موجب عقاب شما باشد بعد از آن فرمود روزی بعد از آن که حکیم رحمت
 همراه شاه جهان بخدمت میان پیر صاحب شرف زیارت یافتند مولوی یحیی اعتراف نمود که
 شما در ویرانه میباشید که ازین باعث تارک جماعت میباشید میان پیر صاحب فرمود
 در ویشان ما در باغ زیر درختان نشسته باشغال و اذکار مشغول میباشند و چون
 وقت نماز میرسد یکی از آن اذان گفته امامت کند و دیگر را در آن جمع شده نماز جماعت گزارند
 و باز بجا خود مشغول ذکر شوند و دیگر اگر اکثر مردمان که طریق خواندن نماز ندانند پس قتل
 آنها جایز نیست لهذا بندگان خود بجماعت بگذاریم بعد از آن فرمود هر چه در حقیقت
 روح نماز هم جسم و روح دارد چنانچه قیام در کوع و سجود و دیگر فرائض و وجبات و سنن بمنزله
 جسم نماز است و خشوع و خضوع بمنزله روح چون هر دو بهم شوند نماز نزد خدا درست باشد
 و الا چون جسم بے روح است از لا صلح الا بحضور القلب همین اشارت است بعد از آن
 شخصی عرض داشت اگر نماز تجمیع فوت شود چه باید کرد فرمود اگر قبل از زوال قضا بخواند همان
 ثواب یابد که در شب خوانده است بعد از آن سخن در ذکر نماز جمعه افتاد و شخصی عرض داشت
 که درین اوقات نماز جمعه خواندن چه حکم دارد و خواجہ شمس العارفین فرمود درین اوقات وضیعت
 جمعه موجب اجتهاد و ائمه ثابت نیست زیرا که بعضی شروط صحت جمعه درین اوقات نیست
 نمی شوند لهذا اگر بطریق شعار سہام خوانند بهتر باشد و چهار رکعت فرض ظهر نیز بعد از جمعه
 احتیاطاً باید خواند بعد ازین محل دعا گوئی عرض داشت که بعضی اهل علم شرط وجوب
 جمعه را اعتقاد نمی کنند و گویند که آنچه فقہای عظام شرط جمعه قرار داده است خدا تعالی در
 قرآن مجید بیان نفرموده بلکه بے شرط فرض کرده است خواجہ شمس العارفین فرمود عمل ما
 مستقلان باجتهاد مجتهدان دین است زیرا که حال آیات و احادیث آنها بخوبی دانسته

در کتب معتبره میان پیر صاحب

در کتب معتبره در روح نماز

در ذکر نماز جمعه

احکام اسلام کردند حضرت و هم در ذکر زکوة و مذمت تارک آن در شنبه
 دولت پادشاه حاصل شد طیب علام علی رسید اندیش و یاران دیگر نیز حاضر بودند
 سخن بر ذکر زکوة و تارک آن افتاد و شخصی عرض داشت که ملک صاحبان بطایفه بسیار مال
 بود اما در فتق و نسا و تصرف کرد و زکوة نداد چون مرد مبلغ سه لکمه و پیه نقد و دیگر مال
 او سر کار انگیزی ضبط کرد و آنچه شمس العارفین فرمود منسوس صد منسوس مرا آنجا که آن
 مال خود زکوة نداد و بی باخرج کردند بعد از آن فرمود که قارون خزانه بسیار شد
 چنانچه در تفسیر حسینی آورده که شصت هزار منسوس خزانه را منسوس
 بوده و هیچ مفتاحی از جیبی زیاده نبوده و از پوست حیوانات ساخته بودند تا سبک باشد
 چون موسی علیه السلام بفرمان الهی قارون فرمود که از هر دینار یک دینار زکوة بده قارون
 حساب کرد مبلغ عظیم بر آید بخل برد و غلبه کرد و انکار نمود موسی علیه السلام را تهمت زد و
 چون بن تهمه بنی اسرائیل روشن شد موسی علیه السلام رو بجا که نهاده از قارون شکایت
 کرد و خطاب رسید که زمین اور فرمان تو کردیم بفرمانی هر چه میخواهی موسی علیه السلام زمین
 خطاب کرد که بگیر از زمین با منی ای اور تا گفتن فرورد و او آغاز تضرع کرد اما طلعبید
 بجای رسید موسی علیه السلام گفت خذ لهم القصه تا از او بیان کردن زمین فرود رفت
 تا روی آن در دل موسی علیه السلام اثر نکرد تا زمین اور تمام فرورد و القصه بعد از حذف قارون
 سفنهای بنی اسرائیل با یکدیگر گفتند که موسی علیه السلام دعا کرد تا قارون زمین فرورد
 و کنوز او را تصرف نماید چون موسی علیه السلام شنید و فرمود است از حق سبحانه و تعالی که
 تا کنج های او نیز زمین فرورد پس هر روز قارون ملعون بقدر قامت خود در زمین فرورد
 بعد از آن فرمود باعث جمعیت این قدر خزانه های سنگین بود بعد از آن فرمود
 زکوة بر همه نوع است اول زکوة شریعت است که چون اجناس نهند و نقره و اموال و غیره
 بنصاب رسد و سال گذرد حصه معینه از آن مستحقان بدهد و دوم زکوة بطریقت که مگر زکوة

در ذکر زکوة و مذمت تارک آن

شریعت است یعنی حصه تعیینه در ملک خود نهد و باقی را بمسکین تقسیم کند و سوم زکوات
 حقیقت که همه مال در راه خدا تعالی صرف کند بعد از آن لختی سخن در ذکر قربانی نماید
 فرمود قربانی کردن در مذہب حنفی واجب است بر هر مسلمان مقیم غنی است هر چند در محل
 شخصی عرض کرد که گوشت قربانی چگونه تقسیم کرده شود فرمود قربانی سه درجه دارد اولی و
 اعلی و آوسط اوئی است که تصدق نکند بر افاضی عیال خود و اعلی است که جمیع تصدق
 کند و خود نخورد و آوسط است که ثلث را در راه خدا تعالی تصدق کند و ثلث اقرار
 و در آن خورد و بدو ثلث را بر عیال خود صرف کند بعد از آن فرمود اکثر مردمان
 مال با عدل و جیل فریب کنند که چون مال کامل نصاب شود در ملک شخصی دیگر بکنند بعد وقت
 قریب آمدن ایام زکوة باز بگیرند تا دادن زکوة نشود بعد از آن فرمود هر بار که فریب
 بکنند حق سبحانه و تعالی حساب مال و شان نخواهد گذشت بعد از آن فرمود مردمان
 خدا در مان نیادند نه بنده نگاه حکایت شیخ بهاء الدین فرمودند که روز خامی خبر داد
 که صره های دنانیر ایشان گم شده است لختی سکوت فرموده گفتند الحمد لله چون
 چند روز گذشت همان صره دنانیر باز دست یاب شد باز همان طور سکوت کرده گفتند
 الحمد لله مردمان عرض کرد که در هر دو صورت باعث الحمد چیست فرمودند که چون گم
 شده بود خیال کردم که در دل من هیچ غم پیدا شده است و دیدم که هیچ نبود پس الحمد گفتم و
 که یافته شد خیال کردم که چیزی خوشی در دل من پیدا شده است و دیدم که هیچ نبود پس الحمد
 گفتم بعد از آن فرمود بعض گناه گاران را از روزی بزند و گناه بیاورد آنها میدهند که
 بیرون خواهند رفت باز بهان جا بیدارند تا وقت تمام شدن شرعی اعمال خویش بیرون
 نیایند بعد از آن فرمود مردمان مکاران همیشه انداخته در روزی اندازند و چون بعد از
 در نماز لاچاشفند میگویند که خداوند ما را ازین عذاب روناک محفوظ گردان حکم فرماید که خدای
 چنین مردمان بهمین طعم باید بعد از آن فرمود و انفسوس مرا که ساز که با وجود مال نصاب چه کنم

در کتب و ادون نمی تواند که ششترین بخوردان ایشانند هر شش پاز و هم در ذکر روز و شب
 شب چهار سعادت قدم بستی حاصل شد مولوی غلام محمد گجراتی در سید خیر شانه پند و و یاران
 دیگر نیز حاضر بودند شخصی سخن در ذکر روز و شب و نماز و خواسته شمس العارفین از روز و شب و در ششم
 است مولوی در منوی حضور آنست که در موم خود از انور و ان و انشا سید زین جماع کردن آن
 پنج تا شام که بار و روز و منوی آنست که چون گرسنگی و تشنگی غلبه کند قدمی بخورد و بسوز
 آشته با باقی باشد که از خوردن باز ماند و بچوبین تشنگی را دور کند و هم ساکت باید که زبان جوان
 بگیرد از ساهی باز و او هر که روزه دارد و غیبت و دروغ و سخن چینی کند روزه او از یک
 این طریقت بشکند صرکت و وار و هم در ذکر حج و فضیلت بیت المقدس
 روز یکت به سعادت قدم بستی حاصل شد مولوی الطحطاوی بن سکره رحمان و مولوی
 غلام محمد گجراتی و یاران دیگر نیز حاضر بودند سخن در ذکر حج و فضیلت بیت المقدس
 التماس کرد که اراد حج مصمم میدارم و عا شیره فریاد تا حق سبحانه و تعالی بسا است بر ما و
 نیز ارشاد فرماید حسب طاقت او و ولیند ارشاد کرد که بسا سکین که بسفر حج می رود و در وقت
 سفر گرفتار شود چنانچه جدا فی از خانه را با او گرسنگی و پیشه گدایی و پانگگی خاطر و در
 جماعت و اولی آنف و حج خود را بر پا کنند پس این سخن سکینان را باید که در گوشه
 نشسته بایر حق مشغول شود که قصود همین است باز شخص مذکور عرض داشت که اشتیاق
 حج در دل من بسیار است پس از اینصت داده فرمود چون بحضور روضه قدسه آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم مشرف شوی ازین کمترین عرض کنی که در ویشی شمس الدین نام از و این
 هند سلام نیاز بعد بجز و انسا بر بجا بایشان میرساند قبول فرمایند و عا سوا و انسا
 اتباع ایشان اولی به و بالحق می طلب قبول بنظر از بعد از ان فرمودند که این
 مولوی در منوی حضور آنست که نقل کند از جانی سید و منی آنست که از انسا فرمودند
 حمید بن عبد ان و سر و مساور و در شهر از انسا مولوی در غیبت اولی ان خشک و

است پاز و هم در ذکر روز و شب

است پاز و هم در ذکر حج و فضیلت بیت المقدس

خواب بر زمین سووم نعیدین خود را زیر سر داشتند بعد از آن این بیت بر زبان مبارک آن بزرگوار
 جی تون چلیون مسافری تر جو گلان بهیج . . . ز کها کھاون بهوین تچ سون سزانی رکهن کھن
 بعد از آن سخن در ذکر حج فخر الدین دوازوی حمه الله علیه افتاد خوابه شمس العارفین فرمود
 کہ آنحضرت خلیفہ حضرت خواجہ نصیر الدین دہلوی بودند چون بہ نیت حج بہ بیت اللہ رسیدند
 و بعد از حج مدینہ منورہ شرف یاب شدند و بعد از چند مدت باز بخدمت خواجہ نصیر الدین
 خود سعادت قدم بوسی حاصل کردند خواجہ نصیر الدین صاحب وی سکا و کرده فرمود کہ
 کہ حج حرمین شریفین بجا آوردی ابا بہتر آنست کہ باز ازین جا خاص نیت زیارت
 روضہ مبارک آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بہ وی بجز درین فرمان بسوی مدینہ شریف
 روانہ شدند و در جہاز را طوفان گرفت و خوف غرق شدن پیدا آمد آن مردمان بخدمت
 حضرت فخر الدین عرض شد کہ اگر موافق شریعت فتویٰ فرمائید تا چندین مال از جہان
 انداختہ شود فرمودند علم بر آنست کہ مال مسلمانان نخواندہ ام درین اثنا جہاز غرق شد
 بہ مدینہ محل ذکر حضرت جلال الدین مخدوم جہانیاں افتاد خوابہ شمس العارفین
 فرمود کہ حضرت مخدوم جہانیاں بعد از نماز کج حج بسوی مدینہ منورہ تشریف بردند چون
 زیارت روضہ مقدسہ شرف شدند مجاوران آنجناب کیفیت حال قومیت و اسمیت
 استفسار نمودند فرمود جلال الدین نام با قوم سادات کرام نسبت می دارم تعجب کردند
 و گفتند دروغ است زیرا کہ سیدان حسین صورت می باشند و شما سیاه فام آید گفتند
 دروغ نمی گویم باز گفتند اگر سید ہستی پیش روضہ مبارک استمادہ آواز بکن اگر از روضہ
 متبرکہ آواز بشنویم قول شمار تسلیم نمایم حسب الامر اوشان بجناب حق تعالی توجہ شدہ پیش
 روضہ مبارک استادہ بجز و نیاز ندا کردند الصلوٰۃ والسلام علیک یا رسول اللہ فی الحال
 آواز آمد لبیک یا ابنی بھرو خشنیدن آواز سردر کائنات صلو اللہ علیہ وآلہ وسلم مرید
 آنحضرت شدند بعد از چند مدت اقامت کردہ رفتند و باز بعد از چند سال سیرکنان بہ مدینہ منورہ

تشریح ارزانی فرمودند باز مجاوران بطریق مذکور بخدمت آنحضرت عرض کنند که توجیه
فرمایند تا بطریق سابق آواز حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم بشنویم و سعادت و آرزوی ما
فرمودند من لائق نیم که پیش روضه مبارک عرض کنم اما حسب مصلحت ایشان پیش روضه مبارک
استاده بطریق مذکور الحاکم کردند وند آمد لبیک یا ربنی و هم بر حصول فیض باطنی اتفاق
کردند فرمان آمد که در ملک من شخصی نصیر الدین نام باین علامات مشهور و معروف است بدو
فرمان عالی ایشان جانب بند روان شدند و سعادت قدم بوسی آن حضرت حاصل کردند و چند
ایام بخدمت ماند فیض باطنی حاصل کردند بعد از آن سخن در تعظیم بیت امداقتا رسید
اسد بخش حاجی پور عرض داشت که در کتاب سلطان باهو نوشته دیدم باید که عام مردمان
حرم بیت الله قدم نهند چرا که نمی دانند که بر کدام حجر و کدام جا قدم مبارک آنحضرت صلی الله
علیه وسلم آمده است تا بسبب خبری بر آن قدم رسول علیه السلام قدم نهاد نشود که این
تبرک اوست اما عارف کامل میدانند که برین جای قدم مبارک آنحضرت صلی الله علیه وسلم
آمده است و لهذا خذر کنند و بر آن قدم نهند بعد از آن فرمود بچندین امری اذنی نیست
بلکه اگر بیت تبرک نهد عین ثوابت مولوی مدظلم دین عرض داشت اگر این نه
اوست پس جمع حاجیان که طواف کعبه کنند بر سره بی او بارن شمرده شوند زیرا که جامعیت
که قدم رسول علیه السلام نه آمد باشد بعد از آن فرمود در کتاب فوائد القواد نوشته
دیدم که برزی کامل حال طواف خانه کعبه کرد شخصی دیگر بر قدم او قدم نهاد آن سر
روی کرده فرمود بر اقدام من چو امی روی گفت بر تبرک و پر روی ایشان گفت
من در هر قدم یک ختم قرآن مجید میکنم تو نیز کین تا پر روی من تمام حاصل کنی **الکافی**
فرمود شاید که از مرتبه حلی لسانی حاصل شده باشد بعد از آن فرمود
آورده فرمود که قصه برین میگردد گفتیم باین فرمایند تا بشنوم تا بچشم اعانی
در تعقیب سینه نوشته است که ابرمه از قبیل نجاشی که والی مین بود در سوم بهر دست کم

مردمان از اطراف و جوانب بسوی مکہ می آمدند معلوم کرد که مقصود ایشان از این سفر بیعت
 است و طبعش حمد آمد و گفت که در مقابلہ آن خانہ بسیار جمع و جمیع حاج را بدین منصرف کردند
 پس خانہ تیار گمانید و در دیوار او را نیزه و جواهر در جمع و مضرین ساخت و مردمان و کاتب
 یمن را برای طواف آن تکلیف نمود و امر قریش را که چه مخالف بودند اما بجز شکیدانی بجای
 ندیدند مگر از بنی کنانہ برای خدمت آن خانہ مقرر شد و رتبه مجاورت یافت و شب
 در آن بیت محبت را به پیشکد آلوده ساخته برخت چون این خبر در اطراف آفاق منتشر
 گشت و مردمان از اطراف آن باز گشتند بر همه ازین حال خوشامدند و شکر جمع نمود و با
 فیضان تو بہت بقصد تخریب حرم محترم جانب مکہ توجہ گشت و چون نزدیک رسید
 و بدبوسی بر کنیان بینداخت و فیصل محمودہ کہ بعظمت بشاہ کوه بود ہمراہ خود برد و جوا
 مکہ معظمہ رسیدہ موافقی قریش و شتران حضرت عبدالمطلب غارت کرد و اکابر مکہ در کوہ
 متحصن شدند مگر حضرت عبدالمطلب بجای خود بماند از بہ لشکران خود را حکم داد کہ بر آن تعظیم
 حضرت عبدالمطلب ہرگز استقبال نہ نمایند چون حضرت عبدالمطلب سوی آن بدکیشان
 تشریف از زانی فرمود و پر تومی نور محمدی در چہرہ اش جلوہ زو ابر بہ جمیع لشکران سے
 خود شدہ تعظیم و استقبال کردند حضرت عبدالمطلب گفت شتران ما را بدیدید گفت ما را
 مساکر کہ با ایم ایشان شتران می طلبند گفت با کعبہ تعلق نمی داریم ایشان صاحب کعبہ
 بدانند بعد از آن بدبوسی شکریان امہا کردہ و فیلا زار را نگینہ روی بہکہ نہاد فیل
 محمود را کوہ و از دیوار شہر مکہ بگردانید جانب لشکر گاہ متوجہ شد و ہر چند پیل بانان کوشید کہ
 روی او جانب شہر کنند میسر نشد و پیلان دیگر سبب اعراض او از آنجا یک قدم پیش
 نہ رفتند پس پیلان تعظیم و تکریم آن بیت اللہ بجا آوردہ باز گشتند بر ہمہ ازین حال
 عاجز ماند و جماعت قریش از بالای کوہ نظر کردند کہ آیا حال ایشان بچہ طور میگذرد و ہمان
 رفتند فکری در جوش آمد کہ ناگہ از کنار دریا مرغان سیاہ پدید آمدند و جملہ کردہ مردمان

لشکر سنگ باران نمودند و بیک نفس همه از قوم ابریهم پلاک شدند و هر سنگی که سنگباران
 یکی در منقار و دو در پنجه بود بر هر عضو از بدن کافر زدندی از آن جانب دیگر و برین رفتند
 و بر هر سنگی نام یکی از آن سنگ لان که نیت خانی که کعبه داشتند سی نوشته بود بر آنها
 رفته پیش نجاشی خورد انداخت و مرغی که آن سنگ نام ابریهم موسوم بود بر پلاک و در
 منقار داشت بهارگاه نجاشی بالای سر ابریهم پروانه نمود چون ابریهم صورت جانم و پیش
 نجاشی بعضی رسانید و نجاشی از روی تعجب پرسید که مرغان چگونه بودند که چند پرین
 تو پلاک ساختند ابریهم را در نیوقت نظر بران مرغان افتاد گفتی که از آن مرغان نیست
 همان ساعت آن مرغ سنگی که در منقار داشت بنام او بر سرش افتاد و هم روی او نجاشی
 پلاک شد بعد از آن سوره فیل معه ترجمه بر زبان مبارک راند بعد از شجول و عا گو عو
 و نیت که تعمیر بیت الله شریف کدام کس مرمت ساختن خواج شمس العارفین و در
 شاه سی ابو ججاج بن یوسف که در آنکسین علم موصوفنا و مشهور بود و اکثر با قوم سادات کرام
 عبادت میداشت و هزار باخوان آن ناحی بر خلعت اما در بعض خوب تراز و صا در شند کی
 آنکه تعمیر بیت الله شریف بانجام رسانید و در آنکه اعاب قرآن مجید عبادت و قوفت باره
 ربع و نصف و ثلث و کوع هم از ظهور یافت بعد از آن فرمود روز چهارم و نصف
 اول نماز بخواند و پس سعید بن جبیر که یکی از ابا بیدین است نماز بخواند آنگاه حجاج و راز
 و مترین بود چون نظر حضرت سعید رحمه الله علیه بران افتاد فرمود ای حجاج شرم نداری
 که در کار ظلم مشیاری باشی و در کار خدایت مالی نیست ازین سخن حجاج غضبناک شد
 و گفت نه ای نوشته که زبان ترا برم گفت تعجب نیست که مقصود اصل کار و در
 عبادت بر دلست چه باشد که اگر زبان بریده شوم باز گفت و ز زبان تا آنکه
 هم تعجب نیست ساعت است آن هم خواهد گذشت آفت ارکان تا باشد و در
 از قید رمانی بایم گفت ای نادان نمی دانی که دنیا قدر ساعت است هر چه بگذرد

آخر کار از اشہد کہ بعد از ان فرمود شخصی حجاج را بخوابید آما سیدہ و خدیجہ
 رسید کہ خدایتعالیٰ باتوجه معاملہ کر و گفت بعضی ہر خون مارا یکیک با قتل کردند و بعضی
 خون سعید بن جبیر ہفتاد بار باز گشت حال بیان تو چیست گفت خدایتعالیٰ ایمان دادہ
 بعد از ان مولوی غلام محمد گجراتی عرض شد تاکہ چون اورا در قبر سزاوی خون ماسے
 ناحق دادہ شد در روز قیامت باز مانو شود یانی خواجہ شمس العارفین فرمودہ خاصہ است حضرت
 رسول علیہ السلام است انہاراکہ در قبر عذاب کنند در روز قیامت محفوظہ اند بعد از ان
 سخن بزرگرا حجاجیان ریاکار افتادہ فرمود بعضی عا جیان چون بنیت حج از خانہ قدم ببرد ان
 تہند خود را بنام حاجی شہور کنند و قبل از حج ثواب اوصاف کنند بعد از ان فرمود بزرگرا
 بخانہ شخصی حاجی مہمان شد ان شخص ان خود را گفت بان طبق طعام نیاوری کہ براہ حج ہزار
 خود کردہ بودم چون این سخن بگوش آن بزرگ رسید گفت ای نادان افسوس کہ چندین
 مصیبت و محنت حج کردہ بودی باین سخن ریاضات کرد الگاہ فرمود کہ عبادت شکر و ریاکار مقبول
 نیست بعد از ان رسوی حاجی عبد اللہ خان دارا پوری کردہ فرمود و طائف میخوانے
 گفت ہرچہ فرمودہ اید میخوانم اما منزل قرآن مجید نمی خوانم فرمود خشاک حاجی سہا ش منزل قرآن
 مجید ہم بخوان زیرا کہ ہر چند کہ بیت اللہ شریف بجا آرد اما بدون شغال و اذکار بمنزل مقصود
 نمی رسد بعد از ان سخن دیگر کہ کبر افتادہ بندہ عرض داشت کہ معنی دل بستہ آور کہ حج کبر
 است چیست خواجہ شمس العارفین فرمود دل بستہ آوردن آنست کہ حب سب اللہ اول
 بیرون کند و در ہمہ اوقات دل را بذر سوائے مشغول ارد بعد از ان ہمہ سنی ذکر حضرت
 بائید بیستامی علیہ الرحمۃ بزرگواران کہ انکہ مرد پیش حضرت بائید آمد پرسید کہ کجا
 پیروی گفت حج گفت سفر خرمساری گفت و بیست در تم گفت میں وہ کہ صاحب
 خیالہ بعضی طوافت حضرت بائید من بگو کہ حج تو اینست پس او چنان کرد و باز گشت
 بدان اسی درویش قبلہ غوام ہر گل است و قبلہ نما جان دل است **مشکوٰۃ**

اور حاجی

مشکوٰۃ

قبله صورت پرستان با و گل	قبله معنی شناسان جان دول
قبله عاشق زوال بی زوال	قبله عارف جمال زو بحال

مرآت سینر و هم در ذکر تلاوت قرآن مذمت فارسی به چهل

شب چهارشنبه دولت پایی بوس حاصل شد صاحب ادب شجاع الدین مهر محمد بخش سکنه
لیسه و حافظ امیر یاران و یزید حاضر بودند سخن در تلاوت قرآن مجید افتاد عمر الدین در روضه
عرض داشت که در خواندن قرآن مجید بسیار سعی کردم اما بجز توجیه ایشان باین سعادت نتوانم
که برسم خواج شمس العارفین فرمود باید که در خواندن قرآن مجید مستی و تهاون کنی که دولت
عظیم است ندانی که کلام اللہ جل شانه است و بیارنده این جبرئیل علیه السلام و نزول آن
سور کائنات صلی اللہ علیہ وسلم شده پس نفوس مرا لگساز که این چنین نعمت عظمی را
بگذارد و از سعادت دارین محروم ماند بعد از آن این بیت بر زبان مبارک رانند بیت
مانع تازه برون آمده چاشنی گیر که چون آمده به هدیه رسن محل عمر الدین در روضه
عرض داشت که برای ترقی فهم و تطبیق فرمایند خواج شمس العارفین فرمود صد بار یا علیم
عکس بعد از صلوة مخب باید خواند بعد از آن فرمود که خواندن علم قرات نزد امام
ماه از ضروریات نیست بخلاف شافعی علیه الرحمت که نزد ایشان قرات امر ضروریست
باز فرمودند چون که خواندن قرآن بموجب قاعده قرآن نتوانند لهذا اکثر مردمان از خواندن
آن بازمانند انگاه فرمود چون طالب صادق اگر بقدر پنج پایی بحضور آن و
معانی بخواند از آن تارک منزل بهتر است بعد از آن فرمودند که اکثر مردمان
قرآن بخوانند و قرآن ایشان المعنی میکند چنانچه در حدیث شریف مسند است
مَا تَالِ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ لَكَاهُ فَرُودُ كَمَا لُتَابُ تَمَاوَتِ الْقُرْآنِ
برفهم معانی است آیه قوامی قرات نداند چون مردمان ندانند از عشق کمال شوق
و همه چیز صورت محبوب نمودند لذت یابند چنانچه بزرگی فرمودند بیت

بیت
بیت

برگ و رختان سبز در نظر ہوشیار ہر رتے و فترت سے معرفت کرو گارے
 الگاہ فرمود اگرچہ نزو اہل موسیقی سے روپی قواعد و آواز بے اندازہ ناخوش
 گزرد اصفیا بہر طور سی کہ باشد مقصود در یابند بعد از ان سید خدائش
 عرضداشت کہ قرآن مسروقہ بخانہ خود میدارم بران منفری خواندن حکم چیست
 فرمود جائزست اما حساب قیمت آن ذمہ تو باقی ماند بعد از ان ہمچنان
 للہتی عرضداشت کہ شخصے قاری قرآن در موضع ماسکونت میدارد و شرارت ہا
 سے موجب و مقدمات ناحق بنام من بزرگی و وزیرین باعث لاچارم خواجہ شمس
 العارفین فرمود قاری نیست بلکہ قہری است چرا کہ چنین افعال اکثر از مردمان
 بظہور می آیند مرآت چہار و ہجہ در بیان ذکر حق سبحانہ و تعالیٰ
 روز جمعہ سعادت قدم پوسی حاصل شد مولو سے منظم دین مولوی غلام
 محمد گچہ پتی و یاران بزرگیر حاضر و بد سخن در فضیلت ذکر خدا می تعالی افتاد بندہ عرض
 داشت کہ وظائف حسب الارشاد ایشان سبحانی رحم اما بہترین شغال و عمدہ ترین
 اعمال رشا و فرمایند خواجہ شمس العارفین فرمود در جہر و قلبی مداومت باید
 نمود کہ سعادت و آرزوین مندرج است بعد از ان دعا گو باز عرض داشت
 کہ وظیفہ ذکر جہر بسبب ضعف دماغ کما حقہ ادانمی شود فرمود در ذکر با پس از وقت
 قلبی مداومت باید کرد کہ از جمیع عبادات فاضل ترست چنانچہ در حدیث آمد
 افضل العبادۃ عن کل عبادۃ ذکر اللہ فی قلبہ خللاً و مملاً لیللاً و نہاراً فی السفر و
 الحضر قیاماً و قعوداً و علی جنبہ ہم ستر او علی لبتہ و علی کل حالۃ من احب شیئاً
 اکثر ذکرہ و در فضیلت پاس نفاس مولوی جامی فرمودہ ہے بیت اگر تو
 پاس داری پاس نفاس | بسطانی رسانندت ازین پاس
 بعد از ان فرمود ذکر پاس نفاس اصل ہمہ وظائف است ساکت ابید کہ

مات ہما دریم در ذکر حق سبحانہ و تعالیٰ
 ذکر قاری
 در ذکر فضیلت ذکر پاس نفاس و در وقت

درین سعی بلینج نماید بعد از آن ^{مجموعه} خواجہ محمود و مہاوری رحمتہ اللہ علیہ گفت سناکت
 باید کہ بزرگوار دست نماید تا ورود آن نقش ذکر قوی گردد و بعد از آن مثال ذکر
 رواج فرمودند کہ چون در آوند نو قدری روغن پالند در آن عذب بشود چون دو
 سکہ پارہ بہین طور کنند از ہفتہ سیرین او نیز طایبہ میشود و ہمچنین ذکر نیز ورود ذکر حاجت
 میگرد و بعد از آن فرمود ذکر بہت صفائی قلب و در شنائی فکر بہایت مفیدست
 بعد از آن این چند پایت شومی معشوقہ زبان سناکت انداہ پاست

در سناکت

<p>این قدر گفتیم باقی فکر کن ذکر را خوشید آن افسردہ سنا اصل خود جذبست بیک خواجہ ناشر و اگر ترک کار چون نازی بود با قبول ورود بندیشانی غلام مرغ جذب چون پروتا کہ بخشش</p>	<p>فکر حساب در یاد رو ذکر کن ذکر آرد و منسک کرد در اہتیزاز کار کن بر خود خدا آن چند سنا اندکے در خود و جان بازی بود امر و سنتہ امین دست نام چون بدیدی چو شمع آگہ کثیر</p>
---	--

در سناکت

بعد از آن فرمود اکثر در آن سبب عدم حصول جذبہ از شغل باز میماند اگر
 اصل کار موقوف بر جذبہ است لیکن اگر امر و نفسی و روحی نماید و بعد از
 فرمود یک درشتہ و یک نخاس بدل ہر انسان لاجن اندر شستہ بہ بنکیرا
 کند و نخاس بہ بدی و سوسا ملہ مر نماید چنانچہ حق سبحا و تعالیٰ منڈیر انبیا کہ ہم
 و الفشتاہ بعد از آن فرمود چون ذکر بذا حق تعالیٰ مشغول شود نماز
 کردید ہ بیرون رود و ہر چند کہ ذکر زیادہ تر باشد نماز چنان
 مستوفی فرمودہ ذکر حق پاکست چون کی سیدہ رخت بہ بندہ سنا کہ بلیبہ
 بعد از آن شخصہ خداشت کہ حسب اشارت ذکر چو سیکیم لیکن شخصہ مرا گوید
 کہ پیش حق سبحا و تعالیٰ جہر و خفی یکسانست کہ او کہ نیست خواجہ شمس العارلین

در سناکت

در سناکت

اما تساوت دل تا هنوز باقیست خواجہ شمس العارفین فرمود صیقل دل جزو کمال
 حاصل نیست چنانچہ در حدیث مسطور است لکل شیء صفا لله و صفا لله
 القلب ذکر ما لله بعد از آن فرمود سالک را باید کہ از او را در او کار بیچون
 خالی نباشد زیرا کہ ترک اشتغال علامت محرومیت نمی بیند کہ جمیع مشایخ آن
 ابتدا تا انتہا با ذکر و اشغال مشغول قرآن مجید و درود شریف و پاس انفاس
 جہر و وقوف قلبی و مطالع کتب تفسیر و حدیث و سلوک و توجیہ مشغول بعد از
 بعد از آن فرمود جمیع وظائف خواجگان ما پر یکدیگر فضیلت می دارند
 ذکر پاس انفاس از ہمہ اشغال فوقیت بیدار و چنانچہ در مضمون خواجہ نظام الدین
 اورنگ آبادی نوشته بود ذکر مولی از ہمہ اولی بعد از آن دعا گو عرض داشت کہ
 ارشاد فرمایند تا ذکر کون دویم کہ بریت احمد ادا نمایم فرمودند ذکر کون کہ ادا نمودی
 بہین کافیست بار دیگر چنانچہ و محنت میکشی اما باید کہ در وظیفہ ذکر مداومت
 نمائی کہ مقصود بہین است بعد از آن لحنی سخن در ذکر نختہ شہادہ رسیدہ کہ
 در ویشان حضرت من بودند افتاد خواجہ شمس العارفین بزبان مبارک راند کہ چون
 سیدنتہی شاہ درین جا آمدہ بیعت کرد ذکر پاس انفاس اورا تلقین کردیم آن
 مرد صحیح الاعتقاد شب و روز در پاس انفاس مشغول گشت حتی کہ بیاعت کثرت
 ذکر و مانع او حالی شد و بہار گردید گفتیم ذکر را چند روز معطل کن اما چون ذکر در
 جان او آمیزش گرفتہ بود باز نمی تواند شد تا آنکہ بہمان عارضہ بحق تسلیم شد
 بعد از آن فرمود بہین طور سید احمد در ویش در ابتداء حال شب و روز
 بذكر مشغول میماند بعد از آن بذكر حبس مشغول گشت حتی کہ بیاعت کثرت
 آن خون از دماغ او جاری شد چندین علاج یونانی و ڈاکتری کردیم اما بیح
 فائدہ نشد آخر جان شیرین بحق تسلیم کرد بعد از آن در حق آن در ویش

در صفت قلبی

بزرگوار است اورا و او را ذکر

در فضیلت پاس انفاس

فرمود زہی طالع مرا کسان کہ در یاد مولیٰ شہید شدند در این بہت بزبان
 مبارک راند بہت حسنی نہ دیکھی ہو شفق اور صبح کے بہار پہ اگر تیرے شہید کو
 دیکھی کفن کے بیچ پہ بعد ازان حکایت فرمود کہ شخصے صادق لاعتقاد بہت
 حضرت محمد باران صاحب مدو بہت کر دو وظیفہ جس اور ارشاد کروند چونکہ ان
 مرد عالی بہت و کامل ارادت بود شب روز و ذکر عبس مشغول گشت تا اگر کہ گشت
 آن خون از دماغ او نثری گشت بھیج معالوجہ بند نگرید آخر باین عارضہ فوت شد
 چون این خبر بچھوڑ حضرت خواجہ توسوی رحمۃ اللہ علیہ رسید محمد باران صاحب ارشاد
 فرمود کہ پیش ازین مرد باران خود را چنین مجاہد ہنرمایند زیر کہ مردمان این بان کہ بہت
 اند و مقصود یاد خداست بہر و جہی کہ بیستہ آید بکنند بعد ازان بندہ عرضہ گشت کہ
 شب بخواب بر فیصل سوار شدہ دو انیدم تعمیر این چہیت خواجہ شمس الاعارفین فرمود
 مبارک باد کہ این علامت سعادت است باز گفتم کہ ایشانرا نیز بخواب دیدم
 از زبان مبارک ایشان بشنیدم کہ حضرت خواجہ توسوی ما را بدو چیز تا کہید مزید
 فرمودہ بہت یکی ازان ذکر حق است و دیگر یاد نماوند فرمود شاید ان بان اذن باشد
 عرض کردم کہ مرانیر یاد کہ ہین بود بعد ازان فرمود بر درویش دو چیز لازم
 سبت اول عبادت حق است دوم شفقت بر خلق صرأت پانز و ہم در
 ذکر فضیلت و روضہ شریف روز چہنہ سعادت قدم برسی حاصل گشت
 پیر ہلام محمد سیال و مہر محمد بخش سکنہ لیبہ و یاران دیگر نیز حاضر بود بد سخن فضیلت
 و روضہ شریف افتاد خواجہ شمس الاعارفین فرمود انالی بن کعب ضعی المدعہ روایت است
 کہ گشت گفتم یا رسول اللہ بسیار در و میرسانم بر شاہیں خندان مقرر کنم برای ویرود
 ازان وقت کہ برامی دعا نمود مقرر کردہ بہت پس آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 فرمود ہاں قدر کہ خواہی گفتم چاہم حصہ فرمودند ہاں قدر کہ خواہی پس اگر زیادہ بچنی

حضرت محمد باران صاحب مدو بہت

در فضیلت مذکورہ بان

مراتب پانز و ہم در ذکر فضیلت و روضہ شریف

آن بهتر است برای تو گفتم نصف مقرر کنم فرمودند چند آنکه خواهی پس اگر زیاد کنی
آن بهتر است برای تو پس گفتم دو ثلث فرمودند چند آنکه خواهی پس اگر زیاد کنی آن
بهتر است مگر پس گفتم مقرر کردم برای درویشان تمام وقت فرمودند احوال
مقاصد دین دنیا و دگر دگر و شونگنایان تو بعد از آن فرمود هر شخصی که شغل
خوشبود و بجز نور دل بر جای طاهر شسته درود شریف بخواند روح مبارک آن
حضرت صلی الله علیه و سلم سوی آن متوجه شده بگوش خود شنوند و قبول فرمایند
هر شخصی که بدون این شکر کند آنچه از او شسته که برای رسانیدن درود شریف
بر پیشانی هر مومن موکل است در روز مژه در جامه نور پیچیده و در طبق نوب
انداخته بخدمت حضرت عبداللہ بن مسعود رساند باز حضرت عبداللہ حضور
جناب رسالت آید صلی الله علیه و سلم حاضر شده میگویی که یا رسول الله
فلان بن فلان سکنه موضع فلان این قدر درود شریف برایشان نوح انداخته
بعد از آن فرمود روزی شخصی بخدمت میان نور محمد که پیر اسکندریه موضع
گروث عرض داشت که شنیدم امام هر شخصی که در راه درود شریف بخواند او را
او روزی عرض میگرداند حضرت فرمود ای برادر باید که از خواندن درود شریف
بازماند مگر آنقدر ضرورت است که راه پاک باشد بعد از آن فرمود درود مستغاث
و کبریت احمد در راه هرگز نخواند شود مگر بسواری اسب و غیره مہارین محلن بر
غلام محمد سیال گفت وقتی حضرت خواجه سیالومی در راه نوسه شریف بجز
سواری اسب درود مستغاث شروع کردند و نعلین نیز از پای خود دور کردند
بعد از آن فرمود که روزی مرید حضرت خواجه قطب الدین اوشی فی سمرقند
بر خواب بزیارت خیمه سول عالی السلام مشرف شد خواست که در خیمه در
عواب آمد که توانی نیستی بر خواجه قطب الدین ایوب که همیشه تحفه در دست داشت

در روز شریف

در روز شریف

در روز شریف خواجه قطب الدین

امروز چنان رسانیدی فی الحال مرید بخدمت حضرت خواجہ قطب صاحب دو ماہ جا
 مذکور بیان نمود فرمودند بل ہر شب سہ ہزار درود شریف و ظیفہ روز مرہ مقرر
 است باعث نکاح فوت گردید پس ازین جهت منکوحہ خود را طلاق دادند
 بعد از ان نور مصطفی قریشی عرض داشت شغلی کہ در دین نافع باشد ارشاد
 فرمایند خواجہ شمس العارفین فرمود اگر خوشنودی داریں میخوای درود شریف بر
 سر عالم صلے اللہ علیہ وسلم بسیار بخوان کہ سعادت داریں در ان است بعد از ان
 غلام علی طبیب عرض داشت کہ اگر ثواب درود شریف بار واج مؤمنان برساند
 جائز باشد یا نہ فرمود جائز است اما طریقیہ آنست کہ بگوید خداوند ثواب این درود
 شریف بار واج فلان برسان و گوید اللہم صلی علی فلان فلان یا کہ صلوة گفتن
 جز انبیا علیہ السلام بر کسی جائز نیست مرآت شازروم در ذکر او را دو نگاہ
 و ششتم وقت آن روز و شنبہ سعادت قدم بوسی حاصل شد سید بخش
 سخن و غلام محمد در ویش پوٹھوڑی واقف بخش نذر بردار و یاران دیگر نیز حاضر
 بودند سخن در ذکر او افتاد بندہ عرض داشت کہ اکثر مردمان نقشبندیہ وغیرہ
 حق خواجگان چشت طعن میکنند کہ مریدان خود را با سیاسا میفرمایند یعنی اورا
 ووشغال بسیار ارشاد کنند و در طریق مایان جز اسم ذات و ظیفہ دیگر نیست و اکثر
 جہال نیز در شغال مایان ہمچین میگویند خواجہ شمس العارفین فرمود اصل مقصود
 ماورویشان بہن است کہ ہیچ وقت از یاد حق تعالی خالی نباشیم و این دلخائف
 گوناگون کہ خواجگان چشت میفرمایند درین مقصود است یکی انکہ در ہمہ حال
 یاد خدا می تعالی خالی نباشد دیگر آنکہ چون مردی شفته حال برای آسودگی
 حال رباع سیر میکند گاہی درین چمن و گاہی درین حدیقہ سیر میکند و گاہی توجہ
 بسوی گل میکند و گاہی جانب سیوہ راغب باشد بہین منوال صوفی نشان حال

در طریقیہ رسانیدن ثواب درود شریف

مرآت شازروم در ذکر او را دو نگاہ و ششتم وقت آن

ذکر دلخائف خواجگان

گاہے باور اور شغف و گاہے بنوافل و گاہے بدو و شریف و گاہے بقرآن مجید و گاہے
 بذکر یا پس انفاس و چہر و گاہے بوقوف قلبی گاہے بمطالع کتب سلوک و توحید شغول
 میباشند لذت عبادت گوناگون مییابد با تسم کہ وہ فرمود ماور و ایشان را محض بر
 آسیاسائی آفریده است نہ برای آرام جان و آرایش دنیا چنانچہ خدا تعالیٰ میفرماید
 وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون بعد از ان این بیت بر زبان برک راند
 بیت نہ ایم آمدہ از پئے دل خوشی بہ مگر کز پئے رنج محنت کشی بہ خزان را
 کسی بر عروسی نخواندہ مگر وقت بختن کہ ہنرم نامند بعد از ان شخصی عرض کرد
 کہ در خاندان حضرت نقشبندیہ بنا سلوک بر بہت لطائف است و در خواندن
 ایشان جگہ دست فرمود شخصی بخدمت مولوی عبید اللہ صاحب ملتانی رفت
 و گفت حقیقت ^{ان} مولو ای صاحب فرمود من طالب لطیف ام نہ طالب لطائف
 بہدین محل مولوی علی محمد سکند کوٹ کالہ عرض داشت کہ در او امی اور او
 و از کار سست بہت ام جز تو جو ایشان پیچ و در و شغول نتوانم شد خواہم
 شمس العارفین فرمود ساک را باید کہ در وظیفہ مداومت کند بہر وجہی کہ باشد بعد
 اثنان این ابیات مشقے نو بر زبان مبارک ماند اپیاست این وقت
 گفتیم بامے فکر کن بہ فکر گر جا بد بود و ذکر کن بہ ذکر را خورشید آن افسردہ
 ذکر آرد و کر اورا ہتر از بہ اصل خود جذب است لیک خواجہ تاش بہ کار
 کن موقوف آن جذبہ سبائش بہ زانکہ ترک کار چون ناز بود بہ نازکی و غور
 جان ناز بود بہ مرغ جذبہ چون پروناگہ ز عیش بہ چون پدید نی صبح شمع انگلیش
 بعد از ان فرمود ساک را باید کہ از او را و از کار بیچہ وقت نالی باشد یہ کہ
 شغال علامت محرومیت نمی بیند کہ تبیع شایخان ساسا یا مان از ابتدا حال
 تا انتہا باور او و کار و شغال کو نالون شغول سے شند بہ در شیو وقت فرمود

بکر و بظاہر

ابیات مشقے ہندی

همه وظائف مایان بر یکدیگر فضیلت میدارند اما بزرگ پاس انفا سن همه اشغال نمودند
 بعد از آن فرمود ساکت را باید که اوقات وظائف خود را نگهدارد زیرا که وقت گذشته
 باز نیاید انگاه این مصراع بر زبان مبارک راند مصرعه امید نیست که عمر گذشته باشد
 بعد از آن بنده عرضداشت اگر سبب بیماری وظیفه فوت شود حکم چیست فرمود
 باز قضای آن حاجت نیست زیرا که چون ذکر بسیار شود حق سبحانه و تعالی آن خود را فرمایند
 وظیفه مردی فلان بخوانید و ثواب آن در اعمال نام او بنویسید پس تمام حالت بیمار
 همچنین کند اما اگر قضا کند هم بهتر باشد بعد از آن فرمود ساکت را باید که وظایف
 و اشغال خود را در اوقات آنها بخواند تا پیچ وقتی از اوقات وظائف عالی نگذرد
 چنانچه بعد از بیداری خواب خصوصاً نماز تجمید و دوازده رکعت بگذارد و بعد از آن
 اسما حسنا بجا آورد استغفار پانصد بار مراقبه کند و بعد از آن نماز فجر سبعا عشره یک نماز
 اسبوع شریف و چهار دعا کبیر و در دستغاث و کبریت احمر و سلسله شریف یکبار
 و در لائل الخیرات یک منزل و دوازده رکعت اشراق و چهار رکعت صلوات العاقبین
 پنج یا نهمین قرآن و یک ختم خواجگان و چهار رکعت سنت عصر و شش رکعت
 نفل او امین و در رکعت حفظ الایمان را نماید و بعد از آن ذکر چهل صدقه
 و مراقبه و هزار بار درود شریف و یک ختم سوره بقره و تکبیر بخواند و بزرگ پاس انفا سن
 مشغول شده بخسب بعد از آن مولوی امام الدین سکنه بزرگالی را بیعت کرده
 فرمود هر یک را باید که اوقات اشغال را نگهدارد انگاه بر زبان مبارک راند خداوند
 این لوقت بعد از آن بنده عرض داشت که روزی حضرت استاذنا حافظ ولی
 صاحب مفتی لاهوری از من پرسید که ثمره وظائف شما چیست آیا ترقی مال است
 یا نقد خواجه شمس العارفین فرمود ایشان را باید پرسید آیا خواندن نماز و روزه و بجا
 آوردن امور شرعی جهت حصول نیاست یا دین چون جمیع احکام شرعی محض است

نور قضا
 نور توفیق
 نور ابرار

نشسته است شاید غنچه تازه در اینجا نظر آمده باشد فرمودند عاشق را در هر جا گل است
یعنی چون عاشق در عشق معشوق خود را فنا کند در همه جا حسن به جمال معشوق می بیند
پس درین محل امام بخش نذر بردار این مصلح خواند **مصرعه ای مرغ عشق**
ز پروانه بیاموز و گفت که مرا از مرغ سحر چیست **خواجہ شمس العارفین** فرمود نزد علما
طوایف خروس است و نزد اهل کمال آنکه شب روز و ریا و خدا و تعالی مشغول باشد
بعد از آن مولوی عمر عینی خیلوی عرض داشت که باعث چیست که شوق
ولادت عبادت حاصل می شود **خواجہ شمس العارفین** فرمود چون مردی در گناهان
سستغرق باشد شوق ولادت عبادت از او بر و باز مولوی صاحب عرض کرد که قبل
ازین شوق ولادت وظیفه نهایت کمال بود بحال همه سرد شده است باعث چیست
خواجہ شمس العارفین فرمود چون کسی در ابتدا بر وظائف شاغل باشد تا تیر و ظیفه
در دل او بزودی اثر کند و شوق و جوش طبعیت او زیاده تر گردد و بعد از مدت و راه
چون در جان و جسم او قرار گیرد جوش طبعیت او فرو نشیند چنانچه حضرت ابو بکر صدیق
رضی اللہ تعالی عنہ صحابی را دید که بوقت خواندن قرآن ناله و زاری میکرد و حضرت
صدیق رنہ گفت **نکیر کنا بکاء و نائنه قسمت** قلوبنا یعنی در ابتدا حال مایان نیز
در وقت تلاوت قرآن ناله و زاری کرد می پس بحال متحمل شدند دل مایان
بعد از آن فرمود در زمان حضرت شعیب علیہ السلام مردی در فسق و فجور مستغرق
بود ولادت عبادت از او رفته بود و گفت که باعث فسق و فجور ما را خدا تعالی بیخ
ریج و تکلیف نداده است حق سبحانه و تعالی بسوی شعیب علیہ السلام وحی فرستاد که
آن نادان را بگو چونکه لذت عبادت تو رفته است زیاده تر ازین ریج و تکلیف چه باشد
بعد از آن لغتی سخن در ذکر ساکت و مجذوب افتاد **خواجہ شمس العارفین** فرمود
مثال ساکت مجذوب آنست که راه بیت اللہ منترن منترن قطع کرد و برسد مثال

در سبب گناه لذت عبادت نیاید

در ساکت و مجذوب

محبوب ساک آنست که بزرگی کسی را بگوید که چشم خود را بر بند چون بکشاد خود را در
 بیت القدر دید پس ساک محبوب جمیع احکام شریعت را باند و بدایت کند مجذوب
 ساک محض خود در جذبات الهی مستغرق ماند بعد از آن میر عیاش شاه عرض داشت
 کرد که چون کسی را مشکلی در پیش آید بپند فرمود سوره تسنیر و یجارتا سه روز بخواند و در
 روز چهارشنبه شروع کند تا جمع بخواند و در وقت خواندن سحرین از زمین چوبیا
 بعد از آن دعا حاجت خود بخواند و بگوید خداوند اجرست حضرت احمد مجتبی و محمد مصطفی
 صلی الله علیه وسلم و بجزمت آل پاک و صحاب کرام و ائمه انبیا و اولاد انبیا کن
 بهین طور سلسله حقیقه نظامیه بیت پنج بار خوانده دعا طلب انشاء الله تعالی شکل
 آسان شود بعد از آن سخن در ذکر مسبغات عشر افتاد و خواجہ شمس العارفین زبیر بن
 مبارک راند که وظیفه مسبغات عشر از اسم قیمتی رحمة الله علیه منقول است که
 اورا از حضرت علیہ السلام رسیده و فوائد این در کتب مسطور است انکا و فرمود دعا

اللَّهُمَّ الْهُدَى بِرَفْعَتِكَ يَا نَافِعٌ وَيَا مُرَافِعٌ تَوْفِيقِي مُسْلِمًا وَالْحَقِيقِي
 بِالصَّالِحِينَ و در سلاسل دیگر نمی خوانند و سند این دعا محض حضرت خواجہ
 نظام الدین رضی الله عنه را حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم بخواب ارشاد
 فرمود لهذا خواجگان چشت مریدان خود را ارشاد میکنند و بعد از مسبغات
 شش بار میخوانند بعد از آن شخصی عرض داشت که برای دفع شرط عالم چیزی
 ارشاد فرمایند خواجہ صاحب فرمود هفت آیات که در مرتبه شریف تر است تا بعد
 بعد از مسبغات عشر بوقت فجر یک را هفت هفت بار بخواند انشاء الله تعالی از شر
 او محفوظ باشد با عرض کرد برای چیزی زود دیده چه کرده شود و بود آیت با کمال
 شوق حبه تا لطیف خبر کنفید و نوزده بار و یا لطیف نیر کبیر و نوزده بار بخواند
 مطلب صل شود بعد از آن سخن در ذکر فضیلت تسبیح افتاد شخصی بنام میگوید

مناجیه برای حاجت

مناجیه برای حاجت

مناجیه برای حاجت

مناجیه برای حاجت

آنحضرت عرض داشت کرد که از مدت دراز بعارضه جذام گرفتارم و عافوانید
تا ازین بلا مائی یابم و بامردمان هم خانچه شومن خواجہ صاحب عافرم و باز گفت
وظیفہ نیرورینباب ارشاد کنند فرمود هفت صد و ہشتاد و ہفت بار تسمیہ فرمود
سخوان تاق سبحانہ و تعالی صحت ازانی فرماید ہمدارین محل فضیلت تسمیہ
کردند کہ ہزار ہزار عالم خدا تعالی آفریدہ است دعا گو عرض داشت کہ تعداد ہزار
ہزار بچہ خورست فرمود مثلاً انس کہ عالم است و جن عالم دیگر و همچنین از حیوانات
مثل اسب و گاؤ و گاو میش و خوک و گوسفند و آہو و از وحوش مثل گرگ و روبار
شیر و غیرہ و از طیور مثل خر و سن و طوطی و باز و غیرہ و از خزندگان مثل مورچہ و
و حنظل و مار و غیرہ و همچنین ہزار ہزار عالم اندہمہ را از حروف تسمیہ کہ نوزدہ ہفتاد
سیرسد بعد از ان این بیت بزبان مبارک را نند عیت نوزدہ حرفت
یوقت شمارہ فیض رسانندہ ہست ہزار ہ بعد از ان شخصی عرض کرد
برای دفع قرض چیزی فرمایند خواجہ شمس العارفین فرمود بعد از نماز با دعا ہفتاد
بار اسم یا و باب خواندہ بجناب ضی الجبالت دست برداشتنہ بگویدند او را کہ
حضرت سید المرسلین و آل پاک و اصحاب و خواجگان جنت رضی اللہ عنہم
از سلب ایمان و خدایان و این محفوظ گردان بعد از ان شخصی عرض کرد کہ
چہ دست دفع عارضہ بر اسیر چیزی ارشاد فرمایند خواجہ شمس العارفین فرمود کہ دست
نخبر در رکعت اول بعد از فاتحہ بجا را کم شرح و در ثانی بعد از فاتحہ سورہ فیل کہ
سخواند و در وقت بعد از سورہ فاتحہ در رکعت اول سورہ آل نشرہ و در ثانی و اخیر
در ثالث اخصان بخواند یکی بارانشا اللہ صحت گردد بعد از ان شخصی
سندیم نام کہ ہندوسی عرض داشت کہ برای دفع دژسرو دندان و تب و باد
یا کلامی ارشاد فرماید فرمودند بسم اللہ الرحمن الرحیم بسم اللہ البکر و آخر

بسم اللہ الرحمن الرحیم
بسم اللہ الرحمن الرحیم
بسم اللہ الرحمن الرحیم

و ہشت کہ نام دعا بہترست فرمود آنچه بدرگاہ خدا تعالیٰ قبول افتد ایا صاحب ادق
را باید کہ اکثر اوقات بعد اور او این دعا را ولحیفہ خود سازد و دعا ایست **اللهم**

ارزقنی منک وحب من احبک وحب من یحبک وحب عن یقر بنی

الی حبک و اجعل حبک احب الی شیء الینا من الماء البارد للعطش

یا ذوالجلال واکبر اللهم استغفر بک اس محمد صلی اللہ علیہ وسلم

شربته کما کتبتہ بعدہا ابدا برحمتک یا ارحم الراحمین بعد ان

شخصی عرضداشت کہ دعا جامع جمیع حاجات دارین کہ نامست فرمود روزی

حضرت بی بی عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا بحضور حضرت سرور کائنات

صلی اللہ علیہ وسلم عرضداشت کہ اگر خدا تعالیٰ مرا لیاۃ القدر نصیب کند چه

و حاجتوں فرمود **اللهم ان اسئلك العفو والعافیة فی الدین والدنیا**

والآخرة کہ جامع جمیع حاجات است ہمدارین محل خط مولوی غلام محیی

بخدمت آنحضرت رسید دوران نوشتہ بود کہ دعا فرماید تا خدا تعالیٰ فرزند

تیمیر شناسد فرماید وقائم مقام من باشد خواجہ صاحب فرمود اصل مقصود نہا

عبادت خدا تعالیٰ است اولاد باشد یا نباشد چرا کہ بجز اعمال حسنہ خلاصی نیست

بعد از ان فرمود اکثر مردمان از خداوند کریم بسیار حاجت خواہند و ہیچ ثمرہ

آن نہا بند و بعضی بیگزنی طلبند آنہارا گوناگون انعام عطا فرماید این علیہ

فضل اوست بعد از ان شخصی عرض کرد کہ دعا فرماید تا فراغت دنیا حاصل

شود و آسایش حال گردد فرمود ہر چه کند خدا کند بندہ عاجزست اما دوستان

خدا بہر کس کہ غور کنند خدا تعالیٰ بر ان رحمت کند و کار او برود بعد از ان

طہیر محمد قوال عرض کرد کہ در حق ہر سہ صاحب اوہ خویش دعا خیر فرماید تا خدا

تعالیٰ ایشانرا سعادت دارین ارزانی کند فرمودند سعادت و شقاوت اختیار

من نیست هر چه رضای خدا تعالی باشد کند آنگاه این بیت بر زبان مبارک اند
 بیت نه در دست من داده اند استیبار به که من خویشترین را کنم بختیار بعد از آن
 فرمود مروی عالی بخت مراد حضرت خواجہ جمال بلکافی رحمه الله علیه بود وظیفه او
 چنان بود که اول نماز تہجد مشغول می شد بعد از آن تا صبح براقبہ میبایند و بعد از
 نماز باید مسپحات عشر و سبع و در وقت شاک و دلائل انجیرات میخواند و بعد
 از آن نفل اشراق و منزل قرآن میخواند و بعد از نماز مغرب نفل او این حفظ الایمان
 و بیست و چهار بار ذکر کلاه طیب میکردی و بوقت تراخت سینه دانی میکرد
 و کفشی بچشم سگ بر حص گنبد است گاهی بعبادت پروردگار مشغول نمی شوم
 آنگاه فرمود در ویش اباید که در او ای وظیفه سعی نماید تا بر این اعتماد و تکیه نکند
 بعد از آن فرمود شیخ را مناسب است که موافق قدر و طاقت مرید وظیفه ارشاد فرماید
 چنانچه خواهد نوسومی و خادمان خود را موافق قابلیت هر یک مست و وظیفه مقرر
 کرده بود بعضی اشغل ذکر و بعضی را در و شریف و بعضی را در و مختلف بعضی را
 در کار گذاری لنگر مقرر کرده بود و حافظی بود که آنرا بخدمت شخصه بیمار ارشاد فرمود
 بود حسب الامر در خدمت مستعد بود روزی در خدمت گذاری نماز مغرب او
 تاخیر شد احمد خان وزیر بهادری خان او را طعن کرد که این بیمار پستی چه فائده کند که
 تاخیر کردید نماز گفت تو چه دانی من حسب الامر خواجہ صاحب بخت این بیمار مشغول
 بودم و از اطاعت پیر بیزن زینتم مرآة ہفدمم در ذکر فضیلت و
 مذمت تارک آن روز شنبہ سعادت قدم حاصل شد مولود
 مولوی و مولوی غلام محمد جبراتی رسید الحمی بخش لاگاری یاران دینیز حاضر بودند
 سخن در ذکر عبادات افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود در عمر خویش بنجس
 مردان خدا را دیدم اول سید محمد ظریف سر بود قائم الیل و صائم الدہر خیا پنجم

و از مروی زاهد

بیت از آن
 تاخیر کردید نماز گفت تو چه دانی من حسب الامر خواجہ صاحب بخت این بیمار مشغول بودم و از اطاعت پیر بیزن زینتم مرآة ہفدمم در ذکر فضیلت و مذمت تارک آن روز شنبہ سعادت قدم حاصل شد مولود مولوی و مولوی غلام محمد جبراتی رسید الحمی بخش لاگاری یاران دینیز حاضر بودند سخن در ذکر عبادات افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود در عمر خویش بنجس مردان خدا را دیدم اول سید محمد ظریف سر بود قائم الیل و صائم الدہر خیا پنجم

و از مروی زاهد

تا پائیزه پائیزه روز چیرمی نینجوروی بوقت قطار قدری طعام چشیدی بهمین
ظور چیرم گذر شد و عا گو عرض داشت باعث چیست که صوفیه کرام را حاجت
نورونی و نو شیدنی نماید فرمود عدم گرسنگی و نوشیدگی بدو وجه است یکی آنکه
در استعالی قادر است که بغیر خوردن و نوشیدن زندگه بخشد و دوم آنکه حاجت
نورون و نوشیدن تعلق به وجود خاکست و چون مردان خدا از این است
گذرانید و پدر چه فنا قدم زنده بهیم حاجت نورونی و نوشیدنی باقی نماند
از این فرود و دوم از آنجا خیر محمد انوری مروری از این با پوزند که بهیم و نور
بود که در دیگر عبادات عالی بود می رود می آنحضرت به فرمود می توان
چون حضرت رسول صلی الله علیه و آله سلام تحفه سلام فرستاد چون آن مرد حضور می
بجای آنحضرت صلی الله علیه و آله مشرف شد عرض داشت که شخص فلان تحفه
سیدم جناب ایشان میرساند آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود آن شخص است
در مسجد سخن بنیاد بسیار میگوید چون حضرت موصوف ازین امر دانستند و
فرموده اند کسی سخن دنیا نکرده و بقیه عمر در خاموشی گذاشته و در روز قیامت
ایشان سخن بزرگ ختم و بیست پنج پاره مقرر بود بعد از آن کل سخن تمام
سازان عرض داشت که لک ختم سوره بقره و هفت کلمه سوره عزراقی نیز کون
تا آنکه بود در بعد از آن فرمود سوخم از ایشان حافظ محمد صلی الله علیه و آله بیست
سوره در دست خود ایاز و تارک دنیا بودند که در شان او بود کسی که با فری حتما
مرد بیست کبری شکالی است میگوید بیت به پیشتر کل مافطمی و بیست
سوره در شان او این بود که سنگ زمین یکدیگر می رسد و در آن روز
این گفتی استی زمین که مکان هو جهان به بندایشی که در آن روز
بیست کعبه یعنی جهان میرود اگر امیدوار رحمت استید از عمل بیست

بسم الله الرحمن الرحیم

بسم الله الرحمن الرحیم

و تارک دنیا چنان بودند که هیچ دنیا دار گرد و دنیا مند می بودند هیچ کس قبول نمی کرد
 مگر فضل سیاه شخصی معلوم کرد که بفضل سیاه رغبت دارند رفت و یک سق
 قفل سیاه آورده نذر کرد فرمودند ای برادر مرا دکان داری فهمید که اینها میفرمودند
 برداشته حواله اش کردند بعد از آن فرمود چهارم از ایشان غلام حسین کلبیان
 جوان مردی و صاحب تقاضاست بودند و در اتباع شریعت مصطنعی چنان
 قائم بودند که در جمیع اسوارت ظاهری و باطنی بجز متابعت سنت نبوی و به
 تجاوز نکردی چنانچه روزی دختر ایشان بدر و ذوق گرفتار که نصف حمل او
 بیرون آمده بود و وقت نماز تیار آمد چون آنحضرت را خبر رسید و نزد دختر خود
 آمد و در ادای نماز او را تاکید مینمود او گفت طاقت ندارم فرمودند بی عمل
 خود زمین کنیده نماز بگذار و از زبان مبارک میگفتند که ای خداوند ما را از شر
 ایشان مرا نگهدار و در تابع داری خود و حبیب خود مشرف گردان بعد از آن
 فرمود روزی لشکر کفار نزد آنحضرت سکونت کردند و آن حضرت که محبت سببه و
 تازیانه شریعت و دست گرفته بمیان لشکر آنها تشریف فرمودند و مسلمانان
 بگفتند که نمازهای او کنید آنها عذر کردند که ما ملازم کفالییم ازین باعث
 معذورییم بعد از آن سرداران لشکر فرمودند که شما مسلمانان را از نماز منع آید
 ای ایشان انکار کردند پس همه مسلمانان را شوییدن پوشش و غسل حاکم کردند تا آنکه
 جمیع مسلمانان در نماز و عبادت مشغول شدند بعد از آن فرمود چشم از ایشان
 مکن لا ولیا لهم الا فقره واقف امر احدیت کاشف روزات حدیث
 زمان حواجه محمد سلیمان قدس سره العزیز و جمیع اوصاف این بزرگوار
 بعد از آن فرمود روزی مولوی داود بخش از سید محمد علی شاه خیر آبادی خلیفه
 حواجه توسوی بهم رسید که در بیان مولانا فخر الدین و حضرت حواجه توسوی
 فرمود

در کتب معتبره
 در کتب معتبره

در کتب معتبره
 در کتب معتبره

از روی منازل فقره فرقت پیدا موصوف فرمود ای سوسوی صاحب این
 هر دو حضرت از پیران مانند گرسولانا فخر الدین کاری که کردی توجیه کردی و این قبلیه عالم
 توسوی اگر این چنین امری پیش آمدی با ستهزار سر انجام نمودی چنانچه روزی مردمان
 گردنواح بخدست خواجه توسوی آمدند و عرض میکردند که بسبب کثرت بلخ بسیار
 تنگت لاچار شدیم و عافریانید تا دفع شود شخصی دلشاد و نام خسته حال بخدست
 حاضر بود تبسم کنان فرمود دلشاد را گویند تا دعا کند پس حسب فرمان از روی طلبی
 کردند فی الحال آنست بلخ دفع شد سال دوم باز بهمان آفت گرفتار شدند بخدست
 خواجه توسوی عرض داشتند خواجه صاحب فرمود بر قبر دلشاد بروید و دعا بخوانید
 بجز و فرمان بر قبر آن رفتند و دعا خوانند فی الحال آنست مذکور خلاصی یافتند
 بعد از آن فرمود روزی مردمان توسوی شریف جمع شده بخدست حضرت خواجه
 توسوی آمده التماس کردند که بسبب تنگی باران راعیت ما در رکوع شده اند با
 بعد از چند مدت عرض کردند که ای غریب نواز زراعت ما میان بسبب خشکی
 و سجد زفته اند و عافریانید تا خدا تعالی ما را بر آن رحمت نازل کند خواجه صاحب
 فرمود نزد مسلمات فلان چشتیانی بروید زلف او را بافتید پس مردمان حسب
 فرمان همچنان کردند فی الحال بارش با رسیدن گرفت چنانکه همه جا آب مثل دریا
 میشود و باز عرض کردند که بسبب غلبه آب لاچار شده ایم فرمودند باز نزد آن مسلمات
 بروید زلف او را بجشاید پس حسب حکم همچنان کردند همان ساعت بارش بند
 شد بعد از آن سخن درندست تارکان عبادات افتاد بنده عرض داشت که
 بعضی جهال از عبادت ایزد متعال خصوصاً نماز و روزه و غیره محروم میمانند
 بیگویند که اهل عرفان را عبادت چکار معرفت چیرگی دیگرست و عبادت
 کاری دیگر خواجه شمس العارفین فرمود آن که در چشمان نمی دانند که جمیع انبیاء و اولیاء

در روز خدست تارکان عبادت

از ابتدا تا انتها بحسب حکم و ماخلقت بجن و الانس لایعبدون و در عبادات
 مشغول شدند و از اطاعت رسول علیه السلام بامر قتل انجمن تمجبون و انفسه
 یحییٰ کم الله بقدر یکت می بیرون رفتند تا منزل مقصود در رسیدند بعد از آن
 بهدین محل مولوی محمد علی سکره کوٹ کالہ طلب خصت کرد چونکہ اور اطہین
 قلبی حاصل نبود پیش خود نشاندہ بیعت جدید کردند و سخنان گوناگون بر زبان
 مبارک راندند کہ دنیا سہ روز است روزی کہ گذشت و روزی کہ باید روزی کہ
 در حال موجود است پس روز گذشتہ باز بدست نیاید اگر چه روزی کہ در وقت
 زبردستی بود و آئینہ را یقین نیست کہ آید یا نہ باقی روزی کہ در آنی باید کہ در یا ہے و
 وقت خود را از دست ندهی بعد از آن فرمود در ویش باید کہ در اداسی او بر او
 غافل نباشد بلکہ جمیع مہمت خود بر آن صرف کند کہ ہرچہ وقتی از اوقات خاصے
 بخورد و بعد از آن فرمود عبادت برو نوع عباتے کہ از غلبہ شوق و محبت باشد
 و عبادتیکہ از خوف و زرخ و امید بہشت باشد و عاگو عرض داشت کہ نیت عبادت
 محبت بچہ طوطی باید کرد فرمود ساکت آید و نہست کہ خدا تعالی برین ناتوان
 گوناگون نعام فرمود چنانچہ گوش و چشم و بینی و دندان دست و پا و صحت عینا
 و غیرہ کہ تعداد آن در تحریر نیاید پس بوقت نیت بگوید خداوند اہر عمل خیر کہ
 بتوفیق تو ازین بندہ بوجود آمدہ محض بری رضا و اداسی حق تست این عبادت
 خاص است کہ بجز غلبہ محبت و ستیاب نیست و بعد از آن فرمود اگر عبادت و پیش
 بدرجہ محبت رسیدہ باشد اما باید کہ از عبادتی عوام کہ محض بہ خوف و جہالت
 کنند کہ این ہم نزدیکان عبادت محبت است و ہر کس کہ ازین بیرون عبادت باز ماند
 بی نصیب و روز قیامت جو حضرت پریشانی حاصل نخواہد کرد و بعد از آن
 فرمود در ویش باید کہ درین چند ایام توشہ را دمانہ کہ بصرط و میدان قیامت

عبادت بہر دو نوع است

مہیا سازو تا در روز حشر حسرت نباشد ہمدرین محل این صراع بزبان مبارک را
 مصرعہ ہتھ پرائی کھو سکر بسنتی ہو رہی آئی بعد از ان فرمود عمر تو ست
 ساعت بلکہ ست و مہمست و سفر تو در از چنانچہ پھر اطلسی ہزار سالہ راہ ہست
 و روز قیامت ہم باندا زہ پنجاہ ہزار سالہ راہ باشد باید کہ در ہمہ اوقات و حال
 بیچ و ہم از یاد حق سبحانہ و تعالیٰ خالی نگزد و ہمدرین محل بندہ عرضداشت کہ
 اکثر اوقات در دل من سیکڑو کہ بتوجہ ایشان بہرتبہ محبت و عشق برسم تا چکنم کہ
 خطرات نفسانی و وسوسہ شیطانی در راہ اند فرمود این کار یک روزہ نیست
 بلکہ باید کہ ہمہ عمر خود را در راہ حق ضرب کند چنداں کہ محبت خدا تعالیٰ زیادہ باشد
 ہاں تقدیر خطرات کم شوند ساک ساک باید کہ در راہ دوست کم حوصلہ نباشد امید
 کہ رفتہ رفتہ ہنزل قرب خواہد رسید بعد از ان حکایت سلطان سکندر بزبان
 مبارک را مذکور کہ سلطان سکندر بولایتی رسید کہ نہایت آباد بود چون گجرات
 رفت دید کہ بر سر ہر قبور سنگی نصب کردہ و بان عمر ہر یک صاحب قبر نوشتہ بود
 یکی را دو سال و دیگر را چہار سال و کسی را وہ سال حتی کہ مے بچلہ زیادہ از وہ سال
 بر ہیچ قبر نوشتہ بود تعجب کرد کہ این مردمان بسیار قلیل العمر اند مردم آنجا گفتند کہ
 عمر ایشان بیشتر بود مگر زرد ما آن عمر معتبرست کہ در یاد اطعی صرف شود لہذا عمر آنھا
 بحسب وقت نوشتہ است بعد از ان فرمود ابتدای عبادت استغفارست و
 انتھای آن رضا و تسلیم بعد از ان فرمود روزی در راہ مکہ شریف در شہر
 خوشاب بخانہ دوستی دیرینہ رفتم و احوال او پرسیدم گفتند آن فوت گردید خواجہ
 شمس العارفین چشم پر آب کرد و این بیت بزبان مبارک راندند بیت
 حریفان باو ناخوردند و رفتند ہتھی خم خانہ ما کردند دست بند بعد از ان
 فرمود بسیار عاقلان در ہر عقل را دخل دہند اما بقابلہ تقدیر خدا تعالیٰ بیچ

ہزار سالہ راہ ہست

گویند پس این مهتی موهوم اعتبار ندارد و چند روزه است بهترین است که
 این مدت قلیل را در یاد حق تعالی صرف کند بعد از آن فرمود چون خشتی
 خدا تعالی کسی را نصیب گرد و همه کاره دین دنیا و آسان شوند و خوشنودی
 او زیر اطاعت اوست در همه حال بعد از آن سخن در ذکر نصیحت دادن
 باشندگان دین خود را افتا و جمیع باشندگان دین بحضور حضرت التماس کردند
 که بسبب تنگی افلاس نهایت لاجار شدیم و عاف فرمائید تا ازین بلا رهایی یابیم
 روی سومی ایشان کرده فرمود افسوس است که مردمان اطراف در حین حیا
 آمده فائده حاصل کنند و به نماز و روزه و خواندن و یادشغول شوند اما بیانشان
 تا هنوز هیچ اثر ظاهر نشد که گاهی جانب حق متوجه باشید و نماز و روزه او انما
 اگر چه خدا تعالی بسبب گناهای روزی که تنگی کند اما بسبب شایسته اعمال
 بد ذلت و قلت نازل کند شما یان را باید که خدا را حاضر و ناظر و مستر
 و روزه قائم باشید و از حق غیبه اگر چه اندک باشد حذر کنید و در اسی حقوق
 خالق و مخلوق صیفت و جلالک باشید یقین است که بر برکت حسنات از جمیع
 بلیات رهایی یابید بعد از آن سولوی معظم بین صاحب عفرین و شست که
 و عاف فرمائید تا خدا می تعالی باران رحمت عنایت فرماید فرمود شبت فریب
 خدا تعالی و عاف فرمائید تا بسبب شومی گناهای مانگی افلاس می آید الگاه این
 بیت بزرگان مبارک اند بیست شنیدیم بر مرغ و مور و دران در شود تنگ
 روزی ز فعل بدان باز سولوی صاحب عرض داشت که بسبب تمایز
 نهایت لاجارند و بر بصورت باریدنی می آید انمی بار و فرمود بیست
 بر حکم کردگانند و الله یفعل ما یشاء الگاه فرمود شاید که ایشان را همین حکم باشد
 که نه کار اصوریست باریدنی نماید پس این اخلاص کم کنند که تقوی ذوق الابدان الله

در روز شنبه روزی چهارشنبه
 در روز شنبه روزی چهارشنبه

بعد از آن فرمود رحمت خدا تعالی غالب است بر غضب و چنانچه
 در حدیث مسطور است سبقت دحمتی علی غضبی الگاہ فرمود اگر رحمت
 خدا تعالی غالب بودی ما گناہ گاران را بدخواست چنان آری نبود می و این سید که داریم
 محض از فضل است بعد از آن فرمود اکثر مردمان مرتکب کبائر را افضل خوشتر
 و افضل بهشت کند بعد از آن فرمود بر عبادت خود مغرور مشو هر آنکس که عطا
 الهی و امن گیر شود همه سیئات او بحسنات بدل شوند بعد از آن این مصرع
 بر زبان مبارک رانند مصرعہ یک جا گد یاند و متحہ بہاگ نہیں ہکستان
 کنیسر بچیان نے ہے دعا گو عرض داشت کہ ازین مصرعہ معلوم شود کہ مدارقرب
 حق برزہد و عبادت نیست پس حج اعبادت کنیم خواہ شمس العارفین فرمود عبادت
 شرط عقل است باید کہ در آداسی آن غفلت کند و عطای فضل است ہر کرا خواہد
 بہ بقولہ تعالی ذلک فضل اللہ یؤتی من یشاء بعد از آن مروی شد
 الدین نام عرض داشت کہ دعا خیر فرمایند تا ذوق عبادت حاصل شود خواہ
 شمس العارفین فرمود مقصود بدام عبادت است و حصول ذوق بجز فضل او
 حاصل نیست کسی کہ بوشش خود بہ نازل مقصود نہ رسد بپیت وین سعادت بزود
 باز نیست بہ تانہ بخشہ خدای بخشندہ ہمچنین شیخ سعدی فرمودہ بیت
 خدا کشتی آنجا کہ خواہد برود و گرنہ خدا جامہ برتن در و بعد از آن غلامین
 قریشی عرض داشت کہ در شغال واڈکار حضور دل حاصل نشود و بیچ لذت نمی
 آید چیزی فرمایند تا ذوق عبادت بیایم فرمود ساکت آباد کہ در عبادت سوز
 شرب روز جان خود را بگذارد خواہ حضور باشد یا نہ زیرا کہ در راه عشق طلب شرب است
 الگاہ این بیت بر زبان مبارک رانند بیت گزشتاید بد دست آہ بروں
 شرط باریست و طلب دن بعد از آن این بیات منثوی بر زبان مبارک رانند

اہل مجلس کے عکس آن صوفیہ تقریر ہو تو تا انکہ فیما بین انہا تنازعہ واقع شد خواجہ شمس
 العارفین فرمود اکثر طریقہ واعظان این مان ہمین ست کہ بریاد و غلط میکنند و حق را
 می پوشند مرت نوز و ہم روز و کر محاسبہ مراقبہ شب یک شب دولت پاک
 برس حاصل شد مولوی سلطان محمود ناٹروی و سید احمد ہلوی و صاحب زاوہ
 شعاع الدین صاحب یاران یک نیر حاضر بود سخن در محاسبہ افتا و سید تھی شاہ
 بشیار پوری عرض داشت کہ از اوصاف مذکورہ ہمہ طور مانی حاصل شود خواجہ شمس
 العارفین بزرگان مبارک اند ساکت اباید کہ بوقت خفتن محاسبہ کند کہ از صبح تا
 این وقت کہ ام کلام کار نیک بد کردہ ام اگر نیکی بیشتر بود بچھ گوید و اگر بدی
 شود استغفار کند تا روز جزا حساب و سہل باشد در عین العلم آوردہ مرابطتہ

مراقبہ افکار و اعمال
 در روز آخری

النفس بالمحاسبۃ فی آخر النہار و فی آخر کل وقت و ساعت و هو

الینظر ای الفکر بعد العمل من الحسنات و السیات فوردحبا

انفسکم قبل ان تحاسبوا و هو اثر من عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ قال

تعالیٰ ایہا الذین امنوا اتقوا اللہ و تنظر نفس ما قدمت لغد بعد ان

سخن در مراقبہ افتا و دعا گوید سید مولوی معظوم دین صاحب عرض داشت کہ چیزی از

مراقبات ارشاد فرمائید تا از خطرات ماسوائی سد گذشتہ بعشق حقیقی بسم خواجہ

شمس العارفین ہر یک از خود دور ساختہ بندہ را پیش خود بنشانند و بزرگان مبارک

رانند کہ کلام و طیفہ سخوانی عرض کردم نفل تہجد و اشراق و لو اہمین و منزل قرآن مجید

و اولیٰ الخیرات و در دستغاث و کبریت احمد و اسبوع شریف و پاس انفاس و توف

قلبی و دیگر وظایف کہ ایشان فرمودہ اند حسب خویش او انما یم فرمودند مراقبہ

ناظری و اند معنی باید کرد چون مراقبہ اند ناظری کند و اند کہ خدا تعالیٰ مرا ناظر ست

جمع احوال چہ بوقت خواندن و نوشتن خوردن خفتن دیدن شنیدن چنانچہ حق تعالیٰ

مراقبہ افکار و اعمال

فرمود **اللهم علم بان الله يدرى** و همچنین در مراقبه سعدی و آنکه خدا تعالی در
 جمیع احوال با من است چنانچه در قرآن مجید میفرماید **وهو معکم انما کنتم**
مرآت بیهوشتم در ذکر توکل و صبر روز و شبانه سعادت قدم به
 حاصل شد سید احمد هیلوی و امام بخش نذر بردار و یاران بگریز حاضر بود بجز
 در توکل افتاد و حاجه شمس العارفین فرمود ساکت باید که توکل بزود لازم گرداند

۱۱۱
 در ذکر توکل و صبر

چنانچه خدا تعالی درین باب تاکید فرموده **قوله تعالی و علی الله فتوکلوا**
انکنتم مؤمنین و همچنین حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم فرموده

من سن ان ینکون اقوی الناس فلیتوکل علی الله درین
 محل دعا گو عرض داشت که توکل بر چند قسم است **حاجه شمس العارفین**
فرمود توکل بر سه قسم است اول آنکه هر کاری که مشغول شود شمره آن از حق سبحان
و تعالی بداند و بران کار تمکین کند چنانچه مولانا رومی فرموده **بیت اگر توکل کنی**
بر کار کن به کسب کن پس تکبیر بر جبار کن + و این توکل شریعت است و دیگر
آنکه دل را جمیع تعلقات ظاهری و باطنی فانی نموده بحق مشغول شود تا آنکه وصل گردد
چنانچه شیخ سعدی فرمود **تعلیق حجابت بلی حجابی چه پیوند با گیسله و اصلی +**
و این توکل طریقت است سوّم آنکه هستی و همی خود را چنان محو کنی کند که بجز ذات
حق سبحانه و تعالی هیچ چیز باقی نماند و همه جا و همه حال همان باشد و این توکل حقیقت
بعد از ان بگوید **سراج الدین سکنه کهر پیر عرض داشت که قبل ازین پیشه کشد که**
بیکروم اما الحان بسبب ضعف بدن عدم حصول منافع آن بگذاشتم کند
چیزی فرماید تا عیال پیدا شود و حاجه شمس العارفین فرمود **کشتن**
صوفیان بر عکس اهل دنیا باشد یعنی اهل دنیا برای حصول مال و غلبه میکنند و صوفیان
جهت ملاست خود تا که در گمان مردمان باشند که ایشان هم اهل دنیا اند از نگاه

۱۱۲
 در ذکر توکل و صبر

سنا سب این حکایت حضرت خواجہ محمد یاران خلیفہ خواجہ توسوی احمدی مدظلہ العالی
 مبارک اندند کہ پیشہ کشتکاری میکردند سی اما گاہی غلہ مزرعہ خود بخانہ
 نیاروی بعد از ان شخصی عرض کرد کہ دعا فرمایند تا کہ ام صورت نوکری
 پیدا کرد کہ از خرچ عیال تنگ ام خواجہ شمس العارفین فرمود اکثر مردمان جب نوکری
 در سر دارند و پورا وسیلہ رزق خود شناسند و ندانند کہ حق تعالی رزق بندگان
 بذمہ خود کرده و ایشان را برای عبادت خود پیدا کرده است چنانچہ حق سبحانہ میفرماید

قوله تعالى وما من دابة في الارض الا على الله رزقها بعد از ان سید

مختاب شاہ خلخالی عرض داشت کرد کہ قبل ازین علقہ ملازمت و شتم الحال ہرچہ
 فرمان شود بجا آورم خواجہ شمس العارفین فرمود اگر پیشہ کشتکاری بحسب شرط شریف
 بجنی و وظائف ہم در ان قضا کنی اولی است بعد از ان فرمود کشتکاری بہین

سبیلابی از زمین جایی بہتر است زیرا کہ در زمین جایی فرغت حاصل نشود کہ ناز و
 اوراد بوقت خود ادا نماید بعد از ان فرمود روزی حضرت موسی علیہ السلام

در چشم لائق شد بجناب حق سبحانہ مناجات کردند کہ ای آلہ العالین برائے
 صحت چشم چیری ارشاد فرما حکم آید ای موسی نہاتی فلان را استعمال بکن جب
 الامر سال کردند پیچ فائدہ نشد باز عرض کرد کہ ای شافی الامراض فرمودہ تو

بجا آوردم اما صحت حاصل نہاید حکم آید کہ ام طبیباً و اہماری خود بر سر گفت
 خداوند اجر تو دیگر کسی را طبیبی و انم حکم آید آنچه گفتی صحیح است اما این عالم سہا بہ

است ہر کس کہ با سباب دنیا عمل کند من کار او بحسب عبادت خود تمام کنم پس موسی
 علیہ السلام نزد طبیبی رفتہ و او کہ در حق سبحانہ و تعالی صحت بخشید بعد از ان چنانچہ

سید احمد خوشبالی عرض داشت کرد کہ دوستی من ببارضہ ثقیق لاچار است
 و عانیتر یانید تا اورا صحت حاصل شود فرمودند چنین امراض صحت پذیر کم می شوند

ذکر موسی علیہ السلام

ذکر ثقیق و علاج

اما اگر آن شافی الامراض بفضل خود صحت بخشد چه بعیدست در نه بزرگی در حق
 چنین امراض فرموده است بلایت تپتق جوان و فالج پیریه چو افلاطون
 بیاید نیست تدبیر بعد از آن نختی سخن در خشتطبعی افتاد مسلمات بانو جهت
 نان خوردانیدن آنحضرت نشسته بود عرض کرد که سید محمد سعید لاهوری می آید و گوید
 تذکره مذکور با زبان فرمایند تا آنرا بنویسم تبسم کرده فرمود در قریه مکهد که کس نفر
 مسیحا قبول و اختیار و پناه سکونت می داشتند روزی آنکس نان فی مابین
 خود و سخس میگرداند زنی دیگر را گفت خوانده ترا قبول افتد آن گفت اختیار است
 و سوم گفت خدا ترا پناه دهد و اشاره هر یک آن مسیحا مذکور کردند و یکدیگر را به
 نسبت شوهری خطاب کردند بعد از آن تبسم کنان فرمود و شخص درین جا
 آمدند و پرسیدیم که نام و قومیت شما چیست گفتند قوم سپید و نام ما یان چو
 شاه و سهند می شاه است تحب کردم قوم چنان نام چنین انگاه فرمود شخصی از
 قوم گا در آید پرسیدم نام تو چیست گفت نام من شاه جهان است ازین هم تعجب
 آید که قوم گا در نام شاه جهان هم درین محل مولوی معظم دین صاحب عرض کرد
 که من نیز شخصی دیدم که با پی لنگ دست بریده و پریشان حال بود چون نام از
 پرسیدم گفت نام من سلطان سکندر است تعجب آید که زهی مناسبت است پس
 هم مجلس نشینان ازین سخنان تبسم کردند بعد از آن بنده عرض کرد که برامو معارف
 دنیا کاری فرمایند تا روزی حلال حاصل شود فرمود کسب سنت رسول غدایه السلام است
 که فرمود الا کساب سندی و التوکل حالقی اما توکل نزد صوفیه کرام فرض است
 که خدا تعالی توکل امر فرمود قوله تعالی **عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْ** و این
 پس ساکت اباید که در همه حال توکل بنجی زند و مدار روزی بر پیشیه خود نداند بعد
 از آن سخن در توکل خواجه حمید الدین افتاد و بزبان مبارک راند که خوب

بزرگشیم حضرت مولانا

بزرگشیم مولانا

حمید الدین حمزہ علیہ درتوکل وزہد نہایت کمال بودند چنانچہ در خانہ ایشان
بجز کایچہ در دیگر جا مہ سو جو نہ بود چون برای نماز و مسجد شریف ازان فرمودندی
اہل خانہ ایشان در غلہ وان نشستند و ایشان چادر بر بدن بپچیدہ مسجد نماز ادا
سکروندی و بعد از جماعت انتظار معانی کردی و زود بخانہ می آمدی با اہل خانہ
ایشان بچمان چادر بہماز مشغول شد و خواجہ صاحب غلہ وان نشست
روزی سلطان وقت حال آن صاحب ریافت کرد کہ آنجا چرا انتظار و معانکند
مرومان کیفیت حال بیان نمودند سلطان وقت بخدمت آنحضرت عرض داشت
اگر منظور باشد چندین بیمار محوری ایشان مقرر کردہ شود خواجہ صاحب با اہل خانہ
خود مصلحت کرد کہ اگر مرضی ایشان باشد انعام قبول نماید آن گفت اگر قبول
کنی نام تو از دفتر مشو گلین بگو کنند بعد ازان فرمود چون مرید باوصاف
حمید ہانند صبر و توکل و یقین و فراغت دل از ماسومی اند و صوف نگردد
نماز او بجناب حق سبحانہ و تعالی کے قبول باشد بعد ازان این بیت بزبان
سبارک اندند بیت بزبان تسبیح در دل گاؤ خربہ اچین تسبیح کے وارد اثر
بعد ازان شخصی عرض داشت کہ دعا فرماید تا از حوائث درمانہ رہائے یابم
خواجہ شمس العارفین در جواب فرمود خدا تعالی ترا در جہ توکل نصیب کند بعد
از ان فرمودند ساکت سہ چیز حاصل باید کرد توکل و تحمل و صبر بہر تہ قرب
برسد بعد ازان سختی سخن در صبر افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود ہر تہ صبر
سخاوت ہا لا ترست و در جہ گر سنگی از سیر خوردنی اولی ترست ہر جا یکہ صابر
رسیدند اہل سخاوت ازان جا خبر ندانند و بھر جای کہ اہل فافہ مشرف شوند تو نگرا
را ازان بوز رسید ہست چنانچہ گفتہ شد کہ بزرگان شنیدہ ام بسیار
صبر و دلش بہ زبندل غنی بقضائر بخش کردن ز گنج نہا شد قیرات از دست بزم

ذکر عباد خیار بہت بول سنا

ذکر فضیلت صبر بہ سخاوت

بعد از آن شخصی عرض داشت که وجه تسمیه طریقه صابریه چیست خواجہ شمس العارفین فرمود از خلفای حضرت خواجہ فرید الدین گنج شکر و کس در مرتبه ولایت کمال بودند یکی حضرت نظام الدین دوم حضرت مخدوم علی احمد صابری رضی اللہ تعالیٰ عنہما و حضرت مخدوم علی احمد اکثر عمر خود را در ویرانه گذرانیده است و از ماکوت ہر قسم نہایت ترک کرده بودند مگر قدری برگ شترہ با تہو جو شمشیدہ تو قوتی ہمارہ تناول فرمودی ازین باعث صابریہ موسوم اند و دیگرانکہ در حالت طفلی والدہ ایشان بخدمت حضرت خواجہ گنج شکر سپرد نمود حضرت صاحب ایشان از لانگریہ مہمان مقرر ساخت حسابا م تصرف می نمودند مگر خود چیزی نخوردی چون بعد مدت دراز باین احوال خواجہ گنج شکر اطلاع یافت در حق ایشان لفظ صابریہ فرمودند تا از آن روز با اسم صابریہ مشہور شدند بعد از آن لحنی سخن در تعریف حمد و شکر افتاد خواجہ شمس العارفین فرمود ہر وصافی کہ از زبان چیرین آید از آن حمد گویند و ہر فعلی کہ از جوارح صادر شود آنرا شکر میگویند و تفصیل این در کتاب سلوک مسطور است مرآت ہدایت و حکیم در ذکر مذمت غضب و تفصیلات حسن و تحمل ایذا و جزآن روز یک شب سعادت صحبت حاصل شد رسولوی سلطانہ محمود ناری و غلام محمد درویش پوٹھواری و امام بخش نذر بردار و سیادہ بخش حاجی پوری یاران دیگر نیز حاضر بودند سخن در مذمت غضب افتاد شخصی عرض داشت کہ غضب در من بسیار است چون آتش غضب جوش از دہلی خود شد چندان بیسانم و پس از آن بیسان شوم خواجہ شمس العارفین فرمود چون غم تو بجا آید پیری رسیدہ است مناسبت کہ غضب ناک میثوی بلکہ تہریر و تہلیل است کہ باہر کس نفع رساند و خوشدل سازد و از نقصان مسلمانان حذر کند و کسی را آندہ و دول نکند کہ سعادت و آبرین است چنانچہ در حدیث شریف آمد

وجه تسمیه طریقه صابریہ

خواجہ شمس العارفین فرمودند کہ از آن روز با اسم صابریہ مشہور شدند

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَوَجْهِهِ جَاءَ فَرَسُودَ وَخَيْرَ النَّاسِ
 مَنْ بَنَفَعَ النَّاسَ بَعْدَ زَانٍ هَبْرِيْنِ مَعْنَى حَكَايَتِ حَضْرَتِ بِي بِي عَائِشَةَ صَدِيقَةَ
 زَنَبِ بَرَزِيَانِ بَارِكُ رَاثِدُ كِهْ وَتَمْتِي حَضْرَتِ رَسُوْلِ عَلِيْهِ السَّلَامُ عَائِشَةَ زَنَبُ رَا فَرَسُوْدُ كِهْ
 بَخَوَاهِ بَرَجِيْ خَوَاهِيْ كَفْتِ بِصَلْحَتِ وَالْمَرْبُورُ كُوَارِ اَبُو بَكْرٍ صَدِيقِ زَنَبُ كِهْ يَارِ عَارِ اِيْشَانْدُ
 بَخَوَاهِيْمُ حَوَاسْتِ بِسِيْ كِهْ سِيْتِ اِيْجَالِ بِيْشِ بَدُو خُوْرِيْ بِيَانِ نَمُوْدُ فَرَسُوْدُ بَلُوْ اَنْ رَا زَنَبُ كِهْ حَقِ
 تَعَالِيْ وَرَشْبِ مَعْرَاجِ بِرِشْمَا عَطَا فَرَسُوْدُ وَوَلِيْمَا رَا اَنْ مَنَعُ كِرُوْ اَزَانِ بِكُوْ اَزِ عَنَانِ سِتِ فَرَا نِيْ
 چُوْنِ اِيْنِ سَخْنِ بِسَمْعِ سُوْلِ عَلِيْهِ السَّلَامُ رَسِيْدُ تَشْكُرُ شَدِيْدُ كِهْ اَبَا چِيْمُ كِهْ حَقِ تَعَالِيْ مَنَعُ
 فَرَسُوْدُ هَسْتِ وَبَا بِيْرِيْنِ بِمُ وَعَدَهْ كِرُوْدَهْ اَمُ بَخَوَاهِ بَرَجِيْ خَوَاهِيْ هَبْرِيْنِ اِيْمَا جِيْرِ اَسِيْلِ
 عَلِيْهِ السَّلَامُ اَمُ وَكَفْتِ حَقِ تَبَارِكُ وَتَعَالِيْ شَمَارُ اَرْخَصْتِ وَادُ كِهْ يَكُ اَرَا زَانِ بَلُوْ
 حَضْرَتِ رَسَالَتِ پَنَاهِ صِلَةَ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَسَلَمُ رُوْحِيْ سُوْبِيْ بِيْ صَا حَبِيْبَهْ اُوْرُوْدَهْ فَرَسُوْدُ اَرَا نَجْمَهْ
 اَرَا زَنَبُ كِهْ اِيْ كِهْ اَسْتِ كِهْ چُوْنِ سُوْمُنِ اَزِ كَسِيْ اِيْذِ اَبْتَدِرُ خَلِيْدِيْنِ خَارُوْفِ كِنْدِ خَدَا اِيْتِيْ كِهْ
 بِهْمُ كِنَا هَا نِ اَوْ عَقُوْدُ فَرَا يِنْدُ وَوَرَجَا تِ بِهَسْتِ عَنَانِ سِتِ كِنْدُ چُوْنِ اِيْنِ خَبِرِ بَصِيْبَهْ
 اَرَا مِ رَسِيْدُ خَشْتِ نُوْدُ شُوْنْدُ وَ اَبُو بَكْرٍ صَدِيقِ اَمُ كِرِيْهِ وَ زَارِيْ شُرُوْعُ كِرُوْدِ پَرَسِيْدِيْنْدُ كِهْ
 بِاَعْتِ كِرِيْ چِيْتِ كَفْتِ كِرِيْهِ مَسْ اَزِ اَسْتِ كِهْ چُوْنِ اِيْنِ قَدِرِ عَمَلِ بِاَعْتِ عَقُوْدُ وَخُوْلِ
 بِسِتِ شَدُ وَ اَنْحَسَانِ كِهْ وَرُ كِنَا هَا نِ مِيْمَانْدُ وَ وِيْ كِرِ اَرَا اِيْذِ اَمِيْرِ سَلْمَانْدُ اَنْجَامِ كَارِ اَهْلَا
 بِخَوَاهِيْ شَدُ بَعْدَ اَزَانِ سَخْنِ وَرِ تَحْمَلِ اِيْذِ اَفْتَا وَ دَا كُوْ عَرْضِ اَسْتِ كِرُوْدُ كِهْ اَشْخَصُ
 بِاَمِنْ عَدَاوَتِ كِنْدُ چِيْمُ خَوَا جِهْ شَمْسِ الْعَارِفِيْنِ فَرَسُوْدُ سَا لَكِ اَبَا يَدُ كِهْ تَحْمَلِ اِيْذِ اَكِنْدَا
 بِرِشْمَا اَصْفِيَا شَمْرُوْدَهْ شُوْدُ چِيَا نَجْمَهْ وَرِ حَدِيْثِ اَمْدَهْ مَنَزِ تَحْمَلِ بِبَلَا اللّٰهِ وَبِلَا
 النَّاسِ هُوْ صُوْفِ الصَّانِيْ بِمِيْتِ وَفَا كِنِيْمُ مَلَامَتِ كَشِيْمُ خُوْشِ بِاَشِيْمُ
 كِهْ وَرِ طَرِيقِ تِ مَا كَا فَرِيْسْتِ رَنْجِيْدِيْنِ هُوْ وَ چِيْمِيْنِ وَرِ تَقْصِيْرِ حَمِيْنِيْ اَمْدَهْ كِهْ حَقِ تَعَالِيْ
 بِنَفِيْمِ عَلِيْهِ السَّلَامُ رَا فَرَسُوْدُ قَوْلِيْ كِهْ قُلْ لِعِبَادِيْ يَقُوْلُ الَّذِيْ هُوَ اَحْسَنُ

هَا يَكْتَابِيْنِ كِهْ اَرَا اَسْتِ صَدِيقَةَ

اَرَا اَسْتِ

تکلیف مولانا محمد امین

و بگو مریدگان را یعنی مؤمنان را که با کافران بگو بیدان کلمه را که آن بهتر باشد یعنی مقابل
 جنای ایشان درستی نکند بلکه دعا کنند در تبیان آورده که یکی عمر فاروق راضی
 و شام داد و نیز خواست که در مقابل او شکر کند حق تعالی این آیه فرستاد و بعضی فرمود
 بعد از آن بنده عرض داشت که بعضی مردمان در حق من عداوت میکنند بر آن
 دفع ضرر آن چیز را بید فرمودند این عداوت دشمنان در حق مؤمنان از
 قدیم است چنانچه کافران در منافقان با حضرت رسول علیه السلام عداوت میکردند
 همچنین بسیار جوان و بدخواهان با ولیا کرام بدخواهی کرده اند پس در پیش
 باید که چون بلا و سختی در پیش آید صابر و تحمل باشد بعد از آن هم برین معنی
 حکایت فرمودند که چند مردمان اند در شهر پاک پشن آندند و احوال مولانا محمد امین
 رحمة الله شنیدند که در مرتبه توحید کمال اند شخصی از آن رندان پیش سرگروه خود عرض
 که اگر فرمان شود امتحان آن حضرت بچشم پس آن ندیک بچه خنجریه همراه خود کرده باز
 بنشست چون مولانا از آن بازار بگذشت زندگفت ای ملان بیاسومی من
 یک رویش آنحضرت آمدگفت مرا با تو کار نیست من آن ملان خوانده ام پس حضرت
 مولانا نزد آن رفت گفت این مال در دست گرفته آب پنک رصاف سخن
 چون ملان مال در دست گرفت گفت گاهی در مجلس آویسان نشسته اگر فتن
 مال بیدانی بازگفت نام تو چیست مولانا فرمود نام من فخر و فخر و میگویند بخت بد
 و گفت که این خنجریه بچه هنام ایشان است بعد از آن گفت حقه تیار کن چون
 مولانا حقه را استه کرده پیش آن نهادگفت این را بنوشانید پس آنحضرت دست
 کرده حواله اش کردند و روان شدند چون آن رند پیش سرگروه خود آمد و کسب
 آنحضرت بیان نمود سرگروه آنهاگفت که آن خوب نیست چنانچه شاید بمردم
 همچنان یافتیم بعد از آن خواجہ شمس اعازیدین فرمود مولانا محمد امین چند

درویش همراه خود کرده بر کنار تالاب بگذشت دیدند که چند مردمان مینو و نجاشل
 میگردند و برهنه از آب میزندند مگر برهنی ضعیف العمر چند چیز معموله غسل
 در دست گرفته بطریق مایوسان ستاره بود مولانا چون حال آن برهن معلوم
 کرد و بیرون خود را فرمود اگر برنج نشوید این برهن خوشنود کنم گفتند چه حال
 که در کار ایشان ناخوش شویم پس مولانا لباس خود بپوشان ساختند و آن
 برهن رفت و گفت که من بر آب غسل نزد تو آمده ام آن برهن شنید و شد و مولانا
 حسب رسم خویش غسل کنانید بعد از آن مولانا مبلغ پنج روپیه او را داد و عذر نمود که
 بحال این اندک مقدار بسیار دان آن برهن خوشنود گردید و گفت شکر خدا را
 که این بیکس مایوس چند مبلغ ارزانی فرمود بعد از آن مولانا بمقام خود آمده غسل
 تجدید کرد و لباس خود را پوشید باز روز دیگر با نجاشل بطریق سابق غسل
 کردند و مبلغ ده روپیه آن برهن او دادند و باز سوم روز برهن طور غسل نموده
 مبلغ پانزده روپیه او بپوشید و بمقام خود روانه شدند و آن برهن نیز در پی ایشان
 روان گشت مولانا غسل تجدید کرده در مسجد شسته بودند آن برهن بخدمت
 حضرت مولانا حاضر شد و گفت مرادین محمدی تلقین فرمایند پس مولانا آن برهن
 و متعلقان آنرا اسلام تعلیم نمودند و نام آنرا عظمت الله ساخته خلیفه خود گردانید
 بعد از آن خواجہ شمس العارفین فرمود روزی حضرت مولانا فخر الدین بسواک
 پاکلی بر سر بازار میرفت کودکی مینود چند قدر شیرین بجهت تمام پیش مولانا
 نهاد و گفت این را بخورید تا خوشنودی من حاصل شود و آن ایام رمضان
 شریف بودند پس مولانا قدری از آن شربت بیخی بخورد چند مردمان بازار
 و بعض مریدان شیعه عقدا شدند و گفتند باعث چیست که روزه شرعی را فاسد
 کرده اید مولانا فرمود کفارت روزها حدی از امور مصلحت است آزادی غلام با

باز

طعام شصت کس و پانصفت روز پنی و رپی و من این بر سه راه انما یحم باز
 و رویشان عرض داشت که درین چه حکمت است فرمودند کفارت روزه آسان
 است از آزون بچهل بعد از آن سخن در ذکر ماه صفر و جز آن فتا و خواج
 شمس العارثین فرمود که چند هزار رحمت در ماه صفر می آید باید که چون ماه صفر
 در آید از رحمت های صفر خود را بجدایتعالی پناه خواهید و عافیت طلبید و صدقه
 بپدید آنگاه فرمود حضرت رسول علیه السلام در ماه صفر بیمار شدند چون روزه
 بیمار شنبه آخرین ماه صفر بپدید آید بحدایتعالی آنحضرت رخصت ارزانی فرمود

و حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم فرمود من بشری بخرج الصفر
 فقد بشرته بدخول الجنة بعد از آن فرمود روزی در ماه صفر بخدمت
 خواجہ توسوی این دعا گو و فقیر فاضل شاه و یاران دیگر نیز حاضر بود حضرت

خواجہ توسوی این حدیث بر زبان مبارک اند من بشری بخرج الصفر
 فقد بشرته بدخول الجنة پس چون ماه صفر تمام شد این دعا گو و یاران
 دیگر برای دیدن ماه و ریح الاوّل سعی نمودند اما پیش از همه یاران ملاحظه کردم
 و بعد از آن فقیر فاضل شاه و یاران دیگر نیز پیش فقیر فاضل شاه و دید که پیش از
 همه کس بحضور حضرت خواجہ توسوی طلاء نمایم اما من نیز در پس او دیدم نیز
 گرفتم که دیده شد بخدمت حضرت پیش ازین رسید اما نتوانست که جز طلوع

باز

ماه نو بگوید چون بحضور آنحضرت شرف شدم حاجی بخا و در پیش آنحضرت عرض
 و بخت که ماه نو طلوع نموده است فرمود که کس اول بیدار حاجی بنام
 اشارت نمود پس آنحضرت باین شفقت بی نهایت فرمود بعد از آن فرمود
 علم بر علم تقدم باید و بخت بدارین محل میان امین عرض داشت که اگر
 نرزان بر دو غلط سولوی غلام سول چا و یوال خوش نشوند یا که در حالت

و عذ غصب ناک شده سخنان بخت میگویند خواجه شمس العارفین فرمود عالم را
 باید که در بند نصیحت و اذن علم را اختیار کند زیرا که علم بی علم درخت بی ثمره
 و ثامن ابی زکات است بعد از ان سید فضل شاه عرض داشت که شخصی فلان در
 حق ایشان ناسزا میگوید و شما در حق او احسان میکنید خواجه شمس العارفین فرمود
 هر کس بر اصل خود کار کند و این بیت بر زبان مبارک راند بپیت هر کس بر
 خلقتی خود میداند به مه نشاند نور سگ خود نمک کند به مرآت بیست فرمود

و در ذکر سخاوت و خدمت مہمانان فضیلت عراس خواجگان

شب و شب سعادوت قدم بوسی حاصل شد سید صالح شاه سلطان پور سی و
 غلام محمد در پیش پو پواری و امام بخش نذر پروار و یاران دیگر نیز حاضر بودند
 سخن در ذکر سخاوت افتاد و خواجه شمس العارفین فرمود میان سخاوت و ایثار
 فرق است سخاوت آنست که از خوردن و پوشیدن عیال و اطفال باقی ماند
 در راه خدا تعالی صرف کند و ایثار آنست که با وجود غلظت خود هر چیزی که
 حاصل آید در راه او ایثار کند و نفس خود را محروم سازد و بهرین محل این بیت

شریف بر زبان مبارک اند قوله تعالی **وَرَوْنَعَلَى الْقِسْمِ اَمَّ وَلَوْ كَانَ لِحَمِّ**

خَصْمَا صَدَه انگاه این بیت بر زبان مبارک راندند بیست و یک بار مردان
 سبق برده اند و نه شب زنده داران کدول مرده اند بعد از ان مولوی
 نور احمد چنبوٹی عرض کرد که حضرت مولانا و مرشدنا امام علی شاه رحمۃ اللہ علیہ
 از زبان مبارک میفرمودی هرگز شخصی که تا یک صاؤه و غافل از عبادات باشد
 خوردن طعام ننگر ببرد حرام است خواجه شمس العارفین جوابش فرمود حضرت
 مولانا خواجه توسوی رضی اللہ تعالی عنہ ظهور ذات در جمیع نظایر دانسته هر یک
 را خدمت کرده و بی چنانچه چند مردمان از قوم ہنود برای خواندن علامتاشا و غیرہ

در خدمت امام علیق و خواجه توسوی

در خدمت امام علیق و خواجه توسوی

سکونت کرده بودند و حضرت خواجہ توسوی روزینہ آنها مقرر کرده بود و زندگی نیز بحضور آن حضرت سکونت میداشت مبلغ دو روپیہ ماہوار می دقت مقرر کرده بودند علی بن القیاس اکثر رویشیان گوناگون بحضور آن حضرت گذران میکردند بعد از آن فرمود ساکت باشید که اگر چیزی در دیده او باز بدست آید آنرا بله خدا تعالی ایشار کند تا از نحوست او محفوظ ماند بعد از آن فرمود مردی صوفی شنی داشت روزی بحکم الهی در دید شد بعد از چند مدت شتر او باز بدست آمد اما بسبب نحوست آن نوسرمان از دل تربیت بعد از آن سختی سخن و فضیلت نام وادون افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود روزی سید اگرام شاه کیفیت سنازل سفر خود پیش من بیان کرد و گفت که روزی سعد دروشی بسمت سیال شریفی بود ایم چون در شہر پیرا مسجد مولوی احمد دین بگویی رحمتہ اللہ علیہ رسیدیم درویشان گفتند از اینجا بروید و بسجد فلان شب گذران کنید تا اگر سنا نماند دروشی فریق من گفت اگر مان نیست این و ما بگرد چنانا ساخته آید بعد از آن فرمود نام وادون از جمیع امورات و عبادات فضیلت بیدار و چنانچه شیم عطار رحمتہ اللہ فرمود صحرای فخر حیدر علیہا نام وادون است بعد از آن فرمود صوفی مستح محمد مرید حضرت خواجہ توسوی با من ملاقی شد و گفت مولوی سرفراز را خایفہ خواجہ توسوی نامی و انم زیرا کہ نام وادون پیمانان خاصہ خواجگان چشت اہل بہشت است ورن صاحبان نیزین امر لکے بہرہ اند گفتم عجیب ندان است برس کہ بخلانت منور شد خانچہ او فراتر گشت بعد از آن نور مصطفی زرشنی عرضد است کہ نزد ما بہانان بسیار می آیند و عافرا میدتا خدمت او شان بخوبی انجام رسد خواجہ عابد فرمود بہانان بر دو قسم اند فردی و شکد بہانان زونی اعتبارند از ہر بہانان خدا ہی چون بجائز کسی در آیند موجب خیر و برکت باشد بعد از آن سخن در ذکر کی

بہر فضیلت نام وادون

بہر خواجہ

زبیده افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود کہ روزی بی بی زبیدہ خواب دید کہ مردمان
 روی زمین با حسن و سماع میکنند و برای تعبیر این خواب کثیر کتب بخندست امام عظیم
 اللہ تعالیٰ عنہ فرستاد و گفت کہ گوی این خواب دیدہ ام تعبیر این حسرت پس
 پہچنان کرد حضرت امام صاحب فرمود تو با این چنین خواب لائق نیستی با کثیر کتب
 گفت این خواب بی بی زبیدہ است امام صاحب تعبیر فرمود کہ کی محل از بی بی زبیدہ
 صادر شود کہ اکثر مردمان جهان از وفادہ پانہد پس ازین در دل آن صاحب
 خیال آمد کہ اگر در میان حرمین شہر نفین نہر جاری شود نہی سعادت پس
 از ان میان حرمین شہر نفین و دیگر شہر نہر جاری کنائید کہ امکان فیض آن
 جاریست کہ آوسیان و وحشیان از ان آب نوشند بعد از ان این بیت
 ہندبان مبارک را نذند **بیت** نہ انجیر نامست ہر چو پودہ نہ مثل زبیدہ ہر چو
 بعد از ان شخصے عرض کرد کہ برای دفع و بامویشی چیزی فرمایند فرمود صدقہ
 باید داد کہ برای دفع بلا و از ازار صدقہ بہترست چنانچہ در حدیث آمده الصدقہ
 قطفی غضب الرب بعد از ان برین معنی حکایت فرمودند کہ روزی در شہر
 مکہ معظمہ آتش قہر الہی واقع شد ہر چند برای دفع آن سعی کردند ہرگز فرونگرید ہرگز
 جمع شدہ بحضور حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ عرضہ نشدند کہ در صحبت آتش
 گرفتار شدیم چہیکہ فرمایند تا در امن باشیم حضرت فرمود صدقہ بدہید گفتند کیا
 صدقات دادہ ایم فائدہ نشد حضرت فرمود ان صدقہ شما ان بسبب یا قبول
 نیفتاد اکنون دیگر بدہید پس حسب فرمان ان حضرت صدقہ دادند فی الحال
 بلا آتش خلاص شدند بعد از ان فرمود روز کتب مطالعہ مبلغ نذرانہ
 ہمراہ خود کردہ جانب خواجہ توسوی روانہ شدم در موضع ماڑی شب گروم
 در آنجا اسباب نذرانہ حضرت مولانا زبیدہ رفیق من گفت خداوند برای تو

برای دفع بلا
 کتب مطالعہ

می آوردیم چو اسبقت کردی گفتم آنکس که از دست خود تصدق کند عوض آن
در روز قیامت ده چند بدیند و آنکس که مال او زودیده شود عوض آن ده و صد
بدیند بعد از آن سخن در وفاداری سگ افتاد احمد دین رویش عرض کرد
که حساب امام صاحب اوه محمودین صاحب برای حفاظت ما کیان و کبوتران این
سگ بچه داشته بودیم و بعد از چند مدت سگت بخشش را دادیم اما دو سه روز
که بسته بود نزد او نشان بماند چون بچهاوند فوراً از دریا گذر نمود و در اینجا
بحال میماند فرمود که اتم گفتم نزد چاه شسته بنشیند فرمود چیزی از مسجد دور است
از انجور پرواخت باید کرد و الگانه ز سوسگ را در خانه خویش نباید داشت
فرشته رحمت در اینجا میاید چنانچه در حدیث آمده لای دخل اللسکة فی
بلیت الکلب بعد از آن حکایت سگ پست در میان بسیار است
که در کتاب چهار درویش نوشته دیدم که شاهی بود و جوهر همیشه قیمت نزد
تو داشت هر کس که بخصو او آمد می آنرا بنمودی وزیر گفت آقبله عالمین این
چوبزگیت که هر کس را بیندانی چنین جوهر فلان سوداگر در گردن سگ خود بسته
است بادشاه ازین سخن خجید و آنرا اسیر کرد و دختر وزیر لباس مردانه کرد و جانب
آن سوداگر رفت و کیفیت بستن جوهر رسید سوداگر گفت این سگ وفادار
من است چنانچه یکبار برای سوداگری رفتم و این را بخانه خریدم بگذاشتم و من
بر جهان سوار شدم چو دیدم که این سگ نیز و سمند را فتاد و نزد یک جهان سوزن
تا آله برکناره رسید و باز من در چاهی افتادم و چند مرد آن دیگر نیز در آن
افتاده بودند سگ من هر روز پاره نان از دهات می آوردی و در آن
پس از آن خود می روزی ایشان آن مردان دیگر در جابه سوزن انداخته آنرا
بیرون آوردند و مله نیز بیرون کردند و باز آنجا سوار شده روانه شدم و این

بزرگ و وفاداری سگ

چهار درویش

سگ نیز ہمراہ من میرفت حاصل کلام بہر جہاںی کہ رفتی پیے من نگذشتی
 پس بوجہ قادیاری این دو گوہر در گردن آن لستم بقیہ قصہ در چہار و پیش
 مسطورست بعد از ان ذکر صحاب کھف افتاد و خواہ شمس العارفین فرمود
 چون جوانان صحاب کھف از خوف و قیامتوس میرفتند شخصی را عی باخصا
 ملاقی شد و احوال پرسید گفتند برای طلب خدا میرفتیم گفت من نیز ہمراہ ایشان
 روم و سگے آن بود ہر چند آزار باز داشتند لیکن پیے او نگذشت و خدا تعالی
 آزار از بان داد و گفت ای دوستان خدا مرا مگذارید کہ دوستان خدا را دستم
 و پاسبانی ایشان کنم پس بگردشیدن کلام او ہمراہ خود بردند و در غار کون سکونت
 کردند خدا تعالی بطفیل دوستان خود آزار صورت انسانی داد و ہمیشہ در غار کند
 چنانچہ شیخ سعد فرمودہ **پیت سگ** صحاب کھف روزی چند چنان
 گرفت مردم شد بعد از ان فرمود اکثر مردم بباعث خدمت سگ آرزیدہ
 شدند انگاہ فرمود شخصی در بیابان سگے تشنہ یافت کہ بسبب گی جانفش قرب
 مرگت سیدہ بود در دل آن مرد رحم آمد و کلاہ خود را دلو ساختہ بجای خیل دستار
 خود با وی بست و از چاہ آب کشیدہ پیش آن سگ نہاد پیغمبر وقت را خبر داد کہ
 کہ جمیع گناہان او بطفیل سگ پیامزدیم بعد از ان این ابیات بر زبان مبارک را

ذکر صحاب کھف

حکایت مردی

بدون از دمی از جانش نیافت
 چو خیل اندران بست دستار خویش
 سگے ناتوان را دمی آب داد
 کہ داور گستاخان او عفو کرد
 کجا گم کند خسیں بانیک مرد

پیکے در بیابان سگی تشنہ یافت
 کلاہ دلو کرد آن پسندیدہ کش
 بخدومت میان بست باز و کشاد
 خبر داد پیغمبر از حال مرد
 کسے با سگے نیکوئے گم نکرد

حکایت بیابان

بعد از ان ہمیرین معنی حکایت بی بی رابعہ بصری بر زبان مبارک را اندک

باز سجاوت

روزی در صحرای سگ تشنه را دیده رحم آمد و چهارم خود را از چاه تر کرده بکشید و هر دو را در آن
خود را بهم آورده بروی افشرد و چو آب قرا گرفت پیش آن سگ نهاد خدا تعالی بلیغ
این کار و پیرا بر تبه اعلا رسانید هم درین محل بنده عرض داشت که عجب حیرتم که اهل
سخاوت اگر چه مرتکب کبیره مثل خمر و قمار و غیره باشند او را فاسق نمی گویند فرمودند
که سخنی صیب خدا تعالی است اگر چه فاسق باشد چنانچه در حدیث آمده السخیر صیب

الله ولو كان فاسق و البخيل عدو الله ولو كان زاهدا بعد از آن
سخن در سخاوت و شجاعت اهل عرب افتاد بنده عرض داشت که در اوصاف
حسنه کدام مردمان فاضل تر اند فرمودند مردمان عرب در همه اوصاف حمیدت
برده اند خصوصاً در سخاوت و شجاعت بعد از آن درین معنی حکایت کردند که
وقتی دو تنه مردمان افغان در نیجا آمدند روی سوی آنها کرده این آیه شریف

خواندم قوله تعالی المال والبنون زینت الحیات الدنیا اولشان در زبان
افغانی گفتند نه مال کریم و نه زن کریم و نه غم کریم یعنی غم مال وزن و وزند
بیچ نداریم بعد از آن افغان همان مذکور سخاوت اهل عرب بیان کرد که برای حج
بیت الله رفته بودیم و قحط سالی نهایت بود روز در بار رفتیم و یک نیم مرغ
مخرد و بقیعت یک یال خریده مان بچشم رفیقی را دعوت کردم گفت نمورم که بقیعت
کران خریده و حاصل کلام با هم خوردیم و راه سفر گرفتیم و شنبگاه بخانه مردک
مهمان شدیم چون وقت داشت آمد صاحب خانه خانچه پیش نهاد و عیال طفلان
ومی بسبب گر سنگی در گریه وزاری شدند ما رعایت آنها هرگز نگذاشتیم

نوازی اهل عرب

از آن فرموده طریقه مهمان نوازی اهل عرب چنین است که اگر مهمانی در خانه
ایشان می آید برای ضیافت او به جیبی که دسترس باشد تیار میکنند تا
آنکه اگر چیزی بجز شسته نماند همان شسته را برای بچه و فرج کنند بعد از آن

سخن در ذکر سخاوت امامین ^{فرمودند} افتاد و خواجہ شمس العارفین نقل است کہ امیرالمؤمنین
 حضرت امام حسن و حسین ^ع بعد از مدتی بن جعفر رضی اللہ تعالیٰ عنہم یک مرتبہ برای
 حج میرفتند اتفاقاً شتر سفر حسیح پس ماند و گرسنگی فلبکہ کرد بخانه شخصی
 مشو بہ شد و بدیدند کہ نسی بر دروازہ نشسته است فرمودند ای صاحبہ نزد
 شما آبی بہت عرض کرد کہ موجود است شما یان از سوار بیافرو و آید و آرام کمینید
 و آب بنوشانید پس بہر شہ شاہزادگان فرود آمدہ آرام کردند نزد آن صاحبہ بڑی
 شیر دار بود شیر دو شیدہ پیش آنحضرت حاضر کرد و بعد از آن آن بڑ شیر آور را
 برای مہمانی ایشان فوج کرد و ہر سگہ صاحبان را بخورانید چون آن حضرت
 ازین امر واقف شدند بخور می و خور ^{سگ} فرمودند ای صاحبہ اگر گاہے
 اتفاقاً آمدنت در مدینہ منورہ افتد مہمان ما باشی کہ تا حق خدمت تو ادای
 نمایم و ما ہر دو ^{سگ} کرم اللہ جہیم و این عبد اللہ بن جعفر است چون شوہر
 آن زن آمد گفت بز ما یان کجاست آن صاحبہ تمام حال او بیان کرد آن
 نہایت خشم ناک شد و گفت قوت ما برین شیر بود الحال درین ویرانہ چکنیم
 آن صاحبہ گفت خدا از ذائق است محوض بہر چیز عنایت کند الغرض ازین
 ہر دو بعد از چند مدت سوی مدینہ مبارک رفتند اتفاقاً آن صاحبہ از کوچہ
 گذر میکرد حضرت امام حسن رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت ای مادر محرابان مال
 می شناسی گفت من درین شہر ساکنم کس را نمی شناسم حضرت فرمود کہ
 من همان نم کہ دو برابر دیگر چہارہ من بودند و بیکان تو رفتہ بودیم و تو از رو
 کمال مہربانی و شفقت خدمت ما یان بجا آوردی و بز خود فوج کردہ مہمانی
 ما تیار ساختی الحال حق تو ادا خواہیم کرد پس آن ہر دو را بخانہ خود بردند و
 مہمانی ایشان بوجہ احسن کردند ہزار بزد یک غلام ہمراہ او کردہ بخدمت

حضرت امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ روانہ کردند ایشان نیز همچنان کرد و هزار بزرگان
 کرده بخدمت حضرت عبدالعزیز رضی اللہ عنہ فرستاد ایشان نیز هزار بزرگان و
 ضیافت بنجوبی بجا آورد پس آن صاحب ستم هزار بزرگانه بسیار ممنون و شکرگزار
 این صاحب را مع ستم هزار بزرگانه غلام با عزت و حرمت و دایع کردند بدان آورد پس
 این نتیجه سخاوت است که آن صاحب یک بزرگانه تقدیر داد خدای تعالی بعبود او
 ستم هزار بزرگانه فرمود و الفرض جز احسانات که بخله منیت باشد بدرگاه خدای تعالی
 از حساب بیرون است خصوصاً در حال درویشی **بیت** بقنطاریه شکر کردن
 زنگنج به نباشد چو قتیله از دست ریخ بعد از آن سخن در ذکر سلطان المشایخ
 افتاد و خواجہ شمس العارفین بزرگان مبارک را ند که چون حضرت فرید الدین گنج شکر
 خواجہ نظام الدین را وقت روانگی یک تنگ سیاه عطا فرمود حضرت سلطان المشایخ
 چو دعا بخصت برود و ولت **بیت** گنج شکر آمدند شنیدند که صاحب دکان گریه
 میکردند حضرت عالم و صاحب متفصلاً کردند فرمودند بسبب گریه کنی سبب سلطان
 المشایخ نمود یک پیشتر از آن نمک ترید نموده بخت صاحب دکان بگذرانید
 طایفه و در آن گشتند چون حضرت گنج شکر بخانه آمدند دیدند که اندکان نمودن خود
 فرمود این دانه نمود کدام کس داده است حضرت والد صاحب گفت که زنی برالدین بخت
 بخت آمد و نمود یک پیشتر بیک کرده داد آن حضرت فرمود دینار از خانه خود برد کرد
 بودم لیکن نظام باز بگذاشت بعد از آن فرمود این بود فتوحات و کائنات
 لکن خاندان نظامیه برکت آن یک نمک تا بحال جایست بعد از آن صاحب
 کس بکایت فرمود که روزی در توبه بخت سکونت کرده بودم تا بچشم
 فرمود صاحب بکایت بخت شد یک فلوس نزد من بود بود بخت آن کرد
 نان بخت نمودیم و در جا که چهار دیوار ساخته بود فاتحه خواند ثواب آن العام بود

بزرگان مشایخ
 فرید الدین گنج شکر

حضرت مامون صاحب برسانیدم چون بزم بختیاری بر زمین افتاده بروشتم گفتم
 سبحان اللہ این فلوس از زمین برکت عرس آنحضرت حاصل شد بعد از آن فرمود
 در سبک مایان عمل نان دادن بر حلقہ اعمال مقدم داشتند پس درویش را باید که
 الملقب در درین باب سعی بلین نمایند بعد از آن فرمود در عراس مشایخ بسیار
 فرامدند کی آنست که عبادت متعدیست و تعریف عبادت متعدی در حدیث
 آمده است خیر الناس من نیفعا للناس پس زین باعث چند کسان بهره یابند و
 دیگر آنکه ارواح مشایخان عرس کنند و امداد کنند و دیگر آنکه اکثر اوقات اتفاق تمام
 که بزرگس در خانه خود برای فاتحه چیزی میسر نشد و چون وقت فاتحه آمد برکت
 صاحب عرس چیزی از طعام حاصل شد سبحان اللہ که فیض اولیا بچه طور میسر
 پس در پیکل بنده عرض شد است که برای عرس چند قدر طعام باید فرمود هر چند که زیاده تر
 باشد بهتر و اولی است و اگر نتواند هر قدر که میسر آید کافیست اگر چه بر نان خود ختم خواند
 بخورد هم جائز است باز عرض شد استم که طریقه اهدای ثواب بچه طور است فرمود طریقت
 ارسال فاتحه اینست اول بروح قدس حضرت رسول علیه السلام رسانیده
 یا روح پیران سلسله خود اسم باسم برساند و چون نام عرس آید بگوید خداوند آبا
 طعام و کلام بروح فلان شیخ و والدین و اولاد و خلفا و مردیان آن برسان
 بعد از آن روحی سکو مولوی سراج الدین سکنه که طریقه آورده فرمود باید که شمع
 عرس از عرس حضرت رسالت پیام صلوات اللہ علیہ وسلم بجنی بعد از آن فرمود تاریخ
 وفات حضرت سرور کائنات اختلاف کرده اند نزد اکثر تاریخ دو ماه بیع الاول
 و نزد بعضی ششم و در بعضی دوازدهم اما قول اول اصح است بعد از آن فرمود
 روزی حضرت سلطان المشایخ از حضرت زید الدین گنج شکر طلب خصت کرد
 فرمود ایام و عرس حضرت رسالت پیام است و آن روز تاریخ دوم ماه بیع الاول بود

بعد از آن فرمود و بجهت مختلف وفات آنحضرت اینست که بتاریخ دوم ماه رجب
 الاوّل وفات شد و از واج مطهرت آن سر رکائات صلی الله علیه وسلم نه عدد بود
 و هر واحد یکتک و زعرس کردند و بعد از آن بتاریخ دوازدهم حضرت ابو بکر صدیق
 عرس کردند بابران اکثر مردمان عرس آنحضرت صلی الله علیه وسلم بتاریخ دوازدهم
 میکنند بعد از آن غلام محمد در ویش عرض داشت که زمره مسلمانان بر روز چهار
 شنبه آخر ماه صفر عید کنند چگونه است فرمود حضرت رسول علیه السلام در ماه صفر
 بیمار بودند و بر روز چهارشنبه خشک صحت یافت و میان جمیع و بستگان آن
 خرمی و خورسندی حاصل شد ازین جهت میان مسلمانان طریق عید جاریست
 بعد از آن فرمود مؤکد و بزرگترین اعمال و طریق خواجگان چیست نان اول
 است که در دیگر خواندن چنین و شش مانده نمی شود امر آنست و سوم در ذکر
 جهاد و صغر و جهاد اکبر و جنگ حضرت علی کریم الله وجه و امیر معاویه
 شب و روزه سعادت قدم بوسی حاصل شد بصدای تمام سلطان پوری و
 غلام محمد در ویش پو پو ماری و امام نجف نذر بردار و پیاران دیگر نیز حاضر بود
 فرمودند جهاد بزرگ قسم است جهاد و صغر و جهاد اکبر که اصحابی بخدمت حضرت رسول
 علیه السلام عرض داشت که میان جهاد و صغر و جهاد اکبر فرق چیست فرمودند جهاد
 با کفار صغر است و جهاد نفس اکبر که فرمود در جهاد من جهاد الا صغر و جهاد
 الا کبر و تنوی ای شهبان کشتم با خصم پروان به مانند و خصم پروان اندرون
 قد جهاد من جهاد الا صغریم به این بیان اندر جهاد اکبریم به سهل شیری
 دان که صحنها بشکند به شیر آردان که خود را بشکند بعد از آن
 جهاد و صغر آن بهتر باشد که اگر کسی از اهل اسلام با دشمنان کافر درین دو قسم مقیم
 نماید و شهبان او را قتل کنند این اشهادت که از تیری گویند بعد از آن

بیماری و خورسندی حاصل شد ازین جهت میان مسلمانان طریق عید جاریست
 بعد از آن فرمود مؤکد و بزرگترین اعمال و طریق خواجگان چیست نان اول
 است که در دیگر خواندن چنین و شش مانده نمی شود امر آنست و سوم در ذکر
 جهاد و صغر و جهاد اکبر و جنگ حضرت علی کریم الله وجه و امیر معاویه
 شب و روزه سعادت قدم بوسی حاصل شد بصدای تمام سلطان پوری و
 غلام محمد در ویش پو پو ماری و امام نجف نذر بردار و پیاران دیگر نیز حاضر بود
 فرمودند جهاد بزرگ قسم است جهاد و صغر و جهاد اکبر که اصحابی بخدمت حضرت رسول
 علیه السلام عرض داشت که میان جهاد و صغر و جهاد اکبر فرق چیست فرمودند جهاد
 با کفار صغر است و جهاد نفس اکبر که فرمود در جهاد من جهاد الا صغر و جهاد
 الا کبر و تنوی ای شهبان کشتم با خصم پروان به مانند و خصم پروان اندرون
 قد جهاد من جهاد الا صغریم به این بیان اندر جهاد اکبریم به سهل شیری
 دان که صحنها بشکند به شیر آردان که خود را بشکند بعد از آن
 جهاد و صغر آن بهتر باشد که اگر کسی از اهل اسلام با دشمنان کافر درین دو قسم مقیم
 نماید و شهبان او را قتل کنند این اشهادت که از تیری گویند بعد از آن

حکایت نواب مظفر خان ملتان

حکایت نواب مظفر خان ملتان
ملتان را محاصره کردند و در جنگ بسیار مردمان قتل گردیدند صرف چهل تن
سپاهی همراه نواب صاحب باقی ماندند و شیران نواب بشوره دادند که صلح کردن با
سپهگان برایشان اجبت نواب صاحب زیره مصلحت نهایت در غضب درآمد و
گفت ای نادان منم دانید که اول نهی ریش در بیت امد شریف طواف کردم
و بعد از آن بستان آنحضرت صلی الله علیه و سلم باین ریش مشرف شدم و الحال
بهان ریش کاfran را تعظیم کنم لائق نیست پس آن تعصب طپش بعد چند سپهگان
شمشیر برهنه بر آورده به سنگان جنگ نمودند و مدارج شهدا یافتند بعد از آن
فرمود نفس هر انسان مثل خرس است و ساکت ماند قلندر مرید را باید که چنانچه
قلندر با خرس کشتی کند این هم در مخالفت نفس خود کوشش کند تا حق تعالی
از شتر آن نگهدارد و نرود و صوفیان این جهاد کبریت بعد از آن سخن در ذکر جهاد
سلطان روم افتاد درین اثنا راجه عبدالعزیز خان دارا پوری که برای نغز او شهر
استنبول رفته بود بخدمت حضرت صاحب آمد و تسلیات مریدانه بجا آورد و خوب
شمس العارفین احوال سلطان روم متفصلاً نمود و عرض داشت که تو این سلطان روم
نهایت قوی تر بودند مگر از چند مدت بعضی امرانادر همراه شاه روس سازش
کردند ازین جهت حکام سلطنت سلطان روم در ضعف اند و راجه شمس العارفین
فرمود عجب مسلمانان است که قوم نصارا از ملک هندی داد سلطان روم میکنند
و مسلمانان امیران او مخالفت نمودند بعد از آن راجه شمس العارفین فرمود که
در ازمی شکر استنبول و دیانت باشندگان آن چگونه گفت در ازمی شهر
تخمیناً بیست کرده باشد و عرض پانزده گروه و دیانت آنها چنانست که همه مرد
وزن در حکام شرعی شب و روز مشغول اند و همه عیال و اطفال خود را قوانین

در جهاد و سلطان روم

جنگ تعدیم کیلئے تا وقت غزایں آئیںد و چون غزاکند نام خود از دست ملازمت
 دور ساختہ محض لحد ہجرتی گفتہ و مساجد نیز در ان شہر بیشتر اند و مسجد جامع از
 ہمد کلان ترست چنانچہ قیاساً لکھہ مردوران میگنجد و گفت پیش ازین ابن مسجد
 بحکومت نصار عبادت گاہ آنها بود و چون سلطنت اسلام در نہ صد سال از
 فتح یافت آن عبادت گاہ آنها را مسجد جامع مقرر کردند بعد از ان سخن در ذکر
 جنگ حضرت علی کرم اللہ وجہہ و امیر معاویہ نہ افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود
 آنچه میان حضرت علی و امیر معاویہ نزاع و خصوصیت واقع شد ہست از روایت
 اجتہاد بود نہ از حجت عینا و پس ای درویش اگر چه امیر معاویہ ز ظلم بود لیکن نفس
 مجتہد اگر ز ظلم افتد ہم کثرت با حاصل شود پس درویش را باید کہ در حق ایشان
 بیچگونگی بعد از ان فرمود روزی حضرت امام حسین علیہ السلام پران مبارک
 رسول علیہ السلام نشسته بودند حضرت رسالت پیام صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ خلافت
 اسلام تانسی سال باقی ماند و بعد از ان قابض این خلافت مردے صاحب اسلام
 باشد چون از یسعا و مجہود شش ماہ باقی بودند حضرت امام حسن علیہ السلام
 امیر معاویہ را طلبید و علامہ خلافت او ز بخشید پس ازین حدیث اسلام حضرت
 امیر معاویہ ثابت شد و قول اہل فضل باطل کہ در اسلام امیر معاویہ شک
 می آند و سخن ناسنہ می گویند بعد از ان این چند ابیات بر زبان مبارک اندا ہیا

و اگر عباد علیہم

ابیات روزندست و رافضی

حسب علیہ فی فضل العین	خانوان زوجہ بیہد حسین
جای بنید می حسن حسین	شان او سد و ج بل اتے
لا الہ الا اللہ	رافضی جو در حجب و کلمہ
اسکو ایچوب مول نہ تارے	اسکا ایچوب پانہ پانہ ہے
گا کہ سے اوہ اندر نہ تارے	لا الہ الا اللہ

مُوہون حب علی سداون راہ علی کے مول نہ اون	خارجیان واکم بتاون حب خصبین ایچہ ہے جفا
لا الہ الا اللہ	مُوہون حب سداون کوڑھی
دشمن ہین علی کے پورے پوچن لاس تہی عت اتا	جوڑن بت بناون چوری
سُنجین یا وی یلوی گھٹے خوب کرینے نہونہ موکالے	لا الہ الا اللہ
لا الہ الا اللہ	پٹن کارن ہون او ہتے
دشمن ایچین علی کے پوری شہ کے ترے کرن نو	رب کیستونے ایچہ قواہ
کوڑھی کر وی ہین جالی تھین ن والین مرد سہالی	رافضی ایچن رب کوڑھی
عرات بیست و چہارم روز ذکر عبادہ حضرت خواجہ توسوی شب دو شنبہ سعادت صحبت حاصل شد مولوی معظّم دین مرد لوی و سید المد بخش حاجی پوری و پیر غلام محمد سیال و مہر محمد بخش سدا سکندریہ و یاران دیگر نیز حاضر ہوئے سخن در ذکر عبادہ خواجہ توسوی افتادہ خواجہ شمس العارفین فرمود حضرت مولینا خواجہ توسوی پیش از برآدن ریش مبارک با حضرت خواجہ نور محمد مہاروی بیعت کرد و تا اتمہا ہرچہ وقت از گشتگی و تشنگی و بی خوابی کہ ایضا صوم معنوی گویند حالی نبودند و در موسم سدا بر چہار پائی سر ہنہ خواب کر و گاہے جاننا زیر پائی مبارک گسترانے کہ و چار پائی آنحضرت بر میان برگ خرما کندان بافتہ بودی و اکثر اوقات روزانہ ہشتی چنانچہ جلد ساقین	پٹن اندر ہر عاشورے
لا الہ الا اللہ	گھت بہوت کرن ہے
لا الہ الا اللہ	چالی شنبہ سیانان والی
لا الہ الا اللہ	گھت بہوت کرن ہے

عرات بیست و چہارم روز ذکر عبادہ حضرت خواجہ توسوی

هر دو پا مبارک سخت و مائل بسیار شده بود و گاهی مریض نیز نشستی و گاهی بر پا
 جلوس فرمودی و هرگز بر چپ نه تخته نه ساختی و از همه میویات چیزی نخوردی
 مگر شیره درخت اراک سنت حضرت گنجه شکر دانسته بخوردی از نگاه این مصراع
 بزبان مبارک راند مصرعه و اندر گنج شکر سلیمان توسوی بعد از آن فرمود
 نسوار تا کو ساده بدست چپت همال فرمودی با وجودیکه نسوار گوناگون بنامی و
 پشاور می و غیره بخصه آنحضرت موجود بود بعد از آن فرمود در ویشان است
 حضرت از گنبدین پیشه وزن پیشه بسیار تنگ لاچار بودی و حضرت صاحب گاه
 از گنبدین آن شکایت فرمودی و هم کس را بمرحله کشی ارشاد فرمود بلکه گفته که
 خون جو دمن تلخست ما را پیشه نمی کند بعد از آن فرمود آنکس که مستغرق
 محبت باشد آزا از ایند امودی چه پاک بعد از آن این بیت بزبان مبارک
 راند بیت طار روح ام قدس نشین شده پاک و تنم که چه شود چو قفس جاک خاک
 بعد از آن فرمود او را در اذکار آنحضرت بیشتر بودند که ماسوای صلوته تجمد و
 اشراق و چاشت بهیت کت صلوته او بین بعد صلوته مغرب میخوانند و
 ماسوای بین تمام شب در اذکار و شغال بگذاردی بعد از آن فرمود که خوش
 آنحضرت اکثر نان گرم ساده با گوشت بودی و قدری و عن زرد نیز در آن
 انداختی و گوشت خوردنی آنحضرت نیم بچته می بود که دیگایی از آن می توان خورد و
 بقدر دو یا سه شاهی از آن طعام بخوردی و بوقت خوردن طعام جام خوردن
 آب پر ساخته نزد آنحضرت نهادندی و لقمه قدری خایید و پس آن قدری
 زبشت پیدا تا آنکه هیچ لذت از آن طعام نیافتی بعد از آن فرمود از آن چهار عادت
 آنحضرت این هم بود که گاهت تنها نخوردی اکثر اوقات دلو می میخوردی همراه خود
 را اگر بخانه تشریف آلودی و تشریفیه همراه بنشاندی که از بطریق معبود آنرا

طلب کرد و والده صاحب آن دختره رضه شست که ای غریب نواز آن دختر ایشان
 بالغه شده است اکنون همراه شمانی خورد همان وقت که پاسبی که علامت خطیه باشد
 طلبیده بر همیشه خود نهاد و گفت که این نامه دختر خود پسر شما کردم بعد از آن
 اگر بدولت خانه خوردی دختر پسر خود گل نهد صاحب همراه بنشاندی بعد از آن
 فرمود روزی بیست معارف شریفین خواند آن استخوان تشریف از زانی فرمود من
 نیر پاسبی که با بودم تا که باران سخت باریدن گرفت موضعی بود هم باران بسیار
 خانه بخانه رفتند در من در خیره صاحب او گل محمد آمدم و چون وقت چاشت بیاید فرمود
 سلووی محمد امین را بیاید تا همراه او بخوریم گفتند هم باران بسیار باریدن باران
 جا بجا رفته اند مگر این حافظ قرآن حاضر است فرمود این هم سلووی است آن همراه خود
 بنشاند و طعام خوردند پس ای ای در آن حافظ بنام سلووی شهر شد بعد از آن
 فرمود اگر چه از پیش امام بود آنحضرت در شرم پیش امام ابوبکر علی ای دو با
 پیش امام شدم و دو بار پیش آن حضرت افتد اگر دم بعد از آن فرمود بسیار پیوه که
 گوناگون مانند پسته و کشمش و بادام و انگور و غیره که از کابل و قندهار می آمدند همه
 بدرویشان آستان و دو استکان تقسیم میکردند و خود از آن چیزی نماند خوردند
 از آن فرمود مردان ضعیفان بسبب ضعف و آن عمر خیر خوردن نمانند و سلووی
 پاسبی طاقت نمی دارند آنحضرت گاهی جانب نشسته التفات نظر می نمود اما آن
 بسبب ضعف و دانه منقی می خوردی روزی خادمی سده دانه منقی را آورد و خورد
 بهت آرام دل کافیت بعد از آن فرمود خور زده و تر بوز هم بخوردی و چون
 غلبه نمودی یک و جرعه آب نوشید و لباس آنحضرت نیز به تکلف بود هر
 چه بود بپوشید و سر او را از تقسیم بیاید آنحضرت فرمود که در ده و گاه
 ردای سبز خطوط دشتی و گاه لکنی سرخ و زرد و خطوط پوشید آنحضرت

آنحضرت قمتین کلاه چهار ترکی سب رخ مغزی و سر و پل بود و پوسه سر را
 زاده غلام نبی مہاروی لشکر بار یک خط زومہ خود کرده بود بعد از ان فرمود چنانکہ
 ولایت و بیعت خواجہ مہاروی شہرت نیانت کہ حضرت خواجہ توسوی رہت
 چنانچہ از دیار پنج و بخارا و ابران ہواست و مہند و مہند و حرمین شہر بصرہ ہر کس
 ہمتداد خود از ایشان فیضیاب شدند بعد از ان فرمود پیش از زیارت خواجہ
 توسوی در دل خیال بود کہ مشایخ ان تقدیمین مانند غوث الاعظم و شیخ بہا و دیگر
 بدرجہ ولایت کمال بودند چون بیعت خواجہ توسوی شرفنا شدم دانستہ کہ شاید
 تقدیمین ہم برین تہذیب پیدہ باشند بعد از ان فرمود جمیع انہاں و اقوال و
 خلاق آنحضرت مطابق سنت نبوی بود بعد از ان فرمود خواجہ میفرماید
 ہر کس دنیا را بدگفتہ اما آنکہ ولانا روم گفتہ ہر کس گفت **بیعت**
 اہل دنیا پرہیز چہ کھین بہ لغت الدینا ہر ہمین ہم گفتہ اگر ما ہر کس
 علم بود از مولانا روم ہمیشہ گفتی بعد از ان فرمود حضرت خواجہ توسوی
 گاہ گاہ خواجہ شہر علیہ السلام تشریف آوردی چنانچہ دینی ہندو حضرت خواجہ
 بوم سوزن ریش پرکن ہمال پیرک پینا ہست ہست آواز حضرت خواجہ
 ہشت و نہ تازیہ تعلیم او بجا آورد و چون ان ہذا شہر روی ہست و کالی
 فرمود کہ ازین بخش نص عیالک ہم بود الگاہ و فرمود ہست ہست ہست
 نظام الدین و ہوتی اکثر اوقات خواجہ ہست ہست ہست ہست ہست
 آورند و انہا ہست معونی صاحب بنام ہست ہست ہست ہست
 زیارت ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست
 خواجہ نظام الدین ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست
 حضرت خواجہ توسوی ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست ہست

شمس العارفین عرض نصیحت نمود فرمود امر روز و پنجای سکونت کنید انگاه حضرت
صاحب بود مردی را باید که از خواهش نفسانی و وسوسه شیطان پرهیز کند و با وصی
پیر خود موصوف شود هر چند این محل حکایت حضرت محمد شاه لکنوی زبانه
سبارک را ندک سید محمد علی شاه مردی زاهد بود چنانچه شش سال در شهر اجمیر تیر
مکان نهاده بود معین الدین آبگوشی میگردد و بعد از آن زیارت روضه مبارک
حضرت خواججه فرید الدین گنج شکر رحمة الله علیه و همان سال حضرت خواججه توسوی نیز
و آن جا آمدند حضرت محمد علی شاه بخدمت خواججه توسوی عرض حال خود بیان کرد
وقت خلعت آن سید موصوف همراه خود کرده روانه شدند و در اثنای راه حضرت
خواججه توسوی فرمود ای سید چیری از سخنان شوقیه بگو حساب الامر شروع کرد حضرت
خواججه توسوی پدید آمد و اسب ماوی حضرت را نیز بر تمام بدن خرق جگر شد بار
فرمود همین متبخوان تا چند کرت بگفت و بعد از ساعت در توسته شرف
بسیدند و از شاه صاحب رسیدند که حاجت تو چیست گفتا میخوامم که به بیت ایشان
مشرف شوم فرمود چند چیز مخالف بیت در وجود تو موجود اند تا از آن ازاد نهایی
بشیرل مقصود زرسی اول آنکه به منصب نوایی موصوف گردی هر گاه باین منصب
منسوب باشی مردان دیگر در نظر او هیچ می نمایند و دوم بصفه توات موصوف
شده جو مردی که قاری باشد دیگران را غلبه خوانی منسوب کنند سوم فقر علم
سید شخصی که عالم باشد مردان دیگر در نظر او جاهل نمایند چهارم فقر قوم سید
که سید باشد گوید اگر کسی بسیار علوم می خواند سید نتواند بود چون شاه صاحب این
سخن شنید زار زار بگریست در ویشان استهان گفت ای سید گریه کن این سخنان
حضرت بر تقصیر تو میگویند بسیار باش بگوشش هوش بشو سید موصوف
عرض داشت که من جمیع اوصاف مذکور را گذشته بارادت کامل حضور ایشان

حکایت حضرت محمد شاه لکنوی

آمد چون طالب صدق دانستند به بیعت خود شرف کردند بعد از آن وارد وازگان
 ساسابل او را شاد فرموده بجزیره واحد بنشانند بعد از چند مدت بدین مملکت
 موصوف ساخته روانه کردند بعد از آن به سمت شهر دهره غازیخان سفر کردند
 در بازار آن شهر میرفتند و گاهی با بل دنیا التفات فرمود می بارگاه تو با
 بهاول خان جهت زیارت ایشان می آمد اما هیچ غرض نشستی روزی مردی
 عرض داشت که این گردش کوچ و بازارها که می کنند چه فائده دارد اگر یکجا می نشستند
 فرمایند بهتر باشد آن شاه صاحب این بیت بزبان مبارک اندمیت هرگز
 نشوی شیربایان طریقت به تاسک شده در کوچ و بازار نگر می پس در محفل
 بنده عرض داشت که حاصل مطلب این بیت چیست فرمود بدو که خدا تعالی بر تو
 عجز و نیاز بسیار پسندست لهذا مردان خدایجناب که بر پا خود را بسگ منسوب سازند
 و از همه کمتر میدنند تا بر تپه شیری برسند بعد از آن فرمود شیخ را باید که موها
 استعداد مریدان بدو شغال فرماید و مرید را باید که از صحبت غیر حذر کند بعد از آن
 فرمود در روشن اباید که شب بگذرد و عبادت که صحبت به بند و تا از کمال نفس
 بر بد بعد از آن فرمود روزی چند خادمان بخدمت شیخ فریادین گنج شاکه
 آمد و عرض کرد که سپهر ایشان بسبب فاقه قریب مرگ است اگر چه عنایت فرمایند
 بخورایم فرمودند بحال هیچ چیز موجود نیست از کسی عرض بگیرد گفتند ما را کسی ضرر
 نمی دهد و میو خیر هر چه کند خدا کند بعد از آن که مدت خبر دادند که صاحب او ایشان
 فوت گردید فرمود تجویز و تکفین آن بکنید گفتند نه جا نیست و نقد که کفن او سانه
 فرمودند حسن زیربالا کرده و شن کنید پس همچنان کردند سبحان الله که مانع بود
 اسکان نیا جیفه را ترک کرده بحق مشغول شدند بعد از آن محنتی سخن در ذکر تقوی
 افتاد و عا که عرض داشت که تقوی کدام کس باشد و او چه شمس العارفین فرمود تقوی در

و در هر چه صحبت با او کردی

و در هر چه صحبت با او کردی

بعد اطلاع صدوفیان بسیار دعا دارد اما از آنجمله بر سه قسم اند او نئے واعلی و اوسط اولی
 آنکه از صبیح شیاره دعا و دنیا خسر از نموده چنان خود که زنده بماند و اوسط آنکه در
 صبح شمس یا خودی در پیشمیدنی و غیره تحقیق نماید که آیا طلال است یا حرام بعد از آن
 استعمال کند و اصل آنکه از صبح تا سوهی بعد از آن که کرده نیز از آن کون برکناره آب
 روان نشیند و در شمس و غیره که از برگ و چمنان کند و آب از چشمه بنوشد و
 چون بریزد در دو مکان در پندگان بخورد در هرین محل مویسی غلام حسین
 در پیشمیکرد و در خود نوشت که تو سحانه و تعالی صفت متقی بوصف دیگران

در صورت فقره استخوانی انقباض و انقباض و الصلوة و همما ردقنا هم ینفقون
 خواج صاحب سوا آنقدر ذکر سقیان که در قرآن مجید است و بجز صلوات و شهادت هم نماید
 بعد از آن سخن در علامت است و من افتاد خواج شمس العارفین فرمود که مؤمنان سخن
 نباشد از قنات و عدت و ناست هر کسی را که از این سه یکی را سخن باشد آن کمال لایق
 است و اگر زین کسری خالی باشد آن ناقص الایون است بعد از آن سخن در چهار
 علامت افرا و خواج شمس العارفین در زبان مبارکت اند ساکت اباید که چهار چیز خود
 لازم گردانند کم خوردن و کم گفتن و کم با چنان شستن تا دوام که در پیش
 این چهار صفت موصوفه باشد میر توبه بنایس و همچنین شیخ شمس تبریزی فرموده همیشه
 کم خوردن کم گفتن سخن خود تو کم با خلق بودن جواب کم جو + بعد از آن شخصی
 در حدیث است که اگر از گفتن و خاموشیدن که اعم بهتر است خواج شمس العارفین
 فرموده برای علی گفتن بهتر است و در پیش را خاموشیدن افضل است زیرا که در روز
 قیامت هر کس از اعمال او پیشش کند عالم را از علم و صدوفیان از پرده پوش
 و خاموشی سؤل کرده شود بعد از آن فرمود خلع بر او قسمت مصوری و مستوی
 صدوری است که از مخلوق گناه کند و ضوی است که با وجود زان فرزند علما

در حدیث است که اگر از گفتن و خاموشیدن که اعم بهتر است خواج شمس العارفین

در حدیث است که اگر از گفتن و خاموشیدن که اعم بهتر است خواج شمس العارفین

حکایت بابا زید

دیگر در یاد حق سبحانه و تعالی مشغول باشد بعد از آن حکایت بزبان پارک
 راندند که روزی حضرت فریدالدین گنج شکر رضی الله عنه بر ملاقات زبیر حضرت
 جنید بغدادی رحمة الله علیه رفتند و چون نزدیک روانه آن غار که در خلوة
 مشین بودند آمدند و از اندرون غار آواز دادند که در اینجا میایستند حضرت بعد از
 روز ملاقاتی شدند و پرسید که سبب از آمدن تیران و منع فرود گفت که آن
 وقت بر سر جالتی بود که اگر شمانزد یک من آردی سوخته میشدی باز حضرت گنج
 شکر حال نفس و پرسید گفت این پاس من بریده که می بینی از شاست نفس است
 وقتی سال درین غار بعبادت خدا تیمالے بگذاشتم و روزی زنی رفته گو سپندان
 درین کرم می چرانسی چون آواز او شنیدم خودم که با صحبت کنم چون با این
 همیشه پایی از غار بیرون کردم از غیب آید که اسی در پیش از دوستی ما رو کرد
 بشهرت نفسانی مشغول شدی بجزر شنیدن آواز باز در غار رفتی و تو با مردم و با
 که بیرون کرده بودم و اقطع کردم و اکنون پنجاه سال گذشت پس بعبادت
 ریاضت مشغول ام اما از شتر نفس بین نیستیم بعد از آن سخن در ذکر زبیران سید
 پیکر یافتند و او به نفس لمان بین فرود و در راه ریاضت بی مثل بودند و در مرتبه
 تو میدانی بحال رسیدند روزی بر میان نمودند و چون در وقت آواز زبیران
 سید و نفس برایش من بجز شتر آمد و حال آنکه عمر من پنجاه سال بود شما را باید
 کوزه های وند و بشکاید و لباس های سب و بیاید بین از پیکر زبیران خود را لباس
 و نمیه و شستن آن وقت دست آید از نفس زبیران که بعد از آن سخن
 ذکر سلطان با بوفتاد و بوسی نطام الدین سید زبیران
 سعادت و در سال هزار و اولی سالان با بوفتاد و بوسی
 و بعضی موران صاحب او مخالف شریعت است آن بوفتاد و بوسی

ذکر زبیران

و

تنبیه سخنان درشت میگفتم و در ویشان او گفت که چنین سخنان در شان ایشان
 میگوئی و از جد بزرگوار آن سلطان با بهو صاحب غیب نمی داری خواجہ شمس العارفین
 فرمود که اکثر مردمان در ولایت سلطان با بهو شک می آرند که او شان در کدام
 کتاب خود نوشته است که اگر حضرت خواجہ فرید الدین گنج شکر رحمۃ اللہ علیہ در زمان
 مآظهور یافتی راز سجانی و اسرار یزدانی او را تعلیم نمودی اما نزد من آنست که چنین
 سخن از آن حضرت بظهور نیامده باشد و اگر تسلیم کنیم نمایم آنهم در حالت مستی گفته
 باشد و اقوال و افعال مستان را از خدایت بعد از آن بر زبان مبارک راند
 که مرتبه و مقام حضرت گنج شکر رحمۃ اللہ علیہ بالاتر بود و سلطان با بهو صاحب را
 با ایشان چه نسبت بود بلکه فیض یافتگان ایشان نیز از همه سبقت برند همین
 معنی حکایت سید محمد گیسو در از افتاد خواجہ شمس العارفین فرمود سید محمد
 گیسو در از مرید حضرت شیخ نصیر الدین در کوهستان و دوازده سال بر یک سنگ
 نشسته ماند و به سبب استغراق از عالم هیچ خبر نداشتند موسی سر در
 شده همه بدن را پوشیدند و شخصی طالب خدا را خواجہ خضر علیہ السلام ملاقی
 شدند و فرمود اگر طالب حق باشی بخدمت حضرت سید محمد گیسو در از بر حسب
 اذارشاد آنحضرت بخدمت سید موصوف حاضر شد سید مذکور سر بر دوش فرمود چه
 حاجت داری گفت برای رسیدن آه خدا تعالی آدم آن حضرت فرمود من سبکین
 را ازین امر چه خبر است آخر الامر چون آن شخص بسیار الحاح نمود آنرا بیعت کرده
 راه خدا تعالی تلقین فرمودند بعد از آن خواجہ شمس العارفین فرمود که علامان
 غلام حضرت خواجہ توسوی رضی اللہ عنہ در مرتبه ولایت نہایت کمال بودند
 چنانچه حضرت محمد باران خلیفہ آن حضرت چون بطرف اجمیر تشریف روانه شدند
 صرفاً نیم پاد پیوه زیب را در راه همراه خود بردند و یک نفیق نیز همراه شان

در از مرید حضرت شیخ نصیر الدین در کوهستان و دوازده سال بر یک سنگ نشسته ماند و به سبب استغراق از عالم هیچ خبر نداشتند موسی سر در شده همه بدن را پوشیدند و شخصی طالب خدا را خواجہ خضر علیہ السلام ملاقی شدند و فرمود اگر طالب حق باشی بخدمت حضرت سید محمد گیسو در از بر حسب اذارشاد آنحضرت بخدمت سید موصوف حاضر شد سید مذکور سر بر دوش فرمود چه حاجت داری گفت برای رسیدن آه خدا تعالی آدم آن حضرت فرمود من سبکین را ازین امر چه خبر است آخر الامر چون آن شخص بسیار الحاح نمود آنرا بیعت کرده راه خدا تعالی تلقین فرمودند بعد از آن خواجہ شمس العارفین فرمود که علامان غلام حضرت خواجہ توسوی رضی اللہ عنہ در مرتبه ولایت نہایت کمال بودند چنانچه حضرت محمد باران خلیفہ آن حضرت چون بطرف اجمیر تشریف روانه شدند صرفاً نیم پاد پیوه زیب را در راه همراه خود بردند و یک نفیق نیز همراه شان

بود روزی در راه شخصی آواز داد حضرت محمد باران صاحب بسوی آن رفتند
 و رفیق ایشان بهمانجا ماند بعد از سلام حال او پرسیدند گفت خضرم باز
 آن حضرت گفت مطلب شما همین جا خواهد شد چرا مشقت سفر بر خود تحمل کنید
 محمد باران صاحب فرمود ما را از فتنه در احمیر ضرورت نیست زیرا که فرمان پیر زمین
 است پس از خضر علی السلام نخواست شده نزد رفیق خود آمدند و بسوی احمیر
 شرفیاب رفتند و بعد از چند مدت مراجعت نمودند بخانه خود رسیدند و پیش از آن
 نوشته سفر پنج توله باقی بود همچنان اسد کاکلان حق همین نمک که خضر علی السلام خاطر
 داری ایشان میکرد و به چندین سفره از قدری از بسبب بخوردند و باز بسبب است
 بخانه رسیدند بعد از آن فرمود هر بدی از مریدان حضرت محمد باران صاحب
 محمد مراد نام در غار گوشه شسته بود روزی شخصی بخدمت خواجہ توسوی آمد گفت
 محمد مراد را پانزده سال بوده که در غار گوشه نشین شد بهت خواجہ صاحب اب و آو
 بخت که بسیار حیوان وحشی در کوستان میمانند بدان اسی عزیز گرچه گوشه نشینی
 بهنیا بزرگ ترست گرز در مرتبه خواجہ توسوی بهیم قدر بود اگر چه حضرت سید
 بود در کمال بودند که نسبت مرتبه عالی شمع خرید الدین گنجه شکر گرز و نا نهیا
 قریب ایشان سر شهر است چه پاک استایل ایشان در مرتبه و به سببی اگر گنجه
 بعد از آن سخن در ذکر خواجہ توسوی افتاد خواجہ شمس العارفین نور و حضرت نور
 سوی رضی الله تعالی عنه در مرتبه تخریب نهایت کمال بود چنانچه
 نینا پانصد همان بجز آنحضرت بودند ای با وجود چنین شرح
 در ساختن بودند و آنحضرت مانند مروی چنین بجز آنست
 اشقی بعد از آن ذکر ماتم اصم حقه عایت خواجہ شمس العارفین
 ماکت اند که روز ماتم صوم خواجہ قیلوا نمود و بدی است

کہ امام کدائم شخصید اند و کد امام کد امام جدا و کد امام بجز ما از زمین سخن تخیر آید کہ ہدیت غفرتن
 ایشان جنگ پیگوند شروع گشت بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ روز با حضرت
 خواجہ توسوی کشتی سوار شدیم و انہو ہی مخلوق نہایت بود بجد کہ کشتی در خوف
 غرق شد ان مدد و تپش انما بانیر غالب بود من پیش آنحضرت عرض کردم کہ از جهت
 کثرت آدمیان کشتی را خوف غرق در پیش است ارشاد فرمایند تا چند آدمیان از
 کشتی بیرون شوند کہ تا کشتی بخیرت برسد سوی من نظر کردہ سرنگون کرد و معلوم
 شد کہ نظر شفقت است یا غضب مرا زمین سخن شرم آید کہ چہ شوخی کردہ ام بعد ان
 شخصی سایہ چتر بہر کپان حضرت کرد سوی آن نظر کردہ فرمود این ابر طرف
 کن پس ہی اورا گفت برو باز بر سر آنحضرت سایہ بکن اگر منع فرمایند بگوئی کہ سایہ
 بہ خود کردہ ام و جای دیگر نیست کہ بروم پس ادہمچنان کرد حضرت صاحب
 خاموش شد و قیام کرد و نہ ہان مان کشتی روان گشت چون کشتی بہ
 دریا رسید لرزیدن گرفت و ہر کپان رسید زندگانی منقطع شد و ہمہ با یکدیگر
 و فرار کردند چون حضرت صاحب بیدار شدند احوال کشتی پرسیدند و باران
 گفت بخیرت بنامہ رسد ہمدہ مردمان از کشتی سلامت بیرون آمدند
 ہمان وقت حال حال تمام اصہم یاد آید کہ بزرگان را گوناگون حالات باشند بعد
 از ان فرمود روز از منشی علام حسن عثمانی رحمۃ اللہ علیہ با شماع آید کہ ظہر
 ہجرت خواجہ توسوی بصفات جمال چنان جلوہ زدہ بود کہ هیچ کس
 الحاققت نمودی کہ مقابل سحر مبارک او نشیند و ہمہ محفل نشینان خورد و
 کمان بن تصویرات بنشد ہمدی و بجز اجازت آنحضرت زبان نکشادند
 و ہمان آن بصفات جمال منور بود کہ اکثر مردمان را از تعلقات جدا ساختہ
 باہندار شد و فرمود پس از ان ذکر خواجہ معین الدین ضی اللیل تعالی انما

کد امام کد امام جدا و کد امام بجز ما از زمین سخن تخیر آید کہ ہدیت غفرتن
 ایشان جنگ پیگوند شروع گشت بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ روز با حضرت
 خواجہ توسوی کشتی سوار شدیم و انہو ہی مخلوق نہایت بود بجد کہ کشتی در خوف
 غرق شد ان مدد و تپش انما بانیر غالب بود من پیش آنحضرت عرض کردم کہ از جهت
 کثرت آدمیان کشتی را خوف غرق در پیش است ارشاد فرمایند تا چند آدمیان از
 کشتی بیرون شوند کہ تا کشتی بخیرت برسد سوی من نظر کردہ سرنگون کرد و معلوم
 شد کہ نظر شفقت است یا غضب مرا زمین سخن شرم آید کہ چہ شوخی کردہ ام بعد ان
 شخصی سایہ چتر بہر کپان حضرت کرد سوی آن نظر کردہ فرمود این ابر طرف
 کن پس ہی اورا گفت برو باز بر سر آنحضرت سایہ بکن اگر منع فرمایند بگوئی کہ سایہ
 بہ خود کردہ ام و جای دیگر نیست کہ بروم پس ادہمچنان کرد حضرت صاحب
 خاموش شد و قیام کرد و نہ ہان مان کشتی روان گشت چون کشتی بہ
 دریا رسید لرزیدن گرفت و ہر کپان رسید زندگانی منقطع شد و ہمہ با یکدیگر
 و فرار کردند چون حضرت صاحب بیدار شدند احوال کشتی پرسیدند و باران
 گفت بخیرت بنامہ رسد ہمدہ مردمان از کشتی سلامت بیرون آمدند
 ہمان وقت حال حال تمام اصہم یاد آید کہ بزرگان را گوناگون حالات باشند بعد
 از ان فرمود روز از منشی علام حسن عثمانی رحمۃ اللہ علیہ با شماع آید کہ ظہر
 ہجرت خواجہ توسوی بصفات جمال چنان جلوہ زدہ بود کہ هیچ کس
 الحاققت نمودی کہ مقابل سحر مبارک او نشیند و ہمہ محفل نشینان خورد و
 کمان بن تصویرات بنشد ہمدی و بجز اجازت آنحضرت زبان نکشادند
 و ہمان آن بصفات جمال منور بود کہ اکثر مردمان را از تعلقات جدا ساختہ
 باہندار شد و فرمود پس از ان ذکر خواجہ معین الدین ضی اللیل تعالی انما

خواجہ شمس العارفین فرمود کہ در ملک ہند تارکی کفر نہایت بود چون حضرت
خواجہ بزرگ بارشاد رسول علیہ السلام در دیار ہند کشتی نصیحت از زانی فرمودند
کفر نہایت بود و اسلام روشن کرد و حتی کہ ہندو ہند و کفر اسلام قبول و آمد
و فی ما بین اجد پتورا و آنحضرت مخالفہ واقع ہوا و بارہا پیشانی مبارک را
پیچ نتوان کرد و گفتہ کہ لطافت مقابلہ پارہم چرا کہ قوت ایشان را نہ چندان
الہی ست اگر معاملہ بر ظاہر بودی آنچہ تو نسبتی کردی بعد از این ہند
صوفی را ظاہر بشریعت و باطن باطن تقیبتا باید داشتہ بود و میرزا غنی
حافظ انداز فرمود ز می خواجہ صاحب مسجدی نشین ہند ہند علم کہ
دیوان فظ تعلیم میکرد خواجہ روحی سرا کہ در فرمود تو چہ فرما مید کہ شایعہ
دیگر باشد آن معلم تقریر دیگر آغاز کرد و باز فرمود بخورند شایعہ ہند
دیگر باشد ہمین طور پنج بار تقریر دیگر بیان کرد و آخر آن معلوم ہند خواجہ صاحب
ہند و گفت گمان میکنم کہ خواجہ صاحب ایشانند بعد از این فرمود ان دست
بیت ابخیاں لطف می شاطہ جلالک طبع ہند و فرمود یک سخن بلند
کتاب ہند میرزا محسن فرمود مراد از می عرفان بہ تیمالی مستور و شایعہ
جمع عبارت از عارف کامل ست و برگ گل گاہ ہند ہند ہند ہند
حقیقت ست یعنی چنانکہ کاتب برگ گل سترست ہند ہند ہند ہند
بباش ربیت نہان میداد یعنی شام خود را بشیعت کہ ہند ہند
مشرین سازد تا مراد کامل ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند
اہوق شماع از سخن او چید کہ غنی و کلمہ ہند ہند ہند ہند ہند
ست ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند
کہ ہندی گفتی چنان کہ ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند ہند

بیت

اگر حسن و را پوشیده در و هر کس چہ دیدار او شتاق شود اگر چه سیاه فام باشد
 ہمدرین محل فرمود الا انسان حریص علی ما منع یعنی انسان خواهش
 کند است بران چیز که از ان باز داشته شود بعد از ان سخن در ذکر
 صوفیان افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود صوفیان متقدمین مال دنیا را بحکم حدیث
 الدنیا جیفۃ و لہا لہما کلاب قبول نکردند و اگر چہ کہ آمد باز برآہ
 خدایتعالی دادند و صوفیان حال مال دنیا را دوست دارین و آہستہ جمع میکنند
 مرآت بلقیسیم در ذکر تکبر و کیفیت فنا و ہستی مہوم
 روز جمعہ صبح حضرت خواجہ شمس العارفین حاصل شد مولوی سلطان محمود
 ناٹیوالہ و غلام محمد در ولین بوٹو ماری و عالم شیر لانگری و پاران دیگر نیز حاضر ہوئے
 سخن در ذکر تکبر و جبذ آن افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود عبادت شکر مقبول
 نیست پس تکبر موجب غضب خدا ایتعالی و مضر ایمانست و باز دارندہ از عرفان و
 ذلیل کنندہ بندگان ست ہمدرین محل حکایت ابلیس بر زبان مبارک راند
 کہ روزی حضرت موسی علیہ السلام بطریق معبود جانب کوہ طور میرفت دیدند کہ
 شخصے در راہ شمسہ گریہ و زاری میکرد حضرت موسی علیہ السلام فرمود کہ نام تو چیست
 گفت ابلیس فرمود این گریہ زاری چرا بیگنی گفت چند کبہ سال عبادت آن ایزد
 تعالی بجا آورده بودم الحال مرا از جناب ملعون و مردود گردانید اگر ایشان
 بجناب پروردگار بخشش این گناہگار میطلبند عین سعادت چون موسی
 علیہ السلام بر کوہ طور فرستند عرض کردند کہ ابلیس لعین جناب تو التماس بخشش
 از حق سبحانہ و تعالی نہ آید کہ امی موسی او مردود از لیست لیکن آزا بگو کہ اگر منہ
 قبر حضرت آدم را سجدہ کند خواہم بخشید چون حضرت موسی علیہ السلام نزد
 آمدند گفتند ای ابلیس خدا ایتعالی میفرماید کہ اگر قبر حضرت آدم را سجدہ کند بہ

مرآت بلقیسیم در ذکر تکبر و کیفیت فنا و ہستی مہوم

مرآت بلقیسیم

پیشتر گفت اسی موسی چون آدم را در حالت حیات سجدہ نکردم اگر احوال سجدہ کنم
 پیش مخلوق شمر سار شوم و گویند کہ در حالت حیات سجدہ نکرد احوال خاک را سجدہ کرد
 بعد از ان فرمود اکثر مردمان بنسب خود مغرور شوند و از ہول قیامت
 غم نمیدارند و نمی دانند کہ بجز اعمال صالح برائی نیست چنانچہ در حدیث مسطورست
 مَنْ بَطَّحَ عَمَلَهُ لَمْ يَسْرِعْ بِهِ نَسَبَهُ پس سالک اباید کہ از فخر نسب خود قطع نظر
 کردہ بحق مشغول شود ہمدردی منحل بندہ عرض داشت کہ اکثر مردمان کذاب خود را
 بنسب اوت منسوب کنند حکم عیسیٰ خواجہ شمس العارفین فرمود حضرت رسول
 علیہ السلام در حق ایشان فرمود لعنت کند خدا تعالی انگس را کہ با وجود قوم غیر خود
 بقوم سادات نسبت کند و بر انکس کہ با وجود اوت بقوم خانان منسوب سازد و این
 حدیث بزبان مبارک رانند لعنت اللہ علی الداخلین و النارجین الحدیث
 بعد از ان لحنی سخن در ذکر رفع ہستی مہوم افتاد خواجہ شمس العارفین کی وہی سو
 بندہ کردہ فرمود سالک اباید کہ اکثر اوقات این ابیات مولانا روم را مطالع
 نماید کہ بر اسی رفع ہستی مہوم نہایت نافع اند و آن اینست ابیات

فایز

باز بچشم مہوم

بہای تہمت

<p>کہوش دامن ما برین بجز ایستے کہ خلاہی نشان ست تو تھی نیستی جویند جامی رخسار کار کا ہشت نیستی دلا بڑ کا حق و کار کا ہشت این ست یہ ہے ہندوستان کا کا فرقہ ہندوستان مانع ان بات کہ ہندوستان</p>	<p>چون شنیدی شرح بجز نیستی چہ کہ اصل کا گاہ این نیستی ست جملہ استادان پے اظہار کا لاہور ہندوستان اور ان صہ ہر کجا این نیستی افزون ست نیستی چون ہست بلست بلست خاصہ درویشان کہ شد ہندوستان سائل آن باشد کہ مال ہندوستان</p>
---	--

په پیدین محل مولوی نور احمد چنیوٹی عرض داشت کہ برائی نفع ہستی خبری فرمائی
خواجہ شمس الدین فرمودہ کہ ساکن اسوی سے گذر لے پیدہ بحق مشغول نباشد
تو ہستی ہر وہم ثانی نمی یابد لگاہ این مصرع بزبان مبارک اندر مصرعہ

مصرعہ اول گفتہ جان بحق تسلیم کردی و چون مصرع ثانی شروع کردی
بہ حالت اول زندہ شد حتی کہ چند ہا این حالت با حضرت وارد شد چون تعاضا
مصرعہ ثانی از لوج دل تو اللان دراموش خواجہ قطب الدین جان بحق
مبارک اندک کہ تو اللان مجلس جمع کرستہ کرد این بیت باواز خوش گفتند
کہ مقصود عبارت چیست خواجہ شمس الدین فرمود مقصود عبارت فناست
و فنا ایستقام از جمیع پیغمبران فوقیست سیدار دو همچنین در میان فنا اولیا
را ہم فرقت ہمدین محل ذکر فنا خواجہ قطب الدین و شی رحمۃ اللہ علیہ زبان
مبارک اندک کہ تو اللان مجلس جمع کرستہ کرد این بیت باواز خوش گفتند
بیت کشندگان خنجر تسلیم ای ہر زمان از غیب جان دیگرست چون
مصرعہ اول گفتہ جان بحق تسلیم کردی و چون مصرع ثانی شروع کردی
بہ حالت اول زندہ شد حتی کہ چند ہا این حالت با حضرت وارد شد چون تعاضا
مصرعہ ثانی از لوج دل تو اللان دراموش خواجہ قطب الدین جان بحق

با وجود الطاعت کامل و فنا نام میگویند ما عبدناک حق عبداک و طاعت
مصرعہ ثانی بعد از آن لحنی سخن در ذکر فنا ہستی موعوم انما دیند و ہر وقت
کہ مقصود عبارت چیست خواجہ شمس الدین فرمود مقصود عبارت فناست
و فنا ایستقام از جمیع پیغمبران فوقیست سیدار دو همچنین در میان فنا اولیا
را ہم فرقت ہمدین محل ذکر فنا خواجہ قطب الدین و شی رحمۃ اللہ علیہ زبان
مبارک اندک کہ تو اللان مجلس جمع کرستہ کرد این بیت باواز خوش گفتند
بیت کشندگان خنجر تسلیم ای ہر زمان از غیب جان دیگرست چون
مصرعہ اول گفتہ جان بحق تسلیم کردی و چون مصرع ثانی شروع کردی
بہ حالت اول زندہ شد حتی کہ چند ہا این حالت با حضرت وارد شد چون تعاضا
مصرعہ ثانی از لوج دل تو اللان دراموش خواجہ قطب الدین جان بحق

تسلیم کرده بعد از آن فرمود همچنین هر گاه موافق مقتدا و او فنا حاصل است
 بعد از آن فرمود شخصی بخدمت خواجہ توسوی رحمتہ اللہ علیہ عرض کرد کہ از قول
 شیخ سعدی غوی بد و طبیعتی کہ نشسته از روی بوقت مرگ از دست
 معلوم شود کہ غوی شیعی بجز مرگ زائل نشود و اگر مرگ زمان از دست نبرد
 باوصافی حمیدہ تصف شود باعث جسد نور بود مرگ بد و مسکوت است
 و قضاوری اختیار می ناست کہ باختیار خود صحبت شیخ کامل حاصل کرد و آن
 اوصاف رویہ بگذرد و مراد مرگ شیخ صاحب این برگشت و مرگ قضاوری
 مشهور است بعد از آن فرمود ہر ماہ نوپیش حضرت مجدد با جانی شیخ عبدالقادر
 جیلانی را حاضر شد و گفتی این قدر روی و بازش و بہار می و غیرہ در نزد
 پیدا شود بندہ عرض داشت کہ ما ہہا را ہم شکل و صورت باشد خواجہ شمس العارض
 فرمود کہ چون مردان خدا در مرتبہ فنا کمال شوند ہمہ اشیا ایشان بصورتی
 سنین ظهور میکنند چنانچہ در روز قیامت اعمال نیک بد بصورتی معین ظهور
 کنند و پیش صاحب اعمال حاضر شوند بفرمودند کہ این چنین ظهور صورتی جامع
 صاحب امت حاصل نیست بجز اگر مرگ با اولیا ہم فرق است بعضی آن هستند
 کہ ہمہ عاوانت نمودند باہا و وصاف حمید و بدل شوند و بعضی از ہمہ اقوال
 در فعال شہائی مذکورہ باوصاف فنا فنا میشوند بعد از آن از مولوی
 غفر در بیان و توسوی حال بیان و ایشان درستان رسیدند مولوی
 صاحب عرض کرد کہ باعث روی خاصہ پیروی کار یک از خود خواست
 فرمود کہ این را ہم کتاب چنان سیر پوشیدہ است کہ غوی بہ ہرین ناید
 تباری آری بیان دفع شود بعد از آن این بیت بر زبان مبارک آمدند
 بیت من میراث پدریک لوق کہ یافتہم آن ہم بندد گم نشد کہ از یکدیگر
 شد

فکر و دفع غوی بد

انگاہ فرمود که چشمه آفتاب عام است که چون طلوع کند از مشرق تا مغرب همه مخلوق را
 فیضیاب شود و بعد از آن این حدیث شریف بزرگان مبارک را اندوختند و الشمس حبه
 المساکین بعد از آن بنده عرض داشت که امسال سکه در سرتاها هنوز غالب است
 خواجه شمس العارفین فرمود که غلبه سوزی سرتاها سکه چهارم است چهل اول از دهم ما که کند
 تا انتها ماه مگر تمام شود و چهل دوم از غره ماه پون تا دهم ماه محکم و چهل سوم از بیستم
 ماه مگر تا بیستم ماه پهاکن تمام گردد و چهل اول و چهل دوم است این هم
 ظهور حق است که گاهی بسوزی ظهور میکند و گاهی برمی روی نماید چنانچه خواجه
 سعید الدین سیف زید بیت ایکه در هر نظری که ظهور کرده و در لباس علی بن ابی طالب است

تشریح

مرات بیت و ششم در ذکر مکاید شیطان در مکه بیت حجت زمان
 روز شنبه دولت پای بوس حاصل شد و بوسی معظم دین مرد لوی و بوسی مسلمانان
 محمود و نادر و رسید محمد در پیش دیاران دیگر نیز حاضر بود و در هر دو بیت
 سوار سکنه کلاهی عرض داشت که آیا مردان اهل فنار الخضر شیطان با خود
 خواجه شمس العارفین فرمود قصه آدم علیه السلام و بی بی حواری علی بن ابی طالب
 که ابلیس آن ما چه کرد چنانچه در بیست حضرت آدم و حوا را و از گندم سخن را نپدید و از
 شامت او از بیست بیرون شدند و بعد از آن میان حضرت ابیل و قابیل سخنان
 نزاع انداخت تا که حضرت ابیل را قابیل شجید کرد و بعد از آن در میان آدم و سام
 یافت پس آن نوح علیه السلام مخالفت اندخت که چون کشتی نوح بنامه السلام کبابه
 که جو دی قرار گرفت و یافت و در بار حسین ما چنین رفت و از نجاب که انبار رسیده
 سنگ بر سنگ بزود و شعله آتش بیرون آمد بانوای شیطان گفت این خداست
 منست و همه متعاقبان خود را و پرستش آتش امر کرد تا احوال طریقه آتش بر
 چار بیت بعد از آن قصه حضرت آدم علیه السلام و بی بی حواری بزرگان مبارک

مرات بیت و ششم در ذکر مکاید شیطان در مکه بیت حجت زمان

قصه آدم و حوا

راند که چون آدم و حوا علیہم السلام بر زمین نزل فرموده قامت کردند و زوی
 ابلیس علیہ العنته نزدیک بی حوا صاحبه آمد و بچه خود را نزد آن بگذاشت و رفت
 چون آدم علیه السلام آمد فرمود این بچه کدام کس است گفت ابلیس بچه خود را نزد
 من بگذاشت آدم خشمناک شد و آنرا هلاک کرده در خاک مدفون کرد چون
 ابلیس آمد گفت بچه من کجاست بی بی صاحبه گفت آدم علیه السلام آنرا هلاک کرده مدفون
 ساخت ابلیس گفت ای خناس حاضر شو فی الحال حاضر شد باز بخارست بی صاحب
 سپر کرده بر رفت چون باز آدم علیه السلام آمد گفت این ابراز خود و شسته
 گفت درین امر رضای من نیست جبراً نزد من بگذاشت پس آدم علیه السلام آنرا
 بکشت و ذره ذره ساخته بر کوه های بنیادخت چون ابلیس آمد و آواز کرد ای
 خناس حاضر شو پس آن مان حاضر شد باز نزد بی بی بگذاشت و بر رفت چون
 آدم علیه السلام آمد آنرا بدید خشمناک شده آنرا خاکستر کرده در دریا بنیادخت با
 ابلیس آمد و آواز کرد ای خناس حاضر شو فی الحال آمد و نزد بی بی صاحبه سپرد
 کرده بر رفت چون آدم علیه السلام آمد گفت ای حوا ای دفع این بچه بسیار و چون
 ساختم اما هیچ کسی فائده نکرده و در دل من سپین می آید که این را در ویچ پختنیه
 بنویسم پس همچنان کردند چون ابلیس آمد و گفت ای خناس حاضر شو خناس از
 اندرون آنها آواز داد حاضر ام ابلیس گفت درین باب باش مقصود من همین بود
 جبراً درین محل فرمود بگذاشت بلغم نام و بگذاشت بدل همه انسان است
 انوشته بر یکدیگر و ولایت کند و خناس بر بدی ما کند چنانچه در آیه

است قول الله انما یأثم الذین یسوءوا الخیارات بعد از آن فرمود و
 بعد از آن نیز ولایت حاصل کرده بود عاقبت بلغم شیطانی ازین بیان
 بیایان رفت بعد از آن بر معنی قصه بر صیصا بزبان مبارک راند که

بر صیصا ولی کمال بود و مدت ضلالت هشتاد و دو روز بود و هر حال که از لوح محفوظ
 دریافتی پیش کاتبان انبیا میگردد از امری نوشته و مهمل و سال شمار عبادت کرد
 و دیوان در کار او عاجز شد و در روزی شیطان بصورت خدا آمد و در صومعه او بر پاد
 مشغول شد و بر صیصا شدت ریاضت او تعجب مانده و سر بر او گشت شیطان
 عزیمت رفتن کرد و چند کلمه جهت شفا امراض و عافیت اهل بیابان آموخت
 و بشهر آمده شخصی را سب کرد و باز بصورت طبیعی ظاهر گشت و این را گفت علامه
 او جز بدکار صیصا نیست پس آن کس را بد صومعه بر صیصا آوردند و او چیزی
 خوانده بر روی شیطان آزار نگذاشت و شفا یافت القصد شیطان مژمان را
 بدست ساختن جانب بر صیصا میفرستاد و می بیدار و مریض نگذاشته
 تا آنکه روزی در خمر ملک استعرض شد و آنجا نیز زیاد موصوف سپردند او چند
 کلمات خوانده بر سید و غایبی کرد شیطان بی حال و را بگذشت پس در خمر ملک
 صحت یافت باز با غول شیطان با وی زنا کرد و از خوف طاعت او را بگشت
 و در حجره خود دفن کرد و باز شیطان بر او رانش بران مطلع ساخت تا آنکه زاهد
 را گرفت بر وار کردند و شیطان بچنان صورتی مثل خود را بر او ظاهر کرد و گفت
 مرا سجده کن تا ترا خلاص کنم زاهد سجده کرد و هر چه خواست از او کرد و بود
 شقاوت ابدی گرفتار شد بعد از این امر شیطان بر او مبارک نماند و قوله
 تَعَالَى إِذْ قَالَ يَا آسَافُ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ
 فرمود زمان و امهالی شیطان اندر سر که گمراه شد با هم زمان گرفتار کرد و چنانچه
 در حدیث آمده النَّسَاءُ حَبَاءُ الشَّيْطَانِ بعد از آن فرمود نظر انسان
 بر نسبت زهر و از تیرهای شیطان چنانچه در حدیث مسطور است الْكَظْمُ
 لَمْ يَمْشُ مِنْ سَهَابٍ إِلَّا بَلَّيْسَ بعد از آن فرمود سالک باید که در شب

زمانه حشر از کندگان اصل تعلقات است و هم بحیث نوازش در نشود که بعد از حشر
دور پیشانی حاصل شود چنانچه حضرت علی کریم آمد و چون فرمود ان الله جلیل

قهار و غمزه دهم و کسر ظهر و لزو و کسر حشر و کسر

مخبر و این گمان میکنند که در میان و زمان زمان شهادت پیوسته و چون حشر
شود و گویند که زنها که خانه زنجور است پس سنت است که بعد از آن

سوی دعا گو کرده فرمود مولوی نورالدین صاحب الدین که در کتابه ای در آن زمان
سکونت کرد و آخر چون بدام زمان گرفتار شد ازین باعث که او اولاد و

دوری و مجوسی نماید تعالی است چه آنچه سحر و جادو و کلاه و کلاه
خمر فرزند و زمان و جادو و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه

فرمود مولوی مظفر دین صاحب الدین که در کتابه ای در آن زمان
تا مرگ خود حج درین شهر نشین بود و در روزی که او در آن شهر بود

و روز او نیا بعد از آن بدین منی حکایت است که در آن زمان
را که روزی گوید نام حضور حضرت خود بود سومی در آن زمان و کلاه و کلاه و کلاه

مقرر بود و در آن محبت و اشت و قدسی فدا شد و در آن روز و آن روز
و ادسی و گفتی که هر سال با حاج کوی و گفتی با حاج کوی و گفتی با حاج کوی

چند سال همین طریق ظاهر شد و در ادسی آن زمان در آن زمان
کرد و در ادسی مذکور بود و در آن وقت است که کلاه و کلاه و کلاه و کلاه

فدا بود و حاج داد بود و در حال با شکر و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه
زاد و حضور خابیده هبلغات گرفته جان و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه

خدمت و بسوف کرد خابیده و در این و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه
بگیر چون از اولی به شد بسیار شد و در آن وقت است که کلاه و کلاه و کلاه

و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه و کلاه

او کرده فرموده عاشق شکر و نه فاسق گردی تا چند سال بپوشانند آنرا خطا
 فرمودی و هر کس ازین سخن حیران بماند سی که درین منزهت گفتم مراد از فاسق
 آنست هر کس که بحسب خواهش نفس کار کند آن نزد اهل السنه مذمومست خواهی نکاح
 باشد یا نه بعد از آن فرمود درین زبان صحبت با زنان منکوحه بمنزله زناست
 زیرا که در طریقت نکاح آنست که حسب مقتضای سنت باشد و خواهش نفس را
 در و بدل نباشد و هر فعلیکه حسب خواهش باشد نزد اهل السنه حرامست و مراد عاقل
 آنست که در جمیع تعینات چه نیک بد انسان حیوان و طیور و وحوش مشاهده میشود
 خود کند بعد از آن فرمود ساکت باید که تواند بجز ماند و اگر نتواند حسب سنت نکاح
 کند و نسبت کند که این نکاح برای ولاد صالح و ادای سنت رسول علیه السلام
 کردم که اصل در همه افعال و اقوال اخلاصست چنانچه در حدیث مسطور است
 الاعمال بالنیات همه درین محل در ویشی محمدی نام عرض شدست که چون سنت
 نکاح اختیار کرده بودم هر یک از مردان و زنان مرا نیکب انستی و چون بحال سنت
 نکاح او کردم هر کس مرا مذمت کند و طعن زند که با وجود چنین بد و ریاضت آنقدر
 زن گرفتار شدی بعد از آن فرمود نکاح این زمان مانند زناست زیرا که اکثر
 اهل اوانه مرتبه توکل و صبر و رضا و شکر و قناعت محروم میباشند و تا که صلوة و
 صوم و دیگر امور شریعی تیرمی باشند و در اذکار و اشغال سستی کنند و روزی عیال و
 اطفال از مال حرام کنند بعد از آن فرمود زوجه حضرت محمد علی شاه صاحب
 خلیفه خواجه توسوی فوت گردید بازار اده نکاح ثانی کردند چون این خبر حضرت
 صاحب بشنید فرمود آنهم خواهد مرد و چون بتقدیر الهی این هم فوت شد بازار اده
 تزویج کرد آنحضرت فرمود این هم خواهد مرد و هم فرمود به بنیم که کدام کس غالب و
 کدام کس مغلوب می باشد چون این سخن شاه موصوف استماع یافت ترک تزویج کرد

نکاح این زمان

بعد از آن فرمود نکاح برای ولاد صالح باشد تا بعد از مردن بخیر بیاورد و سلسله
 نیکی او باقی ماند اگر چه نکاح کثیر الفوائد است اما سالک باید که بوقت جوانی خود شو
 عاقبت تیار سازد که در آن روز جز اعمال صالح دیگر کسی بکار نیاید انگاه این بیت
 بزبان مبارک راند بیت تو با خود بر نوشته خوشترین کشفقت نیاید ز فرزند زن
 بعد از آن فرمود اکثر اوقات خواجه قوسوی از زبان و رفتن فرمودی که فیما بین
 میان زنمان غائی و معلوبی است گاهی آن غالب است و درویشان مال پرند و گاهی
 ما غالب است و شوهران اوشان بگیم بعد از آن فرمود بیان حواجگان چشمتیبه
 بیش از یک آن یا دو زیاد کرده اند بعد از آن فرمود بر قسم است پتر و سپتر
 و کپتر پتر است که در اقوال و افعال با والد برابر باشد و پتر است که از والد زیاد
 و کپتر است که از والد کمتر باشد بعد از آن خواجه شمس العارفین فرمود نکاح سنت است
 که خواش فسانی و رون باشد و این طعن سنت را نمی کنند بکجهت کندی که با وجود
 مجرب بودن آذربازن نکاح کرد زیرا که مردان خدا بسوی الله رغبت نکنند
 هم درین محل رسوسوی درویشی کرده فرمود با زنی نکاح کرده گفت کرده ام ما خود
 سال است فرمود زهر مار اندک و بسیار بر بست بعد از آن فرمود ای درویش پدیدار
 بیابی خواه از پہلو آدم علیه السلام شده هست پس ازین جهت رستگ شود و این
 بیت بزبان مبارک راند بیت زن از پہلوی چپ شد آفریده به کس احب
 رستی هرگز ندیده انگاه فرمود زمان اصل همه گنااست و باعث بیوفائی
 خدا و رسول اند و مردی که مجرب باشد با کسی حاجت نمی داد و در هر سال ما
 باشد بعد از آن فرمود تزویج و تدریس من تمام شد موانع مردان در زیر آواز
 از اسوی المد فارغ نباشد و اصل نگار و پنجاه شیخ سعادتی و بوده بیت
 تعلق حجاب است بی حاصلی و چونند با تجلی و اصل بعد از آن

این بیت
 از کتب
 معتبره
 است

تشریح

سخن روزگرمیزان کاروان و نور شمس الیاریفین فرمود بسیار مردمان بر آن تخریب نمودند
 و بعد می نویسند و در قاضی خود را خالص کند و از همیشه ساخت خلق ایضاً بیند هم
 و این محل شخصی نفس شست که چون کسی می شود مردمان مکار میگویند که این کسی
 تعویذ و سحر کرده است پس بخانه او رفته چند تعویذ از گوشه خانه او کشیده بنمایند که است
 بدان بواجب شمس الیاریفین فرمود تا شیر جاود و تعویذ اگر کسی از آن کند تعجب نیست مگر آنچه
 بعضی مردمان مکار تعویذ اندازند که در آنجا سحر و جادو کذب و دروغ است
 زیرا که طریقه ایشان آنست که چند قطعه تعویذ نوشته بر چوب پیچیده بسته و قبضه خود
 دارند و بعد از غسل کمال دروغ گویند که بعد از آن گوشه خانه چند تعویذ و فن کرده اند چون
 از آنجا چیزی بیرون نمی آید باز گویند گوشه دیگر بکنند چون کتب در آن تعویذ که قبضه
 خود گرفته بود بیرون در آن خاک میسوزند و گویند این به بنید که این تعویذ ما در خانه
 کرده بودند بعد از آن فرمود اکثر مردمان مکار میگویند که اگر کسی را چیزیست
 در دیده و شود سارقی را معلوم میکنم و از اهل خانه پرسند که کدام کس شب در آنجا
 پیدا کرد چون از احوال آن طماع بایند نام آن شخصی با شیر و مویک بر کف خود نویسند
 سیاهی بر آن حروف بالیده بنمایند و گویند اینک نام روز نوشته شد پس از آنوقت
 روزی مشهور کند بعد از آن فرمود که بعضی مردمان مکار سیاه بر فلوس بنمایند
 و بوی مشبه نسبت بخانه زمان جره زانیه رفته بدینند و زنا کنند چون از طلوع
 آفتاب آن زمان بیدار دست حیرت مانند ویرین افتاد و عاگو خدشت که همه موریت
 که از مردمان نجای پیدا می آیند ظهور که ام هم است خواجه شمس الیاریفین فرمود جمیع فعال
 و مشهور هم مضطرب است و این آیت شریف بر زبان مبارک راند قال الله تعالی
 وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ پس ساکت باید که جمیع اشیا جلان را آئینه خود ساختن چه
 محبوب خود شایده کند چنانچه خواجه معین الدین میفرمایند **همیست**

اگر بی پرده توانی که بینی پر تو دشمن بدت جهان بگر که هر ذره هست مرگش
 مرآت بیست هفتم در ذکر فرق میان فرقه مالائیان و مالائیان
 روز شنبه سعادت قدم اوس حاصل شد مولوی نورالدین سکندر بولانی و مهر بخش سکر لیه و
 غلام محمد درویش و غلام احمد جوهر کانی و یاران دیگر نیز حاضر بودند و غرض آنست که
 میان او من تقیری ثابت شاه نام معروف و مشهور متصل کوٹا نکیوال سکونت
 بیدار و روزی در مقامش بایدم و حالت او دریافت نمودم که طاهرش از حلیه شریف
 شریف معمر او مولائی لب و راز میداشت لیکن لجام لبا س صوفیان و کلام من
 میگفت نواجده شمس العارفین فرمود شخصی بود احمد یار نام روزی نزد من بیاید گفتم
 که یک پوئی ترقی سنگلهان تضيف کرده ام جمله بخواند لیکن از شریفش یک بیت
 یادست بیت صدی چهری سی تیرین ناگنجا و آفتاب دهن مست فقیر
 کھاوندے جھٹے پیون پنگ شراب بعد از ان فرمود که مالائسی یک بیت
 ایست که از همه نامشروع و غات ترک میداند که طاهر آن مخالف شرع میباشد و باطن آن
 عرفان منور باشد همدرین محل بر زبان مبارک راند که چون در مجلس ایشان شریف
 عشق روشن باشد طند از ملاست و یادست شرم نمی دانند و این بیت شریف
 زمان مبارک راندند قوله اما لا یخافون له متد کان بعد از ان
 بهرین بی حکایت نواجده حافظ دیوان گفتند که هر روز زبانه روم گنیزیک دست
 شراب میگذاشتند مردمان ایشان بدین شدند که این فقیر غیر شرع است چون
 صاحبان بنی تسلیم کرد و گفتی این عالم ان شرع بتین از خواند ان
 صاحب حشر از نو وند از الامرا اهل خانه ایشان بنامش آنکس بود
 بیدار او و کار میگذاشتی بعد از ان بعضی عالمان و بابایان از ان
 از کتاب یوان طالع قال دیدند جوالبش همین باید بیت قدم برین بدین بنام
 نظر

این بیت در کتاب
 شرح در ذکر از ان
 بیان فرموده است
 که در کتاب
 شرح در ذکر از ان
 بیان فرموده است

این بیت در کتاب
 شرح در ذکر از ان
 بیان فرموده است

اگر چه غرق گناه هست میرود به بهشت و بجز دیدن این حال جنازه خوانند بعد
از ان حکایت خواجہ حسن بصری رحمۃ اللہ علیہ بزبان راند کہ خاصہ ایشان آ بود کہ
در حق کسی بدگمان نشدندی روزی برب دریا رفت بزرگے نشسته بود و عورتی
حسین و صراحی شراب نزد خود میداشت آنحضرت بران بزرگ بدگمان شدند ہمدین وقت
و شخص در بصر عمیق غرق میگشتند آن بزرگ جانب خواجہ حسن بصری اشارہ نمود
کہ ازین ہر دو یکی را تو بگیر و دیگری را من بگیرم پس آن بزرگ بکیر بکرامت خود گفت
بیرون آور و دیگری غرق شد و بر خواجہ حسن بصری طعن کرد و گفت کہ برین بزرگے
خود نمازان شدہ بر من بدگمان می شکدین برن ما در منست و در صراحی آب نوشیدنے
میدرم بعد از ان فرمود بعض قلندران کہ مخالف شرع شریف می باشند
و عا و بدعا آنها در حق مردمان قبول افتد و خود را بکرامت مشہور کنند باعث اینست کہ
چون ایستجا می بیند کہ از انہا ریاضت بظہور آمدہ و رشتگان را حکم میفرماید کہ این ہم
سگان در شین ما ہستند بعض عبادت انہا استخانی در اندازید یعنی شتر زہد ہمین
کہ دعا و بدعا آنها قبول افتد بعد از ان روی سوی دعا گو کردہ فرمود ثابت شافہ
فقیر در راہ تومی آید گفتم آری فرمود نہ طریقہ او چگونہ است گفتم ظاہر الباس صوفیانہ
میدار و چنانچہ پیران بردوش و دستار بر سر میدار و اما از امور شرعیہ مثل نماز و روزه
و غیرہ معر بود و موسی لب ہم دراز میدار و و افعال دیگر او ہم مخالف شریعت مینماید
باز عرض دستم در ان روزی کہ بمکان او آمد مشب بہان جانکہ استم اما مان شیراز
تزد من موجود و ند بہان کفایت کردم گفت اگر مشب طعام بودی ایشان را
و ادوی خواجہ شمس العارفین فرمود بسا خوب کردی کہ از مان او احترام نمودی زیرا کہ
طعام او شان ہم مشکوک می باشد ہمدین محل فرمود سالک اباید کہ از
صحبت قلندران پرہیز کند تا از کثرتش و جذبہ او شان محفوظ ماند بعد از ان فرمود

حکایت حسن بصری

و کرامت شافہ

قلندری در شهر دہلی بسواری گاڑی میرفت و برہنہ تن و پارہ جامہ بر عضو مخصوص
 بستہ بود و حضرت مولو محلی حیات خلیفہ توسوی را دید و کشتش کردنی الحال بخدمت
 او حاضر آمد گفت ندوچ حاجت داری گفت هیچ حاجت نیست مولو یصاحب گفت
 نام تو چیست گفت فدای حسین باز گفتند نام مرشد تو چیست گفت محمد حنیف گفتم کہ
 این نام سالکان است و آن قلند بود فرمودند شاید در ابتدا می حال سالک باشد بعد از
 چند نسبت قلندری منسوب گردید ہمہ برین معنی فرمود بود علی قلندر در ابتدا می حال
 مولوی شرف الدین معروف بودند چون شراب عشق نوشیدند بہو علی قلندر ہر روز
 شدند دعا گو عرض داشت کہ آنحضرت نسبت سلوک از کہ حاصل کردند فرمود اگر
 قلندران خود را بہ حبیب عجمی منسوب کننا با این قول صحیح نیست کہ در کتب نوار سخ
 نوشته است کہ ایشان از حضرت امام موسی کاظم فیض باطنی حاصل کردہ و نسبت
 بیعت ہم با ایشان است ہمہ برین محل دعا گو عرض داشت کہ میان سالک مجذوب
 و مجذوب ساک فرق چیست فرمود سالک مجذوب آنست کہ در ابتدا حال بر
 سلوک رفتہ آخر مجذوب شود و مجذوب ساک آنست کہ در ابتدا بغلبہ عشق مجذوب
 شود و بعد از آن بسلوک مشغول شود باز دعا گو عرض داشت کہ روزی بکان فقیر
 ثابت شاہ شب گذشتم و ہیچکس را بنہا مشغول ندیدم در دل گفتم عجب فقیریت
 کہ در تو بوسی اسلام نمی آید پیشوای ایشان گفت ہا فقر برخلاف نفس است و
 خواندن نماز ظاہری و تراشیدن سوی لب آموختن علم ظاہری فائدہ مند
 و ہذا حاجہ شمس العارفین فرمود و خلاف نفس کہ مخالف سنت رسول **علیہ السلام**
 باشد آن ہم مردود است چنانچہ شیخ سعدی عایہ الرحمۃ فرماید بیعت
 بندہ در عکوش و صدق و صفا ہد و لیکن بیفکے از مصطفیٰ بع اہل ان
 فرمود سالک باید ہر کاری کہ کند مطابق قرآن و حدیث کند تا بمنزل مقصود

باز سالک مجذوب

بعد از آن فرمود اکثر مردمان جہال خوردن ترک کنند و خسیدن بر یک پہلو
میکنند چنانچه پہلو آنها بی حس شود و خود را بفرقه ملائیمه منسوب کنند نمی دانند که فرقه
ملائیمه صفت اہل لدست است کہ امور ظاہر آنها مخالف شریعت می نمایند و فی الاصل

بر او راست باشند و در حق آنها حق سبحانه و تعالی فرمود و لا یخافون لومته لانه

بعد از آن فرمود در زمان سابق فلاندران فی بحقیقت مطابق شریعت بودند و کما
مخالف آن شوند و گویند شریعت امر دیگریست و طریقت حکم دیگر و حالانکہ ازین ہر دو
امر بیچ خبر ندارند و عا گو عرض داشت کہ از زندگی شنیدم کہ این وضو و نماز ظاہری
بجکار آید تا آنجہ نماز حقیقی حاصل نشود کہ مراد وصال دوست است خواجہ شمس العارفتی
فرمود بجان حصول نماز حقیقی از نماز ظاہری کہ مقیدہ دست باز ماند و نمی دانند کہ
خدا تعالی در باب صلوات امر ظاہر فرمود پس ہمچون شخصہ نماز ظاہری حسب الام

او آکنند یقین است کہ تہمتہ نسبتہ بصلوات حقیقی مشرف شود باز و عا گو عرض

داشت کہ روزی بفقیر ثابت شاہ ملاقی شدم تذکرہ خواجہ توسونی درین بیان آگفتم

آنحضرت در زمان خود شیخ کامل و مکمل بودند گفت خبر مردی بود کہ عالمان

فاضلان در بیعت خود آوردی گفتیم آیا ہر کس کہ عالمان از اہل یقین نماید مرد کامل

نہی باشد گفت خیر فقرا مرد دیگریست خواجہ شمس العارفتی فرمود کہ عالمان دین

شیرزی دانند و زنجیر محبت در گلویشان انداختن کار مردانست ہمہ دین

محل فرمود کہ وقتی حافظ جمال صاحب ملتانی بخدمت حضرت خواجہ قلی علی

مہاروی اندر رسید و حضرت موصوف نزد شہر خود بر کنارہ نخر نشسته بودند حضرت

قبلہ عالم فرمود چہ حاجت داری از کہ ایم جا آمدی گفت درویشی ملتانی اعم بآن

محبت دارم فرمود خیر اگر او غالب بر تو بود اگر من بیان غالب شدم شما را زور دارم

برو در مسجد بنشین بن ہم در پی تو می آیم چون حضرت قبلہ عالم بجان خود آمدند و احوال او

در قلمرو ایشان کمال

در حافظ جمال مدلت

پس سید در ویشان آستان گفت آن شخص مردی فاضل کامل است پس آن
 طلبیده فرمود چرا آنوقت خود را اظهار نکردی گفت ترسیدم که بعضی نظر علماء را
 سیدانند لهذا بحدوث ایشان مخ دراپوششیده و ششم فرمود آن کسان که علماء را
 حقارت ننگند باز اینان ایم بلکه عالمانا نسبت به رسول علیه السلام در حدیث آن
 بعد از آن فرمود شخصی رند درینجا آمد و ریش خود را بر ششید شخصی گفت که
 چرا ریش ترا شیکه گفت آیا ندای شماریش دارد من گفتم پیغمبر بارش میدارد
 گفت این همه منظر اوست باز گفتم ما قابل منظر نیستیم مگر آنکه خود را در هر
 منظر منسوب کنیم و همه افعال غیر مشروع را استعمال کنیم باز گفتم آیت فَاَنْعَمُوْا
 بِرَبِّكُمْ لَئِنْ سَأَلْتُمْ لَسَوْفَ تَجِدُوْنَ رِجَالَ رَحْمَتِ رَبِّكُمْ خَدَمَتْ
 حضرت خواجه فریدالدین گنج شکر آه و پهنک در تغاری انداخته با چوب میساید
 حضرت گنج شکر فرمود ای مالایق بدین منھیات مشغول شدی پس جانب
 حضرت بنظر کرهت دید و تغاری را برداشت گفت کدام کس بزعم فرمود پاییز
 دیوار بنزدن چون بزوجه و دیوار مسما کردید نعوذ بان من ذبه الاستدرج
 بعد از آن فرمود مردی جوگی بنحایت حضرت گنج شکر آمد و گفت اگر اتمی در
 من نما حضرت بمرکز هوا پرواز کرد و بگرد مکان خود گردید با نسیخاوه خود آمدند
 بعد از آن جوگی بهوایریدخواجه صاحب فرمود گردش سخن گفت این مکان نام
 پس شمر سار شده عاجز ماند بعد از آن فرمود که این چندین تا بزرگان است
 شور مشرق عبادت آنهاست که حق تعالی ابوعبدالله است که در این
 از آن فرمود افعال و اقوال قلندران نام برایشان در افعال و اقوال
 در باطن مخالف جهنم صوفیان در وقت قلب همی بینمایند و قلندران جهت آن
 دل میگوشتند صوفیان بسجاده ادب است آهومی سازند تا وقت حاصل شود

و قلندران از پوست شیر و کرگ می سازند تا مساوت دل پیدا شود صوفیان سجده
چوب زیبون کنند و آن حلقه آهنی یا کبچ و دوست کنند صوفیان بغلبه عشق قصر
کنند و آن باغواهی شیطان و دل میزنند و در قصر کنند صوفیان از بیدار
شب چشمان سرخ کنند و آن باشامیدن بنگ سرخ کنند صوفیان روز و فاتا
شمالی رخ بر سر نام کنند و آن میاید میگویند و آن عرس تبارخ متری کنند و این بحساب
شمس است نمایند و آن ساله میران خود از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم
شروع کنند و این از مرشد خود چنانچه میگویند فلان بنفینده فلان تا حضرت سید عالم میرسانند
و آن خانچه خود را انگه یا مانع نامند و این بچند را میگویند علو القیاس مع فعال آخا

مخالف میباشند امرت بیست و هشتم و زکریا فرقه را افضیه مذمت آن

و دولت پائی بر حاصل شده نظام الدین گجراتی اوجیات محمود و پیش مانع در بدو سخن در مذمت
شعیه افتاد بنده عرض شد است که در شهر لاهور اکثر مردمان اهل کشمیه شیعه مذمت شده اند و
شمس العارفین فرمود سنیان بلخ و رغوب خود چنان افراط کنند که در فرقه خارجیان
داخل شوند و همچنین شیعه کشمیر در مذمت خود چنان بخت شوند که رفته رفته در گرداب
کفر و ضلالت بیفتند بعد از آن این بیت بر زبان مبارک راند **بیست و هجدهم**
این دو کس بی پرده ستمی بلخ شیعه کشمیر هم درین محل دعا گو عرض شد است که
بعض مردمان میگویند که مذمت شیعه نهایت پاک ترست زیرا که بنام امامین بال
جان راقربان کنند و آنچه شمس العارفین فرمود عمل اهل ضلالت نزد خدا بتعالی مقبول
نیست زیرا که اساس اعمال بر سلامت بنده عرض شد است که مذمت شیعه فضیلت امام زمان
پیدا شده است و مرد بعد وفات سرور کائنات صلی الله علیه و سلم روزی آنحضرت صلی الله علیه
و سلم فرمود ای علی بعد از من فرقه پیدا شود که در حق شما و صحابه دیگر افراط و تفریط کنند
با پو که آنرا بختی بعد از آن مسات بانو که یکی از مردمان آنحضرت است عرض شد است

تذکره اهل بیت
عزیز و عزیزان

زنی فلان جسم خرگوش نے خور دیا اور اگر بطریق تقویٰ نمی خورد بہتر است والا
 از فقہروا فضیلت شمرده شود الگاہ ہمہ میں معنی حکایت فرمود بزرگے بود کہ جسم
 خرگوش نمی خوردی شخصی اور گرفت چرائی خوردی گفت چہیری کہ در حق او احدی
 بزرگان میں متین حرام گفتمہ باشد از پرہیز باید کرد و در باب حرمت خرگوش حضرت
 امام جعفر صادق فتویٰ داده است بنا بران این احترام از نمازیم بدن عرضداشت کہ
 بعض قوم سادات در حق حضرت امیر معاویہ عقتا و درست نمی دارند و بزمصرہ
 عدو بیان حضرت علی کرم اللہ وجہہ شہادتہ خواجہ شمس العارفین فرمود تا آنکہ در حق
 جمیع صحابان عقتا درست ندارد ایمان او کامل باشد خدا تعالیٰ مسفرماید کہ
 جنت بر تخت های مزن تکبیرہ و مقابل شستہ باشند قولہ تعالیٰ و نزلنا ما فی

صِدْقٍ وَرِہِمُ مِنْ خَلِیْقَانَا عَلٰی سِرِّ وَرِہِمُ قَابِلِہِ مَضْمُونِ نُوْثَہِ ہست کہ
 حضرت علی کرم اللہ وجہہ مسفرماید کہ طلحہ وزیر ہمراہ من بر تخت های ہشتتال
 نشستہ باشند پس ازین جہت معلوم شود کہ فیما بین حضرات مذکورہ بہر دو بعد
 میت زیرا کہ اگر مخالف بودی با من مرتبہ شہرکین خود ساختی بعد از ان فرمود
 چون خرافینما بین ہر دو فرقہ اہل سلام شروع گشت طلحہ وزیر بطرف ثمانی
 مقابل حضرت علی بود شخصی از لشکریان او سہا کہ حضرت وزیر بریدہ شہر حضرت
 علی حاضر کرد آنحضرت فرمود صدافسوس کہ عہد پاکردی من این دشمن خود ہستی
 بعد از ان فرمود وقتی از امام محمد باقر پرسیدند کہ در حق حضرت ابو بکر صدیق
 حضرت مسرفعی است تعالیٰ عذابا چہ گوید گفت من ایشان را دوست می دارم و
 خلیفہ وقت میباشتم گفتند این قول بسبب تقیہ میگویی فرمود اگر تقیہ
 وقت را مخالف دین است یہا گفتم بعد از ان سخن دیگر آمدن بلون
 سکندرو رتھہ مرقدہ عثمان انما و فرمود اقبالی الی و ذہب تقویٰ بود و از آنجا

خواجہ توسوی منکر بود روز نجات آنحضرت آید بجز وصحت آن حضرت عفت او
 باطل از باطن او بیرون رفت و به یقین خالص و ارادت صادق بحضور حضرت
 خواجہ توسوی عرض داشت که مرا بیعت خود مشرف کنند حضرت صاحب صاحب
 ما تا باز روز دهم عرض کرد خواجہ صاحب بزبان مبارک راند قنلت باز روز سوم حجر
 کمال عرض حال بیان کرد چون دستند که از عقیدہ فاسد باز آمد است بیعت خود
 مشرف گردانیدند و او را و اذکار موافق حال او را و فرمود بعد از آن در سحر
 خواجہ توسوی بخدمت مولوی صاحب مکہ ڈوی آمد و مولوی صاحب حال و پرسید گفت
 پیش ازین در مذہب شیعہ بودم و با صدوی ہم مذہب نیر بیعت کرده بودم الحال تیر
 حضرت صاحب مذہب باطل سمو بہ کردہ با ایشان بیعت کردم مولوی صاحب فرمود
 ضرورتی شایا باش و او را در اشغال کہ از تو تعلیم یافته نگذار و با او را مولانا مشغول
 باش این سخن در دل رگران آمد و بخدمت حضرت صاحب عرض داشت کہ خدیو
 قرآن مجید و او را دیگر از بزرگی ارشاد یافته ام اگر فرمان باشد بخوانم فرمود بخوان گفت
 مولوی صاحب مکہ ڈوی میگویند کہ او را پیشگی را بگذار و بفرمان شیخ خود ثابت قدم
 باش خواجہ صاحب فرمود حق میگویند کہ نزد مشایخان طریقت ہمین حکم است پس
 حسب اشارت او را و سابقہ گذشتہ بوظائف آنحضرت استقامت نمود بعد
 از آن خواجہ شمس العارفین فرمود درین ایام من نیز در توسہ شریف تقیم بودم از
 خان مذکور احوال مذہب نفس پرسیدم و گفتم عجب حیرانم کہ قوم افغان مذہب
 نفس و اہل شونہ گفت قول ایشان حق است کہ صورت نیست کہ جب بزرگوار
 من از قوم افغان بود و با زنی از قوم بلوچ نکاح کرد و او شیعہ مذہب بود بفسد
 صحبت او ہم مذہب شد چون دو واسطہ میان مذہب شیعہ گذشت لہذا این بندہ
 مذہب با او جدا و صراط مستقیم دانستہ بچند مدکہ بوسیله خواجہ صاحب زور بیان حاصل شد

تقریباً
تقریباً اهل
روافض

بعد از آن فرمود فرقه روافض و غیر متعلقه افعال و اقوال خود را مطابق نفس و
 حدیث شمارند اما قول آنها باطل است زیرا که این هر دو فرقه منکر اجماع و مذموم اند
 بعد از آن فرمود که اهل رافض میگویند که حضرت علی کرم الله وجهه خیال خلافت
 در دل پوشیده داشتند اما بسبب عدوت دشمنان ظاهری کردند پس موجب
 گمان ایشان در شجاعت حضرت علی نقضان لازم می آید و دیگر آنکه میگویند معاصم
 جهاد که فیما بین حضرت علی کرم الله وجهه و امیر معاویه واقع بود محض بر طلب خلافت بود
 سبحان الله آن کور حشمان نمیدانند که اولیا الله که خاک بوسان ایشانند دنیا را چون
 مردار است نه از او پرهیز کنند و او شان با وجود آنکه مقتدای دین و پیشوای اهل یقین بود
 چگونه در طلب این مردار جنگ جدال و خون ریزی اختیار کنند بعد از آن
 فرمود عجیب حیر نیست از فرقه شیعه که در حق چنین شیر مردها در لفظ الهامت میگویند
 که خلافت حق علی کرم الله وجهه بود یا از آن بگیرند در خود گرفتند خواجه شمس العارفین فرمود
 لعنت با او بر پدر و روح گویان سید بخش تبسم کرد گفت که بر پدر در فرخ گویان
 چه لعنت میگویند فرمود پدر در فرخ گویان هم در فرخ گویان و شما گو عرض داشت که
 این قاعده بمیان حضرت نوح ع نفاذ است ع نمی شود فرمود این امر در
 التائیر کالعدم این قاعده کایست که اولاد بنیست الدین خود باشد بعد از آن
 بیت بربان مبارک را ندیدمت زما زو بنیا حیرت زنا کار

تقریباً
تقریباً

بعد از آن فرمود و شکر بکنون اب شیعه مذموم بود روزی شخصی بفرموده
 داشت که خواب دیدم که اشکای عظیم الشان می آید از شخصی حال ایشان
 نمودم گفت این اشک حضرت امام حسین ع است و این اشک
 تقدیر است آن اشک که امست گفت حضرت علی کرم الله وجهه است و این اشک
 با چندین نفر می آید غم این که امست است گفت این حضرت رسالت بنا و مسلم

علیه وسلم است و بعد از آن شخصی حسنه حال و سچی لائغر و پراگنده در دست گرفته
 می آید گفتیم این کدام شخص است گفت این حق سبحانه و تعالی است چون نواب صاب
 کیفیت خواب او بشنید غضبناک شده گفت اسی نادان پروردگار عالمیان را تاخیر
 و خسیس دانستی گفت این با دانی و حقارت در عتقا و ایشان است نه در عتقا و من که
 در میان رسول علیه السلام و خلفای اربعه و غیره صحابه از اولاد و تفریطه میکنید پس بوا
 صاحب مسأله بعد از آن فرمود آنچه در میان حضرت علی و ابی هریریه از آن
 و خصوصیت واقع بود از روی احتجاج بود نه از روی عناد و اگر چه از جانب ابی هریریه
 خطا بود ولیکن در کتب اصول و فقه نوشته است که فعل مجتهد اگر خطا افتد تا هم
 از یک ثواب خالی نباشد بعد از آن سخن در لعنت یزید افتاد و حاجه شمس العارفین
 فرمود لعنت بر یزید نزد آئمه دین ختام است امام شافعی رحمه الله میفرماید هر کس که
 رسول علیه السلام را و آل و را ایدار سازد بلی تعظیمی کند ملعون است و امام عظیم حمزه
 میفرماید اگر چه افعال و اقوال یزید در شان حضرت امین از حد بیرون افتد
 مگر این همه از باب کبیره اند و مرکب کبیره ملعون نمی گردد و دیگر آنکه اگر شخصی
 بخورد یا بشد آزار لعنت جاری نیست چرا که احتمال است که شاید خاتم او با یمن باشد
مرکز نیست و نهم در ذکر علم حضور و مذمت منجمان عالمیان با نقص و حقه
 روز و شب سعادات صحت حاصل شد پس جمال رشوی و سید فضل شاه
 یا این دیگر نیز حاضر بودند سخن در ذکر نجوم افتاد و حاجه شمس العارفین فرمود بر عمل نجوم
 عتقاد نباید کرد بعد از آن هم درین معنی حکایت فرمودند که چون حضرت امیر المؤمنین
 عمر بن خطاب بصمت شام مع کاروان روان شدند منجمی گفت که در میان منازل
 ایشان اصحاب و تابع شوند چون بیند منازل است نمودند همان مصائب گرفتار
 شدند چون با بجان آمدند منجمان بطعن گفت اگر منجمی نزد خود مقرر نمودی چرا چندین

ذکر علم و امر صاب و یزید
 ذکر لعنت یزید

ذکر علم و امر صاب و یزید
 ذکر لعنت یزید

حضرت کشیدی امیر المؤمنین عمر بن خطاب رضی الله عنه گفت اگر حضرت پناه صلی الله
 علیه وسلم منجم مقرر نمودی من نیز دشتی بعد از ان این حدیث بزرگان مبارک
 را در لوقه از لحمد منجم ک از لک منجم بعد از ان
 همپسین معنی حکایت فرمودند که چون شاه هند جهت فتح طوران غزویت کرد همچنان
 گفت از علم نجوم معلوم شود که با دشا هند در ملک طوران خواهد مرد و شاه زاوه او
 صاحب ال شود پس در اندک مدت شاهزاده او بمرد و شاه هند ملک طوران مستح
 کرده در دار السلطنت خود آمد بعد از ان فرمود در قال بد تاویل نیک باید
 کرد همپسین معنی فرمود که نواب سعد الله خان رام پوری در خواب دید که با ننگ
 کشتی کردم و زیر او افتادم چون از خواب بیدار شد وزیران خود را فرمود که خوابی
 دیدم و خود امیر او کردم و آن اینست چون زیر آن فرنگی افتادم گو بان مالک زمین
 شدم یقین است که فتح بنام من خواهد شد بعد از ان لشکر خود را آراست کرد و بزرگی
 جنگ نمود خدا تعالی حسب عتقا او بر ان فیروز می داد بعد از ان لجنی سخن
 در ذکر علم جفر افتاد و خوا چه شمس العارین فرمود کیفیت نقش صد در صد همیشه که
 با دشا هی بود ضحاک نام و وجه تسمیه ضحاک آن بود که دندان او ما در زاو بودند و در
 اندک مدت با حکام شاکیه قادر شد و بر تخت شاهی جلوس نمود و دیار دشت
 ناک بردوش او پیدا شدند و همیشه او را در بیخ و الم مید شستند و غذای آنها
 یک نفر و زمزه مقرر بود حتی که بسیار مردمان جهت نماز او بگشتند و اکثر مردمان
 از ملک و بیرون رفتند مردی کا و نام قوم خدا و در علم خبر نهایت کمال بود
 نفرماده خود کرده در غسار بنشست شاه فریدون را گفت که بر جانب
 نحاک منعی باشی بدو بدیم الغرض فریدون تیار سی جنگ نمود و چون فیما بین
 مقابله شد کا و اعدا و نقش لنگان بر آنجا نقشت بزرگان خود اندازند نوشتند

۴ صد در صد بر نوشت ختم که نوشت بر آنکه نوشت بر آنکه نوشت

بر نشان جنگ ستاده کرد چندانکه ضحاک قوت داشت جنگ نمود مگر بران غالب
نشد و شاهزاده بر برکت آن نقش منتخبات یافت بعد از شاهزاده آن نشان منتخبات
به پشت بساطان سکندر رسید و همچنین از سکندر بنو شیروان رسیده
به دست یزدگرد آزاد و هر یک از این زمین کرد و ایند تا آنکه گران قیمت شد و در وقت
جنگ حضرت عمر رضی الله عنه آن نشان پیش ستاده جنگ شروع کردند و حضرت
علی کمالات و وجه نیرو در آن جنگ آمد بودند و چون نمایان مقابل شروع گشت
حضرت علی نقش صد و صد را یک خانه نیز او نمود و بر نشان خود بسته مقابل کردند
برکت آن بران فتح یافتند و آن نشان انعامت کردند هر چند برین صل
و دعا گو عرض شد است که جمیع سهام سلسله چشتیه نظامیه از حضرت رسالت پنا و صلوات
علیه وسلم تا اسم مبارک ایشان مع سهم ذات که اندر دست بحساب بجمع نموده
به نقش مخمس پور نمودم و خواجہ شمس العازمین فرمود قاعدہ جفر سیدانی گفته نوشتن
نقش مربعه و سلسله تا صد و صد از والد بزرگ و از تعلیم یافته ام پس آن نقش
مطالع کرده بعضی شخاص را نوشتن آن اجازت دادند و آن نقش مخمس اینست

پراچی بیع حاجات نوشت به استعمال کند مگر است

۲۲۶۰	۲۲۶۳	۲۲۵۶	۲۲۶۹	۲۲۶۲
۲۲۶۱	۲۲۶۹	۲۲۶۲	۲۲۶۰	۲۲۶۸
۲۲۶۴	۲۲۶۵	۲۲۶۱	۲۲۶۱	۲۲۵۹
۲۲۵۸	۲۲۶۶	۲۲۶۷	۲۲۶۶	۲۲۶۵
۲۲۶۲	۲۲۵۴	۲۲۶۰	۲۲۶۲	۲۲۶۶

بعد از آن بهترین محل دعا گو عرض شد است که اکثر مردمان بر حاجات و تعویذ

لطلب کنند چیزی ارشاد فرمایند خواه چه شمس العارفین فرمود در باب نوشتن تعویذات
 و چیز شرط است اکل حلال و صدق مقال چون برین هر دو صفت عامل باشد
 هر چه خواهی بنویس بعد از آن کتاب مرقده و کنگول عنایت فرموده اجازت دادند
 بعد از آن برین معنی حکایت فرمود که روزی حضرت خواجه گنج شکر جانب
 هندوستان میفرقتند شب در خانه مردی دهقان آمد آن شخص عرض داشت که ای
 من بدر دژ لاجارست چیکرا شاد فرمایند خواجه گنج شکر این بیت نوشته و
 بیت مرا باشد خرم را نیز باشد به زن و دهقان آید یا نه زاید به بچه و آید لفظ
 زاید زین او خلاص شد باز فرمود مردی شیر شاه نام حوالی ملتان سکونت میداشت
 اگر کسی حاجت مند آدمی این عبارت نوشته و آدمی کان پناهی او آن آدمی
 مقصود او بر آید بعد از آن فرمود عالمی بخدمت آنحضرت عرض داشت که برای
 رفع حاجت چیزی فرمایند فرمود یا حی یا قیوم بخوان آن عالمی صحیح کرده یا حی
 یا قیوم بخواند بعد از چند مدت پیش آن بزرگ شکایت کرد که کار من بیرون نیامد
 فرمودند شما صحیح میخوانید یا غلط میخوانیم اگر همان طریق بخوانی کار تو خواهد شد چون
 باز حسب الامر آن بخواند مقصود او حاصل شد بعد از آن فرمود تا شیر در زبان است
 نه در کاف تعویذ فقط بسم کافیت بجز کاری که خواهی بنویس بعد از آن
 احسن سخن در ذکر عملیات افکار و خواجہ شمس العارفین فرمود خلفای حضرت خواجه
 معاریبی بسیار اولادها همی مثل خرب البحر و وزیر یانی میخوانند اما حضرت ما
 بجز ورود مستغاث و دلائل الخیرات و منزل تو آن شریف دیگر اولاد ما
 میخوانند اکثر اوقات براقب بیکد اشند انگاه فرمود اگر عاقل بنده حضرت
 آدمی بدرویشان استان گفتند که این شیخ را بیرون کنی تا از است او
 محفوظ باشیم بعد از آن فرمود عالم سوره یس شریف بخدمت حضرت مولانا آمد

گفت برکت عمل سوره نیس و زور میگیرم در آن ایام شخصی را مال و زویده بود
 بخدمت آن عامل عرض داشت پس آن حساب عدّه خود استعمال کرد هیچ اثر آن نماند
 نشد و وقتی در قریه یکمصد شریفی بان عامل ملاقی شدیم و گفتم شمره عمل خود بر نما گفت از
 آن روز بر برکت خواجه توسوی هیچ اثر عمل من باقی نماند و توبه کردم بعد از آن
 فرمود وقتی خواجه توسوی ذکر حضرت شاه محمد غوث گویری میکرد و او را بلفظ تحسین یا
 فرمودی ازین تحسین تعجب مازدم که پیش ازین عالما از بهترین استی امر و در باب پیشوا
 عالمان آفرین میگویند این کار در دل سید ششم روزی کتاب جواهر تحسین شاه محمد
 غوث مطالع میکردم که عملی جهت عذر نوشته دیدم و طریقه ذکر آن بیان کرد که چنان
 حجره و فلان وقت فلان بخور باشد و علی بذالقیاس آنچنان شرائد بیان کرده
 بود که منفرد و هر کس نوح که بر آن عامل باشد هر گاه که برای حصول این چنین امر حقیر
 شقت ضرورت پس بر حصول قربت با الارباب چه قدر محنت و شقت باید کرد
 پس دانستم که شاید این سخن شاه محمد غوث پسند خاطر خواجه صاحب دهب باشد پس
 حکایت شاه محمد غوث بر زبان مبارک راند که روزی سلطان وقت با وزیر خود گفت
 از شاه محمد غوث پیترسم چنان تدبیر شود که از او ایمن باشیم گفت صلحت نیست که
 از او بگویم تا ازین جا برود و اگر فقیرست برود و اگر عامل باشد زود پس از حکم دادند
 که ازینجا برودید بجزر شنیدن حکم مع و بستگاری نمودند چون آن واسباب متعلقان
 او را دیدند گفت همنوز از و اندیشه ناک ام که شاید با من مخالف شده و ضرر رساند در آن
 حال حکم داد که با او مقابله کنید چند فوج برای جنگ سپرد و رفتند تا آنکه فیما بین متقابل
 شروع گشت و چون هر شخصی از جانب شاه محمد غوث قتل شدی شادم گفتی که فلان
 و فلان بر و زاده و فلان خواهر زاده و فلان درویش خادم ایشان کشته شد هیچ
 مخفی حتی که غلبه فوج با دشاهی شد و در پی مستورات ایشان شدند و در گوشه

حکایت شاه محمد غوث

و ختر ایشان جاہر قیمتی منسک بود شخصی لشکرے حملہ کردہ ہر گوش برید و آن خسر
 را پیش شاہ صاحب اندخت بجز و دیدن حال و بر چہرہ تخرت آثار غضب ظاہر شد
 چیزے خواندہ دعوت میرج کرد و جانب لشکر شاہی روی آوردہ از زبان برک فرمود
 اکتل یا مسرخی ہم لشکر این یک دفعہ قتل شدند بعد از ان بعوض این گناہ در غار
 دوازده سال با ستغفار مشغول شدند بعد از ان فرمود بہام آن حضرت برآ
 گو الیری چندین جاگیر انعام کردہ بود وقتی را چہ مذکور غلامے پیش قیمت بر قبر وے
 انداخت شخصی از مجاہدان آن غلاف بزنے فاحشہ برای از اساختن او داد
 چون این خبر را چہ شنید خشناک شد و آن جاگیر را ضبط کرد بعد از ان فرمود
 بسبب کثرت مردمان وقت شغل حاصل نمیشود و اکثر آدمیان طالع عملیات
 میباشند ہمدین محل مولوی معظم دین عرضداشت کہ بسیار مردم از امور شہ
 اعراض نمودہ و گرداب نیا غرق شوند و این بیت شیخ عطار بزبان خود در اند
 بیت امی روی در کشیدہ بہ بازار آمدہ بہ خلقی بزمین حلسم رفتہ آرام
 و باز گفت مولوی جامی این بیت را شرح نمودہ است بعد از ان خواجہ شمس العارف
 بزبان مبارک زند کہ شیخ بہا والدین فرمودہ شمع بلخ سکونت ہی بہت وقتی
 روز شدہ بہ نیشاپور رسیدند و پسر خود جلال الدین بخدمت شیخ فرید الدین عطا
 حاضر کرد و آنحضرت در حق او دعا کرد و او را نامہ تصنیف نمودند و اند چون بنیاد
 رسیدند شیخ بہا والدین نقش بند را خبر رسید ایشان از در خانہ خود بر آمدند و بہ
 مبارک بہا والدین ولد بہا شویانیدند بعد از ان فرمودند کہ شیخ فرید الدین
 شیخ علی فرمودہ بہت عقل و عطار کہ شیخ فرید الدین عطا را کہ
 بعد از ان دعا کرد و خدمت عالی رسیدہ و او را در غار مبارک
 شہر بہا والدین بہر حضرت ہونا خواجہ مولوی بخواند و دعا کند و فرمود

بطریق شوق تصدیق بخواند پاک نیست بعد از آن فرمود ساکت باید که در عملیات
 اوقات خود را ضائع نکند که مانع وصول حق اند مقصود اصلی آن است که از یاد خدا
 تعالی هیچ وقتی خالی نباشد که سعادت دارین دین مندرج است چنانچه بزرگ
 فرموده بیعت پس از سی سال این معنی محقق شد بخاقانی مباد که یکدم با خدا بودن
 ملک سیامانی بعد از آن فرمود روزی عامل عبد الحکیم نام بخدمت خواجه توسی
 آمد و عرض داشت که اگر فرمایید چیزی از عملیات خود بنمایم فرمود هر چه دانی بکن پس
 آن عامل نقشی نوشت که زیر انگشت مابوی خود نهاد و فی الحال شخصی جانم لنگی بر دست
 نهاد حاضر شد و گفت اگر ایشان را حاجت نان غیره باشد تیار کنم گفت بروم حاجت
 نیست مهنوز بخانه زرسیده باشد که باز همان نقش زیر انگشت نهاد و فوراً حاضر شد
 گفت اگر حاجتی مناسب این بند باشد فرمایند گفت هیچ حاجت نیست پس آن شخص
 خانه رفت باز سوم بار نقش مذکور زیر پای نهاد و باز حاضر شد و روی ترش کرده لنگی خود
 پیش آن بنیادخت و رفت پس عامل مذکور بخدمت آنحضرت عرض داشت که این
 تاثیر عمل من است فرمود ای علی اگر کتاب عملیات میداری بهما عامل بسیار شنود
 شده کتاب خود بخدمت آنحضرت نهاد و خواجه صاحب روست گرفته او را و آخر او دریا
 نموده پایه پایه کرده در ویشی را داد و فرمود که این اور دریا بینداز تا نشان او باقی نماند
 باز بسوی عامل متوجه شده فرمود ای عبد الحکیم ازین عملیات توبه کن و در عبادت
 حق سبحانه و تعالی مشغول باش این ندگی چند روز در پیله و بهات فاسد و
 عملیات باطله ضائع مکن پس حسب الارشاد آنحضرت توبه کرد و بیعت ایشان شرف
 شده باید حق مشغول گشت بعد از آن لحنی سخن در ذکر بزرگت حق افتاد و شخصی
 عرض داشت که نوشیدن حقه چه حکم دارد خواجه شمس العارفین فرمود بعضی علما
 در باب او کرامت نوشته و بعضی صاحب و اکثر صلحا تقدیرین متاخرین نیز ازین

فرمان عالی

فرمان عالی

احترام کرده اند بعد از آن فرمودند در حقش سیاه میگردد و این بیت بر
 زبان مبارک را تدبیریت خفه بین المید اند سیاه بود کوهی نه مستی تان گنگه گوا
 پا ز فرمود مصلی را از حق کشیدن بسیار احترام باید کرد زیرا که بسبب عفو نت
 عبادت افزا نکل شود و ملائکان نیز از او بیزار شوند چنانچه حضرت رسالت پناه
 صلی الله علیه وسلم اصحاب کرام را میفرمودی سیر و پیاده خورده در مسجد نمازید زیرا که
 ما لاجبر اهل علی کرم گاهی گاهی معانه شود پس ای در وقت بوی خفه از بوس
 سیر و پیاده کمتر نیست بلکه زیاده تر است بعد از آن فرموده کشیدن خفه بعضی اهل
 علم بود بحث منسوب کنند و بعضی به کار و تحریر یا مادر گمان حاصل همه بدیه است زیرا که
 انقدر که کسی خفه نوشد همان از یاد حق باز آید هم در همین او بوی قمر گیر و لذت
 او را در او کار منحص شود بنابراین مردان تقیایم از آن نفرت کنند و دیگرانکه باره
 با بی جا به برگرد و درونی پست بر زمین خفه بپزند و آب آن ترشوند چون خفه کشان
 با نهار روز مره دست بالیده با من خود بزنند و بهمان جامه نماز بگذارند که دست
 کرد و همچنین جایی که خفه باشد اکثر مردمان جهان جمع شوند و بسیار اقوال غیر شرع
 میکنند بعد از آن فرمود رسولوی غلام رسول گردنی جایی که خفه دیدند سے
 بسیار بار از اسلام و اندی و گفتی ای غیبت برای خدا از من دور شود و ز سے
 با و نشان ملاقی شد کم و گفتیم باعث چیست که از او بسیار پیزیر کنی گفتند امام هم
 ناه انست هر جایی که خفه باشد جهال است که پوست هم باشد و چون به دو جمع
 شوند احتمال پنج و نون هم باشد و چون به جمع آیند گمان ناسیب است
 باشد علی بن القیس و اگر آب گمان آن گرفتند و آن خفلس سیاه کرد
 سیاهی گمان بدال نمیدانند و نوریان از هر طرف شود و چنانچه زبانی فرود
 بیت بر گناه نیک است در مرات دل به دل شود زمین زخمها خوار و سب

اگر با نوزده ای که گواهی است
 در وقت بوی خفه از بوس

بعد از آن فرمود مروی عالم در شهر جنیوٹ ساونت میداشت و آن ہم تحقیق کشید
 و با کثر اہل علم و باب حقہ بحث میکردی و غالب آدمی اتفاقاً در موضع شیخ جلیل
 آمدہ بکان کشیج محمد غوث آقا ست نمود آن مروی صاحب کرامت بود و وقت
 کشی را کرده میداشت آن عالم غلام خود را گفت حقہ تازہ کرده بیا حسب حکم تیار کرده
 پیش قاضی نہاد و چون دم در کشید آواز نیاید گفت این باز درست کن باز بخوبی از
 اندرون فی صفا کردہ بیا و رد تا ہم آواز او بیرون نیاید گفت برای بحث حلالیت
 حقہ آمدہ بودم اما حکم کہ ایشان بکرامت آواز او بند کرد اگر از راہ علم سخن گفتی بحث
 کردمی چون خانچہ طعام پیش قاضی صاحب نہاد برامی دست شویدن آب لبلبیدند
 آنحضرت فرمود ہنہن آب حقہ کا نیست قاضی صاحب زہین نام شرمسار شدند و
 توبہ کردند و گفتند کہ خداوند بازرگ و حقہ نخواہم رفت بعد از آن فرمود کہ در شھر
 چھنگ لواحی آن ہمہ مردمان چہ سہیل و چہ سید شیعہ مذہب ہستند و قاضی آنها
 سیدل سنت جماعت بود عجب کار خانہ الھی ست کہ قاضی مذہب بگرہ خیت
 مذہب بگر بعد از آن این چند ابیات بر زبان مبارک اندند ایہا ست

بہر آنکہ در این کتاب
 در بیان حقیقت حق
 و باطنی است
 و در بیان حقیقت حق
 و باطنی است

دہون پھوڑنی ڈنڈا دوی ہا ہر سید پنک	مادی سائین مرشد کولون طالع کہند رنگ
چوڑ چوک تاکو ہکا مجلس نال مانگ	چوڑ چوک تاکو ہکا مجلس نال مانگ
صاف تراشی نو سہ پھری گدا و ناع مانگ	صاف تراشی نو سہ پھری گدا و ناع مانگ
مرا نشانی جنکی جیکے اکھن بھسے رنگ	مرا نشانی جنکی جیکے اکھن بھسے رنگ

انہی ابیات بسبب طوالت کتاب گذارمشہ شد
 ہر آشتی اعم در لور
 مذہب حقیقت خیار و ملازمت و شاعتت اعمال و ہستند آن
 سبب یہ سبب سعادت و سعیت حاصل شدہ مروی سلطان محمد زاروی رسید
 آبیاری و صاحب آوہ شعاع الدین صاحب احمد دین ویش بریاران شہرہ حاضر نمودند

علا یہنہ نشانی مانگان ۲۰ علا یہنہ نشانی حاجت ۳

سخن در باب مخالفان شریعت افتاد شخصی عرض داشت که مردی سهند سهند مرا
گفت اگر در حلقه با نشینی عرفان خدا متعالی بر تو مکتوف گردد و بحال هر چه فرمایند
بجا آورم خواه شمس العارفین فرمودند زه این چنین شخصی هرگز نباید رفت بلکه مسلمانان
اگر در نوشتن پنج پوست و غیر مشروعات مشغول بنیداز آنها نیز احترام آید
کرد بعد از آن شخصی عرض داشت مردی که بمحصل اهل دنیا بنشیند بزمره دانشندان
شمرده شود و دیگر فوائد نیز میاید خواه شمس العارفین در جوابش فرمود خواه تو سوی
میگر مردی شخصی که بمحصل اهل دنیا می نشیند از یاد حق تعالی غافل می باشد و در روز

قیامت نیز همراه او حشر کنند چنانچه در حدیث آمده *يُحْشَرُ الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ*
بعد از آن سخن در نسبت مخالف مذمب فناء مسلمات بانو حاضر بود عرض داشت
که بسیار جلیل و جلال پوری نسبت سپهر خود بخلان طرف میخواستند و حال آنکه آن مردی
لائق نسبت نیست خواه شمس العارفین فرمود اگر منافست چه نسبت کنند باید که از
پیشتر کنند که پیوندی با مخالفان دین بیان میدارد بعد از آن این مقوله بر زبان
سبک راند مقوله جمعی آن تھے ماسی به کندی می تے جاسی به بعد از آن
فرمود ملازمت مردان انجیر ساسم نقصان دین میدارد بلکه از ملازمت اهل اسلام
نیز پرهیز باید کرد زیرا که این هم من چون نقصان دارد که احتیاج خود در قبضه دیگر باشد
پس ازین باعث مدعاست حق تعالی ثابت قدمی تواند شد بعد از آن
برین معنی حکایت فرمود حاکم ثابته بن عیینان باوان اهل انصاف بودند علامه قاضی
ذم را به حکم خود حاکم کرد و فرمود که جمیع حکام عاقبت مطالبات شریعت باید که
خرج زمین شب امت باید گرفت چون که عالمی شد نمود سحت و
آمین علامه بنا چون امیر مذکور ازین مراد وقت شد از اول آن شخصی در آنجا و صاحب
دین فرمود چون آن شخصی نیک در جام وقت در یک نزدیک میدانست که من آن

در ملازمت

نکات

و دفتر ملازمت او قطع کنید از گاه فرمود با وجود حاکم عادل و اهل اسلام از ملازمت او
 توبه کرد و نام خود از دفتر آن سوگند گرفت که بعد از آن فرمود اکثر مردمان شیخ
 نوکری برای حفظ نفس نه گذارند و گویند اگر نوکری بخنیم از کجا خوریم و برحق تعالی
 که ذائق جمیع مخلوقات است توکل و اعتماد نه دارند بعد از آن فرمود مرد
 سرشته دار بزیارت حرمین شریفین مشرف گشت و چون مراجعت کرد باز بملازمت
 سابق بحال شد روزی بملاقای شدگفته عجب کاریست که بزیارت حرمین شریفین
 فائز شده باز نوکری کفار میگفتی گفت اگر کنتم چه خورم گفتم مردان دیگر از کجا میخورند
 بعد از آن حکایت نواب نطفرخان ملتانى بر زبان مبارک ماند که چون بنامین سر
 کهرک سنگه و نواب صاحب معرکه در ملتان نهاد و اکثر مردان جانین گشته شدند صرف
 چل تن غازی همراه نواب صاحب باقی ماندند بعضی امیران بحضور نواب صاحب و دوست
 نمود که سر و کهرک سنگه بر دروازه های شهر ستاده است اگر ایشان مستعجاب
 کنند تا مایان در من باشم نواب صاحب پیش خود در دهن گرفته فرمود فوسس بر ناقص
 فهم ایشان که باین پیشین رخصت مبارک سرور عالم صلی الله علیه و سلم جار و کشی کرده
 ام اگر پیش کافر بفرجام منگون کنم بر ذقیاست بحضور حضرت صلی الله علیه و سلم چه جواب
 گویم بعد از آن فرمود آن جانفرد قرآن و حاجی الحرمین شریفین بود در دل اراده
 شهادت نیز میداشت آن هم حاصل شد بعد از آن قاضی فیض احمد چاهی
 عرض داشت که این پیشین من اکثر حجاب است میدارد باران منع کردم اما باز نمی آید خود
 شمس العارفین فرمود در مسلمانزاید که از ملازمت پرہیز نماید و اگر حاجت باشد ملازمت
 اهل اسلام کند بعد از آن چند عرض داشت که نصیحتی فرمایند تا بکار آید فرمود ملک باید که صحبت
 صحیحین حاصل نماید و از صحبت بد پرہیز و چرا که صحبت نیک انیک کند و صحبت بد بزرگساز
 چنانچه مولانا روم فرموده بیت صحبت صالح تمام صحبت نیک است صحبت نیک است صحبت نیک است

حکایت نواب نطفرخان

صُحبت عاشق ترا عاشق کند و صحبت فاسق تر فاسق کند همچنین در حدیث آمده
 است اَلصُّحْبَةُ تُوَكِّلُهَا اِذَا رُحِبَتْ صَاحِبِهَا مِثْلَ شَرِّهَا لَوْ كُنْتُ سِدْرًا مَوْجِدًا
 شَالُ حَيَاةِ الْعُلُومِ وَكَيْفِيَّةِ السَّعَادَاتِ وَمَثَلُهَا مِثْلُ مَعْنَى مَشْفُوعَانِ شَدَّ رِزْقَهُمَا
 خَيْرًا كَمَا كُنْتُ حَتَّى رَكِبْتُهَا كَمَا كُنْتُ رَقِيقًا لَهَا سَتِ جَانِبُهَا مَوْلَانَا مَوْلَانَا
بیت دوستی جان شیرین سخن به کم شنوگان هست چون سم سخن بعد از آن
 یعنی سخن در ذکر شامت گناه افتاد خوبه شمس بعد ازین فرموده وبال عیب گناهگان بر
 نیکوکاران هم واقع شود هم برین معنی حکایت فرمودند که پادشاهی بود و زوجه او برقی
 حج بیت الله جازت خواست پادشاه بخدمت شیخ نجم الدین کبری عرض داشت که این زن
 اراده حج میدارد اگر در ولایتی معتبر خود را همراه آن روانه کنی بهتر است پس شیخ مرید
 صادق الاعتقاد را همراه آن روانه کرد چون شاه نزدی بسوی زنگاه کرد و صحبت او
 در دل شاه نزدی افتاد و بی حسرتی گریه چون بن خیر به پادشاهی رسید پیش
 نقل کرد بعد از آن شاه موصوف یک شمشیر طلشت از دانه که بر او پیش شیخ نجم الدین
 نهاد و گفت که اگر خود خوان آن در ولایت معاف و باینده و اگر نه این طلشت از دانه
 خوان قبول کنند و این شمشیر بر نوازند بعد از آن تصادم یافت و بخت نمود که
 بعضی خوان آن در ولایت چند کس بر روان گمان شمشیر خواهند شد بعد از آن پادشاه
 بگوازد که من نتوانم شمشیر بر نوازم و چند روز از او دست کشید و پادشاه
 از دست و قبضه رسید بعد از آن بگوازد که شمشیر بر نوازم و پادشاه از این
 گفت که این خوبی از شهر بیرون شو شیخ گفت این مردان در ولایت
 خود بگذر و جان خود بهدمت بر من چنانکه در این طلشت از دانه
 شمشیر بر نوازند بعد از آن بسوی هندوستان روان گشت و در آنجا
 سکونت پیدا نمود چون در آنجا با شیخ و منب ازین گفت که این

بیت شاهانه

از قتل آن در سن با ششم بین بنگالفت و آن مرد در آن شبست چون شکر این در بخار
رسیدند در دل آن مرد خیال آمد که آیا به بنیم که از این وطن کدام کس متولی این شکر است
چون آن بزرگمردی او بیرون کرده دید که خواجه خضر علی السلام علم برودش کرد پیش
شکر می آیند عرض داشت که سالار شکر ایشانند خواجه خضر فرمود ایشانند که از تقدیر الهی گریخته
از زمین پناه جویند چون بن سخن بشنید از زمین بیرون آمد و شکر این اورا شهید کرد بعد
از آن فرمود سلیمان و مژده لاد شاه با کوست پیش از گرفتن شکر قبول مذیب رخص
سید شت چون بران شهر در کسند تسع مانده فتح یافت عبادت نماز آنها را مسجی جامع خت
حکام سلام جاری کردند و باقی قصه شاه کهاگو در کتب تواریخ مسطور است بعد از آن
سخن در تنگی باریدن باران بنام مولوی معظم دین صاحب عرض داشت که دعا خیر فرمایند
تا خدا تعالی باران رحمت عنایت فرماید فرمود شب روز پنجاب حق تعالی وحی
سیطلبیم اما بسبب شومی گنا مان حسیع مخلوق قنبلگی گرفتار اند انگار این بیت
زبان مبارک رانند بعد از آن مولوی معظم دین صاحب فرمود محرابش که یک
اقربا باست خود پیرا موشی بیطلید وی را قطع نوید بدهید و این بیت بزرگان بارک
رانند بیت تو فکر خود آن لقمه چون میخورد چه چو بنید که در ویش خون میخورد چه
بعد از آن فرمود تنگی و وضعی را جهان موجب اعمال بندگانت که چون در وقت
فراخی طعام احقیر ولی قدر دانند بسبب آن تحط و بلانا زل شود و چون با دحق است
مشغول شده تضرع و زاری کنند خدا تعالی دعا آنها قبول فرماید و فراخی کند
بعد از آن هم درین معنی فرمود خاصه بعضی بافندگان است که چون فراخ دست
شوند و بسیار لفظ حقارت در باب غلمی گویند چنانچه شخصی بافنده از کسی بابت
اجرت غلمه گندم آورد چون آن غلمه را بدید یک از جو در دست گرفته گفت دزد گرفته ام
شوهر او گفت ای برادر با بد کردتار بسیار بستان بسته او بختند و مشهور کردند که دزد را منفراد

تشیخ کبیر فی شرح و در بیان شکر و شکر

ایم چون این خبر سجا کم کھڑک سنگر سید از الملبیدہ گفت با وجود حکومت من و زور
سچہ قانون سزا دواہ آخر الامر لاجواب شدند و چند مبلغات از آنها بابت جرمانہ گرفتہ رہا کرد

آئینہ دیکھم در ذکر مذمت دنیا و اہل آن

روز شنبہ سعادت قدم بوسی حاصل شد مولوی نور احمد چنیوٹی و مولوی نور الدین پٹیوٹی
یاران گیر نیر حاضر بودند سخن در مذمت دنیا و اہل آن و شخصہ بند و سجدہ بخدمت خواجہ شمس العارفین
سوال کرد حضرت صاحب چہ می عطا نمود بعد از ان زبان مبارک را اندک شخصہ زنبور نام
بخدمت خواجہ توسوی عرض داشت کہ مبلغ صدر و پیمبر اسرار نجابی چاہ غنایت فرمایند
خواجہ صاحب مبلغ صدر و پیمبر را عطا کرد ہمہ رین وقت قاضی شخصہ عرض داشت کہ ہر آقا
غلامان صوفیان مفلس و متقیان عاجز بخصوایشان حاضر اند اگر ایشان از این مبالغہ
عطا فرمودی چہ بہتر بودی فرمود این مال دنیا اگر تر و من عنسیر کو در عزیزان او
بعد از ان بر بمعنی حکایت فرمود روزی شیخ شبلی علیہ الرحمۃ چہار ہزار دنیا
در پانڈخت شخصی گفت اگر این دنیا نیر کسی محتاج را دادی بہتر بودی اسخفت فرمود
من آن نوسن نیم کہ رحمت خود و دیگران را بد ہم بعد از ان سخن در مختار است اہل دنیا
افتاد خواجہ شمس العارفین فرمود حضرت خواجہ توسوی فرمودی کہ دنیا مبنوض خدا
و انبیا علیہم السلام و اولیا کرام است و فرمودیکہ مولانا رومی در مثنوی فرمود است آہ
اہل دنیا چون سگ دیوانہ اند و در شوریشا نگاہ بسنگانہ اند و اہل دنیا چہ کہدین چہ پیر
لعنت اللہ علیہم جمعین بہ چیت دنیا ریشہ نشین درین آن کلذنج این نہ نشین
و ہم خواجہ توسوی فرمودی اگر خدا بچالی ما اتوت علم بیشتر دانی و سخن از
زیادہ تر ازین گفتمی ہمہ رین محمل دعا گو عرض داشت کہ اہل دنیا کلام کسرا فرمود ان
کساند کہ محبت دنیا در دل آنها غالب باشد و بہا وقت خود اورے جمع کرد ان
صرف کند چنانچہ مولانا روم میفرماید بہیت چیت دنیا از خدا غافل شدن

ایم چون این خبر سجا کم کھڑک سنگر سید از الملبیدہ گفت با وجود حکومت من و زور

بخدمت خواجہ توسوی

بخدمت خواجہ شمس العارفین

نی قماش و نقره و فرزند زین العابدین خدا تعالی میفرمود قوله تعالی یا ایها الذین امنوا
لا تلکم اموالکم و اولادکم عن ذکر الله بعد از آن فرمود وقتی
حضرت گنج شکر خواجه نظام الدین را فرمود مشرب برکت تو در باب ترقی دنیا بجانب
الاربابیجات کرده ام خواجه نظام الدین ازین امر متفکر شده عرض داشت که ازین دنیا
مردار مردان خدا پناه خواستند و من از شر او بچه طور رهایی یابم فرمود دنیا با تو
هیچ سخاوت ندارد اما از آن بند خود را محکم داری گفت خیر فرمان ایشان بر حوران بهشتی هم
سخاوت هم کثرت بعد از آن فرمود دنیا فی نفس الامر بزبون نیست بلکه حکم حدیث مزعمه
انحریت اما تصرفات او مختلف اند اگر آنرا موافق خواهش نفسانی صرف کند مار
گردد و اگر موافق فرمان خدا و رسول او خرج کند سعادت دایم یابد بعد از آن فرمود
بعد از دعا گنج شکر ترقی اموال چنان شد که از حساب بیرون رفت و آن مال مفتوحات
در شرح صلحا و فضلا صرف شدی و مقیمان حضور آنحضرت تخمینا چهار هزار علما امامان
و پانصد قوال و دیگر مقیمان آستان نیرافزون تربودند بعد از آن فرمود حضرت امیر خسرو
و علاء الدین را بعد از هر نهفته جانب درویشان آستان ارسال نمودی و گفتی درویشی که
لائق اجازت باشد نزد من بیاید و حسب فرمان من میگردند و هر درویشی که در قیاس خود
لائق نیستند نام او نوشته به حضور آنحضرت حاضر کردند و حضرت بعضی را مسلم داشته
و بعضی را گدشته درویشی دیگر بجای او قبول فرمودی تا آنجا که عمر برین منوال بگذشت
بعد از آن سخن در ذکر فرید الدین عطار افتاد و خواجه شمس العارفین فرمود شیخ فرید الدین
عطار در ابتدای عمر دوکان عطاری میکردند و زنی مردی خرقه پوش آمد و گفت برآ
خرقۀ عطر در کمرت شیخ فرید الدین بجنیدید و گفت عطر برای لباس با یک صاف باشد
نه برای خرقه که نه خرقه پوش گفت با وجود چنین خلایق و حرص دنیا مردن تو چگونه باشد
شیخ عطار گفت مردن تو محال مینماید آن بزرگ گفت که مردن من تو سبب است

فکر شیخ فرید الدین عطار

و بسیار گفتگو فیما بین جسارت میسر کردند آخر آن بزرگ خرقه بر خود کشید پیش در گمان
 آنحضرت غلطید چون شیخ عطار خرقه برداشته دید که جان بحق تسلیم کرد فی الحال در
 دل شیخ حسرت آمد و همیشه های عطر در آب جو انداخته بحق متوجه شدند بعد از آن این
 بیت بر زبان مبارک انداخت عقل بر عطار کا که شد از او طبار بار بخت اندر آب جو
 بعد از آن سخن در ذکر سلطان ابراهیم افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود روزی حضرت
 ابراهیم بر تخت نشسته بودند از بالای سقف آواز آمد سلطان ابراهیم بالا بر سقف
 رفت شخصی را بدید گفت تو کیستی و اینجا چه کار داری گفت شکسته گم شده را جستجو
 میکنم گفت تعجبست که بر ما می شاهی شتر می طاری گفت این هم محال است که با وجود تعلیق
 سلطنت مرتبه فقر حاصل کنی بعد از آن روزی شخصی از رجال الغیب بحضور ایشان
 ابراهیم آمد و محفل سلطانی آراستہ بود بی تحاشا با و بود با سپاهان و یقینان ایشان از
 نموده پیش تخت سلطانی با شد و گفت ای سلطان با بر تخت خود جامه بدو تا کنی
 گفت در سکه سلطانی بود آنچه سپاه مهیا اند گفت تخت کدام کس است گفت من
 ملکی و موروثی است با ایست قبل ازین در ملکیت کدام کس بود شما بخت دارید
 پس بهین بگو چنانکه از پیش فرموده گفت این هم مثل سکه جوست چنانکه مهیا
 شد شب گذشته کوچ آمد و بزرگی را اند می آیند و این هم هر کس بخت خود با گذر
 بدین سپه کند چنانچه شیخ سعدی فرمود همیشه بر که آمد عمارت نوسان فرمود
 رفت منزل بدین سپه پدیدخت پس آن مرد غایب شد و سخنان او در دل
 تاثیر کرد و حال تخت شاهی گذار بر کناره دریا گوشه ورزیدند بعد از آن
 شمس العارفین فرمود و گفتی که بسوی بیت آمدند عیب دادند و در آن روز
 نقل میکردند تا آنکه بدت چهارده سال بیت آمد رسیدند چون از آن مکان
 فارغ شده در کوچه بخت امام عظیم رحمة الله علیه صاحب سید که از عدو ملک

در سلطنت ابراهیم

چیزی میدانی گفت هیچ ندانم مگر یک حدیث که حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم فرمود **حَبَّ الدُّنْيَا دَسٌّ كُلُّ خَطِيئَةٍ وَتَرَكَ الدُّنْيَا دَأْسٌ كُلُّ عِبَادَةٍ** امام صاحب مؤدبهین حدیث کافیت و چند مدت بعد دست امام صاحب سکونت کرده علم ضروریات خواندند بعد از آن خواجه شمس العارفین فرمود که شاگردان امام صاحب بسیار بودند مگر دو شاگرد در علم باطنی حضرت ابراهیم ادهم و داؤد طائی کامل بودند و در علم ظاهری امام محمد و امام ابو یوسف رفتند بعد از آن فرمود وقتی خلیفه منصور حضرت امام صاحب را طلبیده گفت منصب قضا را چنتا یار کن امام صاحب گفت ای امیر من مرد عجمی ام نه عربی و سادات عرب نیز بقضا من ارضی نخواهند شد خلیفه گفت قضا به نسب تعلق ندارد این را علم باید از امام صاحب گفت من آن کار را نشایم و درین که گفتیم که نشایم اگر هست گویم خود نشایم و اگر دروغ میگویم دروغ گویم خلیفه گفت قضا به نسب تعلق ندارد که دروغ گویم یا خلیفه خود کنی این بگفت و نجات یافت پس بعد وفات امام صاحب سف علیہ الرحمۃ قضا را اختیار کردند که فیما بین صاحبین در کدام مسئله اختلاف واقع شد و بعد دست حضرت داؤد طائی رفتند و اختلاف خود را بیان کردند ای اگر قول ابو یوسف درست بودی فرمود دیگر این مسئله صحیح است و اگر قول امام محمد صحیح شد فرمودندی که قول محمد صحیح است یعنی بسبب کراهت قضا امام ابو یوسف بر زبان نیاوردندی بعد از آن فرمود طریق حضرت ابراهیم آن بود که در بادیه رفته بهمیم کشی میکردی و در بازار مکه معظمه فروخته و نصف قیمت آن در تصرف خود آوردی و نصف دیگر درویشان را دادندی روزی در تبارسی طعام دزدگ شد و درویشان نهایت مضطرب شدند چون طعام تیار شد آن همه ایشان را دادند و عذر نمودند بعد از آن فرمود خواجه حمید الدین ناگویی رحمت الله علیه تارک دنیا بحد کمال بودند چنانچه در خانه آنحضرت بجز یک رو اجامه دیگر

ذکر امام عظیم

ذکر خواجه حمید الدین

نبود چون وقت نماز شدی حاجب مسجد میرفتندی و اهل خانه ایشان در غله و آن شب سندی
 و ایشان آن چادر بر بدن چسبیده میرفتند و بعد از جماعت انتظار و عا هم نکردند چون
 آنحضرت از نماز فارغ شده بخانه آمدی باز اهل خانه ایشان بجهان چادر نماز دادند و می
 حضرت صاحب ران غله و آن شب سندی روز سلطان شمس الدین غوری اهل آن
 حضرت از مردمان پرسید که این بزرگی متاع دنیا و جامه پوشیدنی و طعام خوردنی منی
 دارند چگونه کنند مردمان کیفیت حال بیان کردند سلطان عرض داشت اگر مرضی مبارک
 ایشان باشد چیزی روزینه از بیت المال مقرر نمایم و اگر از بیت المال قبول نکنند
 از دوکان بقال موافق حاجت خود گرفتند و حاجب بخانه آمده از اهل بیت خود بصلحت
 پرسیدند زوجه ایشان گفت در خانه به پیغمبر گوییم که موچو دنیا باشد آنچه مرضی
 مبارک ایشان باشد بکنند چون تجویز کردی قدری ریسمان یافت و گفت این را فرو
 میخوریم بعد از آن هر چه باشد باز زوجه ایشان گفت اگر روزینه سلطان
 نختیا خواهد کرد نام ایشان از دفتر متوکلین میخوانند پس این سخن در دوا آنحضرت رسید
 آمد و امام سلطان قبول نمود و بدین گامان حق چنین شد که با وجود مکان ترک کرده
 بعد از آن سخن در ذکر دیانت سلطان شمس الدین افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود
 خواجہ قطب المصطفیٰ اوشی کاکلی رحمه الله علیه بوقت نزاع وصیت کرده بود مرا غسل آرد
 کس بد که سنت حضرت نکرده باشد چون این خبر سلطان رسید گفت الحمد لله که خدا
 تعالی این مسکین با این سعادت مشرف ساخت که گاهی سنت حضرت نکرده باشد
 از آن سخن در ذکر شیخ شهاب الدین افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود و خواجہ شهاب
 نواز شد و والد بزرگوار ایشان بخدمت حضرت محبوب بمانی شیخ عبدالکریم
 آورده حضرت غوث الاعظم بر ران خود بنشاند و بروی آن شرفقت کرده بود و آنست
 انجو المشهورین فل العراق حسب الفرائض ان حضرت بدرجه کمال رسید و در آن

فتوحات پیشین شهاب الدین چنان مفتوح شد که هشتاد و نهار مقرر از صبح تا شام
جمع شد و همین قدر تصرف کردی تا وقت مغرب بیچم در هم باقی نماندی بعد
از آن فرمود اکثر اهل دنیا تا نصف عمر خود در حصول دنیا بسیار کوشش کنند چون
آخر عمر از آن بایوس بمانند باز اولاد خود را بان مشغول امر کنند یعنی بهر صورت مقصود
انها ماسوی الله باشد و مردان طراز هر دو جهان بگردانیده باید حق تعالی مشغول
باشند و محبت زن فرزند از دل خود دور کنند بودن با بودن اولاد و کجاست و نباید
اگر باشد آنرا نیز باهستقیم امر کنند بعد از آن فرمود لطالب صبا و تق را باید که در ترک
دنیا بسیار کوشش کند زیرا که اصل همه بدیهاست رباعی اسی طالب دنیا تو بسے
مغروری، وی مال عجب تو کی مزدوری به وی آنکه زبیل هر دو عالم دوری به تو
طالب نجربلکه عین النوری بعد از آن سخن در ذکر شیخ بہاوالدین ملتانی افتاد و خواجہ
شمس العارمین بر زبان بیاورد که روزی خواجہ حمید الدین ناگوری بخدمت خواجہ
بہاوالدین عرضیه نوشت کہ سبب چیست کہ بعض اہل سلوک با وجود مال دنیا صاحب
تصرفی شوند خواجہ بہاوالدین جواب آن ننوشت بعد از چند مدت خواجہ حمید الدین گفت
جواب سؤل من سویلہ الہام اظہار گردید کہ اسی حمید الدین بد و تقوی چیزی دیگرست
عشق چیزی دیگر یعنی نظر عاشق بجز دیدار دوست نمی افتد ہمہ جا نور ظهور او بنیاید
اگر چه مال دنیا نزد آنحضرت بیشتر بود اما محبت او در دل ایشان بسیج نبود بعد از آن
فرمود خواجہ بہاوالدین اینصفت پسر و یک دختر بود چون وقت نزع آنحضرت نزدیک
رید پسران خود را وصیت فرمود کہ تقسیم ترکہ موجب شریعت دو حصہ برای لد و یک
حصہ برای بنت مقرر است مگر شمارا وصیت کنم کہ حصہ ہمشیرہ خود را بر حصہ خود و خواجہ
واد پسر بعد از وفات آنحضرت مال فون غیر و ہمشیت حصہ را بر تقسیم کردند ہمشا و ہمشا
ہزار مہر ہر یکت حاصل شد خواجہ صدر الدین کہ پسر کمان بودند ہمال در راہ خدا

مکر بہاوالدین ملتانی

ایشان کردند و دیگر صاحب ادگان در قبضه خود نگاه داشت و چون این خبر پادشاه
 وقت رسید جمیع آن مال ازان صاحبان غصب کرده زیر تصرف خود آورد
 بعد ازان فرمود چون خواجه توسوی این قصه را شنید بزبان مبارک را نذ که این
 غصبیدن مال مرضی آن حضرت گردید که ایشان را بنور باطن معلوم بود که این مال دنیا
 چون هست و ملتر آن نزد آنها نیست پس نزد آنها نباید بعد ازان هم
 درین محل سید الله بخش غزل شیخ بهاء الدین بر خواند **عشر**

بجمله

<p>عقبه شکارگاه سگان سگان ما جمله بشر کو اکب افدک انجمن عرش کبسه تیر زمین قدم بهمان ما خود خودی شدیم خودی در خدایا مشبه تو از بهای سخفای ای فرید</p>	<p>دنیا چراگاه کمین خران ما جبرئیل با ملائک از چاکر این ما سلام و کفر سوزم این استهبان ما پیزار بد خرد که بے ما خدای ما واحد مکان حدت و شایان ما</p>
--	--

در قصه و در بیان

بعد ازان فرمودند شاه رکن عالم سپهر محمد و م صدر الدین در مراتب فقر نهایت
 کمال بودند چون از دار دنیا رحلت فرمود بسوی پایی مبارک خواجه بهاء الدین
 دفن کردند روزی خواجه بهاء الدین مرید را بخواست خواب فرمود که شاه رکن عالم را از طرف
 پایی من بیرون کنی یا مرید بجان دیگر دفن کنی زیرا آنچه ترک اولیست روز دیگر
 رکن عالم شخصی را در خواب فرمود که قصد بیرون کردن من هرگز نکنند و بخود از اینجا
 نقل خواهیم کرد شاه رکن عالم ازان جان بقتل کرده در روضه شاد و تعلق کرد برای خود تیار کرد
 بود قرار نمودند جهت تصدیق این امر دست خود را میان اوزیر زمین

بجمله

در بعض مردمان از معاینه کردند تا بنور زیارت گاه آدمیان **بعد ازان**
 شخصی سخن بر مذمت کیمیافت و خواب شخص العارفین فرمود روزی از زبان مبارک
 خواجه توسوی شنیدم که کیمیا ساختن نزد اهل تصوف جائز نیست بهر آنکه نور و آفتاب

بعد از صد سال با صل خود عود کند یعنی ازان چیزی مانده من غیره که ساخته شود
 بهمان عود کند پس خپین مکر و فریب محض حرام است اگر کمپیا خواهی خدای را یاد کن که
 همگرمیا در قبضه تصرف است بعد ازان این بیت بر زبان مبارک را ندمیت
 پستند که زره بندگی بکنند چون توئی را سرنگندگی به درین عالم آباد گرد و گنج
 دران عالم آزاد گرد و زرنج بعد ازان فرمود صوفی را باید که ظاهر باطن خود را
 موافق فرموده خدا و رسول دارد بعد ازان فرمود اکثر مردمان درین زمان بر کفر
 و فریب مکر بسته اند که ظاهر آنها بصورت مؤمنان مینماید و در باطن کافرانند بعد
 ازان فرمود وقتی بسمت توست شریف میفرستم در موضع کپور والی شخصی را دیدم که
 کتابت میکرد پرسیدم که چرا کتابت میکنی گفت پیش ازین بر دهنده حضرت سلطان
 با هو بر حاجت خودت بودم چون ازان مکان روانه شدم بهر حیرت که نزد خود
 بودم و زدی که پس استم که چیزی از اجرت بهم آورده پارچات و پاپوش تیار کنم گفتم
 گاه بی زیارت حضرت سلطان با هو مشرف شده گفت آری روزی زیارت آنحضرت
 مشرف شدم فرمود ندای درویش بوقت صبح شخصی نبود پیش تو آید پس آنرا تعلیم علم
 تا قوت رفتی تو نظر شود چون صبح بدید شخصی مسلمان نظری آمد درین امر حیران شدم
 و تعجب کردم گفتم عجب است زیرا که نظر اولیا الله بر باطن مردم میگردد نه ظاهر آن شخص که حقیقت
 تو را بداند **روز شنبه آتشی در دم زد که زکیه تصفیه خواطر اربعه حقیقت مرگ و حقیقت الهی و جزای**
 روز شنبه سعادت قدم بوسی حاصل شد نیاز درویش و کریم بخش نوسم و یاران دیگر نیز
 حاضر بودند سخن در ذکر زکیه نفس افتاد و خواجه شمس اوردندین فرمود که زکیه نفس است که از او صفت
 مذمومه باشد حجاب و حجاب و تحمل و حسد و حرص طعام و ریا و کبر و عجب و غصه
 و حرص کلام دلای پاک کند و تصفیه دل آنست که از او صاحبید و نند صبر و توبه و شکر و زهد و خوف
 درجا و حبس لای و خلق و اخلاص و رضا بالقضاول را منور سازد بعد ازان این بیت بر

روز شنبه آتشی در دم زد که زکیه تصفیه خواطر اربعه حقیقت مرگ و حقیقت الهی و جزای

زبان مبارک اند پیت دل پاک پاک بن باکی پاک ز دلد + تری من تهوتیان کججه بود
 کر پاک دزه یک دلد + هرگز تچه نه است با سولی رخ چشیان سکهنی سلد + تیان
 مال گھر هر پو فاضل ز یکسا کھکله + بعد از ان فرمود ساکت اباید که در زکیه نفس
 سعی بیغ نماید و خود را از هر کس کمتر داند و حسب سوسی الله از دل پیرن ساخته در عفت
 و عبادت حق سبحانه و تعالی مشغول باشد تا از لوث هستی موهوم مصفا گردد و جمال
 حقیقی و انوار سبحانی در وی جلوه نماید **بسم** بعد از این حال حافظ امیر عرض داشت که سید
 جمال قریشی التماس میدارد که این بنده را یکی از سگان خود داشته گاهی گاهی یاد فرمود
 باشند چونکه فعال و اقوال او نزد حضرت صاحب موافق نبودند و رجوع ایشان فرمود ساکت
 باید که خود را بسگ تشبیه کند بلکه در ان سعی کند که انسانیت حاصل شود بعد از ان
 سخن مذکور خیالات فاسده است و خواجہ شمس العارین فرمود خود هوش نفس را تقسیم است
 اگر آرزو لذت خوردن نرم پوشیدن حسین بین و جماع کردن با بنه آید این همه
 آرزوهای نفس است و چون آرزو کرد خود پرستی و حسد و بعضی دشمنی آن پیدا شود
 این همه آرزو شیطانیست و چون رغبت عبادت و ریاضت در قی اعمال حسد و
 مانند این آرزوهای شود این خطر ملکیت پس ساکت اباید که از خواجہ شمس نصیحتی و
 شیطانی پهنیز نموده باوصاف حمیده صوف شود بعد از ان حاضرین مخلص عرض
 داشت که بحمد سید زهی طالع ماست که بخدمت ایشان شرف شده باوصاف حمیده
 و از کار الهیه مشغول شدیم خواجہ شمس العارین فرمود این همه اوصاف که بنمودند بعض
 علمای و بخشش خود بود سویت و زنه در من هیچ نیست سبحان الله که با وجود حسد
 کس نفسی مبارک دند فرمودند هر که راه یافت از کس نفسی یافت چنانچه بیغ و عذر بیغ
 بعد از ان مولوی فخر الدین لاهوری عرض داشت که باعث خیالات فاسده در
 و از کار حضور ولذت نمی آید خواجہ شمس العارین فرمود ساکت اباید که درود قبول نماید

بزرگیالات فاسده

بزرگیالات فاسده

نپندیشد اگر چه کار سلوک بنجد به موقوفست اما باید بهر وجهی که باشد ترک و لطیفه کند
 زیرا که عاشق را در راه معشوق جان نثار کردن است بعد از آن این بیات بر زبان
 مبارک راند ابیات اصل خود جذبت لیک می خواجه تماش ۴ کار کن تر بود
 آن جذبه تماش ۱۰ زانکه ترک کار چون ناز بود نازکی در خورد جان باز بود
 با قبول رو میندیش ای غلام ۱۰ امر را و نهی را بین السلام بعد از آن حاجی
 غلام سر در ملتان عرض داشت که اکثر اوقات خیالات فاسده بوقت و لطیفه خواندن
 می آیند چگونه کنم خواجه شمس العارفین فرمود اگر خیالات فاسده نیامدند و هر کجی
 ولایت بودی چنانچه شیخ سعدی فرموده بیت اگر یاله هر قطره در شد
 چون خمر مخره بازار ما پر شدی بعد از آن فرمود سالک باید که بعد از خواندن
 و طائف خصوصاً مسبغات عشر بنجاب بحیال دعوات درست برده بشود بگوید که ای
 خداوند کریم بگرم خویش از خیالات فاسده محفوظ گردان آمین ثم آمین بعد از آن
 شاه خدائش سحری عرض داشت چنانچه از علائق ظاهری خلاص کرده آید همچنان
 باطن من نیز از خطرات نفسانی و وساوس شیطانی نگهدارید خواجه شمس العارفین فرمود
 فرمود که محبت باید بست و برای رفع خطرات هم بافعال مباد و بار باید خواند و استغفار
 هم درین باب اثر عظیم دارد و هم تصور کند که خدا تعالی پنا و داناست هر فعل که ازین
 صادر شود حق تعالی او را پند و اندیش باین مطالع خود را از فعال ناشایسته و خطرات
 فاسده شمسار گرداند و دائم بحضور باشد علی بن القیاس بهر فعل خواه نیک باشد خواه
 بد تصور ذات کند تا از خطرات محفوظ باشد بعد از آن مولوی معظوم دین پاره ۱۰
 پنج ششسان پیش حضرت صاحبها و خواجه شمس العارفین فرمود این بیت گفت چه
 کنم هر چند محافظت ملازمان کشت کاری بکنم اما از دزدیدن باز نمی آیند این بارها
 نان شخصی فلان دزدیدند فرمود این پاره ما آنرا بدهید و پند کنید تا ازین امر بازماند

ابیات جذبت

برای رفع خطرات

انگاہ فرمود عجب چیزی است که با وجود این قدر فراخی طعام و پوشاک از دوزی
 باز نماند بعد از آن بر همینی فرمود اکثر مردمان بشامت نفس در ضلالت
 گمراهی می افتادند چنانچه ولی بلعم با عور و شیخ صنعان بر صیصا آمد برین محل
 غلام محمد سیال عرض داشت که خاتمه شیخ صنعان چگونه شده است فرمود بدعا
 خاتمه آنحضرت بایمان گردید بعد از آن فرمود در مجلس وعظ بلعم با عور هفتاد و
 موجود بدوده ده کاتب بر هر یک دو ات از زبان وی حقائق و معارف الهی
 می نوشتندی با وجود این عرفان بشامت نفس گمراه شد انگاه فرمود این
 مردمان با بحث الطاحت زمان بزمه گمراهان منسوبند حق بخانه و تعالی آن
 شریف ایشان محفوظ گرداند بعد از آن سخن در ذکر خواطر اربعه افتاد و حاجه شمس العالی
 فرمود بر زانوی چپ مکان خطر شیطانی است و بر زانوی راست مقرر خطر نفسانی
 است و بر کتف راست جای خطر ملکیت و بر نضامی ال خطر رحمانی است لکن
 باید که هر سه اول را نفی کند و بر خطر رحمانی اثبات ذات کند و داند که چون خیال
 غضب فریب در دل آید این خطر شیطانی است این را با نفی کند و چون خواهش
 و حرص و شهوت خوردن پوشیدن مانند آن آید داند که این خطر نفسانی است
 این را هم نفی کند و چون طالب حسنات و خیرات باشد داند که این خطر ملکوتی است
 را هم نفی کند و خطر رحمانی که زیر پستان چپ است این اثبات کند
 تعالی ازین شکر محفوظ گرداند بعد از آن فرمود رسیدن بحضرت شیخ
 شکست تا آنکه از حرص و بخل خلاصی نیابدی محبوبی چنانچه در حدیث آمده است
 کل تو حید نزدیک بر زمین که دروختا شرک و حسد و کبر و ریاء و کمین و کینه
 بنده عرض و پشت که میان روح و نفس است حیثیت از کیفیت نفس روح و
 اما باعتبار اوصاف حمید او را روح گویند و باعتبار اوصاف ذمیه او را نفس گویند

ما

فی الحقیقت این ہمہ کیفیت چنانچه بزرگی فرموده مصراع نفس روح و عقل دل
 جمله کیفیت به بر معنی بزرگی فرموده بلایت روح و دل اور جسم تینو ایک چیز
 عقل کی نسبت ہو انہیں تمیز بعد از ان فرمود عقل ظاہری جاست پیش از
 حق تعالی چون عقل ظاہری زائل شود عقل باطنی مکشوف گردد چنانچہ مجذوبان را
 عقل ظاہری نباشد مگر باطن انہا روشن باشد بعد از ان فرمود نفس روح فی
 الحقیقت یک ات اند اما گاہی از نفس بارہ نفس کو آمد و نفس مطمئن میگویند و گاہی
 روح و دل بنمایند و این اختلاف سما باعتبار اختلاف اصناف اوست ہر صفتی کہ با
 غالب باشد بان موصوف گردد ان گاہ فرمود دل این شکل صنوبری را گویند بلکہ
 آن چیزی دیگرست کہ مردان خدا از آن بخوبی میدانند چنانچہ بزرگے فرمودہ است آدمی
 است کہ دینی در دست ہد محو گمان کردہ یقین در دست ہد گر بود این پیکر
 گل آدمی ہد زور و دیوار ندارد کی بعد از ان طیبیام علی قریشی عرضداشت
 کہ کیفیت مرگ انسان چگونہ است خواجہ شمس العارفین فرمود روح انسانی را مرگ نیست
 بلکہ آن از عالم امرست چنانچہ خدا تعالی فرمودہ قل الروح من امر ربی و چون از دنیا
 فانی حکم کل نفس ذالقتہ الموت نقل کند از امر مردہ میگویند و حالانکہ از دار بدآ
 دیگر نقل می کند چنانچہ در حدیث آمدہ ان اولیاء اللہ لا یموتون بل یتقلون
 من دار الی دار بعد از ان فرمود بعض اہل شہ جناب حق سبحانہ دعا فرماست
 کہ خداوند با وقت نقل روح من بے ہوشی بکنی تا از شر شیطان امین باطمینان زیرا کہ من خندہ
 انحال و اقوال مشروط بعقلست و ہر چه در حاکم بے ہوشی صادر شود بران خند
 نیست بعد از ان سخن در ذکر عقائد مہنود تھا خواجہ شمس العارفین بزرگان
 مبارک را ند عقائد مہنود آنست کہ چون کسی بمیرد باز بقالب دیگر ظہور کند و این ہست
 را دلیل خود میدانند بیت شہ صد و ہفتاد و نوبت ہم چو سبز بار بار شنیدہ ام

و کہ عقائد مہنود

تذکرہ مرزاان عام و خاص

بعد از ان فرمود از ابیات مولانا روم معلوم می شود که مرگ درمان ظاہری یکبارست و صوفیان چند ہزار بار بعد از ان باین ابیات اشارت فرمود ابیات

صد جہت زان مردگان فانی ترند
مردہ از یکا دست دفانے درگزند
ہر کجے گر خون بھسانی بے شمار
رخیت بھ خرن بہا آن بار بار
کشیدہ زندہ گشتہ شصت با
می بسوزد کہ بز ن جسم دگر
کشیدہ برتسل دوم عاشق مرست

آن کہ وہی کہ فقیری پے برند
صوفیان از صد جہت فانی شدند
مرگ یک قتلست وین سید ہزار
گر چہ کشت این قوم را حق بار بار
ہم چو چڑجیس اند ہر یک دیر آ
کشیدہ از ذوق سنان دا دگر
و انداز شوق وجود جان برست

بعد از ان فرمود مولوی جامی نیز در مینا با میفرماید بیت از خار خار عشق تو
در سینہ دارم خار ہا بہ یکبار میرد ہر کسے چچارہ جامی بار بعد از ان فرمود
اکثر مردمان بر موت جامی رحمہ اللہ علیہ اعتراض میکردند و طعن میکردند و شیخ
عبد الغفور کہ شاگرد ایشان بود بسجہ بطریق درویشی سکونت میداشت روزی
بوقت سحر بروی حالتی پدید آمد کہ اعضای ایشان جدا جدا در صحن مسجد افتادہ بودند چنان
علی الصباح نمازیان مسجد درآمد احوال شیخ عبد الغفور دیدہ متعجب شدند پس آن
زمان اعضای آن جمع شدہ بصورت صلی عود نمودند پس اعتراض مردمان سے
جامی دفع شد بعد از ان سخن در حیات و ممات اہل عدالت و خواجہ شمس الدین
نقل اولیاء اللہ چون نقل شخصے باشد کہ لا دار بدار دیگر نقل کنند ہذا کہ
عداوت کند سب نیت نمود در رنج و با اگر شمار شود و بہ کس کہ معتقدان ہستند
و این بیابا بین جموں ندگان فیض اوشان باقی ست ہمدرین محل حبیب
قریشی عرضداشت کہ چون وح اولیاء اللہ نقل کند وجو در طاقت و شدت باقی

چون که نقل ایشان مثل نقل عام نیست پس لهذا همه کار ایشان مانند زندگان باشند

مرآتے وسوم و ذکر زیارت پور و امداد خواستن از اهل آن

شب و دو شنبه سعادت قدم بوسی حاصل شد مولوی سلطان محمود نازومی موبکو

غلام محمد گجراتی توسوی یاران دیگر نیز حاضر بودند سخن در ذکر فیوض اهل قبور افتاد و خواجہ

شمس العارفین بربان مبارک راند که اگر برای حصول حاجات دینی و دنیوی تبرک پور

اہل اللہ بر کو جائزست کہ بسیار مردمان از قبور اولیا اللہ فیض میاں بند چنانچه اکثر

مردمان خاص و عام بجزار قبر فیض اثر خواجہ سعد الدین و حضرت غوث الاعظم بنشینند نظر

یاب شوند بعد از آن فرمود رفتن بر قبور بر روز خمیس و جمعہ و دو شنبه سنت است و

چون فاتحہ خواند پشت جانب قبلہ کرده بنشینند و بگوید سلام علیکم یا اہل القبور تا آخر و

بعد آن فاتحہ بطریق مسنون بخواند و اگر حاجت دنیاوی بخواید جانب پائین بنشینند

و بگوید ای خداوند کریم بطفیل این بزرگ کار من آسان گردان بعد از آن دست برد

شہیدان بیان دیگر بزرگان اہل قبور فاضل تراند اگر شخص بجزو ایشان مدد و سطلب

بزدوی قبول نقد بعد از آن فرمود چون صاحب ادہ گل محمد سپہر حضرت خواجہ توسو

فوت شدند بہاول خان برای تیاری وضع صاحب ادہ صاحب پانصد نفر مزدور و چار

نفر معمار بخدمت خواجہ توسوی فرستاد پس آن مردمان بخدمت حضرت عرض داشت

کہ مایان بہاول خان حجت تعمیمی وضع صاحب ادہ فرستادہ است فرمودند حاجت روضہ

نیست زیرا کہ بعد از چند مدت این روضہ مسماہ شوند و ہیچ نام و نشان آنہا باقی نماند

بجز اعمال او پس آن سماران جانب بہاول خان عرضہ نوشت کہ ساختن روضہ حضرت

سماہت بہاول شہید نماید ہر چی حکم باشد کہ ہم بہاول خان نوشت اگر ساختن روضہ منطوق

نہست بنا بر سبب شروع کنید پس حسب حکم در چند مدت بنای مسجد تمام کردند بعد از آن

توسو سکاٹ آباد کہ در اعمال صالح سعی کند قبر بوجہی کہ باشد باشد از گاہ این صغر

مرآتے وسوم و ذکر زیارت پور و امداد خواستن از اهل آن

بزرگان حاضر و وضع

بر زبان مبارک راند مصرعه سپان ل گهر بر یوفاضل زیب کیا کمکل و ابعد
از ان مولوی معظم دین صاحب عرض داشت با بحث جیت که بعد از انتقال مردان
خدا فیوض آنها بدرجه کمال میباشند خواجہ شمس العارفین فرمود چون ولایا اللہ از دار پونا
نقل کنند از اوصاف بشری مجرد و منزله باشند و بحق سبحانه و اصل شوند لهذا حرکات
و سکنات ایشان برجه کمال نپهور می آیند آنگاه فرمود اثر فیض ولایا تامدت در آن
باقی ماند و من بعض مجاهدان عالمان حین حیات ایشان باشد که تسخیر مردمان حصول
مردان آنها تا وقت حیات ایشان تمام گردد بعد از ان فرمود رندی گل نام در
موضع او چھ سکونت می داشت و بسیار مردمان از لاهور و پشاور و ملتان پس خیر
حاضر کرده بود و چون فوت پیشچ اثر تسخیر او باقی نماند آنگاه فرمود تا پنج وفات
او بلفظ رفض کوچ نمود مشهورست بعد از ان سخن در فیض رندی
اہل قبور افتاد خواجہ شمس العارفین فرمود چون حضرت خواجہ بخش سجا باشند
توسوی برنی یارت روضہ مبارک خواجہ معین الدین تشریف از ان فرمودند
را بپند که رسن در گلو انداخته میگویای خواجہ خواجگان یکصد روز یکصد روز
در ازده ساله میجو اہم و روز ہبیرم بعد از چند روز شخصی در دیش صورت آمدہ
سخت و سپید و راد و رفت باز منی ہنود و بار و گشت او را در ہنود کجا گشت
عمر تو چند سال مت گفت ہر وہ سال گشت از ان فرمود کہ سال
است باز بعد از چند روز از ان فرمود کہ گشت از ان فرمود کہ
گفت میفر وہ سال گشت از ان فرمود کہ گشت از ان فرمود کہ
سجادہ نشین صاحب مزاج بود و در ان زمان و ان نشین
و شہنشاہی کہ با او رشتہ گشت از ان فرمود کہ گشت
کرده باز خواجہ آمد و بہان سن و باہر دینیت از گاہ فرمود سخا ای

بسیار است

کتاب
تاریخ

فیض سانی کمال میباشند هر کس که بحضور ایشان برود خالی نماند بعد از آن
فرمود مرگ بر دو قسم است اختیاری و ضطراری اختیاری آنست که با اختیار خود
بشریت بگذرد و این بجز صحبت شیخ کائنات نمی شود و مرگ ضطراری شصت و ست
بعد از آن جمع آدمیان خورد و کلان باشندگان موضع سیال شریف بحضور
شمس العارفین حاضر شده عرض کردند که بسبب تنگی معاش نهایت لاجچاره شب بزم و عا
خیر و مانند این مفلسی مانی بایم خواجہ شمس العارفین بر زبان مبارک راند فرمود
ست که مردمان اطراف در اینجا آمده فائز حاصل کنند و به نماز و روزه و خواندن
اوراد مشغول شوند اما میان شما بیان تا هنوز هیچ اثر ظاهر نشد که گاهی حاجت
توجه باشد و در ادای صلوات و خجگانه و روزه و غیر عبادات نهایت توجه باشد اگر
خدا تعالی بسبب گناهای روزی کسی کند اما بسبب است اعمال نیک و تقوی
بر آن نازل کند شمارا باید که خدا را حاضر و ناظر و همه بر صلابت و خجگانه قائم باشید و
حق غیر اگر چه اندک باشد مذر کنید و در ادای حقوق خالق و مخلوق حیت و چالاک
باشید نفس است که به بکت جنات از جمیع بلیات مانی یا بعد از آن
بسوی محمد نعیم بگذرد می توجه شده احوال باشندگان که بعد شریف یک یک پسند
گفت از هم صحبت شما بیان هیچ کس نماند دم سرد بر آورده این مظهر بر زبان
سبارک راند مصراع پر پر نور پلنگه لکان ملک الموت فصالی بعد از آن
فرمود که عالم همیشه در سفر باشند اول عالم ارواح که در کربان حضرت اسرار فیض علی
اسلام سکونت کرده اند و از آن هزار در هر ایسوی جسم ماسه زمان سفر
کنند و دوم از جسم که از آنجا عالم شهادت نقل کنند و سوم اهل عیان بسو عالم بی روح
مترتک و چهارم و زود کر صحبت و فضیلت آن خواستار فیض از بزرگ
سلسله دیگر روز جمعه صحبت آنحضرت حاصل شد سیف شاه و مولوی احمد باری

روز سی و چهارم و در آن روز حضرت فیض از بزرگ عالم بود

باران دیگر نیز حاضر بودند سخن در ذکر بیعت افتاد و مولوی احمدی عرض داشت که
 بیعت بر چند قسم است خواجه شمس العارفین فرمود بیعت بر دو نوع است بیعت
 جهاد و بیعت تو به بیعت جهاد است که چون حضرت سالت پناه صلی الله علیه و آله
 و سلم عزم جهاد مکه کردند مسلمانان از یر درخت مغزیل بیعت کردند و آنها عهد بستند که تا
 تو تم و پیش حربه با کینیم و تا وقت مرگ با پس و پیش این بیعت کنندگان را خداوند

بیعت جهاد

شریف ارشاد فرمود قوله تعالی ان تقاتلوا فی سبیل اللہ فماتوا یا قتلوا ان ذلک جنة کبریٰ
 حکمت الشجرة و این را بیعت رضوان نیز گویند بیعت تو به آن است که
 جمیع صحابۀ اربعه کردند و بر استقامت امر و نهی با آنها عهد گرفتند خاسته در ش
 آمد و روزی رسول علیه السلام جلدیس فرمود و بودند چند از صحابان کبار که در آن
 سید مختار نشسته بودند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم آنها را فرمود یا یعقوب علی

فان

ان لا تشركوا بالله شیئا و اما اخذ و همچنین در قرآن مجیدی آید قوله تعالی یا ایها
 النبی اذا جاءک المؤمنات یتابعنک علی ان لا یشیرکین بالله شیئا الاخذ
 بهدین محل بنده عرض داشت که مفید بیعت جیت خواجه شمس العارفین
 فرمود و در شرحین نکاح است یعنی چنانچه نکاح با زکات با کبار فاسد نشود اگر بکفر و طلاق
 بیعت هم با کبار فاسد مکرر و الا بکفر و شیخ تم تقاد و مرید بعد از آن سخن
 فضیلت بیعت افتاد خواجه شمس العارفین فرمود که بیعت کردن با این طریقت
 و شایگان حقیقت به بحث حصول حسنات و وسیله شایسته است

بیعت رضوان

در حق آنها فرمود قوله تعالی و ما ان فی بیعتهم علی اللہ و
 ایضا کتبیما در محل نکاح خواجه حسین الدین در بیان بیعت رضوان که
 در نوکۀ النبوة و اولاد نبوت است و این اعادت بود که بر زبان مسلمانان
 بیعت کردیم با تو و ما را با تو بیعت کردیم و ما را با تو بیعت کردیم و ما را با تو بیعت کردیم

بیعت رضوان

بر اقبه بنشستی روزی شخصی از مردیان خواجہ عثمان ہر دنی فوت شد خواجہ
 سعید الدین بعد ادای جنازہ تاقبر او رفتند عبادت مہربان مراقبہ بنشستند
 و حضرت خواجہ قطب الدین بختیار اوشی کا کی نیز ہمراہ ایشان بودند ناگاہ خواجہ سعید الدین
 از جای خود و ہشت خوردہ برخاست و گوز مبارک ایشان تغیر شد و بعد از ساعتی
 چہرہ مبارکش بحال خود آمد و گفت کہ بیعت عجب چیز است حضرت قطب الدین عرض
 داشت کہ عجب حال شاہدہ کردم کہ اول بار رنگ مبارک ایشان تغیر گرفتہ بعد از
 زمانی بحال خود آمد موجب این معلوم نگردید آنحضرت فرمود ای قطب الدین چون
 مردمان این بیعت را دفن کردہ باز گردیدند و در شہر برای عذاب این بیعت آئند
 خواستند کہ اورا عذاب کنند ناگاہ صورت حضرت خواجہ عثمان ہر دنی عصا آورد دست
 گرفتہ آمدند و گفتند ای فرشتگان این کی از مردیان ماست عذاب نکند گفتند
 این مرد خلافت اہ ایشان بودہ فرمود اگر چہ خلافت و مال بود لیکن دست خود در دست
 این فقیر زدہ است حکم آدمی فرشتگان این را بگذارید بطویل پراگندہ آن بچشم
 پس ای عزیز بیعت طریقت چنین بکار آید اغلب کار شناخت بہ بیعت از وصل
 شود بعد از ان صاحب ہزادہ محمد دین صاحب عرضداشت شخصی کہ از پیر خود فرود
 نباشد ان بیعت کردن جائز است یا نہی فرمود جائز نیست اما اگر مردی زاہد و عاشق
 باشد اگر فیض او جاری گردد و تعجب نیست چنانچہ حضرت احمد جام در ابتدای عمر باو
 فروشی سیکردی و آخر الامر از ان پیشی تو بہ کردہ بحق مشغول شدند تا انکہ ششتر
 اولبانامدار توجہ ایشان شدند و ہمین جا گفتمہ اند بیعت احمد تو عاشقی مشیخت ترا
 چکارہ دیوانہ باش سلسلہ شد شد شد ہمدردین محل شخصی ضعیف العمر عرض
 داشت کہ سبب فلسفی نہایت لاچار شدم مراد بیعت خود داخل کنی تا از یخات رہا
 یا ہم خواجہ تمس العارفین فرمود بیعت عہد بستن است بجز اتیعالی در امر و نھی نہ بر او حصول

دنیا بعد از آن سخن در ذکر بیعت منصور رحمه الله علیه افتاد و خواجہ شمس العارفین
 فرمود کہ حضرت منصور مورخ اول آن حضرت جنید بغدادی رحمه الله بیعت کرده بود بعد از آن
 بہ بزرگی دیگر بیعت کردند و شیخ علی جویری گنج بخش رحمه الله علیه کتاب کشف المحجوب
 مینویسد کہ شیخ منصور عاق پر خود دست دعا گو عرض داشت کہ شیخ منصور مردی عارف
 بودند اما گناہ عاق شدن پیر آن حضرت لائق شد فرمودند مردان اہل شد مانند وریا
 بی کنار انتہا ندارند پس این قدر پیدی گناہ در دنیا عمیق بیچ قدر ندارد و چنانچہ شیخ
 سعدی فرمود مرصعہ دریای فراوان نشود تیرہ بسنگ بعد از آن فرمود کہ
 بی عقاد را باید کہ یکدام بزرگی بیعت نکند و اگر کند باز با عنوامی نفس و شیطان بیگار و کرد
 پس چنین شخصی را ترک بہتر است اگر چه ازین طریق بی بہرہ ماند اما از شمارت با بزرگان
 محفوظ باشد چنانچہ بزرگے فرمودہ بیعت گزندی صدق خاص این شیخ در کتب
 مروجاہی نشین بعد از آن سخن در ذکر بیعت شدن خواجہ توسوی افتاد و بیعت
 عرض داشت کہ اکثر مدت طریقیہ خواجہ مہاروی رحمۃ اللہ علیہ آن بودند کہ در ہجرت
 قریہ حاجی پور آمد رفت پیدا شستی خواجہ شمس العارفین فرمودند بین مدح و تحسین
 حضرت خواجہ نور محمد مہاروی بخواب آرام کرده بودند چہ بیند کہ از جانب کویہ سنات
 شاہ بازار کنان در دام من گرفتار آمد و الہام شد کہ بیاعت ان عبت و حرمت
 زیادہ تر گردید آنحضرت بامید حصول آن شاہ باز بسوی کویہ رفت آن وقت
 در بستخوان شہلا سے نمودی تا آنکہ روزی در دیو چہ سید جلال حضرت خواجہ
 آمدہ بودند و حضرت خواجہ توسوی بخدمت قاضی محمد عاقل ملتان رسید کہ
 صاحب بجزو حضرت خواجہ مہاروی شرف شدند چون آنحضرت رسید خواجہ توسوی
 نظر کرد و دانست کہ آن شہباز کہ در خواب ہمہ وقت در خواب می بیند
 حضرت جلال بخاری بنیستہ بیعت کردہ باز بسوی کویہ رفت و در کویہ

خواجہ شمس العارفین
 بیعت کردن

فکرت

برین سنی حکایت فرمود که روزی مالک خواب دید که آفتاب از چاه کنعان طلوع نمود
 بصدوق حسن وصل شد و بر مر و ارید از جانب مغرب بیرون آمد و بریدن گرفت چون بیدار
 شد از معجزه تعبیر رسید گفت تعبیر خواب تو بسیار خوب است ای بدوون اجرت نیاگویم مالک شش
 وینار پیش آن نهاده عرض مطلب و خواست و گفت غلامی پیش و پیش قیمت بدست تو
 آید و طفیل او بسیار مال باپی و تعبیر بر مر و ارید آنست که زنی از جانب مغرب آمده غلام
 را از تو بعهوض مر و ارید هم وزن آن غلام بخرد پس مالک برای حصول آن پیشه سوداگر
 اختیار کرده بسیار سفر کشید روزی بر چاه کنعان کاروانان می آمدند حضرت یوسف
 علیه السلام را بدست مالک و اگر فروختند پس بعد از آن پیشه سوداگری بگذاشت مال
 بسیار بعهوض آن یافت بعد از آن فرمود روزی مردی افغان بخدمت مولانا
 عظیم الدین آمد و گفت بشما بیعت کنم باین شرط که نماز منی خوانم و روزه منی دارم و شکر
 می نوشم و زبان می کنم اگر قبول فرمایند بیعت کنم مولانا فرمود باین همه قبول کردم
 مگر یک کار را تو هم قبول کن که همیشه با وضو باشی گفت قبول کردم بعد از آن از بیعت
 کرد چون چند روز بگذشت نزد شربخانه پیوست اهل شربخانه گفتند خوش آمدی شکر
 شرح و صفای می شماتیار است خان صاحب گفت اگر شراب نوشم و فساد شود بعد از آن
 شود لولیان برفت او شان نیز تعلیم کردند و گفتند بیاید برین چاه پانی بندشید چاه صاحب
 و نیست اگر در اینجا بنشینم آب بندی خواهد آمد و غم فاسد شود پس از اینجا نزد مسجد آمد و جماعت
 می شد در دلش آمد اگر بجا است نماز بگذارم سعادت نماز به کیف حاصل شود پس بیعت
 نماز با جماعت بگذاشت و از احوال ندیده باز ماند و سعادت دارم بیایید بیعت آن
 حضرت حاصل کرد بعد از آن فرمود خوابه قطب لیبی اوشی غیر ملکی که بر باران نافع
 خبر داده است که جمیع مردین حضرت انج شکره اقیامت داخل بهشت شوند و ایشان
 در آن کو عرض داشت که در سیاه لولیان نوشته دیدم که روزی شخصی بخدمت خواج گنج شکر

در روزهای پنجشنبه

در روزهای پنجشنبه

آمد و گفت که روزی شیخ بہاوالدین مناوی کرد ہر انگس کہ روی من بہ بندہ ہستے
خواہد شد چون این سخن خواجہ فریدالدین بشنید فوراً در حالت شزد و گفتند ہر انگس کہ
باین روش بیعت کردی با ولاد و مریدان من دست ارادت داد و ہستی باشد
بعد از ان بندہ عرض داشت کہ باہل قبور بیعت جائزست یا نی خواجہ شمس العارفین
فرمود باہل قبور بیعت جائز نیست اگر باہل قبور بیعت جائز بودی باقیہ فیض از حضرت
رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم بہترست کہ سر در ہمہ مخلوق اند بعد از ان فرمود کہ
برای حصول مرادات دینی و دنیوی بر قبور اہل اللہ برو و جائزست زیرا کہ بسیار حاجات
از طفیل آن حاصل شوند بعد از ان غلام احمد جوہر کانی عرض داشت کہ بیعت کردن
با چند بزرگان جائزست یا نی خواجہ شمس العارفین فرمود جا بجا بیعت کردن نزد اہل فقر
شمس و ناجائزست مگر وظیفہ گرفتن و فیض حاصل کردن مستحسن بہترست بعد از ان دعا
کہ عرض داشت کہ رفتن بخدمت بزرگی بسادہ دیگر جائزست فرمود لما لب صادق را باید کہ
تصدیق شیخ خود کردہ برود و نسبت اورا نسبت پر خود داند و آنچه از او حاصل شود
بر بخت و عظمت پرین است و اگر چہ بی حاصل نشود در حق او ہم بدگمان نشود
ہر آنکہ اکثر زمان بجنور بزرگان می آیند و فیض حاصل کنند و بعض محروم می مانند
چنانچہ حضرت ابو بکر صدیق رضی اللہ تعالی عنہ بجز حضرت رسالت پناہ صلی اللہ
علیہ وسلم شرف شدہ صدق و در دم تہ علی رسید و ابوہل با وجود شاہد چہ
اند با و در سعادت ایمان محروم ماندہ بچشم رسید بعد از ان سیدک شہ
اوی بادی عرض داشت کہ ترتیب بیعت باو دیگر جائزست خواجہ شمس العارفین فرمود
بہترین خود نشانہ حال و دریافت کند و دست خود بردست راست
فاتحہ پنج آیت اول از سورہ بقرہ آیت شھد اننا علیہم آیت بایست تا علیہا و در
شرفی بجای خواند بردست او ہم کند تا سورہ بقرہ و بعد از ان وظیفہ و فو

بیعت اہل قبور

بیعت بزرگان

بیعت بزرگان

او را شاد و در صحبت خاصه بعد از دست گرفتن بگوید که بیعت کردی تو باین عاجز و بی شرح
 این عاجز و بحضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم که وجود خود را بر شریعت مصطفوی در
 روح خود را بحسب الهی مستقیم داری **مرآتیه پنجم** در ذکر تعریف فضیلت
پیر و محبت اطاعت و ادب تصور آن روز و شب سعادتی قدم
 پیران حاصل نندیدند احمد پو پو هوماری و امام بخش نذر بر وار و یاران دیگر نیز حاضر بودند
 سخن در تعریف پیر افتاد و بنده عرض داشت که اکثر مردمان میگویند پیر کامل آن است که
 مرید خود را بمال دنیا مستغنی کند و هیچ حاجت او باقی نماند خواه شمس العارفین فرمودند
 نیست که مرید خود را غنا قلبی بخشد و از حب دنیا باز داشته باشد بحسب الهی مشغول گرداند
 نه آنکه بمال دنیا مستغنی کند زیرا که تعجب میاید که دنیا را آنحضرت صلی الله علیه و سلم چینی
 فرموده دوستان خدا نیز ازین احترام نموده پس رای اهل دنیا مخالف رای اهل آسمان
 بعد از آن فرمود پیر در لغت آنرا گویند که سومی و سفید باشد و در اصطلاح صوفیه پیر
 است که قلب و از او صف مذمومه پاک شده باوصاف حمیده مشهور باشد بعد از آن
 سخن در ذکر اجابت پیر افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود ساکت آبادی که در متابعت پیر
 پیران است قوم باشد چه در رفتن و شستن چه در خوردن و آشامیدن بعد از آن
 شمس فرمود باوران و صفه خواجہ قطب الدین بختیار او شفی کاکلی من آمدند و سرگروه
 ایشان به شرح پیشتر فرمود پیش آنحضرت نهادند و دستاری نیز بر سر حضرت صاحب
 پیچیدند بر سر ایشان نشست غلام محمد در پیش گفت عالمان سید محبت رعایت آداب
 حدیث صاحبان زمین می نشستند ایشان بالاتر نشستند اندازین سخن خشنود کرده
 گفت که این همه خواجگان از خانه میان فیض یافته اند ما را چه ترک است بعد از آن
 فرمود میدان هر چند متواضع شوند با ابوی که از ایشان اهل نمی شود و زمین هر عالم
 تا علم خود را با هر کس قرار نگیرد بعد از آن فرمود مرید را باید که متابعت شیخ خود را

مرآتیه پنجم در ذکر تعریف فضیلت پیر و ادب تصور آن

شایسته آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدانچه آنچه در حدیث آمده الشیخ فی قوم کلبه
 فامت بعد از آن سخن در تاکید گرفتن بر افتاد فرمود بجز بر منزل مقصود نمی رسد
 که در شنوی معنوی آورده شخصی که بی پیرو راه سلوک رود مانند آن شخصی است که این سرود
 بگوید هیچ حاصل نشود تا آنکه از داود علیه السلام نیاموزد چنانچه در شنوی آر بیت
 پیر را بگذین که بی پیرین سفره بهست بس پرفت و خوف خط و دیگر جا آهن
 پیر باشد ز زبان آسمان به تیر بران از که گردد وز گمان بعد از آن ذکر ترفی حسنا
 مشایخ و استادان فرمود ثواب او را در شغال که مریدان می یابند همان قدر در زمان
 اعمال شیخ او می نویسند و همان قدر که هر دو را حاصل است بنام شیخ بالا رقام
 نمایند و همین طور تا رسول علیه السلام درجه بدرجه زیاده میگرد و مثلاً مرید اگر یکتکی
 نویسد بنام شیخ او درون یکی نوشته شود و پیر سوم را چهار تکی و شیخ چهارم را هشت
 پیر پنجم را شانزده و پیر ششم را سی و تکی نوشته شود علی هذا التیاس حسنا مشایخ
 بیشتر شوند بعد از آن سخن در ذکر صلاح صفات باطن پوشیدن کلاه افتاد و هر روز
 محل میان احمد خوشابی کلاه چهار تکی بر سر نهاده بخد مت آنحضرت حاضر شد و خواج شمس
 العارفین فرمود ساکت ایاید که در او صاف باطن سعی نماید ظاهر چه باشد باشد زیرا که
 پیشانی بر لباس ظاهر موقوف نیست لگانه این بیت بر زبان مبارک راند بیت
 حاجت بکلاه چهار برگی پشت نیست دور ویش صفت باش کده ترس
 بعد از آن ذکر کلاه چهار برگی افتاد فرمود بعضی مردمان می گویند که حضرت فرمود
 صلی الله علیه و آله وقت وصال کلاه خود بر میان نویسد و آن در حدیث
 بین عدالت درین جای میاید این کلاه سی و شش تکی است و پیران پندارند که نوچه
 فریدالدین گنج شکر قریب سه روز بعد از رسیدن در ویش آن عادات و این
 است که اندک کلاه حواله نشان کرد و چون آنحضرت از شهر بیرون فرمود کلاه دست
 العارفین فرمود بهت است لیکن یا از استاعت اقوال و افعال و اشتغال

باز تری حسنا

باز تری حسنا

بعد از آن در کلاه چهار تکی که بر سر نهاده بخد مت آنحضرت حاضر شد و خواج شمس العارفین فرمود ساکت ایاید که در او صاف باطن سعی نماید ظاهر چه باشد باشد زیرا که پیشانی بر لباس ظاهر موقوف نیست لگانه این بیت بر زبان مبارک راند بیت حاجت بکلاه چهار برگی پشت نیست دور ویش صفت باش کده ترس بعد از آن ذکر کلاه چهار برگی افتاد فرمود بعضی مردمان می گویند که حضرت فرمود صلی الله علیه و آله وقت وصال کلاه خود بر میان نویسد و آن در حدیث بین عدالت درین جای میاید این کلاه سی و شش تکی است و پیران پندارند که نوچه فریدالدین گنج شکر قریب سه روز بعد از رسیدن در ویش آن عادات و این است که اندک کلاه حواله نشان کرد و چون آنحضرت از شهر بیرون فرمود کلاه دست العارفین فرمود بهت است لیکن یا از استاعت اقوال و افعال و اشتغال

خود بخود پہا پریدہ برسرا ایشان آمد بعد ازان فرمود کہ این ذکر موجب بقوات الصواد
 درست نیست زیرا کہ در آن می نویسد کہ روزی خواجہ معین الدین رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 در مطالعہ کتابی مشغول بودند و در آنوقت گلاہ چہار برگی برسرا حضرت داشتند و
 پس ازین واقع معلوم میشود کہ شاید حضرت غوث الاعظم بوقت ملاقات خواجہ معین الدین
 را عطا کردہ باشد بعد ازان فرمود وقتی کہ خواجہ نظام الدین بدائونی رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 برکنارہ حوض نماز میخواند شخصی آمد و گفت کہ شاید این نماز از مردان بہا والدین باشد بعد
 نماز فرمودند من از فرید یعنی ام تو بکلام علامت مر از بہا والدینی می شناسی گفت مریدان
 بہا والدین بہین طور دستار می بندند پس ہمان ساعت خواجہ محبوب الہی دستار خود را
 فرو کردہ بطریق خواجہ فرید الدین گنج شکر برگردا کرد سرگردانیدہ بندند کہ آنرا میں گوشت
 میگویند درین اثنا مولوی معظم دین عرض داشت کہ در ملفوظ خواجہ حسن مجددی
 دیدم کہ بر روز جمعہ حضرت نظام الدین از غسل فارغ شدہ لباس پوشید خادمی گلاہ
 بلاستخفاف بخدمت حضرت حاضر کرد و خواجہ صاحب زادیدہ واپس کرد و گفت کہ از
 گلاہ مخالف گلاہ پیرین ست زیرا کہ گلاہ پیرین ست زیرا کہ گلاہ پیرین مغزی بود
 انگاہ فرمودند عجبت است کہ بقدر موی از اتباع شیخ تجاوز کنی کہ ندید
 ازان سید خدا بخش و نیاز درویش بوسیدہ مولوی معظم دین صاحب عرض داشت
 کہ حال ما بان بسیار خرابست تا آنکہ رضامندی ایشان نشود ما را بیچ حال نیست خواجہ
 شمس العارفین فرمود رضی خواجہ ہم شد مولوی صاحب از عرض داشت کہ چون بصیغہ
 مستقبل رضامندی را قرار داد انہین معلوم شد کہ در رضامندی ایشان درست
 فرمودند اگر ایشان برگفتہ من عمل کنند ما ہم رضی باشیم بعد ازان صاحب خاد
 محمد بن صاحب عرض داشت کہ حضرت جد بزرگوار من بوقت وصال درود شریف بہین
 طریق میخواند اللہم صل علی محمد و علی شیخنا محمد سلیمان خواجہ شمس العارفین فرمودند

بنا بر این که

مولانا و استاذنا مولوی محمد علی کھڑوی رحمۃ اللہ علیہ نے بجا لفظ و علی آلہ و علی شیخنا
 یعنی اندر روزی عرض دہم کہ علی شیخنا گفتن چه حاجت است زیرا کہ در حدیث کمال
 لغوی و لغوی ہونے سے تقیان داخل اند حضرت استاذنا فرمود اگر چه حاجت نیست مگر تخصیص بعد
 از تعظیم بہرست بعد از ان ورین اشنا بندہ عرض در شست کہ فنا فی الشیخ صیت خوا
 شمس العارفین فرمود در صورت پیر خود چنان محو شود کہ هیچ حرکات و سکنات
 خود را نداند بلکہ صورت پیر مدیچی گردد بعد از ان مناسبان حکایت فرمود کہ
 چون شیخ بہا والدین بخدمت شیخ شہاب الدین مشرف شدند در ریاضت و عبادت
 از ہمہ مریدان آن شیخ سبقت بردند کہ روزی شیخ شہاب الدین بہا والدین ریجا
 آتہ تہ بودند شخصی آمد و گفت معلوم نمی شود کہ شہاب الدین کد امست و بہا والدین
 کد امست بجان آمد کہ درجہ اچھا و پیر مدیچان بکمال رسید کہ صورت ہمزوی کے گردید
 بعد از ان فرمود روزی شیخ شہاب الدین چند مریدان بہت بربین کاہ و انہ ساخت
 ہر کجا و سہر پیدائشی بہا والدین گیا ہنشا بربین پیش شیخ حافظ کہ شیخ فرمود باعث
 پیست کہ ہنشا بربین و دیگران بہ گفت کہ از کاہ سہر او از ہنشا بربین ہنشا بربین
 دیگران پیدند کہ ہنشا ہم ہنشا بربین گفتند بعد از ان ہم ہنشا بربین ہنشا بربین
 و شست کہ چون مریدان حاجت در پیش آید بخدمت پیر خود را ہر اندیانی فرمود مریدان
 را ظاہر کردن حاجت نیست خود بخود در ہر بہ حال مریدان شالان شد ہنشا بربین
 معنوی ہنشا بربین دست پیر خالیان کوتاہ نیست ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین
 بعد از ان سخن در ذکر محبت پیر افتاد و خواہ شمس العارفین ہنشا بربین ہنشا بربین
 ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین
 و ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین
 فاو ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین ہنشا بربین

شخص آمد مردی تو انگر حال او پرسیده بخانه خود برود و دختر خوب شکل زیور زار پوشیده
 بر تخت مرصع قرآن مجید میخواند گفت این دختر را قبول فرمایند و مبلغ بیست پنج هزار
 روپیہ جاگیر میدارم آن هم ملک ایشان است مولوی قادر بخش گفت الحال در طلب علم میسر
 بعد از تحصیل علوم هر چه مرضی ایشان باشد بجا آرم و چون بعد از تحصیل علوم مراد صحبت
 نموده بخیرت حضرت توسوی آمد بجز صحبت آنحضرت صحبت آن زن در ویش نماند
 و باقی عمر بعشق پیر گنبد را بنید بعد از آن روی سوسو حاجی غلام سررملتانی آورده فرمود
 ای سعادت که بشرف زیارت حرمین شریفین مشرف شدی با باید که در اذکار و اشغال
 سعی بلیغ نمائی تا حسب حرمین شریفین اهل آنها قوت گیرد که ثمره همه عبادت صاحب
 و حسب رسول خداست انگاه فرمود صحبت و الهامت پیر عین محبت رسول است
 صلی الله علیه و سلم است و هم مرید را باید که در ذات پیرستی خود را محو کرده ظهور ذات
 حق و رسول علیه السلام را پسند چنانچه بزرگ فرموده رباعی چونکه ذات پیر اگر بشنود
 اسم خدا و زوالش آید هم رسول گرجد پستی زحق تو خواجه را کم کنی هم متن هم دیدار
 بعد از آن خواجہ شمس العارفین فرمود پیر پستی نزد ارباب طواهرت پستی است و
 نزد مردان حقیقت عین حق پستی است غلام حسین قریشی عرض داشت که پیر پستی
 چیست فرمود آن مرتبه فنا فی الشیخ است و فنا نیست که جمیع خلاق و اوصاف مرید
 باوصاف شیخ خود مبدل شوند بلکه کمال فنا آن است که صورت و سیرت او عین صورت و سیرت
 پیر او و بعد از آن سخن در ذکر تصور شیخ افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود طالب بصاق
 با باید که تصور صورت شیخ کند تا صورت حقیقی از آن جلوه نماید چنانچه بی بی زینب در عشق
 یوسف علیه السلام بقدرش در خواب سوم البام شد مصراع عزیز مصر و صرم مستقام
 پیر شیخ بی صاحب اسکیں حاصل شد لهذا عزیز مصر را عزیز حقیقی دانسته اختیاری
 را خواص حسب گمان آن صاحب محبوب حقیقی که یوسف علیه السلام بود و اصل گروید

بانی در طواهرت

تصور شیخ

همین شبال برای سالکان راه خدا کافیت بعد از آن صاحبان دین محرمین حساب
 عرض داشت که شخصی حاجب توره شریفی قصد سفر میکند اگر خط خیریت حال خود نوشتن باشد
 بنویسند خواجه شمس العارفین فرمود محض برای رضای صاحبان دین سجاد و نشین
 نوشتن امر ضروریست و در نه حاجت نیست و این بیت بر زبان مبارک راند **بیت**
 مابومی پیرین را در جان خیره داریم به شاید ز مضر نایم روز کاروانی به یعنی تصور
 صورت خواجه توسوی در دل من قرار گرفته است بجز محبت او چیزی در دلم نمی گنجد
 چنانچه بزرگی فرموده **بیت** دلم خانه مهر یار است پس به از آن می نگنجد در و کین کس
 پس ای رویش اگر طالب خدا باشی عاشق صورت پیر خود باش تا ذات حق را جلوه
 نماید چنانچه بزرگی فرموده **بیت** اگر بجوی ذات حق صورت مرشد به بین عاشق
 شو ذات حق را اندران و شن بزمین به بعد از آن مولوی محمد احسن صاحب سکن
 یسکی ڈھوک و مولوی عالم دین از توره مقدره مراجعت نموده سعادت صحبت خواجه شمس
 العارفین حاصل کردند حضرت صاحب کیفیت منازل سفر از آنها پرسید گفتند این قدر
 سافت محض بود پایشان بدت شش و زر رسیدیم خواجه شمس العارفین فرمود آفرین
 باو که با وجود ضعف پیری چندین منزل سخت قطع نمودید **بیت** محل هوای غلام
 سکنه که ایشی این بیت خواند **بیت** دست پیر از غایبان کوتا نیست به دست
 جز قبضه الله نیست به بعد از آن حضرت صاحب این بیت بر زبان مبارک **بیت**
 چون مددی پیر گشت یار نیست مراجعت آمرزگار به انگاه و در نوشته است
 حضرت خواجه توسوی عرض داشت و برین بیت اتمه از نمود که چنان است
 و در کار باید خواند که در توحید حاصل واقع نشود خواجه موصوف در جواب فرمود
 چون کسی را از ذات حق نماند درین لعل کرد و این بیت را در
 آمرزگار هیچ فرق نماند هر چه بگویند تعالی بنید چنانچه خواجه عین الدین فرمود

صفات و ذات چنانچه بیانی بنیم به بجز چه می نگرم بجز خدای بنیم بعد از آن
 دعا گو عرض داشت که تصور شیخ چگونه کرده شود خواجہ شمس العارفین فرمود باید که صورت شیخ
 پیش خود و در دیوار دل تصور کند و یا بر نه مانند بقعه پوشد انحضرت بعد طوری که متیسر شود صورت
 شیخ را نگه دارد و در حالت خوردن و خفتن و رفتن و نشستن بهیچ وقت از تصور خیالی نباشد
 بعد از آن دعا گو عرض داشت که چون تصور نفی ماسوا می آمد کرد پس اثبات ذات
 حق تعالی کند یا ذات شیخ خواجہ شمس العارفین فرمود همه مخلوق را نفی کند شیخ را نظر ذات
 و اثبات اثبات کند بعد ازین محل فرمود جهت رفع خطرات تصور شیخ نیز نهایت نافع است
 بعد از آن مولوی محمد عظیم سکنه گنگال عرض داشت که تصور شیخ اگر در نماز پیش آید
 حکم چیست فرمود جائز است که پیش امام تصور نموده سجده کند بعد از آن بنده عرض
 داشت که تصور شیخ بوقت ولجیفه ضرورت یا در همه اوقات خواجہ شمس العارفین
 فرمود تصور در همه حال باید کرد تا از خطرات نفسانی و وسوسه شیطانانی رهایی یابد بعد
 از آن فرمود تصور نعمتی است عظمی و سپر است از گناه یعنی چون صوفی را تصور هر کس
 حاصل شود بر هیچ گناهی قادر نشود بعد از آن فرمودند مردی بزرگ عاشق بود
 نیز بسوی او التفات کرد تا آنکه همیشه با او گفتگو شد و بعد از چند مدت با او ملاقی شدیم
 پسند که شیخ او میان ایشان شاد و مست چون صورت پیر را دید فوراً از آنجا گشت گریخت
 و درین اثنا بنده عرض داشت که دو چیز در فکر من فاضل تر اندکی ذکر حق و دوم تصور پیر خواجہ
 شمس العارفین فرمود آنچه فهمیدی حق است چون بین دو امر کسی استقامت کند و در
 بمقتصد و برسد بعد از آن صاحبزاده محمد بن صاحب عرض داشت و آن سالی که من
 شهادت تو سه شریف رفتم چون ایشان پستان خواجہ توسوی رسیدند شخصی نیز رفت
 بیقرار بر شمانظر بسته بیاید چون ایشان از آستان گذر کرد کسی پرسید که ایشان کدام
 است آن گفت حضرت صاحب سبیل شریف و آن گفت من صورت حضرت خواجہ توسوی

باید که در دیوار دل تصور کند

باید که در دیوار دل تصور کند

دستہ پی ایشان ویدہ ام وجمع عطا ایشان بمشاہد آنحضرت ویدم ہمدردی محفل
 فرمود آنذات ہمیشہ بود مورچہ با سلیہان چہ نسبت دارد بدیت ہر گدای مرد سلطان
 کے شود وہ پشہ آنز سلیہان کے شود ہمدردی پیش مرزی امیر کبیر مرید خواجہ توسوی
 بخدمت خواجہ شمس العارفین آمد چون نظر بر وجود مبارک آنحضرت کرد زار زار بگریست خواجہ
 شمس العارفین فرمود ای برادر گریہ کن گفت ای غریب نواز صورت شاہشاہ صورت خواجہ
 توسوی می بینم لہذا لی جمہ استعارہ کہ کہ ہم ہر ای غریب نواز بسیار مردان تصدیق فرود
 کہ میان صورت خواجہ سیاوسے و خواجہ توسوی فرق ہاں ہوا بعد از ان فرمود
 انقرہ سیال بخدمت خواجہ توسوی رفت و آنحضرت پر علی غلطی فرمود چون آن
 وچہ می بیند کہ گویا تودہ زہ پر صلی افتاد دست جمع شاہ اور وہی نہ ہوا نہ ہوا
 بزرگان بعض اوقات بصدور دیگر گھامہ می شوند خواجہ شمس العارفین توسوی بگفت
 خواجہ توسوی وقریب اجود ہن برعس حضرت گنج شکر فرمود ہمدردی محفل وجمع ہی شاعر
 آری نہ کردند حضرت خواجہ توسوی بسوی وضہ متبرکہ کہ شہد شد نشستہ و مہادیہ سے
 علی محمد پیش امام حسن جانب جنوشتہ بودیم و باعث کثرت آدمیان صورت آنحضرت
 نظر سے آمد چون محفل سماع روشن گشت صاحبزادہ نور محمد مہارومی را جذبہ شد و حدیث
 لانگری بملکات برداشتہ بخدمت آنحضرت حاضر بود و حضرت صاحبزادہ چند بیان
 کردند دست بالاکر وہ بقولان میاوند چون بسوی دست مبارک آنحضرت نظر کرد و گوز
 بہا کتہن بشکل نورانی ویدم چنانچہ انوار تجلیات ازو شاد منی وند چون بین مشرق
 آمد انبار کردیم گفت این چوئی بنی بیستہ انیز تجلیات نورانی اویش
 بعد از ان فرمود مردی بت پرست بر ولایت خراسان رفت و کتب علوم
 باہر تھا کہ وہ شیخ کشید و پیر او بود و چنان آواز برآورد کہ ابوبکر صلی اللہ علیہ وسلم
 چون سیرت او پیکر کندتی نگین برین آواز نگاہ فرود تصدیقت و بان خود چنان

بست که صورت معبود در سینه او پدید آید گشت آنگاه فرمود خیال را چنان تاثیرست
 که معبود خود در سینه او پدید آید بعد از آن فرمود اگر مردی صادق تصور شیخ چنان میکند
 که ظاهر و باطن صورت شیخ جلوه نماید و طالع ذات در صورت پدید آید بمقصود حقیقی
 خواهد رسید آنگاه این بیت بر زبان مبارک راند **پست زلیخا از زلیخا می رسیده**
 ازان صورت معنی آرسیده بعد از آن سخن در آداب پیر افتاد و عا گو عرض داشت
 که آداب شیخ بیان فرماید **خواجہ شمس العارفین** فرمود در کتب سلوک آداب شیخ بسیار
 نوشته اند اما معلوم آداب عشق است هر چند که عشق بیشتر باشد آداب محبوب بجز معلوم
 شوند **همدردین محل عرض داشت** که چنانچه شیخ پشت کردن حکم چیست فرمود این هم
 تک و بست آنگاه فرمود مردی مرید **خواجہ توسی بقاصد شش** کرده از توسته شریف
 سکونت میداشت و همیشه صلوٰۃ جمعہ در توسته مقدس میگذاشت و شب نمہ هاشما گذارند
 باز تا موضع خود پس با پی میرفت باز **عرض داشت** که آداب پیر جعفر و غایب جلوه اند
 فرمود آداب شیخ در حالت حضور و غیبت حیاتی و معنوی یکسان اند چنانچه مولوی جامی فرمود
مخل یا رفت از چشم لکین روز و شب خاطر است اگر بصورت غایب است اما معنی ظاهر است
 عشق اندر ظاهر و باطن بنید عنبر دوست به پیش اهل باطن این معنی که گفتم ظاهر
 در حضور و دوست هر جانب نظر کردن خطا است **بیر زمان حاضر نشین** ایدل که جانان حضرت
 بعد از آن بنده عرض کرد که چون سعادت صحبت ایشان حاصل شود حالات سلوک
 و شوق بسیار ترقی و نفس خود می یابیم و چون از حضور فیض گنجور مجبور شوم آنحال نسبت
 حضور کمتر گردد و با محنت چیست فرمودند **تعب نسبت** که حضور و غیبت یکسان نباشد بلکه
 ما را نیز بهترین بودی که چون از حضرت مولانا **خواجہ توسی** خدمت شده بنامه خود آمد
 نسبت حال سابق لذت و طمأنینه کم می شد آنگاه فرمود چنان شوق منزل واقع شود
 در صحبت یکسان با پیش است **مطالع کتب سلوک** و توحید بید کرد تا به برکت ایشان شوق نیز بر آید

آداب شیخ
 خواجہ شمس العارفین

سخن

بعد از آن سخن در قدم بوسی افتاد کسی که بپوشش شاه نام بخردت خواجه شمس العارفین آمده قدم بوسی کرد و مولوی محمد جان بوسی آن در پیشه نمود چنین قدم بوسی در شریعت جائز نیست زیرا که بپوشش سجده شود و سجد و مر آن است حقیقی را شایان است هر چه در شکل بنده عرض داشت که درین سبب چه حکم است خواجه شمس العارفین فرمود چون حق سبحانه و تعالی جمیع ملائکان را حکم داد که آدم علیه السلام را سجده کنند آنکسان که سجده کردند مقبول شدند و کسی که از کار کرد مردود شد زیرا که آن سجده مر آن حق ابو الحسن است و لیا اکر ام صوفی عظام قائم مقام انبیا علیه السلام اند چنانچه در حدیث آمده است **الشیخ فی قومه کالنبی فی امت** اگر شخصی پیروز در انظار است حق دانسته قدم بوسی کند جائز است بزرگتر کفر بود و چون که ذات پیرا روی قبول مدهم خداوندانش آید هم رسول به اگر جدا بینی از حق تو خواهی حکم کنی هم مترجم و بیاجه را بعد از آن فرمود و در سخن است خواجه نظام الدین آمد سر بزین نهاده قدم بوسی کرد عالمی گفت این امر مخالف شریعت است آن شخص حاضر ماند باز آن عالم نگردد و خواجه نظام الدین فرمود که پیش ازین امام سابقه این را جایز کرده اند بلکه ثواب است چنانچه در تفسیر روتنی آورده که بزبان سعادت نشان آنحضرت صلی الله علیه و آله زمان بقتیل است و پامی مبارک آن حضرت صلی الله علیه و آله بود قوی است و حضرت رسول علیه السلام ایشان را ازین امر مانعت نفرمود چنانچه صحیح ترمذی مذکور است **حدثنا ابو کریب حدثنا عبد الله بن ادریس و اهو اسامة عن شعبة عن فضالة**

مراة عن عبد الله بن سلمة عن صفوان بن عسال قال قال یهودی لصاحبه
اذهب بنا الی هذا النبی فقال له صاحبنا تفضل بجواند لوسه و لیس
اربع ائمة و اما رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم قال و عن سبع آیات بیان نمود
لهم لا تشركوا بالله شیئا الحدیث بیان است آیات آن بزرگوار است و است
پاسے مبارک آن حضرت صلی الله تعالی علیه و آله سلم را بوسی کرد انبی گفت قال

Handwritten marginal notes in Persian script, including phrases like 'بنا' and 'صاحب'.

فقبلایه ورجلیه و قال لشهد أنك نبی النبی ورتبیه العافلین مسطور است کہ قال اعلم
 اذن لے یاد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اقبل راسک ورجلیک فاذن له فقبل
 راسه ورجلیه الحدیث و در صحیح بخاری و شفا قاضی مذکور است و راہی بن عمر بن
 اسامہ بن زید فقیل له هو محمد بن اسامہ فسطا طاء ابن عمر راسه و تقرید یہ
 الارض و قال لوراہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لاجبہ الحدیث بدان کہ
 عزیزہ درین باب اجماعیت دیگر نیز آمدہ اند بسبب طوالت کلام نوشتہ بعد از آن فرمود
 ساکت باید کہ در امور شرعیست سعی بلیغ نماید زیرا کہ شرعیست زبان طریقت و حقیقت
 ہر کس کہ مقصود رسید ازین راہ رسید بعد از آن مولوی سلج الدین کہ کھڑے عرصت داشت
 کہ چند مدت ملازمت شخصی فلان اختیار کردم چون تعظیم او بر من گران آمد پیشہ ملازمتی
 بگذر ششم خواجہ شمس العارفین فرمود میان تعظیم فقیر و امیر فرق است اہل دنیا محض بر
 حصول دنیا میکنند این تعظیم ثلث ایمان اضائع کند و صوفیان محض بر نشنودنی
 آنها کنند این عین ثبوت است بعد از آن فرمود پیرا باید کہ موافق استعداد مرید بود
 و شرفاں فرماید و مرید را باید کہ از صحبت غیر حذر کند و با صلحا و علما صحبت وارد و در
 شیخ ثابت قدم باشد تا بشیرل مقصود رسید بعد از آن سخن در ذکر عامل و صوفی متا
 خواجہ شمس العارفین فرمود میان عامل و صوفی فرقیست اگر عامل را از کسی آزار می یارنجے
 برسد در عوض آن عمل خود را بہت ہلاکت و سچوانند و صوفی بضد ایشان عمل کند یعنی ہر
 ربخی و بجا ہی کہ برسد از خدا تعالی بیداند و عوض آن نمی طلبد بکہ در حق انسان کشد چنانچہ شیخ
 سعدی فرمودہ مصراع اگر مردی احسن اے من اسما بعد از آن فرمود علمی
 ظاہر سداح علم را نیز کنند و بر نشاء مقصود کہ وصال دست نزنند و ہم عمر خود را در آموختن علم
 بگذرانند و در عمل آن نمی کوشند و صوفیان در عمل می کوشند و سیر با حق گرفته بر ہدف می زنند
 و در اصل حق شوند بعد از آن غلام حسین قریشی عرض داشت کہ مدعی ہوشو لاندہ ہے

تعمیر
 در بیان اینکہ در امور شرعیست سعی بلیغ نماید زیرا کہ شرعیست زبان طریقت و حقیقت
 ہر کس کہ مقصود رسید ازین راہ رسید بعد از آن مولوی سلج الدین کہ کھڑے عرصت داشت
 کہ چند مدت ملازمت شخصی فلان اختیار کردم چون تعظیم او بر من گران آمد پیشہ ملازمتی
 بگذر ششم خواجہ شمس العارفین فرمود میان تعظیم فقیر و امیر فرق است اہل دنیا محض بر
 حصول دنیا میکنند این تعظیم ثلث ایمان اضائع کند و صوفیان محض بر نشنودنی
 آنها کنند این عین ثبوت است بعد از آن فرمود پیرا باید کہ موافق استعداد مرید بود
 و شرفاں فرماید و مرید را باید کہ از صحبت غیر حذر کند و با صلحا و علما صحبت وارد و در
 شیخ ثابت قدم باشد تا بشیرل مقصود رسید بعد از آن سخن در ذکر عامل و صوفی متا
 خواجہ شمس العارفین فرمود میان عامل و صوفی فرقیست اگر عامل را از کسی آزار می یارنجے
 برسد در عوض آن عمل خود را بہت ہلاکت و سچوانند و صوفی بضد ایشان عمل کند یعنی ہر
 ربخی و بجا ہی کہ برسد از خدا تعالی بیداند و عوض آن نمی طلبد بکہ در حق انسان کشد چنانچہ شیخ
 سعدی فرمودہ مصراع اگر مردی احسن اے من اسما بعد از آن فرمود علمی
 ظاہر سداح علم را نیز کنند و بر نشاء مقصود کہ وصال دست نزنند و ہم عمر خود را در آموختن علم
 بگذرانند و در عمل آن نمی کوشند و صوفیان در عمل می کوشند و سیر با حق گرفته بر ہدف می زنند
 و در اصل حق شوند بعد از آن غلام حسین قریشی عرض داشت کہ مدعی ہوشو لاندہ ہے

حیثیت فرمود صوفی بباحث کمال محبت در متابعت محبوبت غم نمی میماند و از رعایت
 مذاہب فارغ باشد و دیگر آنکه صوفی مقید مذاہب نباشد و همه مذاہب را ملاحظه نماید و
 دیگر آنکه مذہب صوفی لاست یعنی لا موجد فی الکونین الا هو و دیگر آنکه چون موسی
 کرام بر تبه فنا و فنا الفنا برسند از قید مذاہب بگذرند و همه ریزش این بیت بزبان
 مبارک راند همیشه مذہبان در وازے او چه عاشق و از و در می به عشق بود
 جد شور می یا بجن و طے جازورین بعد از ان فرمود چون شخصی عاقلی چیزی
 اختیار کند عدلت کرد و اگر چسنت باشد و همچنین مردی کامل بپرسد که عمل کند
 خواه کفر باشد عدلت کرد و این بیت بزبان مبارک اند همیشه هر که در علم عدلت
 شود و کفر گیر کامل ملت شود و همه ریزش محل قریشی مذکور عرض داشت که نفس کامل
 را کفر چنانست که در فرمود کفر اتفاقی نیست بلکه کفر نسبتی است که نشود بعضی کفر باشد
 و نزد بعض عین بیان بعد از ان سخن در فضیلت فقر افتاد و خواجہ شمس العالی بن
 حکایت سلطان محمود غزنوی بزبان مبارک بانند که چون محمود غزنوی قصه
 هندوستان کرد و طفل خور کمال همراه خود به هند پیشکش کرد و چون به هند رسید
 بخت شاهی بنشان در روزی بخت نشسته گریه میکرد و سلطان با عفت گریه پرسید
 و فرمود سالی چون مادر من بر من شج گشتی که خدایتعالی ترا بسواله سلطان محمود بکند
 و والد از روی شفقت ماوراء القتی که چنین بد عا و حق پسر شایه کرد و اکنون حال خود
 می بینم آن سخن با در مشفقه با و آرم و بگویم اگر مادر من و بر بود دوستی که خدایتعالی خدای
 را می و مراد دولت شاهی عنایت فرمود بعد از ان فرمود که مراد از مادر طبیعت است
 هر وقت انسان از فقر باز دارد و بگوید که در عا ما بقدر بسیار آفت است
 بدست این هم از ان فقر باز داشته با مور دنیا فانی مشق بسیار است
 مرتبه فقر است که چون بر صادق در سلوک فقر قدم زد بخت ساقی در حال فقر است

در
 کمال
 کمال
 کمال

مرآتے ششم در ذکر سماع و جذبہ و استغناء اہل اللہ

شعبہ نخستینہ دولت پای بوس حاصل شد مولوی نور الدین ہزاروی وسید فضل شاہ ہتھکڑ
ویاران دیگر نیز حاضر بود سخن در ذکر سماع افتاد خواجہ شمس العارفین بزبان مبارک راند کہ
وقتی در کابل خدمت مولوی محمد غوث صاحب ضروردوم از مشنگ شریف باب سماع
بگشتاوند مر از خود طلبیدہ گفتند کہ بیلین پن شرح تفسیر عبدالحق را بر آوردند در اینجا
بود کہ امام غزالی رحمہ اللہ علیہ سماع را حلال گفتہ و تفصیلش در کتب سلوک موجود است
بعد از ان سکہ کس مطربا بندہ و خواستند کہ سرود با ساز کنیم خواجہ شمس العارفین فرمود
ساز بر لبہ خود را بپوشانید اگر سخن گفتید بی ساز بگوئید پس انہا ہچنان کردند بعد از ان
فرمود در مدارج النبوت نوشتہ دیدم کہ ہفت کس از اصحابہ کرام مانند جعفر طیار و امیر معاویہ
و مقداد و لہاؤس وغیرہ آواز بر لبہ شنیدہ اند مولوی نور الدین ہزاروی عرضداشت کہ بعض
مردمان آیت اہو الحدیث در حق سماع دلیل آیتہ سماع نیست بلکہ سبب نزولش آنست کہ
یہودی بدین منورہ بجانب ملک عجم آمدند و قصائص رستم و سفند یاریا در کردہ باز بدینہ
آمدند چون حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم و عطر قرآن مجید بیان فرمودی ان
یہودان علیہ جلفہ زدہ قصائص رستم و سفند یاریا میگردد پس در حق ان یہودان خدا
تعالی آیت اہو الحدیث نزول فرمود بعد از ان مولوی نور الدین صاحب التماس کرد
کہ دست سماع علی الاطلاق از حدیث شریف ثابت نیست چنانچہ در مشکوٰۃ شریف
سطور جاریتان فی بیت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم تا آخر وہم ورنن ابن ماجہ
آمدہ بروایت معوذت بریغ دخل علی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و عندی
جاریتان تغنیان الحدیث خواجہ شمس العارفین فرمود امام غزالی در احیاء العلوم نوشتہ
است کہ روزی نجیان در مسجد سرود میکردند و حضرت بلالی عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا
ذقن خود بردوش رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بناوہ می شنیدند بعد از ان دعاگرے

مرآتے ششم در ذکر سماع و جذبہ و استغناء اہل اللہ

م حضور آنحضرت

در شنیدن آواز بر لبہ بعض اصحاب

حدیث جاریتان سماع

شنیدن سماع بی عاقلانہ

مرآتے ششم در ذکر سماع و جذبہ و استغناء اہل اللہ

عرض داشت که حضرت خواجه توسی سماع با سازی شنیدند یابی ساز خواجه شمس العارفین
فرمود از سازها و آلات سماع نهایت احترام میکردند و چون قوالان مجلس سماع آراسته
می کردند آنحضرت در حجره مبارک نشسته می شنیدند و در احوال و بین عمرس حضرت گنج شکر
روضه مبارک آنحضرت بحراب مسجد نظامی جلوس فرمودی همین وقت ختم نزدیک شد
قدر ساعت یکم بنشسته و باز فی الحال به برج نظامی آمدی اگر کسی قوال با ساز نزد ایشان
سماع میکرد آنرا بیرون کردی و گفتی که در اینجا عالمان ساینده و ترا برزند بعد از آن
مولوی معظم دین عرض داشت که چون بنازل و مقامات خواجه نصیر الدین شنویم عجب حیرت
میباشیم خواجه شمس العارفین فرمود آنحضرت بر شریعت چنان ثابت قدم بودند که گاهی
بسوی سماع متوجه نشدی و حال آنکه حضرت سلطان المشایخ پیر ایشان می شنوند بسیار بخش
عرض داشت که چرا از سماع احترام کردند فرمود برای اتباع سنت رسول علیه السلام باز
عرض کرد که اتباع شیخ خود چرا نکردند خواجه شمس العارفین فرمود احترام از سماع منافی اتباع
نیست زیرا که اتباع امر شیخ ضروریست و ایشان شنیدن سماع مامور نبودند و این کمال
حوصله آنحضرت است که با وجود امکان از شنیدن سماع بازماندند بعد از آن فرمود
شخصی بخدمت خواجه نظام الدین عرض داشت که حضرت نصیر الدین مجلس سماع شما حاضر
نمی شوند چو بگردد آنحضرت بحال ایشان واقف بودید هیچ نگفتند باز سید اندک بخش عرض
داشت در محفل سماع حضرت نظام الدین ساز بودی فرمود ساز و در امیر و مجلس ایشان
هرگز نبودند بلکه در شصت دن را نیز منع فرمودی بعد از آن سخن در شنیدت سماع
انتهای خواجه شمس العارفین فرمود ای مدویشن ای که زاهد بدت کثیر طریقه کن و در
سماع بیکان ان قلم کند بعد از آن این بیت بر زبان بساک از بیت جای
زاهدان بهر آن بعین سنده است شراب عشق بیکه هر سینه و هم فرمودند برای
دفع عوارض غیر ترست و کثرت سماع باعث قساوت دل است و پریشان حال

ساز خواجه توسی

شنیدن سماع خواجه نصیر الدین

ساز خواجه شمس العارفین

ساز خواجه شمس العارفین

در کتب معتبره

در کتب معتبره

در کتب معتبره

پس ساکنان باید که گلهای گاه بی بشنود تا ذوق در دل و تازه گردد بعد از آن فرمودند
 سماع را فکر درست باید تا شنیدن و حلال باشد چنانچه ساکنی و عالی با یکدیگر گفتند که ساز
 بوقت زدن چو گویند عالم گفت طبله گوید قدیم را پترو او آواز دیگر در پیست پیست و کینیا
 میگویند است است و بر پتو میگویند پیستی تون کینون آهنگی این بی تون کینون آهنگی
 و لولیان که بدست خود اشارت کنند گویند که انهنون و ساکن گفت بجان بر
 اینست طبله گوید تو مین تون مین و آواز دیگر بر حق بر حق و کینیا میگویند باریتو
 باریتو و بر پتو میگویند تو مین تون این تون مین تون این و لولیان بدست اشارت کنند
 سوخته است چو بعد از آن سخن در جذب بافتا و خواجہ شمس العارفین فرمود جذب بر دو قسم
 یکی که با هوش می باشد و اختیار ماند که خود را باز دارد از جنبش و حرکت و دویم آنکه جنبش
 ماند و به هوش از همه امور بی خبر باشد پس خوب بصورت اولی شانه شکند و در صورت ثانی
 بشکند بعد از آن بنده عرض داشت که در خاندان نوشاهی مردمان حال و با کجوتی
 شده حالت و جذب میکنند و بعد آن بحال سابق و عقیده فاسد بمانند آنرا حکم چیست
 خواجہ شمس العارفین فرمود اصل حالت و جذب در مرتبه فنا باشد و آن مردمان که با این
 رسیده باشند حالت ایشان مجازیت بعد از آن فرمود در پاک پشن شریف بسیار
 بنودان در محفل صوفیان آمده حالت و جذب میکردند پس بعد از حالت بنده کفر
 می ماند چنین حالت زد صوفیه کرام هیچ فائده ندارد بعد از آن فرمود سماع حاصل
 الی الحق است مراحل طریقت را و نقصان است اهل شریعت را بعد از آن سخن
 در ذکر استغراق افتاد و مہر محمد بخش عرض کرد که سمیان حسین قوم کنجال و غلام حسین قوم
 چاند یا ساکنان بلده لپہ بارادہ زیارت حضرت خواجہ توسوی میرفتند و راه حسین
 کنجال از رفیق پرسید که شمار حضرت صاحب شناسند و نام تو میبایند غلام حسین گفت
 باریتو نیست که حضرت صاحب ولدیت قومیت و سمیت سکونت من واقعاً باشند

حسین گفت ما را بخوبی می شناسند الغرض چون بر دروازه حجره مبارک آنحضرت رسیدند
 اول حسین کنجال اندون قدم بپوش پر رسیدند که کسیتی گفت که من حسین دروازه
 کدام حسین گفت حسین کنجال اعم فرمودند حسین کشته بان عرض کرد که حسین کنجال اعم فرمود
 خیر نشین بعد از آن غلام حسین قدم بپوش شد فرمودند ای غلام حسین خوش باش
 شاه خیریت بعد از آن فرمود که روزی بی بی عاتشه صدایه رضی الله تعالی عنها
 رسول علیه السلام رفت آنحضرت پرسید کدام است گفت عاتشه اعم فرمودند کدام است
 گفت دختر ابوبکر صدیق رضی الله عنه فرمودند کدام ابوبکر گفت پادشاه پس رسول
 خاموش شدند بعد از آن فرمود که این وقت استغراق بر همه اولیایم آید بعد از آن
 سخن در ذکر استغراق شیخ عبدالحق رودلومی افتاد و خوابه شمس اعانین فرمود روزی بر
 سایه درختی نشسته بودند مرغی باواز خوش بران درخت تسبیح میخواند و لذت آواز او در
 دل ایشان غلبه کرد و همه عمر در ذوق او مستغرق ماند بعد از آن فرمود وقتی در توبه
 شریف مجلس سماع آراسته بود صاحبزاده عبد الغفور پسر غلام نبی مهدوی را عاتقی شایسته
 و بچادر خود بر روضه مبارک خواجه توسوی جاودگشی میکرد بجا که استغراق مستغرق بود
 و بسبب غلبه جذب جانب محفل نشینان هرگز التفات نفرمودی در آن حال نزد آنحضرت
 رفته این شعر میندی گفتم میندی عشق تیر سبزه بن حسین پیمان گوئی میندی جانان
 سوی من ید با استغراق مشغول شد بعد از آن فرمود که از مولوی احمد بن شایسته
 خواجه توسوی شنیدم که روزی حضرت محکم دین سیرانی رحمة الله علیه در راه یافتند
 و شخص حیرتی بر دوش نهاد می آید محکم الدین صاحب بفرق نمود گفت که این
 چون نزدیک آمدند و آن دو کس بوالان بودند و در دوششان سنان بودند و با ناله
 سرودند و ع کردند و شبیدان از زمین مبارک آن حضرت آمدند و گفتند که این
 حال معانیبه کرد بگفتند و فرمود آن حضرت حیران گشت که اکنون چگونه پس جانان

بر آن سخن انداخته بنشست آهسته آهسته زیر آن چادر وجود مبارک آن حضرت بدستور سابق درست شد و روایه شدند آنگاه فرمود که استغراق آن حضرت چنان بود که اکثر اوقات بنیت نماز ساد می تابیدی که وقت نماز فوت می شد می بنیت نماز مینویس تمام نشدی و بعضی اوقات اگر بوقت نیت نماز کسی سرود کردی همان وقت نیت ایشان کامل شد آنگاه فرمود که در حق ایشان سرود نهایت مفید بود و در حق بعضی مبتدیان زهر قاتل است بعد از آن مردی عرض کرد که شخصی در ملک حجج خود را بشیخت مشهور ساخت و اکثر مردمان دولت نواحی بآن بعیت کنند و در حق باچشتیان آن لعن کند خواجه شمس العارفین فرمود چه طعن کند گفت گویند که خواجه گان چشت سرود می شنوند و این حرام است خواجه صاحب فرمود این عجب مسلمانیت که عناد و تعصب حق مسلمانان حلال دانند سرود حرام که اکثر مردمان بوسعید سماع بحق وصل شدند **مرآت**

مرآت می و بهتم ذکر محبت خدا و رسول

و بهتم در ذکر محبت خدا و رسول و دوستی دوستان و ذکر تبرکات و سرکات و اولیایان امدار

شرب و زینچه سعادوت قدم بوسی حاصل شد معجزان دیگر نیز عاقل بودند سخن در ذکر محبت خدا یعنی لای الفتا و خواجه شمس العارفین فرمود اصل بر همه عبادت محبت الهی است هر چند محبت زیاد تر باشد همان قدر در عبادت او تیر تر گردد و همه پیرین محل بندگی او است که ترقی محبت الهی بچلو حاصل شود فرمود بواعث حصول محبت الهی بیشتر اند اما برای ترقی محبت وسیله ذکر بهتر است چند آنکه در ذکر مداومت کند محبت او بیشتر باشد چنانچه در حدیث آمده من احب شیئی اکثر ذکره باز گفتم ذکر هر چه باشد یا حقی و بود بجه طوریکه باشد کافی است زیرا که مراد ذکر یا دوست است بجه وجهی که باشد بهتر بعد از آن سخن در محبت خواجه قطب الدین افقا و خواجه شمس العارفین فرمود یکبار خورد سال میداشند اتفاقا سه ذرات زرافه آمد پسر شیخان تنگ شده پیش کس تنزیه

اصل معانیات محبت الهی است

باز محبت تمام تقابل الدین شود

ظاہر کرد مردمان حاضر پیش آورده عدو خود استند که از میان غفلت شده که احوال ایشان
 نہ پرسیدیم چون خواجہ صاحب باین امر توقف شدند از زبان مبارک گفتند کہ ای خداوند
 بہ انکس کہ ستر فاقہ من ظاہر کرد آنرا بمیرن پس بجزو این آل پسران حضرت ہمراہ طفلان
 بازی میکرد مقرر گردن او بشکست و جان شیرین بحق تسلیم کرد سبحان الله دوستی حق
 درون آن حضرت چنان غالب تر بود کہ محبت پسر خود چیزی باقی نماند بعد از آن بن
 معنی حکایت بر زبان مبارک راند کہ چون حضرت ابراہیم رحمۃ اللہ علیہ از بلخ جانبکہ
 برفت پسری خود نزد مادر او بگذشتند چون بزرگ شد گفت پدر من کجاست مادرش
 گفت الحال در مکہ نشان میدهند گفت من نیز بکہ روم و پدر خود را زیارت کنم و در
 خدمتش باشم پس از مادر رخصت یافتہ در بلخ سادی کرد ہر کس کہ آزوج میدارد و باید زاد
 و راخذہ او بزم خود کنیم بجز در این خبر ہزار مرد و بایدند ہمہ را زاد و راخذہ دادہ بکہ آورد
 باید آنگہ زیارت پدر خود مشرف شوم چون بکہ رسید در مسجد حرم جامعہی مرقومہ
 را دید پرسید کہ ابراہیم آدمی را شناسید گفتند شیخ ماست بطلب ہمیرم بصحرای زبیر
 ما بیار و وفرو شد و مان خورد پس بصحرای بنت پیری را دید پستہ ہمیرم پسر بنا بود
 می آید گریہ بر سپر افتاد اما خود را بگم ہدشت و تہمتہ و پبی اومی رفت تا بازار افروخت
 و مان پیش اصحاب خود آورد و بنام مشغول شد و بعد از نماز با اصحاب خود گفت کہ خود را
 دیدن لطفان امر دنگہداری خاصہ امروز کہ زمان و کو دکان و بیجا بسیار آمدہ اند ہمہ
 قبول کردند چون جان بلیان بطواف مشغول شد آنرا ہمیرم نیز در نظر کرد و یاران از وی
 او تعجب کردند چون از طواف فارغ شد نگفتند ما را فرمودید کہ بیچہ آوردہ اند
 گفتند و شما بسلامی صاحبان گریست چه حکمت بود گفت پسری را دیدم درین بلد
 چنین دادم کہ شاید او آن پسر منست روزی دیگر از یاران ابراہیم در قافلہ بلخیان برت
 مان پسر در خیمہ بر کرسی قرآن مینواند و یکبار استفتاسن پسران دیدم در پیش افت بدین

کتاب
 تاریخ
 ابراہیم

این پسر با یاران جان خود را در حقیقت بپوشیدند

شمار پیش و بر من چون نزدیک رسیدند با هم نشستند بودند از دور نگاه کردند فریاد بر آورد
 و گفت پدر من اینست جمله یاران بگریزند و سپهر مهوش بنفتاد چون بهوش آمد بر پدر سلام
 کرد و پرسیدیم جواب داد و در کنار گرفته احوالش پرسید پس برآیم خواست که برود پس پرسش
 نیکدشت برآیم روی آسمان کرد و گفت الهی از محبت پسر مرا محفوظ دار پس پسر در کنار
 او جان بحق تسلیم کرد یاران گفتند یا ابراهیم این چه بود گفت چون او را در کنار گرفتیم محبت
 او در دلم چسبیدند آمد که ای ابراهیم تَدْعُنِي فَجِيئْنَا بِكَ تَحْتِ مَعْنَاهُ خَيْرٌ فَاذْعُوِي
 دوستی باگفتی و با دیگری دوست داری و بد دیگری مشغول شوی چون این شنیدم دعا
 کردم که ای خداوند مرا فریاد رس اگر محبت او مرا از محبت تو بازگرداند یا جان و بر او
 و یا جان من عارض حق و قبول افتاد اگر از این حال کسی را تعجب آید گویم از ابراهیم پیغمبر علم
 پسر خود را قربان کرد و تعجب نیست بعد از آن فرمود عالمی بمقام حضرت خواجه توسی
 سکونت کرده بود و در خواب زیارت جناب سرور کائنات صلی الله علیه و سلم شرف
 شد و بخدمت حضرت خواجه توسی عرض کرد که ای شب حضرت رسالت تاب صلی الله
 علیه و سلم را خواب دیدم خواجه صاحب سو و خیر و تقویست آن عالم خاطر غمگین گردید چون
 دیگر مردمان از حضور آنحضرت بیرون رفتند خواجه صاحب آن عالم را فرمود که این زیارت
 خیال توست باید که عینیت رسول علیه الصلوة و السلام حاصل کنی زیرا که ابو جهل بارها
 زیارت حضرت رسول علیه السلام شرف شد و ایمان نیاورد بعد از آن فرمود
 دوستی دشمن خدای و صحبت با آنها هم وسیله نجات است انگاه فرمود در نجات انکار
 نوشته دیدم که شخصی را در قبر سوال کنند که خدای تو کیست؟ میگوید تو کدام دین تو چه اگر مرد
 نیکو کار باشد گوید خدای من است و رسول من حضرت محمد صلی الله علیه
 و سلم و دین من اسلام است و همچنین اگر شخصی قاجر باشد و در جانش گوید کسی را خوشام
 پس آنرا احوال و دوزخ بنمایند و باز گویند که دیگر کسی را می دانند گوید فلان بزرگی را میدانم

فضیلت تعینت بزیارت

فرودستی در نجات

کتابی که در این باره نوشته شده است

و بخدمت فلان بزرگ رفته بودم و فلان بزرگی را دوست میدارم خدایتعالی حکم فرماید
 که ای درشتگان من این بگذاوید بطفیل دوست خود همه گناهان او بیاموزید بعد
 از آن فرمود شخصی را پرسند که خدا و رسول در دین تو چیست بگوید فلان یعنی نام او کسی
 دوستان خدا باشد پس حق سبحان برلی فرماید بخدمت نام دوست خود همه گناهان
 به بخشیم پس ازین امر معلوم شد که حب و دشمنی خدایتعالی خیر ایمان است
 بخشش بعد از آن فرمود در ویش را باید که از فرمانبرداری خدا و رسول علیه السلام
 غافل نباشد و بحکم الطیبوا لله والهیعوا الرسول کرمهت بر بند و تا سعادت دارین باشد
 بعد از آن فرمود اکثر مردمان زمین مان بی زهد و ریاضت خود را با پارسائی مشغول
 کنند و پیش مردمان عوامی محبت خدا و رسول علیه السلام میکنند و نمی آید که دولت دایر
 در اتماع آنحضرت صلی الله علیه وسلم است چنانچه خدایتعالی امر فرمود قل انکم کنتم
 تحبون الله فتبعوا محبت که الله هم درین محل مصحح بخش سکنه لیه کتاب
 نتایج الاعجاز شرح گلشن بر آن بخدمت فیض درجت بگذاوید و گفت کتابی که برای
 نویسانیدن در توشه شریف داده بودید با جرت چهارده و پینه هشت آن تیار شده است
 چونکه موجب اوراق آن احبت بیشتر بود گفتم احرت این کتاب بحساب اوراق بسیار است
 خواج شمس العارفین فرمود بزرگی کتاب بقیمت گران خرید شخصی گفت بسیار قیمت داد
 گفت هیچ قیمت نیست که قصه خرید آن بانی انجیا یوسف علیه السلام را یاد نمی داری گفت
 بیست و چهار چندی بودم بجان خریدم نام ایندو عجب از آن خریدم بعد از آن
 سید صالح شاه سلطان پوری عرض داشت که چه چیز در نزد خود دارید که بخواهید
 محبت و نازیب پیروز و عبادت اما کدام چیز بفرمایید بیدار بودم و در خواب دیدم
 چیز فاضل از اندکی سلوک و دیگر بجز بیست خدایتعالی باورد و او را در و شغال برای
 ترقی محبت هستند اکثر سالکان ازین اهل بقه با حق پیوستند بعد از آن بنده

عیسیٰ خلیوی عرضداشت دعا فرمایند تا خدا تعالی محبت خود عنایت فرماید و از هستی
 موهوم رهای کند و حاجه شمس العارفین فرمود این عطای آهیت هر که خواهد بدد با عرض
 داشت که شمار بجای محبوب جانی میدانم مرا جام وصال او بنوشانید این بیت در جگر
 خوانند بیت کلمه لوک یتھون ماھی دی پچھی چونک میتان آپ ما سے نون
 ڈھونڈ نیان بعد از ان سید عرشاہ عرضداشت که سلسله قادریہ از سلاسل دیگر
 فوقیت دارد و چونکه حضرت غوث الاعظم بمقام محبوبیت رسیدہ اند و حاجه شمس العارفین
 فرمود اگر چه ورزش ہمہ سلاسل علیحدہ است اما مقصود است و آن عرفان حق است
 انگاہ فرمود جمیع مشایخ حسب استعداد خود مقام محبوبیت یافته اند و این بیت بزرگان پاک
 مانند بیت تو گوکاندر جهان یکا بزید بود پس ہر کہ وصل شد بجانان با بزید دیگر است
 بعد از ان فرمود مدار مقام محبوبیت بر توحید است و مدار توحید بر فنا و مدار فنا
 بجزرہ و پیر حاصل نسبت پس این امر در ہمہ سلاسل موجود است چه قادری چه چشتی
 بعد از ان فرمود غوث الاعظم رضی اللہ عنہ چارہ روز در مقام محبوبیت مانند و
 حضرت خواجہ نظام الدین بد اوئی ہر ہفتہ روز بعد از ان فرمود ای درویشان
 شب بسیار رفتہ است اکنون بحجرہ ہای خود آرام کنید بندہ عرضداشت کہ چنین شب
 وصل شما باز کے بدست آید غنیمت است کہ بصحبت ایشان بگذرد انگاہ این مصرع
 بزبان مبارک مصرع شب قدر اتی شب ات پہلی پر وصلدی ات انوکھڑی ہی بعد
 از ان بندہ عرضداشت کہ دیوان حضرت خواجہ قطب الدین عمتہ اللہ علیہ چگونه
 است فرمود عجیب کتابیت عالی مضمون کہ بفہم ہر کس نیاید باز فرمود نیز کلمات
 خواجہ قطب صاحب از حضرت گنج شکر یہ ظاہر اند کہ چون کمال مریدین قدر باشد پیر
 حال پیر از و عالی تر خواہد بود بعد از ان پیر غلام محمد سیال عرضداشت کہ مقام
 حضرت گنج شکر عمتہ اللہ علیہ قرص جو بینہ ہشتہ است بعض مردمان گمان بزند کہ

ذکر مقام محبوبیت بر توحید است

آنحضرت بوقت گرسنگی آنرا لیسید آیا این است یا نه خواجہ شمس العارفین فرمود ایز
 کا سہ چوبین برای تعلیم نفس خود داشته بود و چپیک ز خوردنی دوران انداختہ خورد
 و ہر ز لب آن کا سہ پر شکر فرمود ہی تا آنکہ اینقدر باقی ماند آن زمان تصور کردہ برا
 زیارت مردان و ہشت تہ اند بعد از آن فرمود حضرت گنج شکر اکثر مدت دریاویہ گذران
 میکردندی غذای خود از برگ ہامی ارک و غیرہ ساختندی خواجہ نظام الدین علیہ
 الرحمۃ میفرمودند وقتیکہ موسم گل و برگ درختان نو بیرون آمدی و از و غذا ساختی
 مارا عید بودی بعد از آن چند و ڈا شاہ عرضداشت کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
 فرمود الْفَقْرُ فَخْرٌ وَالْفَقْرُ مِثْقَلٌ مراد این فقر چیست فرمود معنی این نزد صوفیہ
 کرام قائمہ است و این گرسنگی روشنی دل است بعد از آن دعا گو عرضداشت کہ
 چیزی برای تبرک عنایت فرمایند خواجہ شمس العارفین فرمود تبرکات برد و قسم اند
 صورتی معنوی صورتی مثل چادر و پیراہن و گلاہ و نعلین و غیرہ و معنوی مانند
 دلخائف و ذکر و فکر کہ بمریدان ارشاد کنند پس مرید را باید کہ بر تبرکات معنوی تابت
 نماید زیرا کہ داشتن تبرکات ظاہری مرتبہ مجاہدیت پس مجاہدہ بقابل حقیقت کے باشد
 بعد از آن سخن در ذکر تبرکات سر کائنات صلی اللہ علیہ وسلم افتاد خواجہ شمس
 العارفین فرمود خبیہ مبارک رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و تحفہ سلام و ناما مات مستحق آن
 بخدمت حضرت خواجہ سعید الدین اجمیری پشت پشت رسیدہ بود تا کہ چو اربعین
 شخصے زبان تو نظر شود تبرکات مذکور اورا بدھی و دعا خیر در حق اہل سلسلہ خواہی
 الغرض تا آخر عمر خواجہ سعید الدین شخصے بوصوف اہل ہند و زیادہ وقت وصال
 قطب الدین اودیت کردند کہ تبرکات سر کائنات صلی اللہ علیہ وسلم برونی کہ باہین
 اوصاف و صوفیہ شد بہنی دعا خیر بطلبی تا آخر زبان خواجہ قطب صاحب ہم پید
 و ایشان نیز بطلبی مذکور خواجہ فرید الدین انجم شکر اودیت کرد و ایشان حضرت

خواجہ نظام الدین را سپرد نمود و چون خواجہ نصیر الدین سعادت قدم بوسی ایشان حاصل کرد و شرف بیعت یافت خواجہ نظام الدین دست که استحقاق آن تبرکات این است در پی آن شدند که حسب موقوعہ امانت حوالہ ایشان نموده دعا طلبی کنم روز عید مردمان خاص و عام برای ششستین جاہ و غسل برکنارہ عوض شمسی رفتہ بودند اتفاقاً حضرت خواجہ نظام الدین بر آن عوض رفتند دیدند کہ خواجہ نصیر الدین برکنارہ عوض با پی در آب او نغمہ بر آقبہ نشسته بودند خواجہ نظام الدین از کنارہ دیگر غوطہ زده نزد خواجہ نصیر الدین رسیدہ بوسہ بر پائی او دادند چون خواجہ نصیر الدین با پی خود را بیرون کرد زار زار بگریست و گفت تعجب ام کہ ایشان بر پائی من بوسہ داده اند و من تو تعجب نیست بلکه حسابشاد پیران کبیر بر قدم تو بوسہ دادم بعد از آن تحفہ سلام و جبہ سول علیہ السلام با ایشان آوردند خواجہ نصیر الدین خصوصاً جبہ مبارک پوشیدہ و دو گانہ شکرانہ بگذشت دست و دعا بجناب مجیب الدعوات برداشتہ مناجات کرد کہ امی بار خدا یا جمیع اہل سلسلہ از جہل و فقر کسب محفوظ دار و خاتمہ ہر یک با ایمان گردان آمین یا رب العالمین بعد از آن فرمود اجابت دعا اول و دوم ظاہرست کہ خلفای حقیقیہ نظامیہ بہر دو دعا بہرہ یافتہ اند و یقینست کہ خاتمہ ایشان بر ایمان باشد انشاء اللہ تعالیٰ

مرآة السیاح و ششم در ذکر عشق و فضیلت آن

راوی است در ششم در ذکر عشق و فضیلت آن

روز شنبہ سعادت قدم بوسی حاصل شد مولوی نور احمد چنیوٹی و مولوی نور احمد چنیوی و سید اگھی بخش لانگری و یاران دیگر نیز حاضر بودند سخن در باب عشق افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود اتفاقاً در پاک پٹن نجدت حضرت محمد علی شاہ صاحب خجڑ آبادی مشرف شدم پرسیدند کہ وطن شما کدامست گفتم در علاقہ ملک چنگ نزد قصبہ سیال موضع سیال سکونت دارم فرمودند اگر چیزی کے از احوال مہر بہنجا معلوم باشد بگو گفتم کہ در سن صغیر ملک دہن کھیب برآ خواندن علم زنتہ بودم ازین حبت اتفاقاً

اقامت در وطن کم افتاد و کار از شخصی ضعیف العمر احوال بیشتر بنجا رسیدم آن شخصی گفت
 که مردی سفید ریش از پدر خود نقل میکرد که مرگ ما در سن بیست و هفت افتاد من نزد چو چک
 سیال پدرم میر سکونت کردم و در کار گذاری چو چک گذران میکردیم روزی والدہ
 بنمیرمان خشک و دودغ ترش مراد او گفت که بنجانام خدمتکار مال مویشی ما در چراگاه
 بغلان مکان باشد و بر ایدھی چون آنجا رسیدیم دیدم که سنگی کرده بر زنی خود پیشانی بنا
 اشک خون میگریزد زیر چشمان او نقش پاگاو میش پر خون شده چون آن دودغ پیش او
 کردم گفت دودغ بنوش و نان یر درخت فلان بنجھ چون آن پس آمدم این حال پیش
 والدہ میر بیان نمودم خشمناک شده دوکان از چو چک میر کشید و پیشانی او بزود چو
 بیرون نیامد پس گفت حال این بخت سوخته نیست که زده خون در بدن او مانده و
 آن فریب پر خون که شمشیر نوشد این بخت خون میگریزد بعد از آن فرمود حضرت
 محمد علی شاه روی سوی من آورده قصه حضرت شیخ عبد القدوس بیان فرود کرد و
 بشیخ موصوف تالاب بود که اکثر مهندوان آنجا غسل میکردند اتفاقاً خادمی حضرت
 شیخ عبد القدوس آنجا رفت و بر دختر ساہوکار عاشق شد ازین بہت آنجا آفت
 می داشت روزی آن درویش بر تالاب رفت و گافری را معلوم بود که این درویش
 دختر ساہوکار عاشق است گفت عشق تو درین تالاب عشق شد پس بمویش بن
 احوال عشق تو تالاب غوطه زده بود و بعد از آن دختر ساہوکار باید تا آفت
 که عاشق تو در تالاب عشق شده است گفت که امر جا گفت فلان بن جان جانم و
 بینداخت و عشق شد چون این کیفیت ساہوکار بشنید بنجامان با آفت
 بدو چون آن بدو را بیرون کرد و دست بر دو چسبیدہ بود و بدو چو چک بیان
 کوشش کرد و بدو گزیدند و اہل اسلام گفت اما این بدو در قرن کثیر سپرد
 گفتند کہ می سوزیم و یا بشمشیر جدا کرده مانده مانده در جام او بلذیم چون آن

فان

شیخ عبدالقدوس شبیند نزد آن درویش زفته فرمود ای درویش در عشق مجاز کمال شد
 مگر مجاز جایی تجاور است بجز در فرمان شیخ صاحب پشت هر دو جدا شد پس آن دو شیراز
 در حجره دفن کردند بعد از چند مدت شیخ عبدالقدوس جهت نماز پنجگانه سجده خادمی حاضر
 نبود که ابرق پر نموده پیش شیخ بیارود بین فکر استاده بودند که همان درویش از قبر
 خود بیرون آمد کوزه آب در دست گرفته حاضر شد شیخ فرمود ای درویش از کجا آری
 گفت اگر تشریف ارزانی فرمایند مقام خود شمارا بنمایم خواهد همراه آن در حجره رفته دیدند که
 تخت مرصع در میان آن قبر نهاده است و آن دختر ساوه کار بر تخت نشسته بتلاوت قرآن
 مشغول است شیخ صاحب فرمود این منصب عالی بچه یافتی گفت بربکت ایشان بعد از آن
 سید میر شاه چاچی دید آن معین پیش حضرت صاحب نهاده گفت که این دیوان از خاص
 کتب خانة خواجه معین الدین صاحب حاصل کرده و بچشمش العارفین مطالع فرموده آن
 بیت بر زبان مبارک رانده بیت جایگزین اهدان هزار راجعین سنده مستی شراب
 عشق بیکه میر سنده بعد از آن این غزل بر زبان مبارک رانده غزل مراد
 دل بغیر از دوست چیزی در نمی گنجد و بجلوت خاند سلطان کسی بگیرد گنجده تا آخر
 و دیگر این غزل نیز خواندند غزل من بس عشقم کنون سوئی گلستان میروم بود
 ازان گل یافتم اندر پی آن میروم تا آخر بعد از آن فرمود حضرت خواجه توسو
 میفرمود ای ساک طریقه عشق بیاموز و محبت حق تعالی حاصل کن که اصل همه نیکی
 است بعد از آن فرمود خواجه توسو بیاعتش کمال استغراق در عشق درویشان
 خود را سبق عشق می سوختند گاهی بشتن راجعین متوجه نشدی و بروزه نقلی نیز غیب
 نبود و این هر دو امر بریدان هم فرمودندی بعد از آن فرمود غرض از روزه و استغراق
 خلاف نفس است پس خواجه صاحب گوناگون خلاف نفس بر خود اختیار کرده بود و در بعضی
 و غیره ریاضات ریاضت را و محجب هم واقع شود بخلاف عشق بعد از آن دعا گو عرض شد

که معنی بیت متاب از عشق روی گریه مجازیت است که آن بهر حقیقت کار ساز نیست
 بیست خواجه شمس العارفین فرمود مراد از عشق مجازی احکام شرعی است و متابعت طریقت
 است چون مرید صادق درین هر دو امر ثابت قدم باشد یقین است که بمرتب عشق حقیقی خواهد
 رسید بعد از آن که چند زنان بکهدوی بدن اجازت شوهران خود باشتیاق کمال نجابت
 توسط مقدمه سواری کشتی روانه شدند چنانچه زنان از کشتی عشق پیش از کشتی مردان
 در توسته شریف رسیدند بخدمت خواجه توسوی عرض داشتند که زیر دامن ایشان از حیرت
 و تنبیه شوهران خود پناه جویم در سایه عطوفت شما سکونت نمایم انگاه فرمود با وجود
 چنین تکلیفات سعادت صحبت حاصل کردن آنحضرت بجز وسیله عشق حاصل نمیشود
 همدرین محل چند مردمان زنان مع و اشتگان ساکنان موضع بل بیکماری بار آورده
 زیارت حرمین شریفین درین فقیر خانه آمدند و کیفیت زیارت حرمین اظهار ساختند و بجهت
 خوردنی ایشان شازده چوپینه آورد و اویم و دوستیم که برداشت این تکلیفات از دست
 بهر طرف که خواهد بود همدرین محل مولوی معظم دین صاحب عرض شدت که امروز
 جمیع خاکبوسان آستان بغلبه عشق و محبت حالت کرده اند چنانچه مولوی فتح محمد سکنه
 سلیانه بغلبه محبت ساده حالت میگردی و از مستی عشق ناله وزاری نمودند سی خواجه
 شمس العارفین فرمود عشق منزه جنون است و جنون بر چند اقسام است لهذا است
 صوفیان بچند وجه بظهور می آید بعد از آن این قول بر زبان مبارک اندیزد که
 العشوق جنون و الجنون فتون بعد از آن این ضمیر بر زبان مبارک رانند شعری
 کی کامد و دل پیار و تمهاری ناما کی سمی به جو گذر و صید او پروهی شهباز کیا محبت
 بعد از آن فرمود رازی خواجه توسوی برکناره دریا بنهد رسیدند و از آنجا
 نبود فرمودند ای ستمگان بسیار باشید عشق خود را از عشق زبان کمر سارید
 قصه سیر بنجایا آورده فرمودند که عشق ما از عشق بنجایا کمتر نیست پس آنحضرت کمر بستند

(سایه)

دریا قدم زدند اگر چہ آپ ریاض قلاب ہو اما ہر ایک تازانہ و نواف رسید و ہمدرویشان
 پس آنحضرت نیز بجزیرت بگذشتند بعد از ان حکایت یوسف بن حسین بزرگان مبارک
 ماندند کہ یوسف بن حسین جانب حرمین شریفین رفت منزل بہ منزل راہ دراز قطع نمود
 بہ بیت اللہ شریف رسید روزی در بازار رفتند ناگہ نظر و دختر امیر را ایشان منہتا
 بجز دیدن وی ماہ و شش آنحضرت از دل و جان بقرار شدہ عاشق گشت شبی بر آقبہ
 نشستہ بودند ناگہ آن دختر ند کہ کو را از غلبہ محبت خود را و کنار ایشان فکند چون آن
 حضرت ازین محل اقع اطلاع یافت اور را از کنار خود انداختہ بسوی ویران رفتند و گریہ
 کنان بجناب حق تعالی مناجات کرد کہ ای خداوند کریم من بچہ آدم و بچہ بلا گرفتار
 شدہم بحالت گریہ ایشان را خواب آمد چہ بیند کہ خمیر زودہ است و بزرگے خوب روی
 سخت نشستہ است و بگرد آن لشکر باین خیمہ ڈاڑوہ اند پر سیدند کہ صاحب این خیمہ و
 این لشکر کیمیت گفتند یوسف علیہ السلام است کہ درین جای تشریف آورده اند اینہم خیمہ و
 لشکر ایشان است گفت اگر اجازت باشد زیارت ایشان شرف شوم گفتند برو چون
 اندرون خیمہ رفت زمین خدمت بوسید گفت باعث تشریف آوری ایشان اینجا
 چہ بود گفتند خدا تعالی مرا چنین فرمودہ کہ ای یوسف بر تو دختر امیر عاشق شدہ بود اگر
 ترا محفوظ نہ داشتیم در ورطہ گمراہی گرفتار میشد بہین کہ دوست من یوسف بن حسین
 معاملہ گرفتار شدہ اما چون اطلاع یافت فوراً از خود دور اندخت پس انین عیش
 برای زیارت تو آدمم یوسف بن حسین گفت چیزی ارشاد فرمایند گفتند نزد حضرت
 ذوالنون مصری برو حسب الامر خدمت آنحضرت آمد ذوالنون گفت از کجا می آئی
 گفت از شہر ریحی بہین قدر رسید سال تمام شد گاہی با والتفات فرمود بعد از سال
 رسید کہ نام تو چیست گفت یوسف بن حسین باز بعد از سال رسید طلب تو چیست
 گفت ہسم حکیم ارشاد فرمایند لڑنے پوشیدہ منم پودا داد و گفت برب دریا بزرگی سگت

حکایت یوسف بن حسین

میدار و آنرا این امامت من بدو چون ظرف گرفته رفت از اندرون او آواز شنید
 متعجب شد که چه چیز است چون سر پیش آن بر داشت موش از او گنبد زده برون رفت حیران
 ماند که اکنون چکنم چه جواب هم آخر تفکر شده جانب آن بزرگی رفت و کیفیت حال
 بیان کرد آنحضرت فرمود و غم مخور آن از مایش تو بود پس نصحت شده باز بخدمت
 حضرت ذوالنون آمد و حقیقت بیان کرد ذوالنون فرمود چون طاعت نگه داشتی یک
 حیوان حقیر نمی توانی اسم عظیم کے نگهاری بعد از آن فرمود شاید آن تقدیرین
 چنین بوده اند که بعد از سه سال رسید که مطلب تو چیست بعد از آن فرمود در دو
 مردمان بخدمت حضرت ذوالنون معرفی عرض کردند که دعا فرمائید تا خدایتعالی
 باین رحمت عنایت فرماید پس آن حضرت علی الصبح سمت مدین سفر کردند بعد
 از آن خدایتعالی بآن رحمت نازل فرمود بعد از چند مدت باز آنحضرت آمدند مردمان
 پرسیدند که باعث رفتن ایشان چه بود فرمودند بشاملت اعمال مردمان مساکل باران
 میشود دیدم که از همه بدگزار تر منم لهذا سفر کردم انگار این بیت خوانند بیت
 شنیدم که بر مرغ مور و دوان بد شود تنگ روزی ز فعل بدان بعد از آن فرمود
 حضرت خواجہ توسوی مہار شہ لیف بر عرس حضرت قید عالم مہارومی نمیدقتند و
 چون بر کنارہ دریا کہ در انجا پنج دریا جمع شوند رسیدند ملاحان گفتند بیت
 کرایہ کشتی بدید تا سوار کنم خواجہ صاحب فرمود اگر صدر رو پیہ پیہ بتید ہم میدام
 پس آنحضرت راسع درویشان کشتی سوار کرده روانہ کردند چون در میان دریا رسید
 بلزید و آب دران بیفتاد و تہا کس از جان خود و نشست و نواب مسافر
 و خست کہ جمیع اہل کشتی از خوف غرق شدن ہلرسان ہلرسان ہلرسان ہلرسان
 تا کشتی بجزیرت بر کنارہ رسید فرمود در خود سالی نہایت غلغلہ ہلرسان ہلرسان
 جہت ملبوس بدون غرق ہلرسان ہلرسان ہلرسان ہلرسان ہلرسان ہلرسان ہلرسان ہلرسان

همه سباب نهیاست چون آنذات کریم تقید محض با نهیها فرموده است بحال اگر ازین خطره
 برماند از عنایت او دور نیست والا نه ما عاشق او ام هر چه خواهد بکند بعد از آن فرمود
 آب از کشتی بیرون کنید و خود نیز بدست مبارک آب بیرون انداختی تا آنکه کشتی برکناره
 نجیرت رسید بعد از آن فرمود و محمد اگر من نام بزرگی بود بر نفس خود بار مجاهده نهاده
 بودند چنانچه پنج گانه نماز سجای صوم غسل کرده بگذاشتی و ازین باعث در موسم سرماست
 و پای آنحضرت شل میشدند روزی غسل کرده می آمدند بسبب غلبه سردی و ضعیفی
 زمین بنفیان و وزنی خندیده گفت عجب عشق ایست که با وجود پیری و سردی از
 غسل باز نمی آیند فرمودند امی ن نادان از حال من حیرت میداری ندانی که چون شما
 خوانند شما بیگ خوش باشید و اگر خوانند حقیقی ما را بیفکنند چه عجب است بعد از آن
 فرمود محبت کمال واقع محطرات و قاضی الحاجات است یعنی چون محبت محبوب
 بر عاشقی غالب شود هر حاجت بصیبت که پیش آید تنگ نمی شود بلکه آنرا باعث یاد
 داشت دوست خود و اند بعد از آن فرمود چون در وجود صوفی عشق غلبه کند همه
 منازل سلوک طی شوند و بهیچ چیز تعلق نماند بلکه حب مشیخت از دل او نیز بیرون رود
 انگاه این بیت بر زبان مبارک راند بیت احمد تو عاشقی تر از مشیخت چه کار دیوانه
 باش سلسله شد شد شد بعد از آن مولوی معظّم دین التماس کرد که چو سالک
 طریقت در منزل عشق قدم زنند اتباع مذہب چون توانند کرد فرمود عشق آتش است
 همه شایسوا لمحبوب بسوزد و راه جانب محبوب خود بخشاید بعد از آن این بیت
 بر زبان مبارک راند بیت مذہباندی در وازی اوچی عاشق و راه موری به موری
 پس دروازه کردی عشق پیونی زوری انگاه فرمود راه تقید به مذہب راه رست و
 بلندست اما عاشقان تجلیات مشوق را مشرب خود سازند و بقلبه عشق را و تنگ
 مقید شریعت را کشاده ساخته بگذزند چنانچه بزرگی فرموده بیت صفی عاشقان

در مجاهده محمد اکرم

در عشق یقین

در مذہب

ست مدہای فقیہ ندیم کہ بشعر بیت پرستان تو ان نماز کردن بعد از ان
 این بیت بر زبان مبارک راند بیت پیلے پٹ دینی لنگے چنگ و بیٹی سب سے
 ان لگے پٹ سٹ دی ٹی + حیدر ایہ بجاچی نہیں کوئی پہوری والی و ہٹ دینے
 بعد از ان فرمود لنگی مراد شریعت و چنگ و جو و مطلق و مہر عاشق و اک مراد عشق و
 بجاچی عبارت از دوگان ناقص و پہوری والی حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ
 سلم است چون عاشق در منزل عشق قدم زند و آتش عشق حقیقی افزوز و لنگی شریعت
 بوزد و عشق کہ مراد مرتبہ لاتعین است باقی ماند بعد از ان فرمود عشق و شک
 چند آرا پنهان کند آخر خود ظاہر گردد و حسن ہم ازین قبیل است ہر چند در حجاب ہا
 باشد ظاہر گردد بعد از ان مولوی معظم دین عرضداشت کہ چون وجود واحد است
 پس احکام شرعیہ بچطور نگہداشت کند چہ نامی شریعت ہمہ بر اثبات دومی است
 شمس العارفین فرمود اگر چہ حق بہین است کہ جز ذات واجب الوجود چیری دیگر نیست
 نامردان فاضل و عارفان کامل ہر عشق و پروردہ شریعت پوشیدہ دارند بعد
 از ان این بیت بر زبان مبارک راند بیت از خیال لطف می مشاطہ چالاک
 طبع و در ضمیر برگ گل خوش میکند پنهان گلاب بعد از ان فرمود لطف صفا
 شریعت و می عارفان بارتبعالی است و مشاطہ عارف و چالاک طبع صفت است
 برگ گل احکام شریعت است و از گلاب مراد عشق حقیقی است یعنی چنانکہ گلاب در برگ
 گل مستترست برین بنوال عارف کامل عشق را در لباس شریعت پنهان میدارند
 ظاہر خود را بشریعت آریست کنند و باطن را بحقیقت نازنین سازد تا مرد کامل و یکبار آرد
 بعد از ان سخن در جو شش عشق مخدوم علی احمد صاحب اقامت و خواجہ شمس الدین فرمود
 اکثر عمر آنحضرت در باد یہ گذرانیدہ است و از ماکولات لذت و خرب ترک کردہ بودند
 اما خادمی بگ ترہ و غیرہ و گزالی ماند لغتہ بر سہ کلنج نہادہ ز بران ہیزم جمع نمود

و نزد گوش مبارک آنحضرت باواز بلند حق حق گفته عرض نمودی که طعام خوردنی
 تیارست چون چشم آنحضرت بر آن بهیضم افتاد می افی الحال در سیرم آتش از دختی پس
 چون قدری بچند پیشد بوت اظهار پیش ایشان نهاد می خواجه صاحبنا و انفرمود
 تا که بسیار الحان نمودی و میگفتی که حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم و دیگر اولیاء
 کرام و حضرت خواجه فرید الدین گنج شکر پیر ایشان نیز خورده اند اگر ایشان قدری بخورند
 سنت آنها سجا آورده شود پس حسب خواهش در ایشان قدر دو سه انگشت از آن بخورد
 و باقی بدر و ایشان داد می بعد از آن بهمدین معنی فرمود در وی بری نماز جمعه خواندن
 در سجده ای دهند و در صف اول نشستند و صد مالکی نشین در آن سجده می آمدند چون آن
 امر را آمدند خواجه صاحب تبریح پاپس میکردند تا آنکه از احاطه مسجد بیرون جای یافتند
 و در دل آنحضرت جوشش آمد چون مردمان در سجود شدند مسجد فرمود تو هم خدایا سجده کن
 میخورد فرمود آنحضرت مسجد بزبان افتاد و همه اهل مسجد ملاک شدند بعد از آن فرمود
 اشرف شریف آنحضرت در سپران کلیرت و آنجا بوزنگان می مانند چون مردمان از نقد و طعام
 و غیره می آرند طعام را بخورند و نقد را در غدیر بیند از ند چون بعد از چند مدت مجاوران
 می آیند نقد از آن غدیر بر آورده می برند بعد از آن فرمود سبحان الله سبحان الله
 صاحب نیت و جمال حضرت گنج شکر گفت که از پنج سوال تا الحال خلق الله بایالی مزار
 شریف آن حضرت کنند و کسی ایذا نمی رساند بعد از آن دعا گو عرض داشت که در بقیع
 بدون خواجه نظام الدین بقیع زمی زند بخش عیبت فرمود روزی شخصی طشت از دانیس
 پر نموده پیش آنحضرت هر یک که شخصی زند نزد آنحضرت نشسته بود گفت الهدیته مشترک
 خواجه صاحب طشت گرفته سوی او کرده فرمود که تنها خوشترک پس آن ند گرفته رفت
 پس ازین جهت آنرا زمی زند بخش میگونیند و هر شخصی که بر در آن می آمد خالی زمیخته
 بعد از آن یعنی ذکر لنگر آنحضرت افتاد خواجه شمس العارفین فرمود که چهار هزار عالم

ذکر خواجه نظام الدین غفر

پنج صد قوال در لنگر ایشان مقیم بودند و هسرن قوالان خواجا میر خسر و بود و دیگر
 مردمان آستان نیز از حد بیرون بودند چنانچه مصالح مثل نمک و فلفل و زیره و غیره
 بقدر بارده شتر و زمره خرج میشدی بعد از آن فرمود روزی اهل کاران باوشاه
 دہلی عرض داشتند که در ویشان خواجا نظام الدین در بازار می آیند و همه اجناس خسرید
 نموده می بردند و برای شکر این بیچم چیز باقی ماند که خیرید نایند باوشاه حکم داد که فردا روز
 در بازارهای مساد می کنید که در ویشان از چیزی نمی رهند چون این خبر باستماع ^{نظام الدین} اجلاس
 رسید در ویشان خود را فرمود که بقلان طرف شهر بیت نظام آباد نام در آنجا رفتیم
 چیزی موافق مرضی خود بسیار بدخادمان عرض کردند که این طرف که ام شهر نیست بلکه
 ویرانه است خواجا صاحب فرمود شمار بروید حسب فرمان در ویشان فرستاد و شکر عظیم
 یافتند که همه اجناسشان موجود بودند پس در ویشان تا چند مدت ازان شکر بار کرده
 می آوردند تا آنکه این خبر باوشاه رسید و شرم سار شد و گفت که این لنگر خدای است از
 کسی بند نمی شود بعد از آن مولوی غلام محمد کوسوی گجراتی عرض داشت که خواجا
 نظام الدین بزرگ حج فرستند مایه خواجا شمس العارفین فرمود از راه خشک رفت چون قبر ^{نظام الدین}
 نظام الدین رسیدند فاتحه خواندند میر خسر و صاحب بنیر همراه آنحضرت بودند و حضرت امیر
 خسر و سومی تربت مولوی صاحب بین این بیت بزرگان مبارک اند بپیت دیدند
 خسر و سومی شد بلند و زازله در گور نظامی فکند. همان مان شمشیر برهنه از قبر آن حضرت
 بیرون آمد و حضرت امیر خسر و سومی الحال زیر دامن خواجا نظام الدین میر خود پناه است
 و از قبر حضرت مولوی نظام الدین گنجوی آواز برآمد بیت و صفت خودت میکنی
 ای خود پسندید و بدید زردنگر و بلند بعد از آن فرمود حضرت مولوی نظام الدین
 گنجوی بآدن آنها اشارت کرده بود بیت و رهند و بر آید رهند آستان هر یک
 زده باشد و گراب سمان یعنی زده اشارت با میر خسر و و پاسبان را در حضرتان خواجا سب

نظام الدین است بعد از ان غلام حسین قوال این غزل بر خواند غزل کا در عشقم
 سلیمانی مراد کار نیست ہ ہ ہر گ من ناگشتہ حاجت زنا ر نیست ہ ہ از سر بالین من
 بر خیز اسی نادان لطیب ہ ہ در دمند عشق را وارومی جزویدار نیست ہ ہ شاد باش
 اسی کہ فر دابر سر باز عشق ہ ہ وعدہ قتل است گرچہ مزوہ ویدار نیست ہ ہ ابر را با
 گریبان من نسبت کن ہ نسبت با زندگی دار و ولے خون بار نیست ہ ہ خلق میگردد
 کہ خسرو بت پستی میکنند ہ ہ آری آری میکنم با خلق و عالم کار نیست بعد از ان
 شخصی عرض داشت کہ توجہ فرمایند عاشوق خدا تعالی حاصل شود خواجہ شمس العارفین ہ ہ
 فرمود مسائل عشق بالا تر اند چہین نیست کہ پاسانی حاصل شوند بلکہ ساک را با
 کہ در ریاضات و عبادات چنان مستغرق شود کہ بجز یاد حق ہیچ خیال در دل آواید
 چند آنکہ در یاد حق ترا دید نماید محبت او تیر تر گردد بعد از ان فرمود چون عاشق
 جان خود بر عشوق قربان نکند عشق او کمال نگرود الگاہ این بیت بر زبان مبارک
 راندند بیت نون ناز بہر پائین پائین سکہا طور نیاز دانی ہ ہ ہو و صبا
 ناز نیاز کر می ایچہ طور عجائب ناز دانی ہ ہ مٹہا بولکے مویان نون جنڈ پاوی ایہو کر م
 غریب نواز دانی ہ ہ بخشہ جان کران قربان و سہدین جہڑا پار ہو دی محرم راز دانی
 بعد از ان رگو سوی مولوی امام الدین برالی والہ کردہ این بیت بر زبان مبارک
 راندند بیت عاشقی نہ بہین راز و گریبان شد نیست ہ ہ حسن معشوق عیان بین
 حیران شد نیست ہ ہ بعد از ان سخن در ذکر بخشہ و شعر آن افتاد و عاگو عرض کرد کہ
 خدا بخش شاعر در کدام جا سکونت میداشتند فرمود از شہر جموں ہجرت کردہ بخدمت
 حضرت حافظ محمد جمال ملتانی سکونت میداشت و صورت آن چندان زیبا نبود کہ
 وقتی حضرت حافظ محمد جمال تبسم کردہ اورا فرمود شنیدہ بودم کہ در شہر جموں اکثر
 مردمان حسینے باشند شاید کہ مانند ایشان باشند گفت آری مانند ایشان باشند

انگاہ فرمود چه خوب جواب داد کہ از سوال آنحضرت جواب گفت یعنی چنانکہ حسن ایشان روشن
 و درخشانست بہین طور حسن و شانست بعد از ان فرمود در شعر ہنسی کمال بود کہ کثر
 اشعار آن دو معنی بودند چون ان غور نماید از معانی قریب لغتانی بعید واقف شود انگاہ
 این مصرعہ او بزبان مبارک راند مصرعہ کرین جو گن بندمی والیانچن بخشہ اینو سہو بان
 والیانچن یعنی جو گن مراد تصدق و بندمی الیان عبارت از معشوق دیگرست و اپنے
 سہو والیان مراد معشوق خود یعنی تصدق کنم معشوقان دیگر را از معشوق و والی خود
 و باقی سہ مصرعہ دیگر نیست شکر کھنڈ نون کھول گھٹان تیری مھٹیان مھٹیان
 گالہیانچن بدستی کبک خوام قربان کران تیری مھٹیان مھٹیان جالبان تون
 پھٹ گھٹان مین مٹ شرا مٹک جی تیری مست کہین تہو والیانچن بعد از ان فرمود
 در اشعار او نسبت ہم خوبست انگاہ این مصرعہ بزبان مبارک راند مصرعہ تیرا
 سمندر و یکھ ماہی جاہی کیون بسینسا تینون انگاہ فرمود چه خوب نسبتست
 جامی کہ سمندر باشد ماہی و سینسا ہم در ان می باشند و معنی بعید ہم ازین تہو ہم میگردد
 کہ مراد از حسن تجلیات ذاتی است و مراد از ماہی صین است و سینسا عبارت از مخلوق
 اوست چون تجلیات ذاتی بر مخلوق اور و شرع درخشان باشند پس مخلوق چگونہ از دید
 جمال و صبر کند بعد از ان این مصرعہ بزبان مبارک راند مصرعہ دیکھ زلف تے
 رخسار بیان پہنے کفر تے سلام دوہرین آنگاہ فرمود زلف مراد تجلیات جلالی است و
 رخسار عبارت از تجلیات جلالی و زلف با کفر مناسبتت اور و رخسار با سلام مناسبتت
 دیدن لفظ و رخسارہ خوبست یعنی کفر و سلام معنی گریہ و در ہمہ جاہی و خوبست
 شد بعد از ان این مصرعہ بزبان مبارک راند مصرعہ سونف تہو بان پھٹ
 ماہی جکوج کالی را لیکھے یعنی ای سالت پناہ صیانت تیرا سہو بان مبارک
 بشری بردارید تا مدت غیرت از جہان بر خیزد و ہمہ جاہی مع نور تو روشن کرد بعد از ان

مناسب آن این بیت بر زبان مبارک اند بلیت برون آور سر از بروی بیانی که که رو
 تست صبح زندگانی یعنی بیزدن آرسر خود را از خاک لیسرب چرا که روی ایشان نیک گان
 ست مرجمیع مخلوق را بعد از ان این بیت خوانند بلیت انی سری پرده لیسرب
 بنجواب پنخیر که شد مشرق و مغرب خراب یعنی ای سرور کائنات صلی اللہ علیہ وسلم
 از خاک مدینه منوره بر خیر که مخلوق مشرق و مغرب خراب شد بہت لعب را از ان
 این صراع صالح محمد بر زبان مبارک راند مصراع نون نین تیری سل بیوڑی سیلے
 سانگان بھی پروانیاں فی مراد از پنجان تجلیات ذاتیست و لفظ سل بیوڑی سیلے
 پھر وانی نام تو امست یعنی چون تجلیات ذاتی بر عارفان ظہور کنند مانند کشتگان
 غمشیرستی خود را بدانی کنند بعد از ان سیکو این دعا گو متوجہ شدہ بنوشتن آن
 و و بیت امر کردن لطنی نون ٹنگ چو بری پر نیاندی دماڑ اولڑیسی پنخیر نکے
 خنجر تلوار پون پر سر روی دماڑ اولڑیسی بہ شعلہ بجلید امار ساط سٹے پر غنجدی ما
 اولڑیسی ہی پنخستہ از فراق سی شخص اوکھی پر دار مدار اولڑیسی ای ہل لکھہ محبوبا
 شاہ میان کھسٹہ بہتہ بدھی در گاہ تیری شاہان حسن بیان سرون تاج سٹے
 جانی و کیہ کے کچ کلاہ تیری یوسف جھی ہزار غلام ہوئی سھنایا ر میرا و چہ چاہ تیری
 پنخستہ کون چنگی لکھتہ ایس کنون ابح کھلے پہلینڈڑی او تیری بعد از ان منسود
 عارفان از ہر سخن معنی موافق فکر خود می فہمند کہ روزی در توسہ شریف نزد مکان
 شخصرت چند زمانہ شامہ بدوشان سر و میگردند بچین الفاظ گوری نون و لگان
 چھڑو ہی بار عالمی گفت این نان از بیہودہ سخنان شرم نے کند خواجہ شمس العارین
 فرمود من تر و آن نشستہ بودم گفتم بیہودہ نیست بلکہ درود میگوبند گفت بچہ طور
 گفتم گوری مراد رسول علیہ السلام ست و لگان عبارت رحمت خدا تعالیٰ و یا
 مراد ذات حق تعالیٰ ست یعنی ای خداوند کریم رسول علیہ السلام رحمت بران تعجب شدہ

گفت عجب فهمیت که ایشان فهمید بعد از آن سخن در تعریف اشعار علی حیدر متاد
 فرمود اشعار او پر مضمون و ذو معنی میباشد هر کس مع افاق فکر خود از آنها مطلب میاید
 بعد از آن این بیت بر زبان مبارک رانند **بیت** ففهمتے فکر دی نہیں مجال جو
 تینڈا مجال خیال کری ۴۴ خرموشی صبعق تھیوی جے زب اگنی سوال کرے ۴۴
 یک ذرہ جلوہ پہاڑ ان نون تینڈہ ذرہ ذرہ مثال کری ۴۴ حیدر در سن سنگ تورک
 مٹہ لکن تراغنی گال کری بعد از آن فرمود مولانا مولوی محمد علی کلہاڑوی نیز
 غزلیات عجیبہ گفتہ اند از آن جملہ یکے این غزل تخریر نموده بخدمت حضرت خواجہ
 توسوی پیر خود گذرانید **غزل** نیست شہید تیر آن ترکم کہ از ابرو کان واروہ
 خدنگ زد دست او خوردم کہ از مژگان شان واروہ خالامی صبا با آن شہ خوبان عالم گوہ
 کہ از لب تنگی مردم شربت درومان واروہ خوش آن عاشق کہ از جانان رخ مهر وفا بنیدہ
 ز بار خویش حیرنم نہ این واروہ آن اردو حدیث حسن یوسف کہ جانانہ انوشہ رخ انوشہ
 را بپرس از وی کہ صد شرح بیان واروہ صبا با آن طیب عشق مجال مولوی بر گوہ کہ
 میں عمریت کاین بیمار سر بہمان واروہ بعد از آن فرمود وقتی مولوی صاحب
 مرار شاہ فرمود کہ تو نیز قبل ازین غزل گو اگر یہ کانت شعر تکلفہ بودم اما حسب الامر
 این چند ابیات تعریف نموده پیش آنحضرت کریم غزل انیسیت تقدیم کوئی آن
 شام کہ اعلیٰ آستان واروہ ملکوش جہانہ توانی ملک با سبان واروہ مثال عشق
 ما با آن شہ خوبان عبرتی ۴۴ جوانی ال کہ دست تیندہ ایسمان واروہ چو طاق
 بند عابز اکہ با مولانا سخن راند ۴۴ اول از الحف کہم و نشہ فربض ان
 یادماند بعد از آن سخن و عشق شیخ شہب تیمور لدا انما نوہ ہوا ہوا ہوا ہوا
 فرمود کہ در حالت ابتلا ایشان آن بود کہ آن لید مردان خوب بستہ و آتی از ہر طرف
 نام اند شنیدی در وہن آن بنی فتنی و در آن حال ہر کس نام نہ کہ فتنی از ہر

بزرگ اشعار علی حیدر متاد

بعد از آن فرمودند انداختن آن حضرت بیاعتنا غلبه محبت بود چنانکه شخصی که بر
 کسی عاشق باشد از گفتن شنیدن نام معشوق خوش گردد و اگر از هر کسی که نام محبوب
 خود بشنود آزار عزیز دارد و مقام دیگر و باعث سیل زدن آن بود که چون عاشق در مقام
 غیرت باشد بخواهد که نام معشوق او دیگر کسی بر زبان نیارد و لاجرم اگر از کسی نام معشوق
 خود بشنود غیرت کند و او را مکره داند و هم در محل مولوی معظم دین صاحب طباطبائی
 این غزل شاه شرف خواند غزل غیرت از چشمم برم روی تو دیدن ندیمم به گوش
 این خبر حدیث تو شنیدن ندیمم به هدیه زلف تو گر ملک دو عالم بدهند به یعلم الله که
 سر می خریدن ندیمم به گر باید ملک موت که جانم برود به تا بینم رخ تو روح رسیدن
 ندیمم به گر شبی دست دهد وصل تو از غایت شوق به تا قیامت نشود صبح دیدن
 ندیمم به گر بدمی دل من افتد آن عنقا باز به گر چه صد حمله کند باز پریدن ندیمم به گر بر
 سرم جمع شود لشکر اعراب عجم به گر چه پذیرم خورم چشم خمیدن ندیمم به شرف از با
 وز پوسه ز زلفش ببرد به باد را نیز درین دیر وزیدن ندیمم به بعد از آن سخن
 در اصطلاحات خواجہ حافظ افغان فرمود سخنان آن صاحب سرریزدانی اندر نسیم
 هر کسی آید آنگاه این بیت بر زبان مبارک راند بیت در کارخانه عشق از
 کفر ناگزیر است به آتش که بسوزد و گر بولهب نباشد آنگاه فرمود کفر در اصطلاح
 صوفیہ عشق است آنچه را گوید که زائل نشود به تشکیک تشکیک آتش مراد مصائب دنیا
 و بولهب عبارت از عاشق صادق یعنی در منزل عشق عقدا کامل لازم است زیرا که
 تکلیفات گوناگون پیش عاشق می آید و در چنین حالت عقدا کامل شرط است
 والا بمنزل مقصود نخواهد رسید بعد از آن شخصی عرض داشت ارشاد فرمایند تا
 روز مژده صد اذان گویم خواجہ شمس العارفین فرمود چه حاجت داری گفت طالب
 خدا در سوال و دم فرمود اذان گفتن امر دیگر است و راه حق یافتن چیزی دیگر بعد از محال

غزل شاه شرف

بیت بر زبان مبارک
کعبه بیابا حاجیان کستی ملے ہوتے ہر نصیب

دینار تداہین تھی سی جدیسی ریلوچ بعد از ان سخن در ذکر موسی علیہ السلام تھا وہ صاحب زاوہ محمد دین صاحب میفرمود روزی در راہ تو سہ شریف مروی از ہر ایمان این ڈیڑھ ہوا ڈیڑھ روزی و ندیان و ندیان میریان کھین آین بلیا ما ہی کہیں کھیل گھمیان بجزر و شنیدن آواز این ڈیڑھ خواجہ شمس العارفین قصہ موسی علیہ السلام بیان کرد کہ برو وقتی آمد کہ اگر کسی سوی چہرہ مبارک آن گرستی چشمان او سوختہ شدی ازین حال تنگ شدہ بجناب بار تعالی عرض کردند خطاب آمد کہ در خرقہ شعیب علیہ السلام رو پوشیدہ بنشین حضرت موسی علیہ السلام موجب رشا و بچین کرد و زوجہ حضرت موسی علیہ السلام عرض کرد کہ از محرومی دیدار فیض آثار شما مضرب و بقرار ام برقعہ از چہرہ مبارک بردارید فرمودند کہ برین حالتی واقع شدہ است کہ اگر کسی بر دامن نظر کند چشمان او سوختہ شوند اگر تو نظر کنی مباد کہ چشمان تو سوختہ شوند ایشان گفت کہ یک چشم پوشیدہ دارم و دیگر نگرم بچین کرد چون رخ مبارک ظاہر کرد چشم آن صاحب سوختہ شد باز عرض نمود روی مبارک پوشیدہ تا بجا دیگرہ بنیم و لذت دیدار تو بیا ہم چون دیگر بار دیدند آن چشم ہم سوختہ شد ہدیرین حال آن صاحبہ گفت اگر مقابل ہر روی کہ بر بدن من اند چشم بودی ہمہ اذاکر دمی سبحان است چہرین عاشقان صادق ان جلوہ انوار محبوب حقیقی لذت یابند و جوہر ظاہر را پیش او سوزند بعد ازین حالت موسی ہایہ السلام چشمان آن صاحبہ را بدید و شن شدند بعد از ان صاحبان محمد امین البیہرہ آنحضرت آمد خواجہ شمس العارفین فرمود ان ذلک کام ہوا و ان ذلک سورۃ نور بخوانم تبسم کردہ این بیت بر زبان مبارک اند بسم اللہ الرحمن الرحیم یا روسی ساری سورت نورہ و انکسر و افتتہا بطریق انوار دعا کو عرض شد کہ مراد از قرآن چیست فرمود ہرگز کہ حضرت نبول علیہ السلام است و سورت مذکور

در شان آن حضرت نازل شدند انگاه فرمود عاشقان دستورست که معشوق خود را
بنام مرزا یار نهجا و غیره تعبیر کنند بعد از آن سخن در عشق امیر خسرو افتاد و خواجہ شمس
العارفین فرمود سلطان المشایخ خواجہ نظام الدین را چون وقت وفات نزدیک
بجانب پادشاه و بی خط نوشت که امیر خسرو را رخصت نفرمایند زیرا که او عاشق منست
چون حالت وفات مسیح بنید سبادا که جان خود را تسلیم بحق کند پس حضرت سلطان
المشایخ جان بحق داد چون امیر خسرو بعد وصال آنحضرت خبر یافت زار زار بگریست
بجسور آنحضرت آمد و آتش عشق در دل جوش میزد و این غزل گفت غنزل

جانم ز آرام شد آرام جان من کجا
آمد بهار مشکم سنبلیل و مید و لاله هم
در گریه ام شد با بگل و زردستان گشتم خجل
در کار غم شد سویم بی پرده شد سویم
جان آن یار نکورفته دل خسرو برود

بهرم نشان فتنه شد فتنه نشان من کجا
سبز به بصر از دو قدم سرور روان من کجا
جان از جهان بگسسته دل جان جهان من کجا
تلخست عیش از دوریم شکر نشان من کجا
گردل برفت این آنگو آنکو که جان من کجا

بعد از آن سخن در کرامت امیر خسرو افتاد فرمود حضرت شاه رکن عالم در و بی رفتند
روزی با شماع آمد که امیر خسرو و وفات یافت شاه رکن عالم بسوی خادمان خود متوجه شده
گفت این مرد سے مرتکب بدعات بود اما باید که نماز جنازه او بخوانیم پس چون آنحضرت
مع چند مرد بدان همراه خود کرده پیش صفها استادند خواجہ امیر خسرو از کفن رو بردن آورده
گفت مرا شفاعت تو حاجت نیست شفاعت پیر من کی نیست چون آن حضرت
بجاست و معانده کرد حیران بمانند و گفتند سن اورا مرتکب بدعات دہستہ بودیم

مرآة سی و نهم در ذکر مسند و حدة الوجود و ذکر اوصاف حضرت
خواجہ المدنی بخش سحاب و نشین خواجہ توسوی رضی اللہ عنہ
شب یکشنبه سعادت قدم بوسی حاصل شد سید اکرام شاه رسول نگری و مولوی غلام محمد

در بیان کرامت

مرآة سی و نهم در ذکر مسند و حدة الوجود و ذکر اوصاف حضرت خواجہ المدنی بخش سحاب و نشین خواجہ توسوی رضی اللہ عنہ

در بیان کرامت

گجراتی و غلام فرید فرو که ویاران دیگر نیز حاضر بودند سخن در ذکر توحید افتاد و خواجہ شمس
 العارفین فرمود بانی و مبتدین سلسلہ وحدۃ الوجود شیخ محی الدین عربیست و مولانا
 جلال الدین ومی نیز درین سلسلہ جوشن ده کتاب مثنوی المشائخ و ده است بعد از ان
 فرمود مردی عمر نام در موضع کھنیاں متصل شاپور سکونت میداشت و میگفت
 کہ بنای توحید وحدۃ الوجود شیخ محی الدین نبوده است و سر انجام او مولوی حاجی کرده
 بعد از ان فرمود وطن مولد مولانا روم بلخ است و نام والد ماجد ایشان بهاب الدین
 ولد است بعد از تحصیل علم ظاہری بخدمت شیخ شمس الدین تبریزی مشرف شد فہمیر
 باطنی حاصل کرده بکمال رسیدند بعد از ان حسب اشارت خواجہ شمس العارفین روم
 مثنوی معنوی پیش آنحضرت بجا آمد و گفتم سبقی ازین کتاب تبرکاً یا سوزند تا بتوجه
 ایشان رموزات یزدانی و حقائق ربانی در ایام پس رکوسوی سر آمد و در چند
 ابیات از ان تعلیم فرمودند و معانی و حقائق آنها بتفصیل طویل بیان و چنانچہ
 چیزی معانی این دو بیت میفرمودند بیت شبنو ازنی چون حکایت میکند و از
 جدایی ناشکایت میکند کہ از نستان مرا بریدہ اند و از نفیرم مردوزن نالیدہ ام
 یعنی اکثر عارفان معانی این ابیات بتفصیل دراز نموده اند اما مختصر آنست کہ نے
 عبارت وجود عارف کامل است نستان مراد دریا وحدت کہ در ازل ہمہ شایران
 دریا شد با واجب الوجود بودند و از حکم غیرت نترسند بعد از ان ناگهان دریا وحدت
 در جنبش آمد و ہمہ شایران بوجوم در خود نگارست پس ممکن از واجب است و در آئین
 دینی آغاز شد بعد از ان بکوج دیگر از دریا محیط بیرون آمد تا در لوح محیط
 تا برین وال چند بار موج زد تا آنکہ در عالم جہام نلجہو آمد و از اصحاب
 پس حسب الوطن من اقصیان گریبان گیر شد و آہ و ناله آغاز کرد و گفت ہمیت
 کہ از نستان مرا بریدہ اند و از نفیرم مردوزن نالیدہ اند بعد از ان فرمود

(باید)
 شایران

چون فعل بدون قاعده ناپهون نمی آید همچنان حرکات و سکنات عارف کامل فانی فی سیر
باقی باشد مانند دیدن شنیدن و گفتن و نوشتن و غیر ذلک بدون توان و جب الوجود
نپهون نیاید و جدائی وجود عارف نیست که اول در مرتبه احدیت مندرج بود بعد از
سیرت بزولی آمد یعنی از احدیت بوحدت و از وحدت بو احدیت و از واحدیت
بعالم نباتات و جمادات و حیوانات و از ان بعالم حساب نپهون آمد و از اصل خود جدا
و شکایت کرد بعد از ان سخن در وصف مثنوی افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود
حضرت خواجہ دیوان حافظ غزلے در وصف مثنوی نشانموده غزل بلبل ز
شاخ سرو بگلبنگ پہلوی بد میخواند دوش در س مقامات معنوی بتا آخر بعد
از ان فرمود خواجہ محمد غیاث نور بخش غزلے در وصف مثنوی اردیوان خود نوشت

عزل مثنوی عین الحیات است ای سپر	آینه ذات و صفات است ای سپر
مثنوی بحرست پر در قیسین	بگیان آب و حیات است ای سپر
مثنوی مجموعه اسرار است	جامع سرنکات است ای سپر
مثنوی در شش مجلد هم چو خور	نور بخش شش حجات است ای سپر
مثنوی دیوان عشق و حدیث است	مصحف آیات ذات است ای سپر
مثنوی قوت دل به عارف است	جان مار از حیات است ای سپر
مثنوی جام شراب و حدیث است	ز داسیر سے رانجات است ای سپر

بعد از ان فرمود مولانا جلال الدین ومی قدس سره السامی ولی مادر زاد بودند که
در عمر شش سالگی بروز جمعه با چند کودکان هم عمر بر بام بازی میکردند لطف از میان
گفت که بیاید تا ازین بام بر بام دیگر بر جهیم مولانا گفت این قدر حرکت از سنگ
که بر نیزه بوقوع می آید باید که بسوی آسمان بر جهیم این بگفت و چنان آسمان بلند شد
تا از نظر کودکان غائب گردید کودکان گریه گمان زدند مادران خود فریاد برآوردند که

بیدار جلال الدین از میان بایان غائب شد بعد از لحظه باز بجهان بام آمد و بگوید کان گفت
 وقتی که آن سخن باشمایان گفتم دیدم که جماعتی از سبز پوشان مرا از شما گرفتند و بگردان
 بگردانیدند چون شما آواز و فریاد بر آورد باز باین بام فرود آوردند بعد از آن سخن در نزد
 محی الدین عسکری افتاد و خواجہ شمس العارفین فرمود محی الدین عربی در علم لسانی و باطنی
 کمال بودند و بسیار کتب در سلوک توحید تصنیف کردند منجمه از ان یکے فتوحات کیست
 کہ مسئلہ وحدۃ الوجود در آن بخوبی بیان کرده اند و ازین باعث اکثر عالمان طوائف باطن
 مخالف می ماندند تا آنکہ روزی مردار خنثی بر کنار حوض نیادہ گفتند کہ اگر وجود واحد
 چنانکہ میگوید این خنثی را بخورید شیخ صاحب بسوی خدای تعالی متوجہ شد و در آن
 حوض غوطہ زد و بصورت سگ بیرون آمدہ قدری از آن بخورد و آن ہمہ لا
 جوشید بعد از آن سید اکرام شاہ رسول نگری عرض کرد کہ باعث چیست کہ
 علما طوائف از مسئلہ وحدۃ الوجود منکر اند بلکہ قائل آنرا کان فرمایند خواجہ شمس العارفین
 فرمود کہ اکثر اہل علم بسبب خبری منکر میشوند چنانچہ لذت بینای نابینا را چہ خوب
 و زرد درین مسئلہ پیچشک نیست بعد از آن بندہ عرض داشت کہ حضرت مجید اعظم
 ثانی نیز درین مسئلہ گفتگو کرده است با وجودیکہ بزرگان خاندان نقشبندیہ پیش از ایشان
 ہمہ قائل وحدت وجود بودند خواجہ شمس العارفین فرمود شیخ احمد سعید خانیہ سید
 غلام علی شاہ صاحب بلوی چون از ہند قصد ہجرت کردند از راہ تورسہ شریف می رفتند
 بخدمت حضرت خواجہ توسوی ملاقات کردند شخصے از ایشان پرسید چہ باعث است
 مجدد صاحب پریشان در مسئلہ وحدت وجود گفتگو کردہ ہستہم جواب دادند کہ
 مجتہد وقت بودند اگر از ایشان در مسئلہ وحدۃ الوجود طوائف اندک ہستند
 بلکہ اجتناب بہتہا اگر بر خط افتد تا ہم یک ثواب در زمان حال ذلیمند و اگر دست نشود
 رضا خف ثواب باشد بعد از آن فرمود ساکت باید کہ در مسئلہ توحید ہستہم فرمود

حسب استعداد و مزومان اظهار کند بعد از آن فرمود حضرت خواجہ توسوی در مسئلہ
 توحید بسیار اخصا نمودی چنانچہ سبق توحید مثل لوائح و مانند آن در محل مبارک نشسته
 در آن مسدود ساخته تعلیم نمودی و ہم در مجلس سماع از گفتن سخن توحید منع فرمودے و
 بگفتن سخنان مولوی حاجی می و خواجہ دیوان صاحب ارشاد نمودی زیرا کہ سخنان ایشان
 در پرده مستتر اند و اشعار دیگر بزرگان بر نہ شمشیرت بعد از آن سید بخش حاجی کو
 عرض داشت کہ در میان توحید شریعت و طریقت فرق چیست خواجہ شمس العارفین
 فرمود توحید شریعت یگانگی حق تعالی و رسالت رسول علیہ السلام ایمان آوردن
 و توحید طریقت نیست کہ جمیع ماسوامی لحد انفی کرده فنا حاصل کند یعنی جزو ذات
 حق تعالی باقی نماند سید بخش عرض داشت شخصی کہ بتوحید شریعت قائل باشد
 از توحید طریقت کہ مراد قناست منکر باشد آزا موحذہ باشد یا نی فرمود چون و زنیست
 از درجات و مقامات اولیا فنا فی اللہ بازمانند و محروم شود از این زیادہ تر موحذہ
 دیگر چه باشد بعد از آن بنده عرض کرد کہ چند سخنان از کتاب مفاتیح العجب از
 نوشتن میجو ہم ارشاد فرمایند خواجہ شمس العارفین بنوشتن این ابیات اجازت فرمود
 ابیات شد بنقش سوج با دریا عیان آنچه در عالم تو میخوانے منم چون ظهور
 جملہ اسما باست مظهر اوصاف رحمانی منم هر دو عالم شد بہستی ما عیان
 اصل ہر پید او پنهانی منم نیست عالم در حقیقت جز طلسم گنج بی پایان اگر دانی منم
 چون ہر چه بہست حقیقت ہمہ بہستی حق است و غیر او ہمچہ نیست مدتن گلشن راز
 بہست چو نیکو بگری ہم او بیندہ دیدہ است و دیدار یعنی چون در اصل اینکار کہ
 ہستی مطلق حق است و غیر او موجود نیست نیکو بگری و تامل و تدبیر نمائی بدانکہ غیر
 از حق ہیچ نیست و بیندہ کہ شخصے نگزندہ مراد است و دیدہ کہ انسان است و دیدار کہ
 روی است کہ ز آئینہ نمودہ شد عکس باشد بلکہ آئینہ دگر کہ اعیان ثابتہ اند بہر کیفیت و

ابیات در توحید

ابیات در توحید

حق است که جمیع صور ظاهر گشته بهر جا تجلی دیگر نموده چه در تجلی اقدس بصورت اعیان که
 صور معقوله سما آلهیه اند که در علم اند بصفت قابلیت ظهور یافته به تجلی مقدس که تجلی
 شهودی مرادست بصورت آن اعیان بحسب استعدادات ایشان در عین ظاهر شده
 قطع عشق هر دم نمود دیگر داشت زان کن نقش مختلف پیدا هر دم از کوی بیکی
 سر برون آرد روی دیگر نماید و بهر جا - و در آن مقام احدیت بجمع مقام محمد است
 صلوات الله علیه که وسلم که حقیقت وحدانیت در فردانیت ظاهر شود قوله تع
 وَمَا مِثَّتْ اِذْ رَمَيْتَ وَلَا كُنَّ اللهُ رَفِي قَوْلِهِ تَعَالَى اِنَّ الَّذِيْنَ يَبَايِعُوْكَ يَكُوْنُوْنَ اُمَّةً
 بعد از آن دعا گو عرض شدست که تفسیر شعر فالجهر بحر علی ما کان فی القدر
 اِنَّ السَّوَادِثَ اَمْوَاجٌ وَالْبَهَارُ لَا يَجْبُكُ اشکال تشاکلها بمن
 تشکل فیها هئ استاد بیان فرماید خواج شمس العارفين فرمود بجز حقیقت صورت
 بر آن حالت که بود در ابتدا و اشیا ممکنات که می بینی مانند امواج و نهرهای دریاست
 پس درویش را لازمست که بر اشکال تعینات و تشکلات که بجز حقیقت اند قرار نگیرد
 از صور بجانب معنی تجاوز کند تا صور کوبه حجاب و نباشد و آن اشکال که در علم
 ممکنات ظاهر اند حجاب اجباب لوجود اند چون عارفان در اصل خود نیکو بگرد حجاب
 هستی موهوم بر خیزد واجب ممکن کی گردد پس از آن سخن در کلام الهی افشا نمود
 شمس العارفين فرمود که خدا تعالی در زبان فارسی گفتگو کرده است چنانچه گفت
 چکنم با این مشت خاک جز آنکه نیامزم سجد بین محل سید الهی بخش لا انگری استندت
 عرض کرد که در زبان مهسکه هم گفته است یاقی فرمود ظهور ذات و زبان در
 بعد از آن فرمود که شیخ خانبه ابدادی رحمة الله علیه گفته هر چه پیشه من است
 و هر چه می بینم از حق منیم یعنی در هر حال بخدا تعالی میباشم بعد از آن سخن در
 افتاد که مردان کامل در هر طریقی بود که سجد بین محل لوی نور احمد چینی حنیف

بیکی

صلوات الله علیه

حضرت امام علی شاه نقشبندی عرض داشت که بعض مردمان ما را بندهیب و بلایی طهر
 گفتند خواه چه صاحب هیت پاس خاطر آن مولوی صاحب فرمود که مرد کامل را اطوار
 بعض مختلف باشد بعد از آن مطابق این معنی حکایت فرمودند که عالمی کامل برود
 مبارک حضرت لال شهباز چند مدت اقامت نمود و حال او آن بود که گاهی تعلیم
 علم تفسیر حدیث میکرد و گاهی با مراقبه مشغول میگردد و گاهی با مردمان رند در
 خوردن بنگ مصروف میشد بعد از آن زود مرید پیدا باید که هر یک خدمت
 کند و با او پیش آید زیرا که مردان خدا در هر لباس پوشیده میباشند و بطفیل آنها
 بعض مردمان سعادت دارین بیابند آنگاه این بیت بر زبان مبارک انداخت
 خورشید که بجز شک کبک حمام که یکروز افتد حامی بدام بعد از آن فرمود
 سائلی بر در شخصی آمد و چیزی خواست آن شخص ملامت کرد و هیچ ندانست سائل پرسید
 حال استاد بود شخصی نابینا از اسب خانه خود برود حتی الامکان خدمت او بجا آورد
 خوش کرد خدا تعالی البقیل دعا آن سائل نابینا را روشنای چشم عنایت فرمود
 چون این خبر آن شخص اول شنید گفت افسوس است که حامی من بود بدام نو افتاد
 و دولت من بود نصیب تو شد بیت که شاه باز من بود و ام تو شد مرا بود دولت
 بنام تو شد بعد از آن همدین معنی حکایت فرمود شخصی نابینا خسته حال حواله
 گجرات سکونت میداشت روزی بزرگی آمد و کیفیت افلاس او پرسید گفت سبب
 مفلسی نهایت لاچارم آن بزرگ را بر مفلسی و رحم آمد و بلیغه ارشاد فرمود تا آنکه
 در اندک مدت تو نگر شد و گفت اگر باز مرا طلبی در شهر خوشاب بیابنی حکم الهی مال از
 دست او بروت و مفلس شد باز برای ملاقات او در خوشاب رفت و دید که برهنه تن
 بر توده خاک سرگرم نشسته زردک میخورد سلام کرد و حال خود واضح کرد و آن بزرگ
 کلامی موافق حال او ارشاد کرده روانه ساخت بعد از آن سخن در توجیه همنو

در مردمان عالم

کلام

در توجیه همنو

افتاد و خواجه شمس العارفین فرمود چون کتب بنهودی بنویسیم و دستیم که ایشان اهل توحید هستند
 و چون فعل اهل و اقوال آنها را بنویسیم هیچ اثر مسئله توحید در رو نباشد آنگاه فرمود توحید در
 پیچ فائده نکند اگر توحید قلبی حاصل نباشد بعد از آن فرمود مولوی احمد دین خلیفه
 خواجه توسوی اکثر احوال براقبه مسئله توحیدی بودند می روزی شخصی از اقربا او شان
 مخالف بود آمد و ناسرگفت مولوی صاحب روی سوی او کرده تبسم کرد و هیچ نگفت
 بلکه تحسین و آفرین کرد آنگاه فرمود چنین افعال از اهل توحید میشوند بعد از آن
 فرمود هر کس بقدر امکان خود حوصله تواند کرد چنانچه پیغمبران پیشین مثل نوح علیه السلام
 و موسی علیه السلام و غیر هم چون از جنمای قوم لاچار شدند بجناب خدا تعالی بدعا
 کردند تا جمیع مخالفان ایشان بپاک شدند آنگاه فرمود کس قوم را خدا تعالی
 بپاک نساخت تا آنکه مقبولان بارگاه حق را زنجانی بعد از آن این بیت بر زبان
 مبارک رانند بیت پیچ قوم را خدا رسوا نکرد و تا ولی از صاحبش نماند بدرد
 همدین محل دعا گو عرض و نه است که وصله و تعلق حضرت رسالت پناه علیه
 السلام علیه و سلم چه عالی بود فرمود پیغمبران پیشین چون بایده قوم لاچار شدند بدعا
 کردند و حضرت رسول علیه السلام چون در جنگ احد مبارک و می شهید شدند
 زبان در فشان فرمود اللهم الهدی قومی فانهم لا يعلمون این بکیت و تاثیر
 دعا آنحضرت صلی الله علیه و سلم غلبه سلام شد چنانچه همه جا در عرب و عجم دین محمدی نه
 نهمو ریافت و اگر از زمره کفار چنان کس باقی ماند همدین حکمت بود که ظهور چند کس از
 سلام پیشان و توفیق بود و دیگر خوارق و اوصاف آن حضرت در کتب تفسیر و روایات
 باید دید همدین محل مولوی معظم دین صاحب مولوی عرض داشت که در کتب
 محمدی و خوارق عادت از پیغمبران پیشین بگفته نمی باشند و بسا صاحب مولوی
 هم از شرافت آن حضرت صلی الله علیه و سلم است بعد از آن قاضی فیض مدینه

عرض تجدید بیعت کرد حسب امیث بیعت او جدید نموده فرمود که بزرگان فرموده است
طالب صادق را باید که از دست و زبان خود بکسی اینها نرساند بلکه از کسی که ایستد
در حق آن دعا خیر کند چنانچه شیخ سعدی فرموده مصرع اگر مردی از خیرین است
باز بسوی فنیض احمد رومی آورده فرمود که اکثر مردمان چنانچه متعصب اند که بایکدیگر
عناد می دارند و کسی را مثل خود ندانند کسی را بکفر و کس را بفتق نسبت کنند قاضی
عرض داشت که بحال بتوجه ایشان اکثر مردمان اهل صحیح نیک شده اند خوب
شمس العارفین فرمود زهی سعادت که حق سبحانه و تعالی آنها را به صفات حمیده موصوف
کرد و ما بنده گان را چه بفضل خویش خاتمه بالخیر گرداند بعد از آن شخصی عرض داشت که
بر او را آن حقیقی با من عناد و بیوجب سیدارند و ایند امیر ساند دعا خیر فرمایند تا از آن
ایمن باشم فرمود اهل دنیا را چون مال و جاه حاصل شود باعث تکبر و غرور در آنها پیدا
شود و بایکدیگر ایند امیر ساند آنگاه این بیت بر زبان مبارک رانید بیست
درختی که در باغ باشد بلند بدیگر درختان رساند گزند بعد از آن سخن در رفع
هستی افتاد روزی عالمی بخدمت خواجه شمس العارفین آمد و بوسیده غلام محمد در پیش
آنحضرت عرض داشت که برای کشایش روزی چیزی فرمایند خواجه صاحب درین فکر
بودند که باز گفت ذکر قلبی مرا نیز جاریست چون این سخن آنحضرت شنید رومی سوی
آن کرده فرمود منازل فقر تو حاصل کردی مگر لنگ جاری کردن میخواهی فرمود
کشف قلوب فقر موقوف نیست و آن چیزی دیگرست عرض داشت آن فقر چه
چیزست خواجه شمس العارفین در جوابش حکایت بایزید بسطامی بیان کرد فرمود
در تذکره الاولیاء نوشته دیدم که شاگرد شفیق بلخی عزم زیارت حرمین شریفین کرد
شفیق گفت از راه بسطام زیارت خواجه بایزید بسطامی کرده بروی چون بخدمت
آنحضرت رسید گفتند تو مرید کیستی گفت من مرید شیخ بلخی ام فرمود او چه گوید گفت

حکایت بایزید

او از خلق کنار کرده است و میگوید اگر آسمان زمین و بین و این شوند که از آسمان
 بار دونه از زمین وید و همه خلق عیال من باشند من از توکل خود سزگر و انم بایزید گفت
 این سخت کاریست و سخت شکر کیست که او گفت اگر بایزید کلاغی شود جانب آن شخص
 برگزید چون باز بروی آنرا بگوئی که خدا تعالی را بد کرده نان از مایش مکن آن مرد
 از درشتی این سخن بازگشت و پیش شفیق رفت شفیق گفت زود بازگشتی گفت حسب
 الامر ایشان در مایرت بایزید رفتم و او شان چنین چنین گفت شفیق عیب این سخن در خود
 دریافت و گفت تو کفحتی که اگر او چنانست تو چونی گفت نه گفت باز برو و پرس مرید
 بازگشت و پیش بایزید آمد و گفت مراد استاده اند تا برسم که اگر او چنانست تو چونی
 بایزید گفت اگر من گویم چو نم تو ندانی گفت اگر بهتر دهنید بر کاغذ می نویسد تا آفت
 من ضائع نشود که از جای دور آمده ام شیخ نوشت بسم الله الرحمن الرحیم بایزید سلم
 اینست و کاغذ چیده با و داد یعنی بایزید هیچ نیست پس چون موصوفی نبود و صفش حکم
 کرد بایزید زده پدید نیست تا بدان چه رسد که پرسند که او چگونه است و توکل دارد یا خایر
 که این همه صفت مخلوق است اخلاق خدا تعالی حاصل باید کرد و به توکل مشغول شدن
 پس مرید بخدمت شفیق ملحقی رفت چون در شهر آمد آنحضرت بیمار شده قریب فوت رسیده
 بودند و انتظار جواب بایزید میکرد ناگاه مرید رسید و کاغذ بومی داد چون مطالعه کرد گفت
 اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده و رسوله و سلما شیخ و از آن
 عقا و خود تو به کرده جان بحق تسلیم کرد بعد از آن شخصی ضدتت کرد و در خانه
 نقشبندی بنا سلوک بر لطائف است و در خاندان ایشان جایز کنند و چنانچه
 فرمود شخصی زاهد بخدمت حضرت مولوی عبید الله صاحب مقام است و الله اعلم
 لطائف ایشان و باینده مولوی صاحب گفت بن لطالب الحیف ام نه لطالب الحائف
 همین محل فرمود بزرگی عبید الله همان نام از خاندان مولانا فخر الدین صاحب است و بکنه

سکونت پیداشت شبی در مسجدی شسته بودند سگی آمد چراغی که از آن گذرم ساخته افتاد
 بود در دهن خود گرفته رفت روی سگ او کرده فرمود که بر خانه شما تار یک خواهد مارا چیت
 چو این سخن مسجد نشینان بشنید خلاف شریعت دسته پیش نواب صاحب والی آنجا اطمینان
 کردند مفتیان شهر فتویٰ داد که قائل این سخن مرتد است توپ زده هلاک باید کرد حسب
 الامر حوپی و زمین نصب کرده آنحضرت را بستند و پرسیدند که چگونه است فرمود بهما
 که هست دیگر هیچ نیست پس توپ را بگذشتند مگر آنحضرت را هیچ ایدای نرسید با دیگر بار زدند
 بهنجالی بگذشت و سوم بار نیز ضرر او نرسید چون این حال دیدند عاجز شدند پس نواب صاحب
 بصدع جزو نخسار کلاه خود برپای آن حضرت نهاده عذر خواست و گفت قصور من معاف
 فرمایند فرمود و قصور چیست همه حق است بعد از آن روی سگ آسمان آورده فرمود از
 مانند غبار بر همان قرار گرفته است نه بار دونه صاف شود در دم بگذشت که درین امر هیچ
 فائده نیست چون کوفکر کردم و نستم که فعل حکیم لایخلو عن حکمته چنانچه نزول باران
 نبات را فائده بخشد شاید در بعضی دیار قرار گرفتن ابر برای آنها مفید باشد بعد از آن
 محمد قریشی عرض داشت که غلام محمد نو مسلم توجه ایشان بدام در ذکر می ماند خواجہ شمس
 العارفین فرمود ذلك فضل الله يؤتی من يشاء الگاه این مصرع بزرگان ساکنند
 مصرع یک بیتخانم چون اصل بوی یک خالی رهی ستین بعد از آن روزی بوقت
 صبح برخواستند و چراغ روشن بود ناگه نظر مبارک آن حضرت بر عصای خود افتاد که با
 سیاه نقش بود و بر تو چراغ بر آن عصا می یافت فرمود این تجلی عصانیت بلکه آن
 پر تو چراغ است بهین طور پر تو ذات بر جمیع اسما صفات می تابند غلام محمد عرض داشت
 که حسن جمیع اشیا ممکنات از که دارند فرمود حسن همه موجودات از پر تو ذات است عارف
 کامل در جمیع موجودات مشاهده ذات کند بعد از آن شخصه عرض داشت که چیزی از
 سدا توحید ارشاد فرمایند خواجہ شمس العارفین عبارت فارسی بر لوح نوشته آزاد داد که

لا اله الا الله نیست موجود واحدی پس این جهان و آن جهان نیست بجز ذات بمعنیات و
 تقییدات چنانچه زید و عمر و بکر و خالد بتعنیات و خواص منازک میگردد و در اصل همه انسان
 اند هم چنین ذات مطلق در تعنیات و خواص متماثل و متعدد مینماید و در اصل حقیقت کیفیت
 چون نوع حجاب کنشی یکی بود همین معنی لا موجود الا هو این در مطالع باید داشت بعد از آن
 بنده عرض داشت که قرب نوافل و قرب فرائض چیست خواججه شمس العارفین فرمود چون سالک
 صفات بشری خود را در صفات حق سبحانه و تعالی فنا کند و ظهور صفات خداستعالی
 بر وی غلبه نماید اینر اقرب نوافل میگویند و قرب فرائض آنست که هستی خود را فنا کند تا آنکه در
 شعور جمیع موجودات بی خبر باشد بگفته از نفس خود هیچ خبر ندارد چنانچه بجز ذات باری تعالی
 نظر او چیزی نماند بعد از آن سخن در ذکر اوصاف و عالی درجات حضرت خواججه بخش
 سجاده نشین خواججه توسی افنا و خواججه شمس العارفین فرمود با وجود شرافت و کرامت بسیار
 عبادات و ریاضات از همه سبقت نموده قرب حق حاصل کردند و از فضائل اعمال ایشان
 که عمل بس بلند مرتبه بنظر آمده اول آنکه از عرصه دراز صحبت قرأت قرآن در آن عاقبت
 نبود ایشان حافظی که تصحیح قرأت از عرب میخواندند کرده بود بر مکان خود نشانیده مردمان
 را برای تصحیح قرأت دعوت فرمودند چنانچه مردمان ناپسند که فیما بین دیره غازی بخان و دیره
 دین بپا بود ندیده چنانکه هر یک بحضور آنحضرت حاضر شده تسلیم یافتند و بدین تمهید
 صحبت قرآن شریف در آن علاقه گردید و دیگر آنکه تعمیر مسجد و برج نظامی در پاک بزمین
 که از عرصه دراز شکسته بودند بسعی ایشان تیار گردید سوم آنکه از مدت مدید شوق زیارت
 حرمین شریفین میشدند اما این خیال هم بود که زادگاه زیاده تر باشد تا هر کس در آن
 باسایش برسد و خدمت خادمان حرمین شریفین نیز بوجه حسن کرده شود
 ماه جمادی الثانی ۱۲۱۲ روز پنجشنبه مطابق چهاردهم ماه مبارک شعبان است مبالغات حدیث
 هزار و پید و بیست و پنجم درویشان آستان و دیگر رفیقان مانند صاحب دکان مهاباد

و غیره در آن تخمیا و در حد نفر همراه خود کرده در هر ملتان رسیدند و چند مردمان الزان جا
 نخست کرده در لاهور آمدند و در آن میان سلطان یک شب گذشتند و بعضی مردم را در
 نخست نموده کثرت سواران پور گرفتند همان روز آنجا گذاشته بوقت شب کثرت سواران
 کرده سوار شدند و در شب در راهی بر مکانات خواجگان سکونت فرمودند بعد از آن کثرت همیر
 شریف گرفته روانه شدند و چهار شب در جمیر شریف اقامت کردند بعد از آن صاحبان و حافظ موسی
 صاحب صاحبان و گران مہاروی و یاران دیگر که برای وداع آنحضرت همراه رفته بودند و پس
 فرستادند پس شتا و نفر در ایشان رو درستان همراه خود کرده جانب احمد آباد رفتند و در شب
 در آنجا سکونت نموده باز مہندہ روز در شہر بمبئی گذاشته بسوی انورنگ آباد برای زیارت
 روضہ مقدسہ حضرت خواجہ قلام الدین فر رفتند و در شب ہمانجا گذاشته از راه زیادات
 مکانات خواجگان باز واپس بمبئی بہشت روز اقامت نموده بسواری جہاز دہانی بعصر
 دوازده روز در چدہ شریف رسیدند ہمانجا یک شب گذاشته جانب مکہ روانہ شدند بچہا
 ہندہ روز در آنجا ماندند باز واپس در چدہ شریف یک شب سکونت کردند بعد از آن بسواری
 جہاز بیلہ را بہ بڈر کھار اینیوے روانہ شد بعد پنج روز منزل آبی و پنج یوم منزل برمی نمود
 بتاریخ شانزہم ماہ رمضان المبارک بوقت یازدہ ساعت شب ہمدینہ سورہ سعادت
 زیارت روضہ مبارک آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم حاصل کردند و ماہ و ستر روز در آنجا
 اقامت نموده باز بتاریخ نوزدہم ماہ و بیست و نہت نخست شدہ بتاریخ یکم ماہ مذکور در کثرت
 تشریف آوردند تا ہنر و ہم ماہ ذی الحجہ در میان مکہ و جبل عرفات مناسک حج بجا آورده و
 در چدہ شریف آمدند بہت روز در آنجا گذاشته باز بسواری جہاز دہانی بعصر ہنر
 روز در شہر بمبئی رونق افزا شدند و چهار شب ہمانجا گذرانیدہ باز بسواری ریل از راه
 دہلی آمدہ بہ کشت در لاهور گذارند و در جانب ملتان تشریف بردند و در شب در آنجا اقامت
 نموده بتاریخ بیست و نہت ماہ محرم الحرام سنہ ۱۲۸۰ ہجری شریف رسیدند و دیگر آنکہ نان و کھ

جمع آدمیان از نگرخواجہ صاحب مقرر بود و دروازہ دیگر از جماعت آن حضرت فیما بین من
 شریفین نوت شدند ہدیرین محل خواجہ شمس العارفین فرمود بعد از وصال خواجہ توسوی
 اکثر مردمان خیر خواہان آن حضرت تشکر فرزند کہ نام و نمک و ایشان آستان و کار با
 خویشان و راہبری مریدان چگونہ شود پس از آن خواجہ اندیش صاحب سجادہ نشین بچہ
 آنحضرت در جمیع اوصاف از ہمہ سبقت بردند چنانچہ تقسیم نامی مکان کہ بزبان حضرت تاج
 توسوی خاص بودند ہمہ را پختہ ساختند و غورپردخت سقیان آستان نیز بچہ چہین شروع
 نمودند و فیض رسالتی مریدان نیز بطریق آنحضرت اختیار کردند پس چہین در وقت نظر
 بہ بنیم معلوم میگردد کہ خواجہ حضرت توسوی کنون سبجان بعد چہین سجادہ نشین از سجادگان

بنا بہ ہم در کارهای

پیشین بطور زیادہ شہادۃتہم در ذکر بیماری و تاریخ وفات حضرت

مولانا شیخ شمس الحق والدین رند در شنبہ ہر دہم ماہ صفر سنہ ۱۰۱۷ ہجری
 سعادت قدم بوسی آنحضرت حاصل شد مولوی عظیم دین صاحب مرز لوی و مولوی غلام
 توسی گجراتی و امام بخش نذر بردار و غلام محمد دروشی پوٹھواری و پیر صاحبان و گمان
 و دیگر بایان نیز حاضر بودند روز شنبہ ہر دہم ماہ صفر سنہ ۱۰۱۷ ہجری آنحضرت از نفل
 تہجد فارغ شدند عارضتہب لائق گردید و چند آذوقہ حسب طبیعت آنحضرت استعمال
 کردند اما بجمہ مصرعہ چون قضا آید طبیعتا بہ شود و بیچ نفع گردید تا اگر ضعیف بدن
 مبارک آن حضرت نہایت شد و مسالہ زادہ محمودین صاحب بتاریخ نوشتہ کردہ
 روز شنبہ ہر دہم ماہ صفر از تور شریف شریف آمدند و خدمت حضرت خواجہ شمس
 والد بزرگوار خود حاضر شد و احوال بیماری بتفصیل کردند و حضرت صاحب
 خود قدری گفتگو کرد و احوال صاحبان و گمان در ایشان آنحضرت
 پرسیدند بعد از آن صاحبان و صاحبان دویہ مقوی شریف نوت و نفل بقیعت
 روپیہ کہ از شہر کنیہ تیار کردہ ہمراہ خود آوردہ بود ہمدر یک جنب فرمودند و تاریخ

کرد بعض وقت ما کرم و روغن بادام و غیره استعمال کردند اما تب بحال خود مانده
 ازان صاحب اده فضل الدین صاحب عرضیه حال خود نوشته پیش آنحضرت گذراند
 اجازت خواندن و طائف نوشتند و آنحضرت مطالع نموده هیچ جوابش نفرمود باز عرضیه
 مذکور پیش کرد تا دست خود بردست صاحب اده نهاده ارشاد فرمودند بخوان جمیع و طائف
 ما ترا اجازت است بعد ازان بتاریخ بیستم ماه صفر جمیع مستورات خاتم مع زمان ویر بر
 عبادت آنحضرت آمدند و دو عا خیر کرده هستند بعد ازان بتاریخ بیست یکم ماه مذکور بر
 صحت بیماری آنحضرت یک ختم قرآن مجید کنانیدند باز بتاریخ بیست دوم ماه مذکور یک
 لکه در و شریف خواندند و یک بز نو جوان و چندین غله و نقد بسیار تقسیم نمودند بعد
 ازان بتاریخ بیست سوم خواجه شمس العارفین بسوی مولوی معظم دین صاحب روی
 آورده فرمود چیزی بنویس مولوی صاحب از جانب صاحبان گان نوشت که اینست در
 مریدان و غلامان برای حصول سعادت داین و مطالب کونین درین جامی آیند و
 خواهند آمد و ارشاد و وظیفه و مان دادن آنها امر ضروریست بر کسی صاحب اده نظر کرم و
 شفقت سبذول فرمایند تا ارشاد و وظیفه و مان این خواندان تا قیامت جاری بماند بعد
 مطالع آن عرضیه هیچ جواب نفرمودند باز عرضیه مذکور پیش کردند ملاحظه نموده دست
 بر او آید دعا خوانستند و نیز سخنی در جوابش گفتند اما مقصود آن در فهم نیامد تا آنکه ضعف بزرگ
 مبارک نهایت شد بعد ازان شب سال صاحب اده فضل الدین صاحب به باعث
 بی قراری بی آرامی بحضور آن حضرت این شعر بخواند شعر یالیت قبل منتی یوما افوذ
 بیتی و شعر اطله در کبیتی اطل املأه قریبتی و همین عمل فرمود ای فرزند
 ارجمند این شعر باز بگو صاحب اده صاحب بحالت گریان و پریشان باز گفت حضرت صاحب
 دست خود بردست صاحب اده نهاده و شفقت بی غایت گردانید بعد ازان این بیت
 خواند بیت جان جانم را بنجو و آگاه کن و لطف خویشم هم دم و همراه کن باز صاحب اده

این بیت بر خواند پیشیت سر را گزین و قامت خود می آید و آندش و دست خود می آید
 بیوده چه در پی او میگردد به نشین گرا و خداست خود می آید بعد از آن صاحب
 زاده صاحب عرض داشت که توجیه فرمایند تا شوق و ذوق خدا تعالی تیز تر گردد و خواجہ شمس العارفین
 سخنی از زبان مبارک فرمود اما همیشه نباید بعد از آن بدست خود شک چشمان صاحبزاده فضل الدین
 صاحب از آن کرده دست شفقت بر سر آن نهادند باز صاحبزاده عرض داشت که برین کین
 چیزی از فیوضات رحمت اعنائت فرمایند خواجہ شمس العارفین بسوی حضرت خواجہ ابوالحسن
 سجاده نشین خواجہ توسوی باشارت ارشاد فرمود که همانجا بروی بعد از آن بسجده
 نشینان متوجه شده پسیدند که طلوع صبح شده است یانه دو سه بار بسین طور تفسار نموده
 پسیدند که تاریخ ماه و یوم کدام است کسی از حاضران گفت یوم جمعه و تاریخ بست چهارم ماه
 است بعد از آن بسجده و دست گرفته چند بار درود خواندند و چون صبح دید و حرکت فرض صلوة
 فجر باشاره ادا نموده بزرگ پاسبان شغول شدند بعد از آن بسوی مجلس نشینان بنظر وداع
 دیده روی خود را جانب بیت اشد شریف آوردند و قدری از بدن مبارک جنبش و حرکت
 پیدا آمد و علامات وصال بر آن حضرت ظاهر شد بمیان جمیع صاحب ادگان درویشان
 آستان آه و گریه باواز بلند برآمد بعد از لمحه بچشم برآورده جان شیرین بحق تسلیم کردند هر یک از
 مہجوری و غمخواری آنحضرت بیقرار شدند و گریه از حد گذشت و چون طلوع آفتاب شد
 تیاری تهنیت و تکفین آن حضرت کردند بعد از آن بمصاحت صاحبزادگان درویشان در شایان
 آستان تیاری تبر فیض اثر بجزه خاص آن حضرت کردند بعد از آن در باغیچه گبوثره مغرب و
 جنوب تحت پوش نهادند تیاری غسل کردند و عام مردمان را از باغیچه بیرون ساختند بعضی
 خاص مانند مولوی معظم الدین صاحب مولوی و غلام فرید پرتو و حافظ محمد و آند
 غلام نین علما سیالوی و فتح محمد گردلی و آمان بخش نندیدار و سید احمد درویش برمی غسل
 حضرت مقرر نمودند و غلام حسن گاندرو حاجی محمد درویش و اصهار گاندو احمد دین درویش

از خود در آن روز

و این دعا گویند و گویا حاصل شد پس بعد از اذان غسل با انجام رسانیده کفن و دفن بعد از آن
 لاش مبارک در سرای نهادند و جمیع ستورات را برای زیارت بخوانند بعد از آن لاش
 مبارک نیز در حجره شیخ صاحب نهادند مولوی معتمدین صاحب را اجازت جنازه دادند
 مردمان از قوم سادات و زمین داران و اهل هزاران هزار صفا بستانه جنازه کردند بعد
 از آن نماز ظهر با جماعت ادا کردند بعد از آن همه مردمان گرد آمدند حضرت نشستند و
 میر و قوال و محمد چند سخنان فراقیه گفتند مقوله بهیلا شاه هر دم کسانان رهنجی بار
 و می آریا به چکر بهرین نون گل لاوی کی اعتبار سنگار و اوی آریا به چادرمان کتون
 و چه بنگلی و گرد یکم سینسار و اوی آریا به پچینی و چه پوپیان کتون صیان هو یا وقت پندار
 و اوی آریا به بهیلا شاه گھر آسویله هو یا وقت دیدار و اوی آریا بعد از آن نخل
 مولوی جامی خواندند نخل بر وقت آن ماه مارا در دل از وی صد بوس مانده
 غم چیران و با جان شیرین هم نفس مانده + مران کشدای عماری دار لیلی حسبتی ند
 که با صد باره دل چاره مجنون باز پس مانده + با میدیکه آید آن مع محمل نشین روزی +
 جهان را چشم بر راه گوش بر بانگ جرس مانده + چوز و اکنون گلی رعنا بعشرت خیمه در صحرا
 چه غم گریب کشید اگر فراق نفس مانده + بگویت چون ناله هم چون مرغان چمن جامی +
 کزان گلشن گل و شمشاد زفته خار و خس مانده + بعد از آن این سخن گفتند سخن کدین
 موڑ مہاران سائین ڈھولیا تیریاں و اٹان تون سر گھولیا بہاتی دہوتی مین ہی گئی
 کانی گل سخن دل پئی گئی + کوئی سخن اولڈا بولیا + کدین موڑ مہاران سائین ڈھولیا +
 چون این سخن گفتند بیان حاضران گریه و فغان نهادند بعد از آن مولود تبریزی خواندند
 مولود یار سکول مدحیبا لوق سیتا تونی + برگزیده دو اجدال پاکتک ہمتا تونی +
 مولود و دیگر دل گدائی در رسول مندہ جان فدائی رسول مندہ انم بعد از آن
 در صندوق نداختہ بقبر فیض اثر نهادند تا وقت عصر کارا و بانجام رسید بعد از آن اکثر آوی

کتابخانه

نخل مولوی جامی

رخصت شدند و بعضی خاص اقامت کردند تا برین منوال آمد رفت مردمان و زمره شمع
 گشت چنانچه پنجم یا شش بزر و زمره برای مہمانان تا چہلم روز بوج میگردندی بعد از آن
 سوم روز بسیار آدمیان جمع شدہ ختم قیل خواندند و بعضی را یک مبلغ و بعضی را ہشت
 کتہ عنایت کردند باز روز چہارم صبح درویشان استہان یک ایک و شمار و ننگی قیمتی انعام
 کردند و ذکر وصیئت آن حضرت کہ پیش از وصال اسی و نہ روز ہللاع نقل خود فرمودند
 بدان کہ درویش تباریخ پانزدہم ماہ محرم الحرام روز دوشنبہ بوقت عاہست صاحبزادہ
 محمد دین صاحب از خود طلبیدند و دیگر یاران استہان را از حجرہ مبارک بیرون حست
 و صاحبزادہ صاحب پیش خود بنشانند فرمود ای فرزند ارجمند واضح باد کہ حالانکہ دنیا
 گوناگون در پیش من آمد کہ اند چنانچہ احوال جد حصہ در چند دہات تصرف و ملکیت بود و
 مال مولیشی نیز بسیار داشتند و ہمین طور حضرت والد بزرگوار من در شکر حال بودند
 بعد از آن چون حضرت خواجہ توسوی بیعت کردم باب ظاہری روز بروز کمتر گردید
 چنانچہ گاہی تان یا نستی و گاہی تا بیست ہفت روز بفاوہ بگذرانیدی اما پیش کسے راز
 کہ سنگی از ہزار نساختم و بحال بفضل از دستمال ہمہ شہیاد دنیا و چند ہزار نقد نزد من موجود
 اند بتوانم کہ اراضی و اسباب دنیا بسازم اما ما را باین دنیا فانی محبت نیست مگر بدو چیز کہ در
 پیران است دوست بیدارم کی حب و ایشان دو م اطاعت کشیخ سپاہین ہر دو تا بحال
 بفضل از دستمال بخوبی انجام رسید و دیگر واضح باد کہ چون حضرت خواجہ توسوی سخن آغاز
 شدہ چند ہزار روپیہ قرضہ بابت تصرف درویشان باقی ماند و شکر آن خدایتعالی کہ ہر روز
 قرضہ محفوظ ساخت و چند ہزار روپیہ از تصرف درویشان و مہمانان باقی ماند ہست باید کہ
 مبلغات فیما بین ہر کہ برادران تقسیم کنید و چند نقد برای درویشان و مہمانان
 و نیز ہر چہ چیز ہستقامت باید کرد توکل تسلیم و صبر و قناعت و درین شام صاحبزادہ
 محمد دین عرضد ہست کہ باین مبلغات و جایدات ظاہری حاجت نیست اصل نعمت کہ

از پیران کبار سینه بسینه رسیده است عنایت فرماید خواجه شمس العارفین فرمود ای فرزند
 این ترک من بگیر آن علم خدا تعالی ترا عنایت فرماید و نیز مولوی معظم دین صاحب عرض
 داشت اگر از روی مهر بانی در تقسیم ترک مذکور توقف نمایند تا صاحب اده صاحب از سه
 شریف مراجعت نموده حسب لامر ایشان تقسیم ترک و دیگر آنچه فرمایند بجا آرند باز صاحب اده
 عرض داشت که ما میخواهیم که عمر ایشان تا چهل سال دیگر بماند خواجه شمس العارفین دست
 سکونت کرده فرمود ای فرزند اعتبار نیست که عمر تا چهل روز باشد زیرا که بجناب خدا
 تعالی دعا خواسته ام که عمر من موافق عمر خواجه توسوی باشد پس معلوم شود که عمر من بانجام
 رسید که بهین ماه صفر وصال مولانا و مرشدنا واقع شده چون این سخن دل حزین
 صاحب اده بشنید با و از ما مانا بگیرست خواجه صاحب فرمود ای فرزند از چند با تو چند
 راز اظهار کردن مطلوبی داشتیم اما حوصله تو تنگی می نماید که بدین گفتگو از تن بیرون آید
 و آه و گریه ساختی و این گفتگو بطریق سرکه بیان کردم که زندگی دنیا اعتبار ندارد و چرا که
 بحکم کل نفس ذائقة الموت شربت مرگ هر کس خواهد چشید باز خواجه شمس العارفین
 فرمود ای فرزند این چند سخنان وصیت برای این گفتم که حیفا بران مردی که بوقت وصال
 از یار حقیقی روی گردانیده با دوستان و فرزندان مشغول باشد و با موال و اولاد وصیت
 نماید باز فرمود ای فرزند مال و اولاد از مالشست که خدا تعالی فرمود انما اموالکم
 و اولادکم فتنه باز فرمود ای فرزند اگر مستحبات قادر نباشی بغير انقض ضرور بصد ضرور
 مشغول باشی تا سعادت دارین بیایی باز فرمود ای فرزند بخدمت حضرت انس بخش سجاده
 نشین توسوی رفتن تو امر ضروریست باید رفت صاحب اده عرض داشت که آنچه
 فرمود قبول دارم اما این سخنان و لغزین غمگین پریشانم فرمود خیر بدین سخنان است با
 مدار کار خدایست بطوری که خواهد بکند بعد از آن مسوی صاحب زاده فضل
 الدین صاحب رو آورده فرمود جانب شریف رفیق مرضی تو صحبت عرض داشت

مرضی بن مرضی ایشان است پس حضرت صاحب ثقیفیت و مہربانی با نروغ و پرگروگان صاحب
 زاده نہادہ فرمود مرضی ما است کہ تونزد من میباشی بعد از آن صاحبنا وہ مہذبہ صاحب
 توسہ شریف رخصت کردہ فرمود حال ما کہ دیدہ ہستہ بزودی واپس بیائی و سرپرست ہستہ
 قرار نمودہ صاحب دہ صاحب جانب توسہ شریف رفتہ چون از آنجا رخصت شدہ از تبارخ
 بست یکم ماہ صفر آمدند خواجہ شمس العارفین ببارخند صاحب ہایت لاچار بودند چند سندان
 بر صاحب اودہ ارشاد کرد و تبارخ بست بہارم ماہ صفر شدہ روز چہر شنبہ سحر کاران شہرین
 بحق تسلیم کردند اللہم اخصر لنا وارحمنا وانت خیر الراحمین

الحمد کہ این محفوظات مخزن حسنات قدوۃ السالکین العارفین بر تالیف شریف
 والمحدثین مقبول بارگاہ رب العالمین شیخ شمس الحق والذین شیخ سیالوی سید عالم
 العاشقین تالیف شریف امیدوار رحمت مزید سید محمد سعید را می استفادہ نمایند و عالم
 و تصبیح و تفتیح نام عالم علوم فرمودہ وصول کاشف دقائق معقول و مقبول تالیف شریف
 شہرین حافظ قاری مولوی مخمدم دین صاحب مولوی سید احمد تالیف و صاحب تالیف
 مجمع الفضائل مرجع الفواصل حافظ قاری مولوی احمد صاحب نوشہرہ می سید احمد تالیف
 تبارخ ہوا و یقعد سلسلہ ہجری المقدس و رطب معطفانی واقع لاہور بطبوع گریہ فقط

الحمد لله اولاً و آخراً و الصلوة علی جیبہ لہما ہوا و بالکثر ربنا لا تقا حزننا
 انسینا و اخطنا بجاہ نبیک المصطفی و رسولک امرتضی شفیع الذنوبین
 امام المتقین و خیر خلقہ اجمعین امین باری العالمین

بلکہ

مہ نظرت مولانا شیخ شمس الحق والذین سیالوی فیضی سید عالمی عند

مہیت مند بزم مندر حضرت صاحب سیالوی

نور مجاہدی سلیمان ان ظہور یافت و زمان نور شمسین بدو عالم فیض شست

مہر صاحب زادہ صاحب محمد دین سجادہ نشین خواجہ سیالوی رضی اللہ تعالیٰ عنہ

مصراع مندرجہ مہر صاحب

زادہ صاحب سیالوی

زبور شمس سلیمان عیوان محمد دین

اشہار

واضح باد کہ این ملفوظات مخزن حسنات تہو بہات معدن بکات حضرت مولانا شمس الحق والدین مطبوع کنانیدہ شد بحال بجدت بردار فی وقار و دوستان نامدا معروض ای فیض انجلای میگرددانم چنداںکہ مناقبات و کرامات آنحضرت بدانند بزبان یا اردو و تحریر نیودہ جانب این دعا گو در ضلع لاہور و انجمن شاہدہ موضع پٹہ بنام سید محمد سعید رسال فرمایند تا انشاء اللہ تعالیٰ حسب ما ییش بعض دوستان نیز رسالہ مناقب شمسہ تالیف نمودہ مطبوع کنانیدہ شود وَمَا عَلَيْنَا اِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيمِ

قطعہ تاریخ وصال حضرت ذوالکمال خواجہ پیر سیالوی رضی اللہ عنہ مرقم المتعال از نتائج طبع مفتی غلام سجاد لاہوری سلمہ اللہ المتعال

درینا صد درینا صد درینا کہ شمس الدین امام عارفین رفت ہزار فسوس کاہن مہر جہان تاب

باوج عرش از فرشتہ زمین رفت چو سرور جنت تا بخش با تف بگفتا شمس اوج علم و دین رفت

ایضاً قطعہ تاریخ از مولوی غلام سجاد صاحب لاہور فرنگوی

در کاستان خاندان چشت ہچو گل بود خواجہ شمس الدین

گفت ہمالش فرید عبا سے صلح گل بود خواجہ شمس الدین

ایضاً از مولوی غلام سجاد صاحب لاہوری

آفتاب فیض شمس دین حق چون نداسے از جعی نفس شنت

روز جمعہ بیست و چارم از صفر رو سے خود در مغرب مرقد نہفت

سال وصالش عقل شمع فیض گشت	بهر تاریخش چو یاسین نگر کرد
ایضاً از مولوی علامہ یاسین صاحب	
بست چارم از سفر بزرگان بیرون قدم از رطبتش علم و عمل حکم و درج فضل و کرم	آن شمع چو نغمین تن شتاق وصل حق چو شد کردم چو فکر سال و شبی در سر یا اینده
ایضاً از طبع زاو رحیم بخش صاحب ہور دہنو الوی	
گشت سوی خلد یان رونق نوز آتش هجران بسینہ واد سوز بود یوم الحسمہ روزے نیک روز شاہ شمس الدین واصل شد ہنوز	پیر کامل مرشد من شمس دین بست چارم از صف تاریخ بود دفن چون کردند در زیر زمین بھر سال انتقالش بخش گشت
ایضاً قطعہ	
ہمہ عالم از و در خوش چینی خرد گفتمہ چہ رے بود دینی	محمد شمس دین بد خمر من وز چو تاریخ وصال آن شیخ حسم
ایضاً ابیات تاریخ آنحضرت	
گشت پہبان شمس عالم زیر بیغ گشت زین دار الفناء و امن کمان گشت از دست قضا یکسر نمان بجز شکیب و صبر کس نمودار نہست کاندمان روز وصالش	صد دروغ و صد دروغ و صد دروغ آصف وقت سلیمان زمان چشمہ نیفز آتھے بد روان باقضا حق چو جابہ چارہ نیست روز جمعہ بست چارم صفر بود
پیشوای پستیان در درج رفت	ہاتفم تاریخ وصالش باز گشت

ایضاً ابیات تاریخِ آنحضرت

خوب معنی خوب صورت نور شمال	بود شمس الدین عارف با کمال
تابع شرع محمد مصطفیٰ	پیشوا سے خلق صوفی با صفا
بست زین وارِ فناء خستِ سفر	شب جمعہ در بست چارم بر صفر
گفت لطف نیک خصلت ندہ دل	سالہا تاریخ آن مستخدمہ ظل
گفت لطف فیض ملک نور دین	سالہا تاریخ آن ثابت یقین
بود پیدا عاشق صادق خدا	سالہا تاریخ آن نور لہدی

ایضاً الفاظ تاریخی

واہ واہ غریب نواز وہ وہ خوب سیر	وہ وہ شمس شرع رسول
مہر بشریت نبویہ نیک خصلت حلیم بود	رہنما بود بشریت
نور بشریت شمع فیض	صحب پیغمبر بیل شیخ بلند قدر

ایضاً نظم تاریخ وصالِ آنحضرت

کہ قاف تا بقاف عیان شد جمال او	آن شمس دین محمد کہ چو بگمتا سے عہد بود
مشکین عالمی ز شعاع کمال او	ذاتش سہیل بود کہ براوج نہد مافت
بچرخ طہور کرد بزمگ و مشال او	آن ذاتی کے مشال کہ در پردہ جا داشت
خلق عظیم داشت چو گویم خصال او	شاہی غریب پرورد عاجز نواز بود
شمس منیر کشور دینے وصال او	عمر شمس گمانہ بود تولد چہ اختر سے

ایضاً ابیات تاریخ وصالِ خواجہ سیال

معہ تابان و نور شید جہان بود	چراغ خاندان چشتیہ میان بود
خود گفته کہ مختار جہان گو	پے سن وصال آن ذات حق بود

انور پرسان شدم چون من گریه بار	گفتش زه و لے مغرب ہی با
سوم باره چو زو کردم وقت اضنا	گفتش کاشف راز خفیتا
چارم بار با من کردار شاد	که ز سپاسی و سے باغ ارم با
پنجم بار چون سائل شدم ز	گفتش انیشا فیض صدی
ایضاً قطع تاریخ	
چون شمس نود عالم افروز	نہان گشت از جهان با امر عبود
چو پر سیدند از سال وصالش	گفتتم نہ جهان خورشید زمین بود
ایضاً قطع تاریخ	
اندین سال خواجہ کرد وصال	شاہ دین شمال پیسیرال
بست چارم صفر بروز جمعہ	نور اللہ متبرہ التعال
ایضاً	
چو شمس الدین بدایت عالم افروز	بمغرب گور زفت از امر عبود
ز شام فرقتش شد تیرہ دنیا	رہ مقصود ہر یک گشت منقود
چو تاریخ غروریش جستم از عقل	گفتا ہر یک ہم خورشید زمین بود
قطع تاریخ مطبوعہ کتاب ہذا از ریسم بخش لاہوری دہلی	
ہزار شکر کہ یہ کلام منیف انجام	مرآة العاشقین محیی عبیب وغیب
سخن جو بولے حیاتی میں شیم شمس الہیز	لکھی میں انہیں محمد عبیب باقر عبیب
خدا کے بندوں کی چھپائی سے یہی کلام	ازل سے ہی ہو کر میں جسک عبیب
تظہر کی کھنا چاہیں تو عاشقوں کا طریق	خرید انکو مطا بعد میں انکو
کتاب ہو چکی ساری بخش تاریخ	
لکھی ہے مرآة العاشقین عبیب	

بسم اللہ الرحمن الرحیم

اعراسِ اہل بیت اہل بیتِ محمد صلی اللہ علیہ وسلم و اہل بیتِ علیہ السلام

شمار	شہر محرم	الفاظ تاریخی
۱	عرس حضرت عمر ابن الخطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہ	پاک مدینہ پاک رفت
۲	عرس حضرت شیخ الشیوخ شہاب الدین سحروردی رضی اللہ عنہ	زادہ شہاب الدین
۳	عرس حضرت خواجہ معروف کرخی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	زبدہ اصفیا
۴	عرس حضرت خواجہ حسن بصری رضی اللہ تعالیٰ عنہ	مادی ملک
۵	عرس حضرت خواجہ فرید الدین جوہری رضی اللہ تعالیٰ عنہ	فرودین فرید وحید
۶	عرس حضرت امام شہید کربلا امام حسین علیہ السلام	حبیب ازل
۷	عرس حضرت خواجہ علاء الدین رسی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	محرمان
۸	عرس حضرت امام زین العابدین علیہ السلام	عابد زاہد
شہر صفر ختم اللہ بالخیر والظفر		
۱	عرس حضرت خواجہ توسوی محمد سلیمان رضی اللہ تعالیٰ عنہ	قطب حق مرشد سلیمان زاہد
۲	عرس حضرت شیخ راجن رضی اللہ تعالیٰ عنہ	
۳	عرس حضرت شیخ شمس الدین سیالوی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	وہ وہ شمس رسول
۴	عرس حضرت شیخ علم الحق والدین رضی اللہ تعالیٰ عنہ	
۵	عرس حضرت خواجہ عبدالواحد رضی اللہ تعالیٰ عنہ	امام عبد واحد
۶	عرس حضرت شیخ محی الدینی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	عاشق سخن
شہر ربیع الاول		

۱	عرس حضرت محمد بن المصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم	۲	گشتہ از ہوسال تخلص علیہ
۲	عرس حضرت فضیل ابن عیاض رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۳	سید قطاب
۳	عرس حضرت خواجہ حسن عسکری رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۴	امام مقبول
۴	عرس حضرت امام حسن علیہ السلام	۱۱	محب
۵	عرس حضرت خواجہ قطب الدین بختیار خاں شمس الدین علی بن ابی طالب	۱۳	قطب الدین مقدر قطب قطاب
۶	عرس حضرت خواجہ کلیم اللہ جہانا بادی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۲۲	شیخ کبیر
۷	عرس حضرت خواجہ شیخ محمد رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۲۹	شیخ اسلام
شہر بیع الآخر			
۱	عرس حضرت خواجہ ابوسحاق شامی پشتی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۴	قطب ابو صلیب
۲	عرس حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۱۷	ماہ عالم قطب بانے
۳	عرس حضرت خواجہ نظام الدین بدائونی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۱۸	سردار حق قطب لہذا
۴	عرس حضرت خواجہ طاہر الدین ابو یوسف رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۲۸	عارف حق
شہر جمادی الاول			
۱	عرس حضرت شیخ سراج الحق والدین رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۲۱	صاحب کرامت
۲	عرس حضرت خواجہ ابراہیم اوہم رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۲۶	قطب حق
۳	عرس حضرت امام محمد تقی علیہ السلام	۳۰	محب علی امام ہدایا
شہر جمادی الآخر			
۱	عرس حضرت خواجہ الی محمد پشتی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۱	صاحب کرامت
۲	عرس حضرت خواجہ ابی احمد پشتی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۱۰	ابو سید جہان
۳	عرس حضرت امیر المومنین ابی بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۲۲	زاحب کمال سید جہان
۴	عرس حضرت شیخ محمد علی بن سوری شیخ مسابسا لوی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۲۵	شیخ جلیل کلام بود

۱۱۹۹	محبوب پناہ المسلمین	۲۷	عرس حضرت خواجہ مولانا فقیر الحق والدین رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۱
۵۲۷	صاحبزادہ مولانا بیگم		شہر محراب مبارک	
۹۳۳	آفتاب ہند	۱	عرس حضرت خواجہ بودود چشتی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۱
۱۸۴	سید ولی احد	۶	عرس حضرت خواجہ معین الحق والدین رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۲
۶۱۲	حاجی شریف	۶	عرس حضرت امام موسیٰ کاظم علیہ السلام	۳
۱۶۹	حق طلب	۱۳	عرس حضرت خواجہ حاجی شریف زندانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۴
۱۵۰	طالب حق	۱۵	عرس حضرت امام عبید صاوق علیہ السلام	۵
		۱۵	عرس حضرت امام اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۶
		۲۶	عرس حضرت شیخ احمد معروف بیان جی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۷
		۲۷	عرس حضرت شیخ نصیر الدین بن سید مجد دین رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۸
			شہر شعبان	
		۱۶	عرس حضرت ابو الفتح رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۱
			شہر رمضان المبارک	
۲۵۰	پیر ابدال	۲	عرس حضرت خواجہ سہری شعلی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۱
۶۲۹	سر رہبانی دہلی	۱۸	عرس حضرت خواجہ نصیر الدین چانغ دہلی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۲
۲۰۰	زاہد پاک	۲۱	عرس حضرت امیر المؤمنین علی کرم اللہ وجہہ	۳
۱۲۵۳	قطب زمیں	۲۱	عرس حضرت امام موسیٰ رضی اللہ عنہ	۴
		۲۹	عرس حضرت شیخ محمد علی کھڈوسی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۵
			شہر شوال	
۶۱۶	تاج الاصفیا	۵	عرس حضرت خواجہ عثمان ہرندی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۱

۲۶۰ کامل مین الدین	۷	عرس حضرت خواجہ ہیرہ البصری رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۲
۴۲۵ اشرف الاقطاب	۱۶	عرس حضرت خواجہ امیر خسرو رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۳
	۲۲	عرس حضرت خواجہ مجددین شیخ سراج الدین نصیر اللہ	۴
۲۷۶ پیر دین	۲۵	عرس حضرت خواجہ خدیفۃ المرعشی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۵
		شہر ذی القعد	
۱۲۳۲ شیخ العالمین	۱۲	عرس حضرت خواجہ نظام الدین اوزنگ آبادی رضی اللہ عنہ	۱
۳۲۵ پادشاہ اقطاب	۱۴	عرس حضرت شیخ ابو الفتح گیسو داند رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۲
تقی اہل تقین	۲۵	عرس حضرت شیخ کمال الدین رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۳
۹۸۰ نہا شد محمد حسن غفر است	۲۸	عرس حضرت شیخ حسن مجد آبادی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۴
		شہر ذی الحج	
۱۷۰۵ شیخ و تقی	۳	عرس حضرت خواجہ نور محمد بہاومی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۱
۲۲۱ زابد صدیق	۶	عرس حضرت امام محمد تقی عابد السلام	۲
۲۵ حمید احد	۱۲	عرس حضرت ابیر المؤمنین عثمان بن عفان رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۳
	۲۰	عرس حضرت جمال الدین سعید شیخ جوہر شاد اللہ	۴
۳۲۴ صدیق مکل	۲۷	عرس حضرت شیخ شبلی رضی اللہ تعالیٰ عنہ	۵
تمام شہداء اس چہ ایران چہشتا بہشت رضی اللہ تعالیٰ عنہ			
(بیست)			
چند وزیر ملک سوزا مالک سعید فی موت		اور نہ ملک و نہ اکان مملوک ذات کبریت	
(بقلم شاہ بہر نیلانی مفسر)		()	

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نعت شایان سب رسول مجتبیٰ کیو اسطی
 آل و صحاب واحد مصطفیٰ کیو اسطی
 سیدالابرار ختم الانبیاء کے واسطے
 ہم طفیل انبیا اور اولیا کے واسطے
 وہی لقمان جگر علی اکبر رضیٰ کیو اسطی
 شہ حسن بصری کے امام اولیا کیو اسطی
 شیخ عبدالواحد پیر سے ہا کیو اسطی
 شہ طفیل ابن یاض اہل حیا کیو اسطی
 خواجہ ابراہیم ادہم با صفا کیو اسطی
 شہ سدید الدین زاہد بے ریا کیو اسطی
 شامین الدین امین اولیا کیو اسطی
 خواجہ ممشاد ہادی رہنما کیو اسطی
 شیخ بوسحاق شامی چشتیا کیو اسطی
 خواجہ ابدال احمد چشتیا کیو اسطی
 ازطفیل بو محمد مشیوا کے واسطے
 ازطفیل یوسف بدرالدجا کیو اسطی
 حضرت مودود صاحب چشتیا کیو اسطی
 خواجہ حاجی شریف جتیبے کیو اسطی
 شیخ عثمان ہر دنی صاحب سخا کیو اسطی
 شہ معین الدین معین صفا کیو اسطی

حدیب لائق ہے ذات کبریا کیو اسطی
 بعد حمد و نعت کے صلوات بھیجوں و سبدم
 وہی مجھے اپنی محبت یا روف المؤمنین
 یا الہی دے مجھے شوق وصالِ حمدی
 التجا کرتا ہوں تجھ سے یا علی السالمین
 فعال حسنہ وہ بھی اور قول ہونا بہی با صفا
 کھولدی سب ر وحدت یا وحید الواحد
 فضل کر میرے اور تو یا کریم الا کر میں
 ہب کف لکھا کبیر ایا لکھا لکھا لکھا
 تو لاسید اوسے مجھے تو یا حفیظ الخالمین
 امن و محبو الہی دین و دنیا میں مدام
 شاد و کرجو الہی عنہم زدہ ہوں بنوا
 نفس شہیساں سی پناہ وہ باقیدیر لقا ویز
 کر عطا مجکو اٹھے درجہ ابدال و قطب
 یا اٹھے دور کر مجھے عنہم دنیا و دین
 عوض کو شردی بھی اور قرب ختم الانبیا
 دور کر مجھے اٹھے غم الم رور حبنا
 حج اکبر کی شرافت وہی بھی میری خدا
 اعلیٰ اذفا حلالا یا زرق الخالمین
 کر میں دے میرے میں کر قلبی یا معین

<p> شیخ قلب الدین قلب لائق کیا کیوں ہے شہ فرید الدین ہمدانی کیا کیوں ہے شہ نظام الدین نظام اولیٰ کیا کیوں ہے شہ نصیر الدین چرخ اولیٰ کیا کیوں ہے شہ کمال الدین کمال اقیق کیا کیوں ہے شہ سراج الدین سراج باصفا کیا کیوں ہے شیخ علم الدین عالم نے کیا کیوں ہے خواجہ محمود راجن اولیاء کے کیا کیوں ہے شہ جمال الدین جمال باصفا کیا کیوں ہے شہ زین الدین محمد باقی کیا کیوں ہے بخش محشر میں محمد بنہ کیا کیوں ہے حضرت یحییٰ مثنیٰ مقدس کے کیا کیوں ہے شہ کلید سند کلید کتب کیا کیوں ہے شہ نظام الدین ثانی مقدس کیا کیوں ہے شیخ نوال الدین نوال باصفا کیا کیوں ہے خواجہ نور محمد ہمدانی کیا کیوں ہے بخش مجذوب شاہ سید معتمد کیا کیوں ہے شیخ شمس الدین شمس اولیٰ کیا کیوں ہے دور کرہ لیک کوٹ کیا کیوں ہے امین مین کہ سب کے جہد اولیٰ کیا کیوں ہے کر عیسیٰ مجذوب شہید کیا کیوں ہے </p>	<p> یا الہی کر مجھے اطلب اپنویں قبول ڈرو چکا کر مجھے تو یہ آل العالمین یا الہی کر مجھے محبوب اپنا سے ریا کھول دے شکل میری تو نصیر الناصرین یا الہی کر کمال اپنے ہی مجھ کو بھی کمال روشنی دے دل میری کیا یہ شیدہ شین سب لدا علمت عظیمیا علیہ العالمین کر میری مجاؤ ما دیا اللہ محمودین حسن سیرت دے مجھ اور صدق خاص نقیر المدد ہی خالق اور مالک ملک بقا آرزو کرتا ہوں تجھ ہی غفور اللذین کر مدنی میں نکا زہی حکیم الحاکمین یا الہی کر کلام اپنے سے مجھ کو ہم کلام رحم کر مجھ تا تو ان پر یا رحیم الرحمن فقر و محنت سے تجھ ہی جا تباہوں الہی و بدم کر لگا ہ مجھ حال پر ابنا نظیر الناظرین انت مولانا انت ذوی انت غفار الذنوب کر توردش بن میرے کو یا آل العالمین حبیب ہ وہ مال بخل و حسد و جرم تمام اور ریا و کبر و عجب و غصہ سے صر کلام صبر و توبہ شکر نعمت ہا اور خوف و جا </p>
---	---

ببخش ان سب کو امام باصفا کیواسلے خدمت میں جلیہ اولیا اور حشیا کیواسلے خاورمان خواجگان حشیا کیواسلے خاتمہ یا مختب کرکل اولیا کیواسلے	جب کہ خلق تخلص و ضما ہوں قضا یا آگہی ہو دعا میری طرف سے اور سلام الہیہ کہ ہوا مرقوم یہ تحبہ تمام محمد سعید بنیو کا یا الہ العالمین
--	---

تمام خدسہ حشیا نظایرہ بتالیح ۳۲ تھم ذی بقعد ۱۳۲۲ تحریر یافت

بعض غزلیات عجیبہ کہ بعض حضرت مولانا خواجہ شمس العارفین شہید

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

این ہمہ بر تو حجابست تو چہ سیکند و گری محض لطف و بہا زہت لباس بشری وعدت ذات تو از وہم و دومی بہت بری در صورت ظاہر سے اما از اسیر صورت سے جان سے خوانمت آندم کہ نہان میگذری چہیت جامی کہ کند دعوی صاحب نظری	ز بشیر خوانمت ای دوست زور و در پر نور پاک کے وفانست حدیث گل و آب در مرآت صورت ناظر و منظور توئے یہج صورت نتواند کہ کند بند ترا عمر خوانمت آن دم کہ عیان می آئے و انگو از دیدن عشاق تو با شے ناظر
---	---

مولود حسن

پرنور شد جهان ز جمال محمد نے پرون شد عیان بمشال محمد شد دامن دانه اش خط و حال محمد آن دل کہ بست نقش خیال محمد تا زندہ شد ز ذوق وصال محمد کے	تا جلون کرد حسن کمال محمدی انذات سے مشال کہ نہان بر پردہ بود مرغ و لم کہ طائر قدس آشیانہ بود نقش و نگار ہر دو جہانش زیاد رفت ہرگز منبہ این دل غم دیدہ حسن
---	---

ایضاً مولود حسن

ایک شیح الضحیٰ آمد مجال رسو تو سین دندان تو از یس نشانی میدہ سوخ نیر نثار شد گفت از خوش است ای دو چشمت سر ہاگل ز کحل مازغ لہبر قبلاً دل کعبہ جان یار رسول شد تو	کھنڈہ و السیئل وصف لقا عنبر بوہی سوخ حرم دار و حلقہ گیسو سے تو ماہ سے الطغام آمد لب لبو سے تو قابہ تو سین ست رہز گوشہ ابروی تو سجدہ مسکین حسن ہر لحظہ با داسوی تو
---	---

مولود شمس تبریزی

یار رسول السد حبیب خالق بختا توئی مازنین حضرت حق صدر بدر کائنات در شب معراج بودی جبرائیل نذر کاہ یار رسول اللہ تو دانی امتانت عاجزانہ شمس تبریزی چو داند نعمتے پیغمبر	برگر بیدہ ذو الجلال ما کبکے ہمتا توئی نور چشم انبیا چشم چراغ ما توئے پانہادہ بر سیری گنبد خضر اتوئی عاجزان را رہنمائی بی روضا مانگر مصطفیٰ و محبتے وسید عالم توئی
---	---

ایضاً غزل در توحید

من ذات بحق مطلقم ہم وصف ہم ہما ہم اول منم آوز منم لہسا ہر منم باطن منم و مدت منم کثرت منم منی منم صوت منم ساگر منم سار منم منی با او پڑا منم علاوی منم منم منم ہم دین و ہم عقبن منم عالم منم آدم منم ہم شادی ہم منم جنی ہم انسی منم ہم عرش ہم کز سے منم عالم منم عال منم ہم عارف و اصل منم	ہم نقش و سوج و قطرہ و ہم جو ہی ہم دریا ہم غایب ہم حاضر ہم کتبات و کتبات ہم ہم نور و ہم ظلمت ہم پہنان منم پیدا ہم د دور ما و ان منم جوان قطب ہر جا ہم حجت منم دعویٰ ہم منم منم ہم ہم در ہم ہم ہم منم ہم ہم عالم ہم منم ہم نور ہم ان ہم مرشد منم ہم منم ہم حسن لہا ہم
---	--

ہم شک و ہم اقیان ہم ہم منع و ہم جان ہم بیجاؤ و رہ رہ جان ہم در ہر دل وانا ہم ہم ترا ہم بی شور و شکر ہم عاشق بی پور	ہم کفر ہم ایمان ہم ہم مؤمن و ترسا ہم ور ویدہ کا بنیا ہم در ہر زمان گو ہم ہم از اسیر کے خبر ہم زندہ ہر کس ہم
--	---

ایضا غزل در توحید

ز شوقِ روسے جانان آن چنانم چنان مستم رقم در سحر و وحدت چو از خود فانی و باقی باویم موالید عناصر غریب با نیست منو ما بود بود و دعالم کھی در صورت تمسکے کھے لطف گہی آزادہ از ہر تید گاہے	کہ از پاؤ پاؤ پاؤ پاؤ پاؤ پاؤ کہ از کشت تیکھے بر کرانم از ان ہم جسم ہم جان و جہانم حقیقت ہم زمین و آسمانم کھے پیداؤ دیگر دم ہن نام گہے کاف گہے مؤمن از انم اسیر گہے چنیں و گہے بنام
--	---

غزل اسیر

شد بنقش موج طلوریا عیان چون ظہور جہلہ اسما باست ہر دو عالم شد بہستی با عیان نیت عالم در حقیقت جہلہ	اسیچہ در عالم تو میخوانی منم منظہر اوصاف رحمانے منم اصل ہر پیداؤ پنسانے منم گنج بے پایان اگر دانے منم
---	--

غزل حامی در توحید

ساریست سر عشق در اعیان علی الدوام کسر چو تاب بطوح ویدار خود ندید مکن تنگنای عدم ناکشیدہ خت مدحیر تم کہ این ہمہ نقش غریب جیت	کالسیبے والد جا جتہ و شمس نے الغام در پون سوی اہل نظر سکنہ نام واجب بجلوہ گاہ عیان ناہادہ کام بر لوح صورت آمدہ شہود خاص و عام
--	--

<p>ہر ایک ہفتہ ایک زمرد آسان دگر بادہ تہان و حیا م تہان آمدہ پدید قومی گہشت گوسے کہ آغاز ما تہ بود جامی معاوہ و مبداء ما و حدیث و بس</p>	<p>پر شہتہ ز جلوی احکام خویش گام مدجام عکس بارہ و در بادہ رنگ جام جمعی بخت جوئے کہ انجام ناگوارم ما در میانہ کثرت موہوم و السلام</p>
---	---

غزل جامی نوید

<p>آن کان جن بود نہ بود از جهان نشان اعداد کون کثرت صورت نامی او ہر چند در نہاد عیان نیست غیر او نوریت محض کردہ باوصاف خود ظہور وانا بہر بصیرت بنیابہر بصیر جامی کشیدہ و از زبان را کہ شیر عشق</p>	<p>الآن ما تعسیر بنا علیہ کان فلکوا احد متجلی بکل نشان فی حد ذاتہ نہ عیانست نہ نشان نام متنوعات ظہور لیش بود ہر گویا بجز زبان تو انا بصیر تو ان در مزیت کس مگو حدیث کمدان</p>
---	--

غزل جامی نوید

<p>ای جاودان بصیرت اعیان برآمدہ از روی ذات لھا ہر منظر کیفیت لیک بی صورتت عشق دلے عشق صورت معنی عارفانست بجز صورتت کہ ہست در موطن ظہور و الجون نیست غیر او کاش کشیدہ جاوید عاشقے عنان کاش گرفتہ جامع عشوتے آمین یکجا نشستہ بر سر صد جلال و جہاہ یکجا نکلند غرقہ فقر و فنا بدوشش</p>	<p>گاہے نمودہ ظاہر و گہ منظر آردہ در حکم عقل این دگران دیگر آمدن غالب شدہ بکوت صورت برآمدہ و چشم منکران چشم از منکر آمدن ہر چند کہ ظہور و الجون بر سر آمدن باو ان عاشقے عنان بر شکل و بیان بر سر آمدن و از جملہ سرداران جہان بر سر آمدن محتاج بوار حلقہ زمان بر سر آمدن</p>
---	---

<p>منظور ہم خودت کہ منتظر برآمدہ و لنگر کشا وہ چشم و تماشا برآمدہ پیغام خود در مانع و منہیب آمدہ باران قطره و صدف و گوہر برآمدہ این ہر دو اسم مشتق از ان مصدر آمدہ کاندہ صفات ظاہر خود منظر آمدہ ہر حسد گاہ صدف و گرہ احمد آمدہ کہ غم کہو و خستہ جو نہ پلوت آمدہ</p>	<p>ہر جائے نظارہ ستادہ ہست منتظر بنمودہ زوی ہوش ز بہر عاشقان ہمراہ وحی گشتہ و روح القدس شدہ بجزیت متفق کہ ز اوصاف مختلف بیرون ز عشق و عاشقی و مشوق پیوست ششمن چونیک وز گری عین مصدق ننگتہ ہست حسب گل و حدت بیام عشق جامی ندید رنگ از ان گل عجب مداد</p>
---	--

غزل و کبر جامی علیہ الرحمۃ و توحید

<p>ہرگز نہ روم جامی کا نجانہ ترا یا ہم در خواب ترا بنیم و حشا نہ ترا یا ہم معشوق ترا دانم جانان ترا یا ہم گرد سر آن گردان پروانہ ترا یا ہم در دست می آستان پیمانہ ترا یا ہم در ہر صدف پنهان دروانہ ترا یا ہم کاندہ متوق و حدت بیگانہ ترا یا ہم</p>	<p>ہر جا کہ کنم حشا نہ ہم خانہ ترا یا ہم گد خواب کنم و حشا نہ گبروم تنھا در بزم قدح نورشان در چشم و فاکوثران در صحبت ہر جمعی کافر و خستہ شمی اگر جانب میخانہ آیم پے پیمانہ از سر کشم خرقہ و بجزر شوم غرقہ از خود بگسل جائے پیزن در گنامی</p>
--	--

غزل نیا زہد و توحید

<p>آہوی دشت اویم انا سوی سیدہ در صورت تم اگر چہ از خاک آفریدہ نقاش دست قدرت تصویر کشیدہ از صنعت عجبیہ در آب و گل و میدہ</p>	<p>من پاکباز عشقم فوق فنا چغیدہ من نور ذات حقم اسی صاحب بصیرت در صورت تم نظر کن اندر مرقعہ خلق روح الھی ام من جان چند اسی امن</p>
--	--

من جلوہ گاہِ داتم ہم منظر صفا تم ہر پیر نامے وہیے مارا حجاب دارد قول نیاز بشنو یعنی ز خود بیرون شو	ہم اصل کا ثباتم از نورش آفریدہ دیدم بروی جانان ہر پرہ ہر دوریدہ چون از خودی برای باشی خدا رسیدہ
--	---

غزل دیگر در توحید

عکس رخسار در آئینہ جان نہ بود دل بجانان وہ و سببش و حضور عاشقانرا کہ بود متبلہ جمال جانان ساقی عشق بیک حبیبہ پرست فگند ہر کہ سر باخت بہ میدان با این ہمین	نیک دیدیم کہ عکس تو جان ہمین تو بود روز خود گم شویشین کہ ہمیں سبب دور نہود ہیچ ناز بجز از ترک وجود من ندانم درین باویہ او مایہ چہ بود عاقبت گوئی سعادت رساناں و بر بود
---	--

غزل احمد جام صبا در توحید

ما شاہباز قدسم از لامکان پریدہ اسرار کنت کتزا بر لوح دل نوشتہ سیم غرقاف تو ہم از دام کون حبیبہ ہر کس چشم صورت ما را کجا شناسد احمد نیم کہ او ہم از خود سخن تہ گویم	بہر شکار صیدم در قالب آریدہ در نامہ عباد ہی انے قریب دیدہ طاووس باغ عشقم از آشیان پریدہ مانور کردگار ہم در آب و گل و میدہ در سگرم نظر کن از قدرت آفریدہ
--	---

غزل دیگر در توحید احمد جام

من عاشق بدنامم دیوانہ و بدکارم نی تو من نے مسلم نے کائناتے رلمند کہ روغناہ رنہوانم گھ بیل بست نام من عاشق جان بازم عشوقے بہ فرازم تہ مرغ ز کون قانسم ز دست نہیں لہ نام	والسہ نہ بود عارم گر یار بود یارم نی ست نہ ہشیامہ دانگہ و دانگہ کہ روز گشت ہم نام بہ نام سین تک نہ تہ نام من دلہ عیت م شاہباز جبارہ گبرم پرواز جان نام
--	--

من دلبر نبیانم بر صورت انسانم اصد تو مخوان مارا حسب حق تو بدان	من قادر جبارم ستارم و عقارم از مذہب پنداری بنیزارم بسینارم
---	---

غزل جامی در توحید

خز جانح است نام دل بر ما نام او گنج نام او لاهوت ہم اسباب مظاہر ذات اند لَا اَرَا فِي الْوُجُوْدِ اِلَّا هُوَ ہستی مطلق تست وحد صحیف من و او تو چو از میان برخت جان جامی ز نکتہ وحدت	لَا اَعْتَرَا سَمَاءً وَ مَا اَسْفَلَ گنج پنجان و نام او پیدا ہمہ شیا مظاہر اسما مخوشد نام غیر نقش سوی این ہو این انت این انا متر وحدت شد از ہمہ یکنا شکید چو ماسے از دریا
--	--

غزل اسکیر در توحید

و ہو معکم زین معیت حق چه خوست گر نہ شنش دانا در جملہ ہاست از توحید تہ جمال وحدت ست ہستی عالم ہمہ ہستی اوست ہر چه دار و نقش ہستے در جہان حق و باطل آئینہ یک دیگر اند گر بصورت غیر باشد یار ما ہر دو با ہم سم ہجو موج و بگردان کل شے ناکت دانی چو گفت	یعنی واجب راز ممکن جلوہ ہاست این نمود و بود عالم از کجا ست در حقیقت این کہ کثرت رابقاست بی بقاے حق جہان عین بقاست سکر آئینہ و بوجہ خداست ہر دو در معنی ہم الا و لا ست چون بمعنی بنگرے از عین ہست در تو جام و بادہ گونے ہم روست ای اسکیر دوست بی ما دشمن است
---	---

غزل اسکیر در عشق

اندران در دیکه وردل بود
جستجو کردم بے در مدرسه لیکن

سالها گشت تمام سبی در مسجد و در حضور
کار من هر لحظه عشق باه رویان و بس
چون گرفتم ساغس از دست پر شکیده
بخیر جمال و کبرم و چشم من یادگر

ترا کنده کر
از شمول فضیل و ایر
این سعادت و حدی

غزل خواجہ حافظ

اگر آن ترک شیرازی بدت آرد دل مارا بدہ ساقی می باقی که در جنت سخو اهی بیت فغان کین لولیان شوخ شیرین کاشهر شو با جفا گفتمی ز جور ستم عفاک ابدنگو گفتمی من آن حسن و زافزون که یوسف شست بستم	بنجال بند ویشن خشم ستم قند کنار آب رکن آباد گل گشت چنان برود صبر از داک ترکان خوجان بعد جو اب تلخ می زید لب پس شکر حنا که عشق از پرده عصمت برون آرد ز لبت
--	---

بیت

غزل گفتمی و در سستی بیای خوش سخن جان حافظ
که بر نظم تو افشا ند فلک عفت در یار

نام کاتب

تمام شد غزلیات